

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Sou ^{*Ref*} 1968
1968:40 A

Statens
offentliga
utredningar

1968:40

Justitie-
departementet

Verkställighet av utländska domar

i förmögenhetsrättsliga mål

SOU

Betänkande avgivet av Lars Welamson
Stockholm 1968

Statens offentliga utredningar 1968

Kronologisk förteckning

---

1. Ekonomisystem för försvaret. Esselte. Fö.
2. Ekonomisystem för försvaret. Bihang. Esselte. Fö.
3. Kreditmarknadens struktur och funktionsätt. Esselte. Fi.
4. Handläggningen av säkerhetsfrågor. Isaac Marcus. Ju.
5. Industrins struktur och konkurrensförhållanden. Esselte. Fi.
6. Strukturutveckling och konkurrens inom handeln. Esselte. Fi.
7. Agande och inflytande inom det privata näringslivet. Esselte. Fi.
8. Skogsbrukets planlägningsfrågor. Svenska Reproduktions AB. Jo.
9. Virkesbalanser 1967. Esselte. Jo.
10. Säkerhetspolitik och försvarsutgifter. Esselte. Fö.
11. 1958 års utredning kyrka-stat. XI. Svenska kyrkan och staten. Esselte. U.
12. Förvaltningen av kyrklig jord m.m. Berlingska Boktryckeriet. Lund. U.
13. Fritidsfisket. Esselte. Jo.
14. Skolboksleveranser. Svenska Reproduktions AB. U.
15. Musikutbildning i Sverige. Esselte. U.
16. Rennäringen i Sverige. Esselte. Jo.
17. Allmänna vägar. Svenska Reproduktions AB. K.
18. Parkering. Esselte. K.
19. Trafikmålsutredningar. Beckman. Ju.
20. Upphandling av byggnader. Del. I. Formerna. Esselte. Fi.
21. Pensionstillskott m.m. Esselte. S.
22. Jordhävdslag. Esselte. Jo.
23. Bilregistrering. Berlingska Boktryckeriet. Lund. K.
24. Avstämning av 1965 års långtidsutredning. Esselte. Fi.
25. Studieprognos och studieframgång. Svenska Reproduktions AB. U.
26. Ändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter. Beckman. Fi.
27. Förvaltningslag. Esselte. Ju.
28. Intersexuellas könstillhörighet. Esselte. Ju.
29. Statistikbehov och statistikproduktion för regionala utredningar. AB Kopla. I.
30. Bostadsbyggandets planering och kreditförsäljning. Esselte. I.
31. 1965 års allmänna fastighetstaxering. AB Kopla. Fi.
32. Fastighetstaxeringens regler och organisation. Esselte. Fi.
33. Lokal trafikservice. Svenska Reproduktions AB. K.
34. Transportforsknings organisation. Beckman. K.
35. Storlandstingets författning. Svenska Reproduktion AB. K.
36. Läromedel för specialundervisning. Svenska Reproduktions AB. U.
37. Konfliktdirektiv. Esselte. I.
38. Boendeservice 1. Esselte. I.
39. Eldistributionens rationalisering. Beckman. Fi.
40. Verkställighet av utländska domar. Esselte. Ju.

Statens offentliga utredningar

1968:40

Justitiedepartementet

Verkställighet av utländska domar

i förmögenhetsrättsliga mål

Betänkande avgivet av Lars Welamson
Stockholm 1968

Innehåll

Skrivelse till chefen för justitiedepartementet	5	3.3 Spörsmål om avgränsning med avseende på myndighet som meddelat avgörandet	64
Sammanfattning	7	3.4 Spörsmål om begränsning med hänsyn till avgörandets beskaffenhet	66
Förslag till lag om erkännande och verkställighet av vissa utländska domstolsavgöranden på privaträttens område	12	3.5 Förlikning	72
Kapitel 1. <i>Inledning</i>	17	Kapitel 4. <i>Villkor för erkännande</i>	74
1.1 Utredningsuppdraget	17	4.1 Domstolens behörighet	74
1.2 Gällande rätt	18	4.1.1 Allmänna synpunkter på behörighetsfrågans reglering	74
1.3 Utländsk rätt	25	4.1.2 Forumkatalogen	81
1.4 Internationella förhandlingar. Tidigare utredningsarbete	32	4.1.2.1 Forum domicilii	82
 		4.1.2.2 Forum negotii	85
Kapitel 2. <i>Allmänna synpunkter på den avsedda lagstiftningen och dess funktion</i>	34	4.1.2.3 Fastighetsforum	88
2.1 Rättskraft och exigibilitet	34	4.1.2.4 Forum för talan i anledning av skadegörande handling	90
2.2 Är vidgat (ömsesidigt) erkännande av utländska domar eftersträvansvärt?	36	4.1.2.5 Avtalat forum	94
2.3 Frågan om urval av stater, vilkas domar skulle kunna erkännas	43	4.1.2.6 Tyst prorogation	99
2.4 Är en enhetlig reglering i förhållande till ett nämnvärt antal stater möjlig?	47	4.1.2.7 Genkärsmål	101
2.5 Lagstiftningens statsrättsliga karaktär	49	4.1.2.8 Ytterligare behörighetsgrunder	102
2.6 Haagkonventionen och dess betydelse för den avsedda lagstiftningen	50	4.1.3 Undantag för anspråk på exklusiv kompetens m. m.	103
2.7 Spörsmål om tolkning och s.k. kvalifikation	54	4.1.3.1 Anspråk på exklusiv kompetens för domstol i den stat, där erkännande eller verkställighet begärs.	104
 		4.1.3.2 Anspråk på exklusiv domsrätt för tredje stat	106
Kapitel 3. <i>Lagens tillämpningsområde</i>	57	4.1.3.3 Derogationsförbud	108
3.1 Begränsning med avseende på tvistens sakliga beskaffenhet	57	4.1.3.4 Beaktande av prorogationsavtal och skiljeavtal	111
3.2 Spörsmål om begränsning med hänsyn till procedurens karaktär	63	4.1.4 Prövningen av behörighetsfrågor	111
 		4.2 Laga kraft m. m.	113
 		4.3 Kontroll av tillämplig lag	115
 		4.4 Ordre public m. m.	116

4.5	Behovet av särskilda regler beträffande tredskodomar m. m.	117	5.3	Ordningen för prövning av spörsmål om erkännande och verkställighet	134
4.6	Spörsmål om litispensens och om konflikt mellan domar	123		Kapitel 6. Spörsmål om ikraftträdande och följdändringar	138
4.6.1	Utländsk process såsom rättegångshinder här	123		Sommaire	139
4.6.2	Anhängighet av svensk process såsom grund för vägran att erkänna och verkställa utländsk dom	127		Bilaga 1. Modellag rörande erkännande och verkställighet av utländska betalningsdomar utarbetad inom International Law Association (ILA)	147
4.6.3	Anhängighet av process i tredje stat såsom grund för vägran att erkänna och verkställa utländsk dom	128		Bilaga 2. 1966 års Haagkonvention rörande erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område med översättning av art. 1—26.	151
4.6.4	Konflikt mellan domar	128		Bilaga 3. Tilläggsprotokoll till 1966 års Haagkonvention rörande erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område	171
4.7	Partiell giltighet	130		Bilaga 4. Utkast till EEC-konvention	175
	Kapitel 5. Innebörden av erkännande och verkställighet	132			
5.1	Rättskraft	132			
5.2	Verkställighet.	132			

Till Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Genom beslut den 9 december 1960 be-
myndigade Kungl. Maj:t chefen för justitie-
departementet att tillkalla en sakkunnig för
att utreda frågan om verkställighet här i
riket av utländsk dom i tvistemål och där-
med sammanhängande spörsmål.

Med stöd av bemyndigandet tillkallade
departementschefen samma dag såsom ut-
redningsman professorn Lars T. Welamson.

Vidare förordnade departementschefen
den 16 februari 1962 justitierådet Sigurd
Dennemark och professorn Hilding Eek att
såsom experter biträda vid utredningsarbe-
tet. Dennemark avled den 26 november
1965.

Till sekreterare åt utredningsmannen för-
ordnades den 16 maj 1961 numera advoka-
ten Dag Wersén och den 9 juni 1967 numera
hovrättsassessorn Sigvard Holstad. Wersén
entledigades den 12 juni 1967.

Med anledning av remisser har utred-
ningsmannen avgivit utlåtanden dels den 29
mars 1961 till riksdagens första lagutskott
över motion I: 264 angående rätt till resning
vid konflikt mellan svensk och internationell
domstols avgörande, dels den 25 april 1968
till Kungl. Maj:t över betänkandet Nordisk
Patentråd (NU 1968: 1) och över förslag
till lagstiftning i samband med inrättande
av Nordisk Patentråd, avgivet av svenska
kommittén för en nordisk patentbesvär-
instans.

Haagkonferensen för internationell pri-
vaträtt tillsatte vid sin nionde session år

1960 en särskild kommitté för att studera
frågor om upprättande av konventioner dels
om erkännande och verkställighet av ut-
ländska domar och dels om avtalat forum.
Kommittén, som fann att dessa båda fråge-
komplex inte lämpligen kunde regleras i en
och samma konvention, upprättade förslag
till konvention om erkännande och verk-
ställighet av utländska domar i förmögen-
hetsrättsliga mål. Förslag till konvention
om avtalat forum utarbetades därefter av
en annan, av den nederländska statskom-
missionen sammankallad kommitté. Båda
de angivna konventionsförslagen – som
dessförinnan blivit föremål för remissbe-
handling i Sverige – framlades för Haag-
konferensens tionde session år 1964. Vid
denna session antog konferensen en konven-
tion om avtalat forum. Förslaget till konven-
tion om erkännande och verkställighet av
utländska domar kunde däremot inte slut-
behandlas vid denna session. Detta skedde
i stället vid en extraordinär session i april
1966, då en konvention i ämnet antogs. Ett
tilläggsprotokoll till denna konvention an-
togs av en särskild kommitté i oktober
samma år.

Utredningsmannen har, enligt särskilda
bemyndiganden, såsom svensk representant
ingått i samtliga ovan nämnda av Haag-
konferensen tillsatta kommittéer och även
deltagit i konventionsarbetet vid 1964 och
1966 års sessioner med Haagkonferensen.
Efter samråd med företrädare för justitie-

departementet har utredningsarbetet tidvis vilat i avbidan på resultat av konventionsarbetet i Haag.

Under konventionsarbetet har utredningsmannen i frågor av betydelse för utredningsuppdraget fortlöpande samrått med företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland och Norge. Nordiskt samråd har också ägt rum vid överläggningar i Stockholm den 14 och 15 november 1967. Utredningsmannen har vidare rådgjort med lagberedningens ordförande justitierådet Gösta Walin.

Utredningsmannen får härmed vördsamt överlämna betänkande med förslag till lag om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden på privaträttens område. Till förslaget har experten Eek anslutit sig.

År 1966 inleddes överläggningar om revision av 1932 års konvention med Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar. Arbetet härmed, som för Sveriges del anförtrotts åt utredningsmannen, har ännu inte slutförts.

Stockholm i september 1968

Lars Welamson

/Sigvard Holstad

Sammanfattning

I svensk lag finns inga allmänna regler om erkännande och verkställighet av utländsk dom i tvistemål. Däremot har särskilda lagbestämmelser meddelats för vissa kategorier av domar. Dessa bestämmelser, som tillkommit i anledning av internationella överenskommelser, avser dels domar i allmänhet från vissa länder och dels domar i särskilt angivna ämnen från ett eller flera länder. Ingentenda gruppen är särskilt omfattande. Till den förra hör endast domar som meddelats i de övriga nordiska länderna och Schweiz. Den senare omfattar bl. a. vissa avgöranden på personrättens, familjerättens och successionsrättens område.

Det icke lagreglerade området, som är mycket vidsträckt, omfattar med nyss antydda undantag utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål och dessutom betydelsefulla grupper av avgöranden inom familjerätten. Beträffande dom som tillhör det icke lagreglerade området är utan vidare klart att den inte kan verkställas av exekutiv myndighet här i riket. Ett visst utrymme för tvekan finns däremot beträffande frågan om en sådan dom under vissa betingelser skall erkännas eller m. a. o. om svensk domstol i vissa fall har att utan materiell överprövning grunda sitt avgörande på en utländsk dom. I HD:s praxis har denna fråga aktualiserats endast i ett fåtal fall. Icke i något fall — fränsett möjligen ett enda från år 1864 som numera tillhör det lagreglerade området — synes domstolen ha

sträckt sig längre än att tillerkänna den utländska domen en mer eller mindre stark bevisverkan.

Vid en granskning av några utländska rättsordningar som från svensk synpunkt kan anses vara av intresse i förevarande hänseende kan man till en början urskilja två olika grupper av stater. Till den ena hör stater i vilka lagstiftningen liksom hos oss saknar allmänna bestämmelser i ämnet eller uppställer särskild lagstiftningsakt eller motsvarande särskilt förordnande som förutsättning för erkännande och verkställighet av utländsk dom. I dessa stater förekommer erkännande av utländska domar som regel endast inom rättsområden som täcks av internationella överenskommelser. I länder som hör till den andra gruppen utgår lagstiftningen i princip från att utländsk dom kan erkännas och verkställas oavsett om konvention föreligger. Den anger också direkt vissa förutsättningar för att erkännande och verkställighet skall komma i fråga. Denna grupp kan i sin tur uppdelas i två undergrupper allt efter som bland de angivna förutsättningarna ingår ett krav på att det land i vilket domen meddelats erkänner och verkställer utländska domar på samma villkor. Staterna har i allmänhet — oavsett till vilken av nu nämnda grupper de hör — ingått ett flertal internationella överenskommelser om ömsesidigt erkännande och verkställande av domar. Anledningen härtill är att reglerna i flertalet utländska

stater som är av intresse i detta sammanhang är så utformade att erkännande och verkställighet i dessa stater av främmande domar i fall då konventionsreglering saknas inte torde kunna komma i fråga annat än i mycket begränsad utsträckning.

Önskemål om att uppnå internationell enhetlighet beträffande förutsättningarna för erkännande och verkställighet av utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål föranledde Haagkonferensen för internationell privaträtt att under hösten 1960 på arbetsprogrammet ta upp utarbetande av förslag till en multilateral konvention i ämnet. Arbetet ledde till att konferensen vid en extraordinär session i april 1966 antog förslag till en konvention. Den föreslagna konventionen kan sägas utgöra ett mellanting mellan en multilateral konvention och en konventionsmodell. Ratifikation medför i och för sig ingen förpliktelse att erkänna några andra staters domar. För att en sådan skyldighet skall uppkomma fordras att stat som ratificerat konventionen med annan sådan stat sluter ett kompletterande bilateralt avtal. Ratifikationen innebär i stället ett negativt åtagande, nämligen att inte annat än i visst medgivet undantagsfall med annan konventionsstat sluta avtal om erkännande och verkställighet av utländska domar som är oförenligt med konventionens regelsystem. Inom ramen för detta regelsystem har likväl staterna medgivits att i kompletterande bilateralt avtal överenskomma om avvikelser i vissa särskilt angivna hänseenden från konventionens primära regler.

F. n. blir det regelmässigt i en internationell tvist i fall då konventionsreglering saknas lokaliseringen av svarandens egendom som bestämmer var processen kommer att äga rum. Givetvis skulle det vara att föredra om avvägningen av parternas motstridiga intressen att få processen förlagd till sitt hemland kunde ske efter mer rationella grunder. Från denna utgångspunkt och med hänsyn bl. a. till vårt lands alltmer ökande samfärdsel med främmande länder torde en utveckling i riktning mot vidgat internationellt erkännande av domar vara önskvärd.

För att få intresset av att svenska domar i rimlig utsträckning godtas utomlands tillgodosett bör enligt utredningens mening i princip för erkännande här i riket av främmande domar krävas att svenska domar erhåller en motsvarande behandling i utlandet. Avgörandet huruvida detta krav är uppfyllt i förhållande till viss stat bör ankomma på lagstiftaren. Som regel torde fullständig ömsesidighet kunna åstadkommas endast genom överenskommelser med vederbörande utländska stater.

Enligt den i Sverige hittills tillämpade ordningen föranleder i regel varje överenskommelse om ömsesidigt erkännande och verkställande av domar en särskild lagstiftning, som transformerar överenskommelsens innehåll till intern rätt. Det blir denna lagstiftning som våra myndigheter har att tillämpa. Utredningen har i sina direktiv anbefallts undersöka om inte i stället i vår lagstiftning kan tas upp generella bestämmelser i ämnet som skulle kunna sättas i kraft i förhållande till annat land antingen efter träffad överenskommelse om ömsesidighet eller eventuellt även i annat fall.

Utredningen har funnit att frågan om erkännande och verkställighet av utländska domar bör kunna regleras åtminstone till avsevärd del enhetligt i förhållande till samtliga stater vilkas domar kan komma i fråga. Om bestämmelserna samlas i en lag av generell räckvidd av den innebörd som antytts i direktiven, synes önskemålet om likformighet och överskådlighet i lagstiftningen kunna tillgodoses bättre än vad som är fallet med nuvarande system. Utredningen föreslår därför att frågan om erkännande och verkställighet av utländska domar regleras i en sådan lag. Givetvis förutsätts att särbestämmelser kan bli erforderliga i förhållande till vissa stater.

Enligt 1 § blir lagens bestämmelser tillämpliga i förhållande till viss stat först efter förordnande av Kungl. Maj:t och riksdagen. Redan gällande lagar påverkas alltså inte. Det förutsätts att sådant förordnande åtminstone som regel meddelas endast i förhållande till stat, med vilken överenskommelse om ömsesidighet slutits. Med hänsyn

här till har lagens bestämmelser i görligaste mån utformats så att de kan antas svara mot innehållet i framtida bilaterala överenskommelser.

De flesta länder med vilka det inom över-skådlig framtid kan bli aktuellt att ingå sådana överenskommelser tillhör Haagkonferensens medlemsstater. 1966 års Haagkonvention kan därför betraktas som den bästa mätaren på vilka krav som i allmänhet kan komma att framställas av blivande förhandlingspartners. Ett ställningstagande till frågan, om Sverige bör ansluta sig till Haagkonventionen, har befunnits falla utanför utredningsuppdraget. Mot denna bakgrund upptar utredningens förslag på några punkter olika bestämmelser utifrån de alternativa förutsättningarna att svensk anslutning till Haagkonventionen kan förväntas (alternativ 1) eller inte kommer i fråga (alternativ 2). Utifrån förutsättningen att Haagkonventionen kommer att ratificeras av Sverige har utredningen haft att i sitt förslag träffa ett val mellan konventionens primära regler och sådana avvikelser som enligt konventionen är medgivna i kompletterande bilateralt avtal. Också utifrån förutsättningen att en svensk anslutning till Haagkonventionen inte kommer i fråga har utredningen i möjligaste mån sökt följa Haagkonventionens mönster med hänsyn till dess nyssnämnda betydelse såsom mätare på vilka lösningar som kan komma att påyrkas eller accepteras av utländska förhandlingspartners vid bilaterala förhandlingar. Den följande summariska redogörelsen för den föreslagna lagstiftningens huvudsakliga innehåll återger i första hand det alternativ, som bygger på förutsättningen att ratifikation kommer att ske. I viss utsträckning anges på vilka punkter alternativa lösningar utarbetats.

I 2 § föreslås som huvudregel att lagakraftvunnet avgörande som av domstol i den främmande staten meddelats i ämne av privaträttslig beskaffenhet skall gälla även här i riket. Eftersom tillämpningsområdet bestämts på detta sätt efter tvistens sakliga beskaffenhet, omfattar det förutom civildomar t. ex. även domar angående enskilt anspråk i brottmål. Beslut om rättegångs-

kostnader faller i viss utsträckning inom lagens tillämpningsområde. I detta avseende framläggs alternativa förslag. Skillnaden mellan förslagen är bl. a. den att det alternativ, som inte är förenligt med Haagkonventionens regelsystem, i motsats till det andra inbegriper dels beslut varigenom part oberoende av målets utgång ålagts att på grund av försumlig processföring ersätta motparts rättegångskostnad, dels beslut varigenom kändan ålagts ersätta svaranden rättegångskostnad i samband med att målet avvisats eller avskrivits och dels beslut om gottgörelse till vittne eller sakkunnig. Lagens bestämmelser angående verkställighet gäller i tillämpliga delar förlikning som i anhängigt mål eller ärende ingåtts inför domstol.

I 3—5 §§ har upptagits bestämmelser som begränsar räckvidden av den allmänna huvudregeln i 2 §. Enligt 3 § är lagen inte tillämplig på avgöranden inom några rättsområden som i viss utsträckning redan gjorts till föremål för särskild lagstiftning. Undantag görs sålunda för avgöranden i tvister av familjerättslig, personrättslig eller successionsrättslig beskaffenhet eller angående vissa associationsrättsliga frågor. Det bör understrykas att undantaget endast gäller domar i vilka själva föremålet för tvisten är av angiven beskaffenhet. Om en sådan fråga endast är prejudiciell gäller huvudregeln. Det bör dock anmärkas att lagen i sådant fall ger ett visst utrymme för materiell överprövning (4 § 7 p.). I övrigt undantas domar i vissa konkursrättsliga tvister och i tvister angående skada i följd av atomolycka. Även interimistiska beslut och avgöranden angående kvarstad eller annan handräckning faller utom lagens tillämpningsområde.

Som förutsättning för att avgörande på vilket lagen är tillämplig skall erkännas gäller enligt 4 § 1 p. att det meddelats av en domstol som enligt lagen varit behörig. Utredningen har med — förutom Haagkonventionen — de flesta moderna bilaterala konventionerna i ämnet som förebilder valt att reglera behörighetsfrågan genom en uttömmande uppräknig av de behörighets-

grunder som skall accepteras. De grundläggande bestämmelserna, som återfinns i 6 §, innebär följande.

Avgörandet anses vara meddelat av behörig domstol i främmande stat om svaranden vid tiden för talans väckande hade hemvist i den främmande staten. Är svaranden juridisk person godtas domstolens behörighet om svaranden vid samma tidpunkt hade sitt säte eller sin huvudanläggning i domslandet eller biidats där genom registrering eller annan därmed jämförlig åtgärd. Som behörighetsgrund accepteras också att svaranden vid nyssnämnda tidpunkt hade ett handels- eller industriföretag eller annan affärsinrättning eller en filial i den främmande staten, dock endast om tvisten hänförde sig till företagets, inrättningens eller filialens verksamhet. Vidare anses behörighet ha förelagat om käromålet haft viss anknytning till fast egendom i den främmande staten eller om talan förts i anledning av skada på person eller egendom och den skadegörande handlingen skett i den främmande staten medan upphovsmannen befann sig där. Slutligen godtas, med visst förbehåll med hänsyn till sakens beskaffenhet, behörighet för den främmande domstolen dels om parterna i viss form träffat avtal härom och avtalet avsett uppkommen tvist eller tvist härflytande ur angivet rättsförhållande, dels om svaranden utan förbehåll ingått i svaromål och detta inte skett för att förhindra beslut om kvarstad eller annan handräckning eller för att uppnå återgång av sådant beslut och dels om käromålet ogillats och domen åberopas mot käranden.

När det gäller behörighetsregleringen innehåller förslaget två alternativ. Det som bygger på förutsättningen att Sverige inte kommer att ratificera Haagkonventionen skiljer sig från det nu återgivna i tre hänseenden, nämligen att juridisk persons bildande i den främmande staten inte tillerkänns betydelse, att regeln om forum negotii givits en utformning som syftar till att utesluta anknytningsmomentet »annan affärsinrättning» samt att behörighetsgrunden att käromålet ogillats fått utgå.

I 7 § finns bestämmelser enligt vilka av-

görande i anledning av genkärsmål under vissa betingelser anses meddelat av behörig domstol.

Från behörighetsreglerna i 6 och 7 §§ görs enligt 8 § undantag dels då uteslutande behörighet att pröva saken med hänsyn till dennas beskaffenhet eller avtal mellan parterna bör anses tillkomma svensk domstol eller domstol i annan främmande stat och dels då sådan behörighet enligt avtal mellan parterna tillkommer skiljemän.

I 4 § upptas ytterligare några bestämmelser som begränsar räckvidden av den allmänna huvudregeln i 2 §. Även om behörighet för den främmande domstolen förelagat, skall avgörandet sålunda inte gälla om erkännande eller verkställighet av avgörandet skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för vår rättsordning (ordre public). Detsamma gäller om talan angående samma sak väckts här i riket innan talan väcktes i den främmande staten och den svenska rättegången alltjämt är anhängig. Ytterligare ett fall då avgörandet inte skall gälla trots att det meddelats av behörig domstol är när domstolen för att avgöra saken haft att ta ställning till familjerättslig, personrättslig eller successionsrättslig fråga eller till fråga av viss associationsrättslig beskaffenhet och avgörandet påverkats av att domstolen därvid tillämpat annan lag än den som enligt svensk internationell privaträtt skulle ha tillämpats.

4 § i det förslag, som förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen, anger i motsats till det alternativa förslaget uttryckligen ytterligare några situationer då det utländska avgörandet inte skall godtas. Dessa är om avgörandet påverkats av svikligt förfarande i rättegången och om dom i samma sak meddelats antingen här i riket eller av domstol i annan främmande stat och, i det senare fallet, domen uppfyller övriga villkor för att gälla här. Vad beträffar regeln om svikligt förfarande torde den knappast få någon större praktisk betydelse vid sidan av den förut nämnda ordre public-klausulen. Eftersom reglerna som tar sikte på konflikt mellan domar inte torde innehålla något som inte skulle gälla även utan dessa regler

och då de i vissa hänseenden bedömts mindre lyckade, har de inte tagits med i det alternativa förslaget.

I 5 § föreskrivs i enlighet med en artikel i Haagkonventionen att avgörande som meddelats mot utebliven svarande gäller här i riket endast om stämning delgivits honom enligt reglerna i den stat där avgörandet meddelats och han med hänsyn till omständigheterna haft tillräcklig tid att svara i saken. Enligt konventionens förarbeten innebär föreskriften att det inte skall krävas att svaranden visas ha fått kännedom om talans väckande. Avgörande skall i stället vara om han med hänsyn till omständigheterna befinnes normalt ha bort få kännedom om rättegången.

En regel som ger svaranden ett något starkare skydd har upptagits i det alternativa förslag, som förutsätter att Sverige inte ratificerar konventionen. Där krävs sålunda för erkännande och verkställighet av tredskodom — förutom delgivning enligt ursprungsstatens regler — att svaranden efter att ha fått kännedom om talans väckande haft tillräcklig tid att svara i saken.

Med att utländskt avgörande gäller här i riket avses i lagen att det skall tillerkännas rättskraft här, d. v. s. dels att det — vid prövning i sak av en talan inför svensk domstol — skall anses bestämmande för rättsläget och dels att det tilläggs betydelse som rättegångshinder. Någon särskild procedur för prövning av spörsmål om utländsk doms rättskraft föreslås inte. I likhet med vad som gäller enligt samtliga hittills meddelade bestämmelser om giltighet här i riket av utländska domar får sådana frågor prövas i anhängigt mål eller ärende.

Utländskt avgörande som enligt de nu återgivna reglerna gäller här i riket och som är verkställbart i den stat där det meddelats, skall enligt 10 § på ansökan också verkställas här. I överensstämmelse med vad som gäller beträffande bl. a. domar från annat nordiskt land och från Schweiz föreslås i 11—13 §§ regler som innebär att verkställighet får äga rum först efter ett särskilt förfarande hos annan myndighet än kronofogdemyndigheten. Ansökan om verkställig-

het skall sålunda göras hos Svea hovrätt (11 §). Den får inte bifallas utan att motparten beretts tillfälle att svara (12 §). Om ansökningen vinner bifall, verkställs avgörandet som svensk lagakraftgäande dom, om inte HD efter besvär förordnar annat. Innehåller avgörandet föreskrift om tvångsmedel, skall föreskriften inte gälla (13 §).

Som komplettering till reglerna om erkännande och verkställighet av utländska domar innehåller lagen i 14 § en bestämmelse att talan vid svensk domstol skall avvisas eller förklaras vilande om talan rör sak varom redan rättegång inletts vid utländsk domstol och det kan antas, att avgörande som meddelas av den utländska domstolen skall enligt lagen gälla här i riket.

Enligt 188 § utsökningslagen krävs för beslutad säkerhetsåtgärds bestånd att talan vid domstol skall vara väckt senast inom viss tid från beslutet. Med anledning härav har i 15 § första stycket i lagförslaget upptagits en särskild bestämmelse av innebörd att med talans väckande vid svensk domstol skall i förevarande hänseende jämställas anhängiggörande av rättegång vid utländsk domstol, om avgörandet i den utländska rättegången kan bli gällande här i riket. I 15 § andra stycket föreskrivs att beslut om handräckning förfaller två veckor efter det att avgörandet i den utländska rättegången vunnit laga kraft, om inte verkställighet sökts dessförinnan här i riket. Vidare föreskrivs bl. a. att Svea hovrätt på yrkande av part som sökt verkställighet skall kunna besluta om handräckning i avvaktan på prövning av ansökningen.

Förslag till Lag

om erkännande och verkställighet av vissa utländska domstolsavgöranden på privaträttens område

Härigenom förordnas som följer.

(Alternativ 1)

(Alternativ 2)

1 §.

Bestämmelserna i denna lag äger tillämpning i förhållande till stat beträffande vilken Konungen med riksdagen förordnat härom. Har i sådant förordnande eller eljest meddelats särskilda bestämmelser, skall de gälla.

2 §.

Lagakraftvunnet avgörande som av domstol i den främmande staten meddelats i ämne av privaträttslig beskaffenhet gäller även här i riket om annat ej följer av 3-5 §§.

Med avgörande som nu sagts jämställs beslut angående rättegångskostnad som meddelats av domstol eller kunnat överklagas hos domstol om beslutet meddelats i följd av

1. ett avgörande av saken vilket enligt denna lag gäller här i riket eller

2. ett avgörande varigenom erkännande eller verkställighet medgivits eller vägrats, under förutsättning att sökandens begäran grundats på den i Haag den ... dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

Lagakraftvunnet avgörande av saken som i ämne av privaträttslig beskaffenhet meddelats av domstol i den främmande staten gäller även här i riket om annat ej följer av 3-5 §§.

Med avgörande som nu sagts jämställs domstols beslut angående ersättning för motparts rättegångskostnad eller angående gottgörelse till vittne eller sakkunnig.

Bestämmelserna i denna lag angående verkställighet av domstols avgörande gäller i tillämpliga delar även förlikning som i mål eller ärende träffats inför domstol.

3 §.

Denna lag är icke tillämplig om den sak som prövats genom avgörandet avser

1. personliga eller ekonomiska förhållanden mellan föräldrar och barn eller mellan makar eller annat ämne av personrättslig eller familjerättslig beskaffenhet,

2. bildande eller upplösning av juridisk person, dess stadgar eller behörigheten för dess organ,
3. underhållsskyldighet i annat fall än som avses under 1,
4. boutredning, arv eller testamente,
5. konkurs, ackord eller motsvarande förfarande eller, i anslutning till sådant förfarande, giltigheten av någon gäldenärens rättshandling, eller
6. skada i följd av atomolycka.

Lagen är ej heller tillämplig på beslut som gäller endast för tiden intill dess lagakraftvunnet avgörande föreligger *eller på avgörande angående kvarstad eller annan handräckning och ej heller i något fall på avgörande som meddelats av förvaltningsdomstol.*

Lagen är ej heller tillämplig på beslut som gäller endast för tiden intill dess lagakraftvunnet avgörande föreligger.

4 §.

Avgörande som avses i 2 § gäller ej här i riket

1. om den domstol som meddelat avgörandet ej var behörig enligt 6–8 §§,
2. om erkännande eller verkställande av avgörandet är uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket,
3. om avgörandet påverkats av svikligt förfarande i rättegången,
4. om talan angående samma sak väckts här i riket innan talan väcktes i den främmande staten och rättegången här alltjämt är anhängig,
5. om avgörande i samma sak meddelats här i riket,
6. om avgörande i samma sak meddelats i annan främmande stat och detta avgörande uppfyller övriga villkor för att gälla här i riket, eller

7. om domstolen för att avgöra saken haft att taga ställning till fråga av beskaffenhet som avses i 3 § 1–4 och avgörandet påverkats av att domstolen i denna fråga tillämpat annan lag än den som enligt svensk internationell privaträtt varit tillämplig.

3. om talan angående samma sak väckts här i riket innan talan väcktes i den främmande staten och rättegången här alltjämt är anhängig, eller

4. om domstolen för att avgöra saken haft att taga ställning till fråga av beskaffenhet som avses i 3 § 1–4 och avgörandet påverkats av att domstolen i denna fråga tillämpat annan lag än den som enligt svensk internationell privaträtt varit tillämplig.

5 §.

Avgörande mot utebliven svarande gäller här i riket endast om stämning delgivits honom enligt reglerna i den stat, där avgörandet meddelats, och han *med hänsyn till omständigheterna* haft tillräcklig tid för att svara i saken.

Avgörande mot utebliven svarande gäller här i riket endast om stämning delgivits honom enligt reglerna i den stat, där avgörandet meddelats, och han *efter att ha fått kännedom om talans väckande* haft tillräcklig tid för att svara i saken.

6 §.

Avgörandet anses vara meddelat av behörig domstol i främmande stat

1. om svarande, som är fysisk person, hade sitt hemvist i den främmande staten vid tiden för talans väckande eller svarande, som är juridisk person, då hade sitt säte eller sin huvudanläggning där *eller bildats i den staten genom registrering eller därmed jämförlig åtgärd*,

2. om svaranden vid tiden för talans väckande hade ett handels- eller industriföretag *eller en annan affärsinrättning* eller en filial i den främmande staten och tvisten hänförde sig till företagets, *inrättningens* eller filialens verksamhet,

3. om talan avsett en tvist angående fast egendom belägen i den främmande staten,

4. om talan förts i anledning av skada på person eller egendom och den skadegörande handlingen ägt rum i den främmande staten *medan upphovsmannen befann sig där*,

5. om parterna överenskommit om behörighet för den domstol, som meddelat avgörandet, genom skriftligt avtal eller genom muntligt avtal som utan oskäligt uppehåll bekräftats i skrift och avtalet avser uppkommen tvist eller framtida tvist härflytande ur angivet rättsförhållande,

6. om svaranden utan förbehåll ingått i svaromål i saken; dock skall behörighet på denna grund icke anses föreligga, om svaranden ingått i svaromål i saken för att förhindra beslut om kvarstad eller annan handräckning eller för att uppnå återgång av sådant beslut, *eller*

7. om käromålet *ogillats och erkännande eller, med avseende på rättegångskostnad, verkställighet begäres mot käranden*.

Behörighet enligt punkterna 5–7 skall dock ej anses föreligga om detta med hänsyn till sakens beskaffenhet är oförenligt med svensk lag.

1. om svarande, som är fysisk person, hade sitt hemvist i den främmande staten vid tiden för talans väckande eller svarande, som är juridisk person, då hade sitt säte eller sin huvudanläggning där,

2. om svaranden vid tiden för talans väckande hade ett handels- eller industriföretag eller en filial i den främmande staten och tvisten hänförde sig till företagets eller filialens verksamhet,

3. om talan avsett en tvist angående fast egendom belägen i den främmande staten,

4. om talan förts i anledning av skada på person eller egendom och den skadegörande handlingen ägt rum i den främmande staten *medan upphovsmannen befann sig där*,

5. om parterna överenskommit om behörighet för den domstol, som meddelat avgörandet, genom skriftligt avtal eller genom muntligt avtal som utan oskäligt uppehåll bekräftats i skrift och avtalet avser uppkommen tvist eller framtida tvist härflytande ur angivet rättsförhållande *eller*

6. om svaranden utan förbehåll ingått i svaromål i saken; dock skall behörighet på denna grund icke anses föreligga, om svaranden ingått i svaromål i saken för att förhindra beslut om kvarstad eller annan handräckning eller för att uppnå återgång av sådant beslut.

Behörighet enligt punkterna 5–6 skall dock ej anses föreligga om detta med hänsyn till sakens beskaffenhet är oförenligt med svensk lag.

7 §.

Avgörande i anledning av **genkäromål** anses meddelat av behörig domstol i främmande stat

1. om behörighet beträffande käromålet skulle ha förelegat enligt *någon av punkterna 1–6 i 6 §*, såvida detta utgjort huvudkäromål, eller

1. om behörighet beträffande käromålet skulle ha förelegat enligt 6 §, såvida detta utgjort huvudkäromål, eller

2. om domstolen skall anses behörig beträffande huvudkäromålet enligt 6 § och genkäröålet haft väsentligen samma grund.

8 §.

Utan hinder av vad i 6 och 7 §§ stadgas skall avgörande av domstol i främmande stat anses icke meddelat av behörig domstol

1. om med hänsyn till sakens beskaffenhet eller avtal mellan parterna uteslutande behörighet att pröva saken bör anses tillkomma svensk domstol eller domstol i annan främmande stat, eller

2. om enligt avtal mellan parterna uteslutande behörighet att pröva saken tillkommer skiljemän.

9 §.

Om ett avgörande innehåller föreskrifter som kan särskiljas, kan det erkännas eller verkställas beträffande en eller flera av dessa.

10 §.

Avgörande, som enligt 1-9 §§ gäller här iriket och som får verkställas i den stat där det meddelats, skall på ansökan verkställas här.

11 §.

Ansökan om verkställighet göres hos Svea hovrätt.

Vid sådan ansökan skall fogas

avgörandet i huvudskrift eller i avskrift som bestyrkts av myndighet, bevis att avgörandet vunnit laga kraft och får verkställas i den stat där det meddelats, om avgörandet givits mot utebliven svarande, huvudskrift eller styrkt avskrift av handlingar som utvisar, att stämningen rätteligen delgivits honom.

Om det fordras för hovrättens prövning av ansökningen, kan sökanden föreläggas att inkomma med ytterligare handlingar.

Vid handlingarna skall fogas styrkt översättning till svenska språket i den mån hovrätten ej medger undantag.

12 §.

Ansökan om verkställighet får ej bifallas utan att den, mot vilken ansökningen riktas, beretts tillfälle att svara. Delgivning skall ske med iakttagande av vad för stämning i tvistemål är stadgat.

13 §.

Bifaller hovrätten ansökningen, verkställs avgörandet som svensk domstols dom vilken äger laga kraft, om ej högsta domstolen efter besvär över hovrättens beslut förordnar annat. Innehåller avgörandet föreskrift om tvångsmedel, skall den föreskriften ej vinna tillämpning.

14 §.

Väckes vid svensk domstol talan angående sak, varom redan är rättegång vid utländsk domstol, och kan den utländska rättegången leda till ett avgörande som enligt denna lag skall gälla här i riket, skall talan avvisas eller förklaras vilande i avvaktan på lagakraftvunnet avgörande i den utländska rättegången.

Utan hinder av att rättegång vid utländsk domstol pågår eller avgjorts genom dom eller beslut som ej vunnit laga kraft kan handräckning enligt 8 kap. utsökningslagen beviljas av överexekutor. Med avseende på giltigheten av beslut om sådan handräckning skall vid tillämpning av 188 § utsökningslagen med talans anhängiggörande vid svensk domstol jämföras väckande av talan vid utländsk domstol, om den utländska rättegången kan leda till ett avgörande som enligt denna lag skall gälla här i riket.

Beslut om handräckning förfaller två veckor efter det att avgörandet i rättegången vunnit laga kraft, om icke verkställighet av avgörandet sökts dessförinnan här i riket. Har ansökan om verkställighet gjorts inom denna tid skall beslutet gälla till dess ansökningen prövats, om ej hovrätten förordnar annat. Skall ej av överexekutor meddelat beslut om handräckning gälla enligt vad nu sagts, äger hovrätten på yrkande av part som sökt verkställighet besluta om sådan åtgärd i avvaktan på prövning av ansökningen.

1.1 *Utredningsuppdraget*

Kungl. Maj:t bemyndigade den 9 december 1960 chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, att tillkalla en sakkunnig för att utreda frågan om verkställighet här i riket av utländsk dom i tvistemål och därmed sammanhängande spörsmål. Vid utverkande av bemyndigandet anförde departementschefen till statsrådsprotokollet:

»Frågan vilken verkan som i Sverige bör tillerkännas en i annat land meddelad dom i tvistemål är reglerad endast i begränsad utsträckning. Någon allmän bestämmelse om erkännande och verkställighet av utländska domar i tvistemål över huvud finns icke i vår lagstiftning. Både i rättstillämpningen och inom den rättsvetenskapliga doktrinen intar man den ståndpunkten att en utländsk dom i allmänhet ej kan verkställas i vårt land. Den som vid utländsk domstol vunnit bifall till ett av honom framställt påstående har alltså att, för dess genomdrivande här i riket, anställa ny rättegång och därvid framlägga sin bevisning.

Från den angivna huvudregeln föreligger dock vissa undantag. I enlighet med förut-sättningar givna i vår internationella familjerättsliga lagstiftning tillerkännes sålunda av utländsk domstol meddelade s. k. konstitutiva domar i familjerättsmål i allmänhet rättsverkan i vårt land. Vidare har i förhållande till vissa främmande länder på grund av särskilda avtal frågan om er-

kännande och verkställighet i Sverige av utländska domar i tvistemål reglerats för vissa fall. I förhållande till övriga nordiska länder har sålunda genom konventionen den 16 mars 1932 överenskommelse träffats om erkännande och verkställighet av domar i tvistemål och, såvitt angår skadestånd, i brottmål. Konventionen ligger till grund för lagen den 2 december 1932 om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge. Med Schweiz har ingåtts konventionen den 15 januari 1936 om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar, vilken konvention givit anledning till lagen den 27 mars 1936 om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz. Därjämte har såväl med övriga nordiska länder som med flera andra främmande länder slutits överenskommelser om erkännande och verkställighet av domar och beslut av mer begränsat innehåll, såsom rörande förpliktelser att utgiva underhållsbidrag eller ersättning för rättegångskostnad. Dessa överenskommelser har jämväl givit anledning till särskilda lagbestämmelser.

Initiativ har nyligen tagits till ingående av nya överenskommelser om erkännande och verkställighet av domar meddelade av utländsk domstol. Sålunda har underhandlingar inletts mellan Sverige och Storbritannien för förberedandet av en överenskommelse om ömsesidig verkställighet av domar i tvistemål. Vidare har Europarådets

ministerkommitté nyligen beslutat inbjuda Haag-konferensen för internationell privaträtt att utarbeta förslag till en multilateral konvention om ömsesidigt erkännande av domar i civila mål och handelssaker, med undantag av domar avseende status- och kapacitetsfrågor. Det har därvid uttalats, att det icke torde vara möjligt att nå fram till en lösning, enligt vilken en dom i visst land skulle vara automatiskt verkställbar i annat land, men att det bör eftersträvas att uppnå enhetlighet i avseende å förutsättningar och undantag när det gäller erkännande av domar i olika länder genom en multilateral konvention. Haagkonferensen har sedermera, genom beslut hösten 1960 vid konferensens nionde session, vidtagit förberedelser för utarbetande av förslag till en konvention i ämnet.

Det råder ej tvekan om att en utveckling i den riktning som nu angivits är önskvärd. Självfallet är det angeläget, att i rättstvister av här avsett slag dubbla rättegångar med därav följande kostnad och tidsutdräkt i möjligaste mån undvikas. Domar meddelade i ett främmande land, vars rättegångsväsen enligt vårt betraktelsesätt erbjuder nödiga garantier för en tillfredsställande rättsskipning, bör kunna erkännas som giltiga här i landet och, i den mån de går ut på betalning eller annan prestation, här kunna verkställas. Intresset av en sådan ordning har för Sveriges del vunnit i styrka genom vårt deltagande i den europeiska frihandelssammanslutningen liksom genom det ökade handelsutbytet och den ökade samfärdseln över huvud med främmande länder.

Med hänsyn till det anförda synes den svenska rättens principiellt negativa ståndpunkt i fråga om erkännande och verkställighet av utländska domar böra tagas under omprövning. Det hittills tillämpade förfarandet, innebärande att – efter avslutad överenskommelse med visst land – genom särslagstiftning öppnas möjlighet till verkställighet, kan i längden icke vara tillfredsställande. Lagstiftningen måste med detta system nödvändigtvis komma att brista i överskådlighet och likformighet. Det bör därför undersökas om icke i stället i vår

lagstiftning kan upptagas generella bestämmelser om erkännande och verkställighet av främmande domar. Sådana bestämmelser skulle kunna sättas i kraft i förhållande till annat land antingen efter träffad överenskommelse om ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar meddelade i det landet eller eventuellt, under vissa förutsättningar, även utan sådan överenskommelse.

Jag vill förorda, att en utredning rörande lagstiftning av nu antydd innebörd verkställles inom justitiedepartementet av särskilt tillkallad sakkunnig. Lagstiftningen synes böra omfatta utländska domar i tvistemål i så vid utsträckning som möjligt. Utanför tillämpningsområdet bör dock falla konstitutive domar i familjerättsmål, eftersom giltigheten här i landet av sådana domar redan är reglerad särskilt. Det bör tillses att rätts säkerhetens krav blir tillgodosedda på tillfredsställande sätt. I det sammanhanget bör övervägas behovet av en särskild fastställeprocedur, vid vilken den förpliktade får tillfälle att yttra sig. Verkställighetsförfarandet i sin helhet bör vara enkelt och ägnat att leda till skyndsamt avgörande.

Frågan om ett nordiskt samarbete inom detta utredningsområde behandlades vid det nordiska justitieministermötet i Danmark i juni 1960. Det visade sig därvid, att motsvarande behov av lagstiftning icke föreligger i de andra nordiska länderna och att några utredningar på området icke kan väntas komma till stånd i dessa länder. Utredningsmannen bör dock vid uppdragets fullgörande, i den omfattning som finnes lämplig, samråda med företrädare för de övriga nordiska ländernas justitieministerier.»

1.2 Gällande rätt

I svensk lag finns inga bestämmelser som generellt reglerar frågan om erkännande och verkställighet av utländsk civildom. Den omedelbara räckvidden av såväl RB:s bestämmelser om civildoms rättskraft som UL:s stadganden om verkställighet av dom är otvivelaktigt begränsad till svenska do-

mar, oaktat detta inte framgår av lagtexten. I viss utsträckning har emellertid *särskilda lagbestämmelser* om erkännande av utländska avgöranden i tvistemål meddelats i anslutning till bilaterala eller multilaterala internationella överenskommelser. Dessa bestämmelser kan indelas i två huvudgrupper, allt efter som de principiellt avser tvistemålsdomar i allmänhet eller omfattar endast domar i särskilt angivna ämnen.

Den förra av dessa grupper är föga omfattande. Bestämmelser om principiellt *erkännande av tvistemålsdomar i allmänhet, meddelade i viss stat*, har givits endast beträffande de nordiska länderna och Schweiz.

Mellan *de nordiska länderna* träffades år 1932 en konvention om erkännande och verkställighet av domar som i de fördragslutande staterna givits i tvistemål eller i brottmål meddelats angående skadestånd. Konventionen avlöste en mellan Sverige och Danmark år 1861 träffad överenskommelse om ömsesidig verkställighet av domar och utslag. I anledning av 1932 års konvention utfärdades samma år – enligt KK 31 mars 1933 med ikraftträdande den 1 juli 1933 – lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge. Från lagens tillämpningsområde undantas i anslutning till konventionen dels avgöranden i närmare angivna familje- och successionsrättsliga frågor, dels avgöranden rörande gäldenärs försättande i konkurs, inledande av offentlig ackordsförhandling utan konkurs, andra på konkursdomarens eller konkursdomstolens prövning beroende frågor eller rättshandlings eller annan åtgärds ogiltighet på grund av inträffad konkurs, dels avgöranden om äganderätt eller annan rätt till fast egendom i annan stat eller om skyldighet att träffa förfogande om dylik rätt eller om påföljd för sådan skyldighets åsidosättande, dels avgöranden rörande skatt eller annan avgift till stat eller kommun eller annan fråga av offentligrättslig art, ändå att saken behandlats i den för tvistemål stadgade ordning, och dels avgörande som meddelats av särskild domstol för arbetstvister. Beträffande vissa av de sålunda undantagna ämnena har

träffats särskilda internordiska överenskommelser med därtill anknuten intern lagstiftning, som i det följande skall omnämnas. För bestämmelserna i övrigt i 1932 års lag skall närmare redogöras i samband med utredningens behandling av särskilda frågor.

Med *Schweiz* har en konvention om ömsesidigt erkännande av dom som givits i tvistemål eller i brottmål rörande annat än straff eller förverkande slutits år 1936. I anslutning härtill har den 27 mars 1936 beslutats lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz. Lagen har enligt särskild kungörelse trätt i kraft samma år. Här må anmärkas, att av de ovan angivna undantagen från tillämpningsområdet för lagen om nordiska domar endast ett par har motsvarighet i lagen om schweiziska domar, nämligen bestämmelserna om domar rörande konkurs och ackordsförhandling utan konkurs samt om domar rörande fast egendom utanför domslandet. Sistnämnda undantag är emellertid i lagen om schweiziska domar mera begränsat i så måtto, att lagen alltid är tillämplig även på sådan dom, såvitt den avser ämne av familjerättslig eller arvsrättslig natur. Ehuru tillämpning av lagen om schweiziska domar överhuvud inte är utesluten beträffande domar i personrättsliga, familjerättsliga och arvs- eller successionsrättsliga ämnen har dock för erkännande av sådana domar i viss utsträckning uppställts särskilda betingelser. Härtill, liksom till en närmare redogörelse för lagens bestämmelser i övrigt, skall utredningen återkomma vid behandlingen av särskilda frågor i det följande.

Inte heller den lagstiftning som avser *erkännande av utländska civildomar i särskilt angivna ämnen* är särskilt omfattande. Den upptar emellertid en del bestämmelser av avsevärd praktisk betydelse. Framför allt gäller detta på personrättens och familjerättens samt successionsrättens område. Beträffande *personrätten och familjerätten* märks främst lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Denna lag innehåller bl. a. i 3 kap. 4–7 §§ bestämmelser om erkännande under vissa

förutsättningar av utländska domar angående hemskillnad och äktenskapsskillnad varjämte genom bestämmelser i 4 och 5 kapitlen vissa rättsföljder tilläggs utomlands fattade beslut om omyndigförklaring och förmynderskap. Ehuru 1904 års lag tillkommit i anledning av 1902 års Haagkonvention gör flertalet av de bestämmelser, som i förevarande sammanhang är aktuella, inte någon skillnad mellan domar från konventionsländer och från andra stater. (Genom 4 § lagen den 27 november 1964 om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall har möjligheterna till erkännande av utländska skillnadsdomar vidgats.) I anslutning till en internordisk konvention av år 1931 har genom KF 31 december samma år meddelats särskilda bestämmelser om bl. a. erkännande av vissa i de nordiska länderna träffade avgöranden på förevarande område. Enligt 22 § av denna KF skall laga kraft vunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats jämlikt vissa uppräknade bestämmelser i förordningen – avseende dels hemskillnad, äktenskapsskillnad och äktenskaps återgång, dels i samband med yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad uppkomna frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning, skadestånd, underhållsskyldighet samt vårdnad om barn, dels adoption och hävande av adoptivförhållande och dels vissa förmynderskapsärenden – gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet och dess förutsättningar med hänsyn till hemvist eller medborgarskap i den ena eller andra av de fördragsslutande staterna. Genom en annan år 1931 avslutad internordisk konvention och i anledning härav samma år utfärdad lag har öppnats möjlighet att här i riket erhålla indrivning av underhållsbidrag fastställda i Danmark, Finland, Island och Norge. I anslutning till en ny konvention i ämnet mellan de nordiska länderna som undertecknats och ratificerats år 1962 har 1931 års lag avlösts av lag den 21 september 1962 med därtill knuten tillämpningskungörelse. Enligt en lag av den 10 decem-

ber 1965, som föränletts av en Haagkonvention av år 1958, kan vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn erkännas och verkställas här i riket. Genom KK 29 juni 1966 har förordnats att lagen skall äga tillämpning på avgöranden som meddelats i Belgien, Italien, Nederländerna, Schweiz, Tyskland, Österrike, Frankrike samt – med de begränsningar som föränleds av lagen den 21 september 1962 – Danmark och Norge. Härtill kan fogas att lagberedningen nyligen framlagt förslag till konvention mellan de nordiska länderna angående verkställighet av beslut rörande vårdnad om barn m. m. jämte med anledning därav behövliga interna föreskrifter (Nordisk utredningsserie 1967: 4).

Beträffande *successionsrätten* märks, att enligt 2 kap. 12 och 13 §§ lagen den 5 mars 1937 om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, här i riket under vissa förutsättningar skall erkännas utländska avgöranden rörande bodelning i anledning av makes död eller arv eller testamente. Giltigheten av dessa bestämmelser är i och för sig inte begränsad till avgöranden från särskilt angivna utländska stater. Också på detta område gäller emellertid särskilda föreskrifter beträffande domar från de nordiska länderna. I anslutning till en år 1934 avslutad internordisk konvention om arv, testamente och boutredning har utfärdats lag den 1 mars 1935 om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge. Enligt stadgande i 10 § av nämnda lag utsträcks – med viss modifikation – tillämpningen av bestämmelserna i [1932 års lag] om nordiska domar till att gälla avgöranden om rätt på grund av arv eller testamente, om efterlevande makes rätt eller om ansvarighet för den dödes gäld, såvitt den döde var medborgare i fördragsslutande stat och hade hemvist i sådan stat.

Utanför de hittills berörda områdena är endast ett fåtal bestämmelser om verkan av utländska domstolsavgöranden i tvistemål att anteckna. Först må nämnas en i anslutning till 1896 års Haagkonvention om vissa till civilprocessen hörande ämnen tillkom-

men lag den 6 mars 1899 om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut. Denna lag ger Konungen bemyndigande att förordna, att beslut av domstol i främmande stat, varigenom *kärande eller mellankommande part ålagts skyldighet att gälda rättegångskostnad* må här i riket verkställas i den ordning som i lagen närmare anges. Såsom villkor för förordnandet har uppställts, att vederbörande stat genom avtal medger verkställighet av motsvarande beslut av svensk domstol beträffande *kärande eller mellankommande part* som är medborgare i den främmande staten och där har sitt hemvist. I lagen avsett förordnande – begränsat till mål, vari fråga ej är om ansvar för brottslig gärning – har meddelats genom KK 18 april 1935 angående tillämpning av lagen den 6 mars 1899 om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut. Förordnandet omfattar för närvarande ett drygt tjugotal stater.

I 4 § lagen den 3 maj 1963 i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt angående *befordran å järnväg* av resande och resgods stadgas, att utländsk dom varigenom på grund av bestämmelse i de den 25 februari 1961 i Bern avslutade internationella fördragen i ämnena någon ålagts betalningsskyldighet eller annan förpliktelse skall gälla här i riket under vissa i lagrummet angivna förutsättningar.

Genom prop. 1968: 132 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna Genèvekonventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell *godsbefordran på väg* samt att antaga förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till konventionen. Enligt artikel 31 i konventionen skall dom som meddelats av domstol i fördragslutande stat i tvist rörande befordran som är underkastad konventionen under vissa betingelser anses verkställbar i var och en av de övriga fördragslutande staterna. I 6 § i lagförslaget ges bestämmelser om förfarandet när fråga om verkställighet uppkommer i Sverige.

Enligt 38 § atomansvarighetslagen den 8 mars 1968, som utfärdats i samband med

Sveriges anslutning till Pariskonventionen den 29 juli 1960 om *skadeståndsansvar på atomenergins område*, kan dom som meddelats i annan konventionsstat i mål om ersättning för atomskada på ansökan verkställas i Sverige.

I anslutning till en år 1933 mellan de nordiska staterna sluten konvention angående *konkurs* har tillkommit flera lagar som tillerkänner giltighet här i riket åt i Danmark, Finland, Island eller Norge träffade avgöranden i konkursrättsliga frågor. Härvidlag märks sålunda dels lagen 6 april 1934 om verkan av konkurs som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge (med därtill knuten KK den 8 november 1935 angående tillämpning å dödsbos konkurs av nämnda lag) och dels lagen den 6 april 1934 om erkännande och verkställighet av vissa i anledning av konkurs meddelade utländska domar.

Till sist är att anteckna, att vissa norska domar i speciella ämnen skall erkännas här enligt 43 och 44 §§ lagen den 20 juni 1919 innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående *flyttlapparnas rätt till renbetning* och enligt art. 30 i lagen 20 december 1929 om giltighet här i riket av den svensk-norska *vattenrättskonventionen* av den 11 maj 1929.

Med det anförda torde de lagbestämmelser, som tillerkänner giltighet här i riket åt avgöranden i tvistemål av utländsk domstol vara åtminstone i det väsentliga uttömda. Såsom framgår av det förestående är det icke lagreglerade området utomordentligt vidsträckt. Frånsett de nordiska länderna och Schweiz, med vilka konventioner av generell räckvidd ingåtts, omfattar det sålunda med endast få undantag samtliga utländska avgöranden i förmögenhetsrättsliga mål. Detsamma gäller beträffande betydelsefulla grupper av avgöranden inom familjerätten, såsom rörande faderskap och vårdnad.

Beträffande domar som sålunda *icke omfattas av särskild lagreglering* torde vara klart, att *verkställighet* i teknisk mening här i riket inte kommer ifråga. Utan särskilt

stöd av lag äger svensk exekutiv myndighet icke verkställa annan dom än sådan som meddelats av svensk domstol. En annan fråga är emellertid, i vad mån svensk domstol kan ha att beakta en utländsk dom rörande spörsmål som omfattas av här i riket väckt talan. Det kan härvidlag bli fråga om endera att den utländska domen tilläggs *rättskraft* eller att den tillerkänns en mer eller mindre stark *bevisverkan*. Om en utländsk betalningsdom tillerkänns rättskraft, innebär detta att den tappande parten tillhörig utmätningsbar egendom här i riket alltid kan tas i anspråk för realiserande av den vinnande partens anspråk. Mot den som har egendom i riket finns i tvist om betalningsskyldighet alltid forum här.¹ Har domstolen att utan vidare grunda sitt avgörande på en utländsk dom, varigenom det framställda anspråket funnits befogat, kan processen sakligt sett sägas ha karaktären av endast ett exekvaturförfarande. Att domen inte tillerkänns rättskraft utesluter som nämnts inte, att den kan tilläggas bevisverkan. Det är i och för sig tänkbart att dess bevisverkan uppfattas såsom så stark, att skillnaden mellan rättskraft och bevisverkan i de allra flesta fall inte får någon betydelse för utgången. Under alla förhållanden föreligger emellertid mellan rättskraft och bevisverkan den betydelsefulla skillnaden, att enligt det senare alternativet bevisning rörande spörsmål som avgjorts genom domen inte kan utan vidare avvisas såsom irrelevant.

I *praxis* har frågan om betydelsen av utländsk dom utanför det lagreglerade området aktualiserats endast i ett fåtal fall.

I ett i NT 1864 s. 499 refererat fall hade, sedan en i Finland bosatt finsk medborgare avlidit och efterlämnat egendom även i Sverige, arvskifte omfattande all egendom ägt rum i Finland och med tillämpning av finsk lag. Detta skifte blev sedermera fastställt av finsk domstol genom lagakraftägande beslut. Kort efter det i Finland företagna arvskiftet förrättades emellertid i Sverige skifte av den här i landet befintliga egendomen med tillämpning av svensk lag. Efter klander av sistnämnda skifte för-

klarades detta icke vara för sökandenas hustrur bindande, enär kvarlåtenskapen borde fördelas enligt finsk lag samt det i Finland företagna skiftet blivit fastställt genom lagakraftvunnet beslut av domstol och »följaktligen bör anses vara i enlighet med den för Finland gällande lagen upprättat, helst annat förhållande icke ens är vordet ifrågasatt». Rättsfallet har i doktrinen tillagts innebörden att det av den finska domstolen fastställda arvskiftet »ansågs utan vidare vara bindande i Sverige».² Rättsfallet – som enligt rubriken refererats uteslutande på frågan om tillämplig lag – tillåter dock uppenbarligen inte slutsatsen, att det finska skiftet skulle ha ansetts bindande med avseende på även den här befintliga egendomen, om fördelningen av denna ansetts rätteligen ha bort ske med tillämpning av annan lag än den som låg till grund för nämnda skifte. Även i övrigt synes en viss försiktighet vid rättsfallets tolkning påkallad med hänsyn till reservationen i det citerade uttalandet. Tilläggas bör, att frågan om betydelsen av utländsk dom rörande arvskifte numera faller inom det lagreglerade området.

I NT 1871 s. 495 hade ett svenskt brandförsäkringsbolag i försäkringsavtal uttryckligen underkastat sig »ryska lagar, rättsbruk och usancer» i fråga om gottgörande av lidna brandskador. Med åberopande av denna klausul anhöll en person, som påstod sig ha genom överlåtelse blivit innehavare av försäkringstagarens rätt, hos ÖÅ om verkställighet av en rysk dom, genom vilken bolaget förpliktats att till honom utge ersättning för brandskada på den försäkrade egendomen. Enligt HovR:ns av HD:s majoritet fastställda utslag hänsköts saken under domaren, enär frågan, huruvida bolaget vore skyldigt att ställa sig till efterrättelse rysk domstols beslut i vad det innefattade bedömande huruvida försäkrings-

¹ Att den vinnande partens talan här skulle avvisas just på grund av *res judicata* torde inte kunna antas, såvida den utländska domen inte är exigibel här. Jfr Karlgren, Kortfattad lärobok i internationell privat- och processrätt, 3 uppl. 1966 s. 200 med not 4.

² Undén i SvJT 1933 s. 111.

tagarens rätt övergått till sökanden, vore av tvistig beskaffenhet. Någon säker slutsats kan väl näppeligen dras av detta avgörande. Motiveringen förefaller emellertid närmast tyda på en principiellt positiv inställning till frågan om erkännande och verkställighet av utländsk dom i fall, där domstolens behörighet grundats på ett i förhållandet mellan parterna bindande prorogationsavtal.³ Härtill bör också uppmärksammas, att två dissidenter i HD ansåg betalningsförpliktelse kunna åläggas bolaget utmätningsvis med omedelbart stöd av den ryska domen.

I några fall av annan typ från tiden omkring sekelskiftet har däremot HD intagit en påtagligt negativ ståndpunkt till frågan om betydelsen av utländsk dom. Extremt negativt var ställningstagandet i NJA 1894 s. 96, där i mål om utfående av ersättning för rättegångskostnad, som ålagts svaranden i en engelsk dom, underrätten, vars dom gillades av överinstanserna, fann att »ifrågavarande dom icke här i riket ägde gällande kraft eller kunde tillmätas någon betydelse såsom bevisningsmedel». En något mindre extrem men alltjämt negativ inställning avspeglas i NJA 1910 s. 594 och NJA 1913 s. 326. I det förra av dessa fall gjorde en i Finland för bedrägeri dömd person gentemot ett försäkringsbolag gällande, att bedrägeri inte förelåg. Det senare fallet avsåg liksom 1894 års fall utfående av rättegångskostnadsersättning enligt en engelsk dom. I båda fallen ansågs det utländska avgörandet ensamt inte tillräckligt för att grunda ovillkorlig skadeståndsplikt för svaranden gentemot bolaget respektive för att ådag lägga rättmätigheten av anspråket på kostnadsersättning. I förhållande till 1894 års fall representerar dessa avgöranden likväl ett framsteg i så måtto, att man inte stått främmande för tanken att tillmäta det utländska avgörandet en viss bevisverkan. Det är dock alltjämt inte fråga om en bevisverkan av sådan styrka, att det utländska avgörandet in dubio läggs till grund för den inhemska domen.

I sistnämnda hänseende markeras en klar omsvängning av NJA 1935 s. 611. Även detta rättsfall avsåg en engelsk dom rörande

rättegångskostnadsersättning. Här instämde HD i ett betänkande av NRev, där det bl. a. uttalas, att svaranden »mot vad i förevarande mål förekommit rörande den engelska rättegången icke anfört någon omständighet på grund varav kärandens ifrågavarande anspråk på kostnadsersättning bör bedömas annorledes än i enlighet med avgörandet vid den engelska domstolen». Rörande betydelsen av detta avgörande kan återges ett i ett senare rättsfall gjort uttalande av JustR Karlgren. Med nämnda fall har enligt Karlgren i sak om än icke i form »tagits ett stort steg i riktning mot uppmjukande av regeln att utländsk dom merendels saknar rättskraft i riket; enligt högsta instansens dom ansågs tydligen den engelska myndighetens avgörande in dubio böra utan föregående prövning å svensk sida av det ifrågavarande anspråkets berättigande läggas till grund för en till verkställighet syftande svensk dom, låt vara att rent formellt åberopades allenast domens s. k. bevisverkan». Härtill kan dock anmärkas, att enligt vad i det föregående framhållits skillnaden mellan rättskraft och bevisverkan ingalunda alltid kan betraktas såsom formell utan stundom kan ha avsevärd betydelse för omfattningen av processmaterialet och domstolens sakprövning.

Det citerade uttalandet fälldes i rättsfallet NJA 1949 s. 724, som avsåg frågan, huruvida en avtalsklausul om prorogation till engelsk domstol kunde tilläggas derogationsverkan beträffande svensk domsrätt och sålunda föranleda avvisning av en talan som i strid mot klausulen väckts här i riket. Frågan besvarades av HD jakande. I ett särskilt yttrande till utveckling av sin mening framhöll JustR Karlgren såsom icke uteslutet att frågorna om giltighet av prorogationsavtalet och om rättskraft här i riket av en med stöd av avtalet meddelad engelsk dom måste sammankopplas med varandra. Om den utländska domen inte erkändes

³ Så har rättsfallet ock uppfattats inom doktrinen. Se Undén i SvJT 1933 s. 308 f., jfr Karlgren i NJA 1949 s. 729 f. och Dennemark, Om svensk domstols behörighet i internationellt förmögenhetsrättsliga mål (1961) s. 308 och s. 333.

här skulle nämligen avtalet komma att innebära, att parten avhände sig rättsskydd i en utsträckning som inte kunde tillåtas. Från denna utgångspunkt uttalar Karlgren vidare, att det bl. a. kan helt allmänt betvivlas att regeln, att utländsk dom merendels saknar rättskraft här i landet, alltjämt bör upprätthållas i samma omfattning eller tilläggas samma innebörd som tidigare varit fallet. Vidare framhålls bl. a., att man har särskild anledning att låta just prorogationsavtal medföra rättskraft för det med stöd därav meddelade utländska avgörandet, även om man eljest avvisar dylik doms rättskraft i Sverige. I detta sammanhang åberopar Karlgren det ovan omnämnda avgörandet i NT 1871 s. 495.

Till det nu anförda bör emellertid framhållas, att det av HD:s beslut i 1949 års rättsfall inte kan utläsas att domstolen såsom ett villkor för att avtalet om engelsk domstols behörighet skulle anses processhinderande här i riket betraktat att engelsk dom skulle komma att tillerkännas rättskraft här. Enligt Dennemark — som i sak tagit avstånd från Karlgrens tankegång om sammankoppling av frågorna om giltigheten av derogation och utländsk doms rättskraft för det fall, att den här domicilierade parten står såsom kärande, vilket var förhållandet i 1949 års rättsfall — torde tvärtom »av beslutet, om det läses jämsides med JustR Karlgrens utveckling, få anses framgå att HD (enhälligt) ansåg att ett sådant villkor icke borde uppställas».⁴ Hur det än må förhålla sig i sistnämnda hänseende synes man näppligen ha fog för att tillägga HD:s avgörande innebörden av ett ställningstagande till spörsmål om utländsk doms rättskraft.

Här må slutligen anmärkas, att i NJA 1956 s. 337 aktualiserades spörsmål om erkännande av en polsk dom, i vad den innefattade förordnande rörande vårdnaden om barn i samband med äktenskapsskillnad. Vid det förhållandet, att den tappande parten inte visats ha vare sig personligen eller genom befullmäktigat ombud i tid fått del av stämningen i den polska rättegången, ansågs emellertid domen i vårdnadsfrågan inte kunna lända till efterrättelse, »oavsett huru-

vida utländsk dom angående vårdnaden om ett här befintligt barn må i princip tillerkännas rättskraft i Sverige».

Vad härefter gäller *doktrinen*, har man tidigare i allmänhet tämligen generellt — om än inte helt utan modifikationer — ställt sig avvisande till tanken, att utländsk dom skulle kunna utan lagstöd tillerkännas rättskraft här i riket.⁵ En brytning med denna traditionellt negativa inställning markeras emellertid av en uppsats av Undén från år 1933.⁶ Med anknytning till vissa förbehåll, som åtminstone stundom gjorts redan i äldre doktrin, förfäktar Undén med skärpa, att det är en nödvändighet att här i princip erkänna utländska domar dels av s. k. konstitutiv natur och dels i fall, där för tvistens handläggning behörigt forum inte finns i Sverige. Enligt Undén saknas emellertid anledning att stanna vid dessa kategorier. Han anger dock inte närmare utan illustrerar endast med ett exempel ytterligare fall, i vilka utländsk dom bör erkännas här.

Av de författare, som efter Undén yttrat sig i frågan, kan flertalet sägas ha givit uttryck för åsikten, att utländsk dom även utan stöd av lag bör kunna tillerkännas rättskraft i förhållandevis vidsträckt omfattning.⁷ Någon enhällig uppfattning om hur långt man härvidlag bör sträcka sig synes emellertid inte kunna anses utkristalliserad. Att närmare redovisa enskilda författares åsikter skulle här föra för långt. Framhållas må emellertid, att några författare synes vara inne på tanken, att man

⁴ Dennemark a.a. s. 334.

⁵ Angående äldre doktrin — vari här inbegripes lagförslag i vad de uttalar sig om gällande rätt — kan hänvisas till Undéns nedan anförda uppsats.

⁶ SvJT 1933 s. 105 ff.

⁷ Se här till Karlgren, Kortfattad lärobok i internationell privat- och processrätt, 3. uppl. 1966, s. 198 ff. med hänvisningar samt beträffande prorogation Dennemark, a.a. s. 331 och beträffande rättskraftens s.k. prejudiciella funktion Olivecrona Rätt och dom, 2 uppl. 1966, s. 249 f. (Angående frågan, huruvida det finns skäl att tillägga utländska domar en prejudiciell funktion utan att därjämte i förekommande fall tillägga dem betydelse såsom processhinder, se nedan s. 132 f.) Jfr Eek i SvJT 1957 s. 174 ff. och dens., Internationell privaträtt, 2. uppl. 1967 s. 96 ff.

i rättstillämpningen borde i princip erkännas samtliga utländska domar.⁸

Inför denna doktrinens alltmer positiva inställning till frågan om vidgat erkännande i rättstillämpningen av utländska domar synes det emellertid vara anledning att erinra om ett uttalande av Sundström, enligt vilken denna fråga synes »alldeles avgjort vara av beskaffenhet att böra regleras genom lagstiftning och icke av rättspraxis, detta desto mera som det är angeläget att de hittills genom särskild lagstiftning gynnade domarna icke genom domstolarnas rättstillämpning försättas i sämre läge än domar i allmänhet».⁹ Detta uttalande understryker vad som kan kallas ett lagstiftningens och rättstillämpningens ömsesidiga dilemma. Om man inte genom lagstiftning inom rimlig tid uppnår erkännande av utländska domar i tillfredsställande omfattning, kan den alltmer intensifierade internationella samfärdseln möjligen komma att tvinga domstolarna att härvidlag själva föra utvecklingen framåt. Å andra sidan kan en liberal utveckling i praxis föranleda, att de lagstiftande instanserna i större eller mindre utsträckning faktiskt finner sin handlingsfrihet begränsad. Man kan härvidlag tänka på frågorna, i vad mån ömsesidighet bör fordras för erkännande av utländsk dom och i vad mån man med hänsyn till rättsskipningens förment låga nivå i vissa stater anser domar från sådan stat överhuvud inte böra komma ifråga till erkännande. Genom en utveckling i praxis kan man näppeligen genomdriva ett ömsesidighetskrav, och man torde inte heller kunna i rättstillämpningen göra ett urval av stater, vilkas domar kommer ifråga till erkännande. Frågorna om urval och ömsesidighet synes redan vid ett oprejudicerat ställningstagande te sig för en lagstiftare ömtåliga. Att härvidlag genom lagstiftning bryta med en linje som man redan slagit in på i praxis kan te sig av diplomatiska skäl praktiskt taget omöjligt. Från denna synpunkt får det anses vara i och för sig tillfredsställande, att man i HD:s praxis – möjligen frånsett ett enda sekelgammalt fall, som numera hör till

det lagreglerade området – inte någonsin synes ha utan stöd av lag tillerkänt utländsk dom rättskraft.

1.3 Utländsk rätt

Den föregående redogörelsen för gällande svensk rätt har begränsats till frågan, i vilken utsträckning utländska domar principiellt kommer ifråga till erkännande, medan en redovisning av de närmare villkor för erkännande, som i särskild lagstiftning uppställts eller eljest ansetts böra uppställas, har synts lämpligen böra ske först i anslutning till en diskussion av dylika villkor i en tilltänkt lagstiftning av allmän räckvidd. Ett motsvarande förfaringssätt har befunnits ändamålsenligt även beträffande utländsk rätt. Då i det följande ges en kortfattad översikt över reglerna på området enligt vissa i förevarande sammanhang viktigare rättsordningar, skall denna alltså i huvudsak begränsas till den principiella inställningen i lagstiftning och rättstillämpning till spörsmål om erkännande av utländsk dom. Från lagstiftning som avser endast vissa begränsade arter av civildomar bortses helt. Vid omnämnande av konventioner i ämnet beaktas likaledes endast sådana, som principiellt avser domar i allmänhet från viss stat eller vissa stater.

Vid en överblick över utländsk rätt på förevarande område kan man först konstatera en skillnad mellan två olika grupper av stater i så måtto, att i vissa stater lagstiftningen liksom hos oss saknar allmänna bestämmelser om erkännande av utländsk dom eller uppställer särskild lagstiftningsakt eller motsvarande särskilt förordnande såsom förutsättning för erkännande av utländsk dom, medan i andra länder lagstiftningen direkt anger vissa förutsättningar, under vilkas förhandenvaro utländsk dom kan erkännas. Till den för-

⁸ Se sålunda Karlgren, a.st. och Olivecrona, a.st. Att vissa villkor för erkännande under alla förhållanden måste uppställas är en sak för sig, som understryks av båda de nämnda författarna.

⁹ Sundström i SvJT 1958 s. 358.

ra gruppen hör bl. a. Finland, Danmark, Norge, Nederländerna och Österrike, medan den senare gruppen omfattar bl. a. Förbundsrepubliken Tyskland (i det följande benämnd Tyskland), Jugoslavien, Frankrike, Belgien och Italien. Förutom de nämnda länderna skall uppmärksammas några stater, som inte utan vidare låter sig inordna i den angivna gruppindelningen, nämligen Schweiz, Storbritannien och USA.

Vad först gäller *Finland*,¹ saknas allmänna lagbestämmelser om erkännande av utländska domar. Särskilda bestämmelser rörande civildomar i allmänhet har meddelats endast beträffande domar från övriga nordiska länder i anslutning till 1932 års nordiska konvention. Utanför det lagreglerade området anses erkännande inte kunna komma ifråga.

I *Danmark*² upptog Retsplejeloven ursprungligen inga bestämmelser om betydelsen av utländsk dom. Enligt gängse uppfattning ansågs då utländsk dom böra tilläggas rättskraft under villkor att den härörde från en stat som kan räknas till det civiliserade internationella samfundet, att domstol i den främmande staten varit behörig att ta upp saken enligt danska processuella regler samt att domen inte innefattade åsidosättande av grundsatser, som från den danska rättens ståndpunkt vore att betrakta såsom ofrånkomliga. I anslutning till den nordiska konventionen infördes emellertid i Retsplejeloven bestämmelser, på grund av vilka erkännande av utländsk dom numera inte kommer ifråga i den omfattning som sålunda hävdats. I 223 a § Retsplejeloven föreskrivs sålunda följande:

»Stk. 1. Ved overenskomst med fremmed stat kan det under forudsætning af gensidighed vedtages, at afgørelser af udenlandske domstole og myndigheder om borgerlige krav og udenlandske offentlige forlig om sådanne krav skal have bindende virkning her i riget, når anerkendelsen ikke ville vaere åbenbart uforenlig med landets retsorden. Nærmere bestemmelser till gennemførelse af en sådan overenskomst kan fastsættes ved kongelig anordning.

Stk. 2. Selv om sådan overenskomst ikke foreligger, kan der ved kongelig anordning træffes tilsvarende bestemmelse om udenlandske afgørelser og forligs bindende virkning her i riget, når afgørelser af danske domstole og myndigheder og danske offentlige forlig om borgerlige krav har bindende virkning i vedkommende fremmede stat.»

Beträffande verkställighet stadgas i 479 § Retsplejeloven följande:

»Stk. 1. Ved overenskomst med fremmed stat kan det under forudsætning af gensidighed vedtages, at afgørelser af udenlandske domstole og myndigheder om borgerlige krav og udenlandske offentlige forlig om sådanne krav kan fuldbyrdes her i riget, såfremt de i henhold till § 223 a har bindende virkning her og kan fuldbyrdes i den stat, hvor afgørelsen er truffet eller forligheden indgæet. Nærmere bestemmelser till gennemførelse af en sådan overenskomst kan fastsættes ved kongelig anordning.»

Förutsättning för erkännande är sålunda enligt Retsplejeloven under alla förhållanden ömsesidighet och tillika en särskild akt av lagstiftande organ, vare sig denna har karaktären av internationell överenskommelse – eventuellt kompletterad med särskild förordning – eller av förordning efter konstaterande av att danska domar faktiskt erkänns i vederbörande stat. Omedelbar verkställighet synes alltid förutsätta en på ömsesidighet byggd överenskommelse. I anslutning till internationell överenskommelse har bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländsk dom meddelats endast rörande domar från de nordiska länderna. Förordnande enligt 223 a § st. 2 Retsplejeloven har den 13 april 1938 (nr 148) meddelats beträffande tyska domar. Enligt det anförda är sålunda huvudregeln i dansk rätt, att utländsk dom inte tilläggs vare sig rättskraft eller exigibilitet. Retsplejelovens bestämmelser anses ändå inte förhindra att utländsk dom utan särskilt lagstöd tillmäts rättskraft i speciella fall, såsom då det gäller s. k.

¹ Se Wrede-Palmgren, Finlands gällande civilprocessrätt, I, 4. uppl. Helsingfors 1953, s. 69 f.

² Se Borum, Lovkonflikter 4. uppl. Köpenhamn 1957, s. 200 ff. och Lando i TfR 1965 s. 271 ff.

konstitutiva domar och domar meddelade vid forum prorogatum.

I Norge³ är lagbestämmelserna på området av i huvudsak samma konstruktion som i Danmark och likaledes tillkomna i samband med 1932 års nordiska konvention. Lagen räknar dock inte med att bestämmelser om erkännande kan komma att utfärdas efter konstaterande att vederbörande utländska stat faktiskt erkänner norska domar utan förutsätter generell internationell överenskommelse. De allmänna bestämmelserna om erkännande och verkställighet är följande:

167 § Lov om rettergangsmåten for tvistemål: »Ved overenskomst med fremmed stat kan det vedtas at rettskraftige avgjørelser som er truffet av dens domstoler om borgerlige krav, skal ha bindende virkning også her i riket.

Utenlandske rettsavgjørelser kan dog ikke anerkjennes i de søksmål som nevnes i § 23 nr. 1 eller hvis anerkjennelsen vilde stride mot ærbarhet eller norske ufravelige rettsregler.»

168 § Lov om rettergangsmåten for tvistemål: »Bestemmelsene i § 167 får tilsvarende anvendelse på rettslige avgjørelser som er truffet av en fremmed stats forvaltningsmyndigheter, og på utenlandske offentlige forlik.»

3 § Lov om tvangsfullbyrdelse: »Tvangsgrunnlag er: ... 10. avgjørelser av utenlandske domstoler eller andre myndigheter og utenlandske offentlige forlik ... når de etter overenskomst med den fremmede stat er bindende og kan fullbyrdes her i riket.»

Med stöd av nämnda lagbestämmelser erkänns och verkställs i Norge dels domar från övriga nordiska länder enligt den nordiska domskonventionen och dels engelska domar enligt en med Storbritannien år 1961 avslutad konvention. Förhandlingar om en konvention med Tyskland är åtminstone i det allra närmaste slutförda.

Också i Norge anses erkännande utan stöd av internationell överenskommelse kunna ske i särskilda fall, såsom då fråga är om s. k. konstitutiv dom eller dom som meddelats vid forum prorogatum eller vid domstol som ägt exklusiv behörighet.

Enligt civilprocesslagen i Nederländerna⁴ (art. 431) kan utländska domar erkänns och verkställas endast i den mån stöd här-

för föreligger enligt internationell överenskommelse eller särskild lagbestämmelse. Särskild lagbestämmelse oberoende av konvention har meddelats allenast för ett speciellt fall, nämligen i art. 724 Code de commerce för domar rörande gemensamt haveri. Konventioner har ingåtts med Belgien (1925), Tyskland (1962), Italien (1959) och Österrike (1963). Under år 1967 har vidare förhandlingar om ett fördrag med Storbritannien avslutats. Praxis synes icke främmande för tanken att även utan stöd av konvention eller särskild lagbestämmelse betrakta utländsk dom såsom bindande för part i speciella fall, såsom vid proration.

Enligt Österrikes⁵ Exekutionsordning kan verkställighetsåtgärder på grund av utländska domar inte vidtas i andra fall än då genom träffad överenskommelse ömsesidighet är utfäst eller genom en av regeringen utfärdad kungörelse konstateras, att faktisk ömsesidighet är för handen. Lagen anger vidare vissa villkor, som måste vara uppfyllda om inte annorlunda bestäms i konvention eller i regeringsförklaring. Konventioner har träffats med åtskilliga stater, däribland, förutom som nämnts Nederländerna, Belgien (1959), Frankrike (1967), Tyskland (1959), Schweiz (1960) samt Storbritannien (1961). Ensidiga regeringsförklaringar om faktisk ömsesidighet har såvitt känt inte utfärdats, men i några fall har inträffat att regeringen i samband med mottagande av en främmande regeringsförklaring om österrikiska domars exigibilitet i det främmande landet förklarat domar från detta land exigibla i Österrike.

Inom den grupp av länder, vilkas lag-

³ Se Hambro, Jurisdiktionsvalg og lovvalg, Oslo 1957, s. 100 ff. och Augdahl, Norsk civilprocess, 3. uppl. Trondheim 1961 s. 151 f.

⁴ Se Doc. pré. No 1, reconnaissance et exécution des jugements étrangers en matière patrimoniale, utg. av Haagkonferensens permanenta byrå i Haag, januari 1962/juni 1964, Smit i Buffalo Law Review Vol 16, No 1 (1966) s. 165 ff. och Mercier, Effets internationaux des jugements dans les Etats membres du Marché Commun, Lausanne 1965, s. 69 ff.

⁵ Se Riezler, Internationales Zivilprozessrecht, Berlin 1949 s. 570 ff.

stiftning principiellt medger erkännande i rättstillämpningen av utländska domar under förhandenvaron av vissa förutsättningar, kan man urskilja två undergrupper, allt efter som bland de angivna förutsättningarna ingår ett krav på faktisk ömsesidighet eller icke. Den förra av dessa grupper står i praktiken inte alltför långt ifrån de rättsordningar, vilka väsentligen bygger på en konventionsreglering. Såvitt skilda länders bestämmelser på förevarande område tillkommit oberoende av internationell överenskommelse, är det nämligen å ena sidan naturligtvis tämligen sällsynt att de uppvisar en höggradig överensstämmelse, medan det å andra sidan är givet, att villkoret om faktisk ömsesidighet inte i rättstillämpningen anses utan vidare uppfyllt med konstaterandet att domar från det egna landet överhuvud kommer ifråga till erkännande i vederbörande utländska stat, oberoende av hur de närmare villkoren för erkännande utformats. I realiteten innebär villkoret om faktisk ömsesidighet ett krav på förhållandevis nära överensstämmelse mellan de olika ländernas förutsättningar i övrigt för erkännande, som förmodligen endast sällan anses uppfyllt i fall, där konvention inte föreligger. Det kan f. ö. konstateras, att de länder, vilkas lagstiftning uppställer direkta betingelser för erkännande av utländska domar – vare sig bland dessa ingår faktisk ömsesidighet eller icke – förekommer såsom part vid internationella överenskommelser i ämnet i inte mindre utsträckning än länder, vilka för erkännande generellt förutsätter en konvention.

Till den av de båda ovan angivna undergrupperna av stater, vilkas lagstiftning bland villkoren för erkännande av utländsk dom uppställer faktisk ömsesidighet hör bl. a. Tyskland och Jugoslavien.

För *Tyskland*⁶ finns bestämmelser i ämnet i 328 § Zivilprozessordnung, som formellt bygger på principen om utländska domars erkännande. Villkoren för erkännande är sålunda utformade såsom undantag från denna princip. Förutom vid avsaknad av ömsesidighet — varifrån dock

bortses i fall, där domen angår ett icke förmögenhetsrättsligt krav och enligt tysk lag forum saknas i Tyskland — är erkännande uteslutet under följande förutsättningar. 1) Enligt tysk lag skulle domstol i domslandet icke ha varit behörig. 2) Tappande svarandepart är tysk och har icke vare sig inlåtit sig i processen eller blivit personligen eller genom tysk myndighet stämd inom domslandet. 3) Domen innefattar till förfång för tysk part avvikelse från vissa i tysk lag fastställda internationellt privaträttsliga regler i fråga om äktenskap, äktenskaplig börd, legitimation eller adoption. 4) Erkännande av domen skulle strida mot goda seder eller mot syftet med en tysk lag. För verkställighet av utländska avgöranden som är av beskaffenhet att kunna erkännas krävs enligt 722 § Zivilprozessordnung ett särskilt exekvaturförfarande.

Tyskland är såvitt känt för närvarande bundet av konventioner i ämnet med Belgien (1958), Grekland (1961), Italien (1936), Nederländerna (1962), Schweiz (1929), Storbritannien (1960) och Österrike (1959).

I promulgationslagen till *Jugoslaviens* civilprocesslag finns bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska domar och skiljedomar (art. 17–22). Frånsett bestämmelser avseende enbart statusfrågor eller skiljedomar förutsätts för erkännande – förutom som nämnts faktisk ömsesidighet – att domstolen varit kompetent enligt jugoslavisk lag, att, i händelse av treds-kodom, den tappande parten personligen delgivits stämningen, att domen är slutgiltig och att den icke strider mot ordre public. En konvention i ämnet har ingåtts med Grekland år 1959.

Bland de länder, som för erkännande och verkställighet av utländsk dom inte kräver ömsesidighet, kan först nämnas *Frankrike*.⁷ Av artikel 564 i Code de procédure civile jämförd med artikel 2123 i

⁶ Se Riezler a. a. s. 509 ff. och Baumbach—Lauterbach, Zivilprozessordnung, 28 uppl., München—Berlin 1965 s. 680 ff. och 1174 ff.

⁷ Se Mercier a. a. s. 25 ff. och Batiffol, Droit international privé, Paris 1967, s. 804 ff.

Code civil framgår, att utländska domar kan verkställas endast sedan de förklarats exigibla av fransk domstol. I övrigt finns inga regler i fransk lag angående verkan av utländska domar. Lösningen av hithörande problem är alltså att söka i rättspraxis. Det bör förutskickas, att vad som är gällande fransk rätt på förevarande område i viss utsträckning är oklart och om-diskuterat.

Verkställighet av utländsk dom utverkas genom ett särskilt exekvaturförfarande inför domstol. Effekten av att exekvatur meddelas är att den utländska domen inte bara blir verkställbar utan också till-erkänns rättskraft. För meddelande av exekvatur synes följande villkor gälla.

1. Den utländska domstolen måste ha varit behörig. I detta hänseende fordras först och främst, att exklusiv domsrätt i saken inte anses förbehållen fransk domstol och att även i övrigt behörighet för den utländska domstolen förelegat enligt fransk internationell rätt. Dessutom krävs att behörighet förelegat även enligt domslandets egen lag, vars rätta tillämpning sålunda kontrolleras i exekvaturförfarandet.

2. Med krav på »regularité de la procédure suivie» avses att exekvaturdomstolen skall kontrollera att den utländska domen tillkommit efter en riktig tillämpning av domslandets procedurregler.

3. Den utländska domstolen skall ha använt den lag, som enligt fransk internationell privaträtt varit tillämplig. I annat fall krävs att resultatet överensstämmer med tillämpning av denna lag.

4. Domen får inte strida mot ordre public. Detta krav hänför sig till både den materiella bedömningen och till iakttagandet av väsentliga processuella regler, särskilt sådana som hänför sig till parts möjlighet att utföra sin talan. Det innebär bl. a. att exekvatur inte kan utverkas om det föreligger en fransk dom som strider mot det utländska avgörandet eller om en process angående samma sak pågår inför fransk domstol.

5. Exekvatur förutsätter att domen är verkställbar i domslandet men inte nöd-

vändigtvis att den vunnit laga kraft.

Ett synnerligen viktigt moment i prövningen i exekvaturförfarandet har enligt tidigare rättspraxis varit vad som brukar kallas révision au fond. Med detta begrepp avses en fullständig omprövning av det utländska avgörandet såvitt gäller både rätts- och sakfrågor. Om en sådan prövning förekommer kan man strängt taget ifrågasätta det berättigade i att överhuvud tala om erkännande. Den utländska domens betydelse blir begränsad till en rent faktisk bevisverkan. Vad som skiljer ett exekvaturförfarande, vari révision au fond förekommer, från en vanlig rättegång, i vilken en utländsk dom åberopas som bevismedel, är väsentligen att prövningen inte kan utmynna i en ändring av domen utan endast i att exekvatur meddelas eller vägras. Efter några betydelsefulla avgöranden under de senaste åren förefaller det dock klart att révision au fond inte längre skall förekomma.

Fransk rätt torde i viss utsträckning tillägga utländska rättegångar litispensensverkan i Frankrike.

Med åtskilliga andra länder har Frankrike ingått bilaterala traktater i ämnet, varvid man i avsevärd utsträckning eftergivit de krav som eljest uppställts för erkännande. Bland konventioner som slutits kan nämnas överenskommelser med Belgien (1899), Italien (1930), Schweiz (1869), Storbritannien (1934) och Österrike (1967).

I *Belgien* synes reglerna på området i huvudsak likartade de franska. Dock synes man ännu inte ha utmönstrat möjligheten för exekvaturdomstolen att ingå på révision au fond. Belgien har avslutat internationella överenskommelser om erkännande av domar med Frankrike (1899), Tyskland (1960), Italien (1962), Nederländerna (1929), Schweiz (1959), Storbritannien (1934) och Österrike (1961). Härtill märks, att en lag av år 1876 för erkännande av dom från konventionsland uppställer vissa regler att iakttagas oberoende av vad konventionen föreskriver.⁸

⁸ Se härom SOU 1932:2 s. 11 och Mercier, a.a. s. 47 ff.

Till de länder, som för erkännande och verkställighet av utländska domar inte kräver ömsesidighet, hör också *Italien*.⁹ Såväl erkännande som verkställighet förutsätter enligt artikel 796 i den italienska civilprocesslagen ett särskilt förfarande, »dichiarazione di efficacia», inför domstol. Behörig domstol är såvitt gäller erkännande vilken appellationsdomstol som helst och när det gäller verkställighet appellationsdomstolen där exekutionen skall äga rum. I artikel 797 anges de grundläggande villkoren för att domen skall godtas. Den utländska domstolen skall ha varit behörig enligt italienska regler. Behörighet anses i princip ha förelegat om saken haft en sådan anknytning till den utländska staten att italiensk domstol på motsvarande grunder kunnat ta upp tvisten. Svaranden måste ha delgivits stämning enligt domslandets regler och givits tillräcklig tid att svara i saken. Avgörandet skall ha vunnit laga kraft och får inte strida mot en italiensk dom angående samma sak. Ytterligare en förutsättning är att inte samma sak anhängiggjorts inför italiensk domstol mellan samma parter innan domen vann laga kraft. Slutligen får domen inte strida mot ordre public.

Som huvudregel gäller att någon materiell prövning av den utländska domen inte får förekomma. Undantag gäller för treds-kodomar och i vissa andra fall, bl. a. då vissa oredliga förfaranden förekommit under den utländska processen. Ett utländskt avgörande som i behörig ordning godkänts tillerkänns samma verkningar som en italiensk dom.

Vid sidan om »dichiarazione di efficacia» förekommer enligt artikel 799 ytterligare en form för erkännande, »delibazione incidentale». Sådant erkännande kan aktualiseras i en vanlig process i första instans och är begränsat till den pågående processen.

Av art. 3 i den italienska civilprocesslagen framgår att utländsk rättegång generellt saknar litispensverkan inför italiensk domstol.

Italien har ingått bilaterala överenskom-

melser om ömsesidigt erkännande av domar med Argentina (1887), Belgien (1962), Tjeckoslovakien (1922), Frankrike (1930), Tyskland (1936), Nederländerna (1954), Spanien (1851), Schweiz (1933) och Turkiet (1926).

En särställning i förhållande till de grupper av rättsordningar, som exemplifierats i det föregående, intar Schweiz, Storbritannien och USA. *Schweiz*¹⁰ karakteriseras i förevarande hänseende väsentligen därav, att intet för de olika kantonerna enhetligt regelsystem på området finns. Visserligen föreskriver art. 59 i den schweiziska förbundsförfattningen, att en i Schweiz domicilierad gäldenär icke kan för personliga krav dragas inför annan domstol än forum domicilii, varav anses följa, att en utomlands mot dylik svarande meddelad dom i allmänhet inte kan vinna erkännande i Schweiz. I övrigt är emellertid frågan överlämnad åt de enskilda kantonerna, vilkas regler är inbördes högst varierande. Enligt lagstiftningen i flertalet – men inte alla – kantoner erkänns främmande domar i princip. På några håll sker detta oberoende av ömsesidighet, medan andra kräver endera traktatmässig eller faktisk ömsesidighet. Såvitt förutsättningarna för erkännande i övrigt preciserats – vilket inte genomgående är fallet – synes överensstämmelse råda därutinnan, att domen förutsätts ha vunnit laga kraft och vara verkställbar i domslandet, samt att den inte får strida mot ordre public, medan någon kontroll av den materiella bedömningen principiellt inte äger rum vare sig med avseende på sakfrågan eller rättsfrågan. Beträffande domstolens behörighet förutsätts – förutom iakttagande av förbundsförfattningens föreskrifter – på några håll endast behörighet enligt schweizisk internationell rätt, medan på andra håll dessutom kontrolleras, att domslandets egna internationella behörighetsregler inte åsidosatts. Fördrag har

⁹ Se Mercier a.a. s. 93 ff och Cappelletti & Perillo, *Civil Procedure in Italy*, Haag 1965, s. 367 ff.

¹⁰ Se Guldener, *Das internationale und interkantonale Zivilprozessrecht der Schweiz*, Zürich 1951 s. 91 ff. och Schnitzer, *Internationales Privatrecht I—II*, 4. uppl. 1957—58 s. 905 ff.

ingåtts med Belgien (1959), Frankrike (1869), Tyskland (1929), Italien (1933), Spanien (1896), Sverige (1936), Tjeckoslovakien (1926) och Österrike (1960).

I *Storbritannien*¹¹ är systemet säreget i så måtto, att det finns två vägar, på vilka en utländsk dom kan tänkas vinna erkännande, nämligen endera enligt »statute» eller genom s. k. »enforcement by action» enligt »common law».

Erkännande och verkställighet enligt statute sker i England beträffande domar från Skottland och Nordirland enligt The Judgments Extension Act av år 1868 och beträffande domar från andra delar av det brittiska samväldet enligt The Administration of Justice Act av år 1920. Störst intresse i detta sammanhang har emellertid The Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act av år 1933. Denna lag öppnar möjlighet till erkännande och verkställighet av utländsk dom genom särskild registrering av domen under i lagen närmare angivna förutsättningar. Bestämmelserna härom blir emellertid tillämpliga på domar från viss stat först sedan de gentemot denna stat satts i kraft genom en särskild Order in Council, vars utfärdande i sin tur förutsätter, att domar från Storbritannien tillförsäkras motsvarande erkännande i vederbörande stat.

Till registrering ifrågakommer endast domar av kategorien »superior courts» – som förutsätts specificerad i det särskilda förordnandet för respektive land – och endast domar som går ut på betalning i penningar av ett icke offentlighetsligt krav. Bland villkoren för registrering kan i övrigt nämnas, att domen måste vara »final and conclusive» – varmed mellertid inte menas mer än att den inte kan ändras av domstol som givit domen, vilken alltså inte behöver ha vunnit laga kraft – att svaret endera inställt sig i rättegången eller blivit delgiven stämningen i tid för att kunna försvara sig (oavsett huruvida laga delgivning må ha skett enligt domslandets lag), att domens erkännande inte strider mot »public policy», att domen inte tillkommit genom »fraud» och att domen

meddelats av behörig domstol. I sistnämnda hänseende märks, att behörighetsfrågan icke regleras genom hänvisning till vare sig domslandets eller verkställighetslandets internationella behörighetsregler utan att lagen i en särskild katalog anger de omständigheter, som i förevarande hänseende skall anses grunda behörighet för utländsk domstol.

Såsom redan nämnts är möjligheten till erkännande och verkställighet av utländsk dom inte utesluten beträffande domar från annan stat än sådan, på vilken någon av nyssnämnda lagar gjorts tillämplig. Oskrivna regler i common law öppnar här möjlighet till erkännande och verkställighet under förutsättningar, vilka synes tämligen nära anslutna till dem som uppställts i Foreign Judgments Act. Något registreringsförfarande förekommer emellertid inte utan den utländska domen får åberopas i en vanlig process. Det kan anmärkas, att möjligheten att få en utländsk dom verkställd enligt common law står öppen endast för domar från andra länder än sådana, vilkas domar kan verkställas enligt statute. Någon valfrihet beträffande domar från visst land föreligger alltså inte. Där emot föreligger valfrihet i så måtto att den som vill genomdriva ett krav kan åberopa antingen domen eller de fakta som legat till grund för domen.

Storbritannien har som redan nämnts slutit bilaterala traktater med Belgien (1934), Frankrike (1934), Norge (1961), Tyskland (1960) och Österrike (1961). Foreign Judgments Act har därutöver gjorts tillämplig på avgöranden från vissa stater tillhörande det brittiska samväldet.

I de flesta delstaterna i USA¹² saknas en allmän lagreglering av frågan om verkan av utländska domar. De regler, som utbildats i rättspraxis, överensstämmer i stort sett med dem som gäller enligt com-

¹¹ Se Dicey and Morris, Conflict of Laws, 7. uppl. London 1958, s. 981 ff. och Cheshire, Private International Law, 7. uppl. London 1965 s. 535 ff.

¹² Goodrich, Handbook of the Conflict of Laws, 3 uppl. St. Paul, Minnesota, 1949, s. 600 ff. och Peterson, Die Anerkennung ausländischer Urteile im amerikanischen Recht, Frankfurt 1965.

mon law i Storbritannien. Något registreringsförfarande förekommer alltså inte utan den utländska domen får återopas i en vanlig rättegång.

Liksom enligt engelsk rätt förutsätts att utländsk dom skall erkännas utan materiell överprövning och att endast vissa invändningar beaktas. De viktigaste är att domstolen inte varit behörig, att svaret inte erhållit »proper notice» om rättegången, att domen tillkommit genom »fraud» eller att dess erkännande skulle strida mot »public policy». Medan något krav på ömsesidighet inte gäller enligt engelsk rätt har rättspraxis i USA stundom uppställt detta villkor för erkännande. Vad som är gällande rätt i detta hänseende synes för närvarande oviss i flertalet stater.

De regler som gäller beträffande verkan av utländska domar gäller i princip även för domar från andra delstater. Den viktigaste skillnaden torde vara att sådana domar inte kan underkännas med hänvisning till »public policy».

Såvitt känt har USA hittills inte slutit några fördrag med andra stater om erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden.

1.4 Internationella förhandlingar. Tidigare utredningsarbete

Vid sidan av det internationella samarbete, som lett till konventioner av bilateral karaktär eller mellan ett fåtal närbesläktade stater – såsom den nordiska domskonventionen – har sedan lång tid nedlagts ett avsevärt arbete på att få till stånd en enhetlig reglering på bredare internationell basis. Delvis har detta arbete drivits i regi av enskilda sammanslutningar, såsom l'Institut de droit international och International Law Association (ILA). Ett preliminärt utkast till modellag rörande verkställighet av utländska betalningsdomar dryftades vid den femtonde kongressen med ILA, som hölls år 1962, och ett reviderat utkast behandlades och antogs efter vissa justeringar vid dess femtioförsta konferens år 1964. (Bil. 1.) Från internationellt samarbete på det

diplomatiska planet må först nämnas en år 1928 vid en konferens i Havana mellan representanter för stater tillhörande den s. k. panamerikanska unionen utarbetad konvention, som tillträtts av ett stort antal syd- och mellanamerikanska stater.¹ Sedan länge har också frågan om en konvention rörande erkännande och verkställighet av utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål varit föremål för Haagkonferensens intresse. Redan vid 1925 års Haagkonferens övervägdes frågan om utarbetande av en multilateral traktat i ämnet. Vid denna konferens stannade man emellertid vid att utarbeta en traktatmodell, avsedd att främja enhetlighet vid tillkomsten av bilaterala konventioner, vilken kompletterades vid 1928 års konferens.² Även om influens av nämnda traktatmodell kan spåras i flera bilaterala överenskommelser, kan emellertid förhoppningarna att med dess hjälp nå enhetlighet i de internationella förbindelserna på förevarande område knappast sägas ha i nämnvärd grad infriats. Mot bakgrunden härav, och efter initiativ av Europarådets ministerkommitté, tog Haagkonferensen år 1960 på sitt arbetsprogram ånyo upp frågan om åstadkommande av en konventionsreglering i ämnet. En av konferensen tillsatt expertkommitté framlade år 1963 ett konventionsförslag, vilket förelades Haagkonferensens tionde session år 1964. Förslaget kunde emellertid inte slutbehandlas vid 1964 års session. Dess behandling fortsatte därför – sedan vissa särskilda frågor under mellantiden studerats av en specialkommitté – vid en extraordinär session i april 1966. Vid denna session antog Haagkonferensen för sin del – med viss reservation för utarbetande av ett tilläggsprotokoll rörande vissa spörsmål – ett förslag till konvention angående erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område. (Bil. 2.) Det sålunda antagna förslaget, som under innevarande år beräknas bli tillgängligt för ratifikation, skall i det följande benämnas Haagkonventionen, medan uttrycket »för-

¹ Se bil. 6 till SOU 1932:2.

² Se bil. 5 till SOU 1932:2.

slaget till Haagkonvention» avser 1963 års förslag. Ett tilläggsprotokoll till Haagkonventionen antogs i oktober 1966. (Bil. 3.) Haagkonventionen kan sägas utgöra ett mellanting mellan en multilateral konvention av klassisk typ och en konventionsmodell. Den är till sin struktur ganska komplicerad. Det har syntts lämpligt att dess allmänna innebörd och dess betydelse i förevarande sammanhang behandlas först något senare i ett särskilt avsnitt. Därvid skall också tilläggsprotokollet beröras. I detta sammanhang bör också uppmärksammas, att ett utkast till konvention mellan EEC-staterna om bl. a. erkännande och verkställighet av domar i förmögenhetsrättsliga mål framlagts i juli 1966. (Bil. 4.)

I vårt land uppdrogs år 1926 åt presidenten friherre Erik Marks von Würtemberg att såsom sakkunnig i justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning i fråga om bestämmelser rörande utländska civildomars rättskraft och exi-gibilitet i Sverige. Resultatet av denna utredning framlades – efter slutförande av de förhandlingar som ledde till 1932 års nordiska domskonvention, i vilka Marks von Würtemberg också deltog – i ett den 31 december 1931 daterat betänkande (SOU 1932: 2). Detta utmynnar i att frågan om erkännande och verkställighet av utländsk dom även i fortsättningen borde regleras uteslutande genom bilaterala traktater och därav föranledd lagstiftning. I överensstämmelse härmed föranledde betänkandet ingen omedelbar åtgärd av lagstiftaren. Här må också bringas i erinran, att under de drygt 36 år, som förflutit därefter, den av utredningen anvisade vägen inte lett till mer än bestämmelser om ömsesidigt erkännande av svenska och schweiziska domar. I detta sammanhang må slutligen nämnas, att förslaget till Haagkonvention i vårt land utsänts på remiss till ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Åtskilliga därvid framförda synpunkter har betydande intresse även för den förevarande utredningen. De skall i det följande redovisas i skilda sammanhang.

Allmänna synpunkter på den avsedda lagstiftningen och dess funktion

2.1 Rättskraft och exigibilitet

En lagstiftning som syftar till att utländska domar skall i vidgad utsträckning vinna beaktande här i riket skulle i och för sig kunna tänkas vara begränsad till att medge verkställighet av vissa utländska domar utan att dessa tillerkändes rättskraft här, liksom den omvänt skulle kunna tänkas avse utländsk doms rättskraft utan att innehålla några regler om verkställbarhet. Det förra av dessa alternativ skulle närmare besett kunna innebära två olika ting. Man skulle till en början kunna tänka sig att såsom villkor för domens verkställande uppställa, att den befundes materiellt riktig. Med ett dylikt villkor blir emellertid en regel om principiell verkställbarhet praktiskt taget utan reell betydelse. Förutsatt att det finnes forum här i riket – och denna förutsättning torde alltid vara uppfylld då det finnes egendom i riket som skulle kunna tagas i anspråk för verkställighet – skulle det för den vinnande kåranden inte vara mera betungande att väcka talan vid domstol än att söka verkställighet av den utländska domen. I båda fallen finge ju kåranden utstå en förnyad prövning av sakfrågan. I själva verket skulle ståndpunkten, att en utländsk dom kunde tillerkännas verkställbarhet här efter »révision au fond» kunna nämnvärt skilja sig från den nuvarande ordningen endast om man tänkte sig, att denna »révision au fond» an-

förtroddes åt en annan myndighet än domstol. Att detta skulle vara något eftersträvansvärt synes emellertid svårt att inse.

Om en lagstiftning angående vidgat beaktande av utländska domar skulle begränsas till att avse enbart verkställbarhet utan rättskraft synes den därför inte kunna gå ut på annat än att domen accepteras såsom exekutionstitel principiellt utan någon prövning av frågan om dess materiella riktighet. En dylik ordning kan kanske åtminstone vid första påseende synas fylla en beaktansvärd funktion, nämligen att möjliggöra en snabb verkställighet med stöd av en utländsk exekutionstitel för fall, där saken inte är tvistig eller svaranden i allt fall inte längre är benägen att nedlägga arbete och kostnader på att motsätta sig kårandens anspråk. För sådana fall skulle det emellertid inte te sig särdeles tids- eller kostnadskrävande för kåranden att i stället utverka en svensk exekutionstitel. För andra fall åter skulle värdet av domens verkställbarhet här kunna visa sig ytterst begränsat. Eftersom man ju inte gärna kan tänka sig, att en utländsk dom, som principiellt vore verkställbar här utan att äga rättskraft, kunde leda till verkställighet i strid mot en svensk dom av motsatt innehåll, skulle en svarande som så önskade – förutsatt att forum för en negativ fastställelsetalan eller därmed jämförlig talan stode till buds – ofta ha utomordentliga utsikter att under lång tid förhåla den ut-

ländska domens verkställande. Mot bakgrunden av det nu anförda synes kunna hävdas, att inte heller en verkställbarhet i den senast diskuterade meningen utan rättskraft skulle innebära något särdeles beaktansvärt framsteg ur den vinnande partens synvinkel i jämförelse med den redan föreliggande möjligheten att uppnå en svensk exekutionstitel, så snart en exekution i vårt land på grund av befintligheten här av svaranden tillhörig egendom över huvud får aktualitet. Från den tappande partens synpunkt kan man i gengäld ifrågasätta, om det är rimligt att över huvud tillerkänna verkställbarhet åt ett utländskt avgörande i fall, där man inte hyser sådan tilltro till avgörandets riktighet, att man är benägen att också tillerkänna det rättskraft här.

Den omvända situationen, att en utländsk dom tillerkändes rättskraft utan att vara här verkställbar – skulle tydligen innebära, att den vinnande parten för att taga här befintlig egendom i anspråk finge väcka talan vid svensk domstol, som hade att utan saklig prövning lägga den utländska domen till grund för sitt avgörande. En dylik ordning vore otvivelaktigt i och för sig fullt acceptabel. Sakligt sett skulle den emellertid vara i allt väsentligt ekvivalent med att den utländska domen tillerkändes även exigibilitet. Den enda tänkbara skillnaden skulle bestå i att prövningen, huruvida förutsättningarna för domens verkställande vore uppfyllda, inte anförtröts åt annan myndighet än domstol. Och att denna skillnad ens formellt sett skulle kunna läggas till grund för ett påstående, att domen saknade exigibilitet förefaller kunna be- tvivlas. Om en svensk domstol utan saklig prövning på grundval av en utländsk dom meddelar ett avgörande av motsvarande innehåll, synes det vara en väsentligen enbart terminologisk fråga, huruvida avgörandet betecknas såsom ett avgörande av sakfrågan eller såsom en exekvaturförklaring. Det senare av dessa terminologiska alternativ synes inte vara mindre realistiskt än det förra.

Mot bakgrunden av det anförda har man

enligt utredningens mening inte anledning räkna med annat än att, om en lagstiftning om beaktande i vidgad omfattning av utländska domar över huvud bör genomföras, densamma bör gå ut på att ifrågakommande domar tillerkänns såväl rättskraft som exigibilitet. Denna ståndpunkt torde överensstämma med hittills hos oss antagna bestämmelser om beaktande av utländska domar åtminstone på förmögenhetsrättsens område. Den motsvarar också såväl 1966 års Haagkonvention som såvitt känt alla utländska regler på området. Beträffande Haagkonventionen må framhållas, att den i art. 8 upptar ett uttryckligt förbud mot att ingå i prövning av det utländska avgörandet i vidare mån än som erfordras för att bedöma, huruvida konventionens villkor för erkännande och verkställighet är uppfyllda. I utredningens förslag till svensk lag har en motsvarande uttrycklig föreskrift ansetts obehövlig.

Med ställningstagandet, att en eventuell lagstiftning om vidgat beaktande av utländska domar bör avse såväl rättskraft som exigibilitet, har utredningen ingalunda för sin del uttömt den problematik som dessa rättsföljder innefattar. Det återstår att undersöka, beträffande rättskraften exempelvis huruvida utländsk dom i förekommande fall bör i likhet med svensk dom tilläggas inte bara prejudiciell betydelse utan även betydelse såsom rättegångshinder och huruvida rättskraftens omfång bör bestämmas efter reglerna i ursprungsstaten eller efter svenska regler samt, beträffande verkställigheten exempelvis i vad mån man med avseende på ifrågakommande former för verkställighet bör beakta exekutionsregler i ursprungsstaten. Spörsmål som de sålunda exemplifierade har emellertid synts böra behandlas först i senare sammanhang.¹ För den närmast följande framställningen har det synts tillräckligt att utgå från den allmänna förutsättningen, att den effekt, som åsyftas med en lagstiftning om vidgat beaktande av utländska domar, är att domen åtminstone

¹ Se nedan s. 132 ff.

i det väsentliga – med avseende på såväl rättskraft som exigibilitet – blir att jämställa med en svensk dom.

Från terminologisk synpunkt må här slutligen nämnas, att termen rättskraft inte har begagnats i hittillsvarande svenska lagstiftning i ämnet, liksom dess omedelbara motsvarigheter i utländskt rättsspråk åtminstone normalt inte heller förekommer i hithörande lagstiftning. Vid sidan av verkställighet (*exécution*, *enforcement*, *Vollstreckung*) talas i stället om erkännande (*reconnaissance*, *recognition*, *Anerkennung*), varmed åtminstone närmast torde åsyftas rättskraft. Eventuellt begagnas terminologien att domen är gällande eller äger giltighet här. Utredningen ansluter sig i lagförslaget till denna terminologi. Tilläggas må emellertid, att utredningen ansett sig kunna för enkelhets skull i motiven tala endast om erkännande eller endast om verkställighet i åtskilliga sammanhang, där såväl rättskraft som exigibilitet avses. Mot bakgrunden av det ovan anförda har detta uttrycksätt antagits inte kunna föranleda missförstånd.

2.2 Är vidgat (ömsesidigt) erkännande av utländska domar eftersträvansvärt?

I utredningens direktiv har framhållits, att det inte råder tvekan om att en utveckling i riktning mot vidgat ömsesidigt erkännande av utländska domar är önskvärd, och att intresset härav för Sveriges del har vunnit i styrka genom vårt deltagande i den europeiska frihandelssammanslutningen liksom genom det ökade handelsutbytet och den ökade samfärdseln över huvud med främmande länder. Också i de remissvar som avgivits över förslaget till Haagkonvention i ämnet har i allmänhet denna åsikt kommit till uttryck eller i allt fall inte blivit bestridd. Ett markant undantag utgör emellertid härvidlag den promemoria, som utarbetats av en delegation, tillstätt inom flertalet näringsorganisationer bland remissinstanserna, och till vilken förutom berörda organisationer även kommerskollegium anslutit sig. Delegationen

har i förevarande hänseende uttalat följande:

»Det är visserligen riktigt, att det svenska näringslivets kontakter med utländskt rättsväsende ökat – och kommer att öka – genom Sveriges deltagande i den europeiska frihandelssammanslutningen liksom genom det ökade handelsutbytet och den ökade samfärdseln över huvud med främmande länder. Därav torde man dock inte utan vidare böra sluta, att behovet av erkännande och verkställighet av utländska domar skulle nämnvärt öka. Enligt delegationens erfarenhet har i vart fall hittills icke försports några olägenheter till följd av att svensk part icke kunnat erhålla verkställighet å utländskt civildom i Sverige eller i tredje land. Omvänt torde det i mellanhavandet med parter i vissa länder snarare ha uppfattats som en fördel, att domar härrörande från det landet icke utan vidare gällt eller kunnat verkställas mot svensk part i Sverige. Den hittillsvarande ordningen har i viss utsträckning animerat parter till att låta sina tvister slitas genom skiljedom eller åtminstone avtala om forum eller utjämna meningsmotsättningarna genom förhandlingar. En sådan ordning får i stort anses vara att föredraga framför ett system, som möjliggör för ena parten att indraga sin motpart mot dennes vilja i en utländsk rättegång, som slutgiltigt avgör tvisten dem emellan.»

Mot bakgrunden av det citerade uttalandet synes det vara anledning att något närmare analysera frågan om behovet och effekten av en reglering, som innebär vidgat ömsesidigt erkännande av svenska och utländska domar. Om man till en början betraktar saken enbart ur en renodlat nationalistisk synvinkel, torde kunna påstås, att det på det hela taget knappast är ett svenskt intresse att utländska domar erkänns och verkställs i Sverige. Egendom som kan tas i anspråk för exekution kan ju företrädesvis förutsättas befintlig i det land, till vilket exekuten på grund av nationalitet eller domicil eller bådadera har sin starkaste anknytning. Erkännande av utländska domar här i riket kommer där-

med väsentligen att innebära ingrepp i de personers intressesfär, som framför allt kan göra anspråk på vårt lands beskydd. Enligt motsvarande resonemang måste det däremot i och för sig vara ett svenskt intresse att svenska domar erkänns utomlands.¹

Delegationen har över huvud inte direkt uttalat sig om intresset av svenska domars verkställande utomlands. Den kan emellertid inte gärna ha förbisett, att tillgodo-seende av detta intresse skulle utgöra den ena sidan av en sådan reglering som avses med dess remissyttrande. Delegationen får därför förmodas ha menat, att styrkan av sistnämnda intresse är ringa i betraktande av möjligheterna att träffa skiljeavtal eller avtala om forum eller utjämna meningsmotsättningarna genom förhandlingar. Såvitt gäller prorogation må härtill anmärkas, att man inte torde kunna utgå från att ens sådana domar av svensk domstol som tillkommit efter forumavtal generellt erkänns utomlands. Att garantera sådant erkännande är just ett av den tilltänkta regleringens syften. Att meningsmotsättnings utjämning genom förhandlingar skulle kunna utgöra ett acceptabelt surrogat för möjligheten att i Sverige utverka en även utomlands gångbar exekutionstitel förefaller kunna betvivlas. Det är en sak för sig, att hänsyn till inte bara parternas framtida relationer utan också de kostnader som under alla förhållanden är för-enade med en process utgör, och alltid kommer att utgöra, starka incitament till meningsmotsättnings utjämning på för-handlingsplanet. Då delegationen påstår, att den hittillsvarande ordningen i viss utsträckning animerat parter att utjämna meningsmotsättningar genom förhandlingar, måste den emellertid avse, att svensk part stundom sett sig föranlåten att acceptera ett förlikningserbjudande med särskild hänsyn till att alternativet för hans del varit att inlåta sig i en process utomlands. Om omständigheterna varit sådana, att behö-righet för svensk domstol rimligen bort erkännas enligt en internationell konven-tion om ömsesidigt erkännande, synes det-

ta liktydigt med att den hittillsvarande ord-ningen i vissa fall givit svensk part ett sakligt opåkallat underläge vid förliknings-förhandlingar. Delegationen gör vidare gäl-lande, att den hittillsvarande ordningen i viss utsträckning animerat parter att sluta skiljeavtal. Detta uttalande implicerar före-komsten av fall, där en svensk part, som i och för sig skulle ha föredragit slitande av tvist genom vanlig rättegång, slutit skiljeavtal därför att han i avsaknad av regler om erkännande av svenska domar utom-lands eljest måst förlägga eventuell pro-cess till motpartens hemland. Ett av syf-tena med en internationell konvention om erkännande av domar måste väl emeller-tid vara just, att parter val mellan skilje-förfarande och rättegång inte skall behöva påverkas av att skiljedomar men inte van-liga domar är internationellt gångbara exe-kutionstitlar.

Man får emellertid säkerligen akta sig för att överskatta betydelsen för frekven-sen av skiljeavtal av att regler om ömse-sidigt erkännande av svenska och utländska domar i allmänhet saknas. Andra fak-torer, som stimulerar till slutande av skilje-avtal – möjligheterna att påverka skilje-nämndens sammansättning, sekretess etc. – är sannolikt så viktiga, att det får antas, att man inom näringslivet kommer att i väsentligen oförminskad utsträckning an-lita skiljeklausuler också i den mån möj-ligheten till internationellt erkännande av domstolsdomar vidgas. Det är å andra si-dan viktigt att observera, att möjligheten att sluta skiljeavtal inte bara kan utnytt-jas för att förebygga olägenhet av att svens-ka domar inte erkänns utomlands utan ock-så i samma mån fyller funktionen att be-redda svenska parter skydd mot de nack-delar, som ur deras synpunkt kan anses förbundna med erkännande och verkstäl-lande här i riket av utländska domar. Inom den sektor av den internationella samfärd-seln, där det finns praktiskt utrymme för skiljeklausuler, synes sålunda möjligheten att sluta skiljeavtal å ena sidan minska det

¹ Jfr Eek, Internationell privaträtt, 2. uppl. 1967 s. 98.

praktiska behovet av svenska domars erkännande utomlands men å andra sidan i samma mån neutralisera de farhågor man må kunna hysa för erkännande och verkställande av utländska domar.

Även om avtal med skiljeklausul kan förväntas också framgent representera en mycket stor del av den internationella samfärdsel, som kan tänkas ge upphov till tvister, låter det sig emellertid svårligen förneka, att det finns en inte obetydlig sektor, där skiljeavtal kan förväntas inte förekomma. Med avseende på denna sektor – den enda som normalt är av intresse för frågan om erkännande av domar – måste det i och för sig vara ett svenskt intresse att svenska domar erkänns utomlands. Av delegationens citerade uttalande vill det emellertid förefalla, som om detta intresse borde anses mindre betydande än intresset att en svensk part inte nödgas finna sig i att en utländsk dom verkställs här. En dylik åsikt kan möjligen bero på att man bedömer risken för att tvingas till en sakligt ogrundad betalning såsom mera beaktansvärd än risken att inte lyckas genomdriva ett berättigat betalningsanspråk. Det är i sin tur möjligt, att ett sådant betraktelsesätt kan ha visst fog, särskilt med tanke på förbindelser med länder av dubiös rättskultur, där den som investerar får vara beredd att förlora vad han investerat både i fordringar och andra tillgångar men inte vill riskera att med hemmavarande förmögenhet nödgas svara för oberättigade krav. Inom den krets av stater med högt utbildad rättskultur, med vilka överenskommelser om ömsesidigt erkännande av domar närmast kan tänkas få aktualitet, synes emellertid denna synpunkt inte vara särskilt vägnande. Det förefaller kunna förmodas, att riskerna för att oberättigat bli betalningskyldig vid erkännande av utländsk dom och att oberättigat bli utan betalning om svensk dom inte erkänns, här i det väsentliga jämnar ut varandra. Anledning torde också saknas till antagande, att inte genomsnittligt sett de fall, där en svensk kärende enligt dylik internationell över-

enskommelse skulle uppnå verkställighet utomlands av en svensk dom, skulle bli åtminstone ungefärligen lika frekventa som de fall, där överenskommelsen skulle föranleda verkställighet av utländsk dom här i riket.

I detta sammanhang kan det ligga nära till hands att efterlysa ett statistiskt underlag för bedömande av behovet respektive effekten av bestämmelser om ömsesidig verkställighet av domar. Om man till en början frånser den ledning, som uppgifter angående användningen av den svensk-schweiziska och den nordiska konventionen må kunna ge, är det emellertid uppenbarligen praktiskt omöjligt att få fram några statistiska upplysningar av nämnvärt intresse. En uppgift angående fall, i vilka utanför det konventionsreglerade området verkställighet söktes av utländsk dom i Sverige eller av svensk dom utomlands skulle givetvis vara helt intetsägande. Det förhållandet, att verkställighet inte kan beviljas, måste naturligen medföra att ansökan härom knappast någonsin göres. Inte heller en uppgift om fall, i vilka domar åberopats i process utanför domlandet, synes kunna vara av nämnvärt intresse. Det måste nämligen antas vara det i internationella tvister vida vanligaste, att käreanden har klart för sig, i vilket land svaranden har egendom, som i och för sig kan tas i anspråk för verkställighet. Det får därför förmodas vara en undantagsföreteelse att part utverkar en dom i visst land för att därefter, sedan han funnit att verkställighet i domlandet inte kan ske, på nytt väcker talan i annat land. Det förhållande, som närmast intresserar, skulle vara i vilken utsträckning en svensk kärende väckt talan omedelbart i utlandet eller en utländsk kärende omedelbart anhängiggjort process här under omständigheter, vilka enligt en tilltänkt konvention skulle ha berättigat honom att utverka en internationellt gångbar exekutionstitel i sitt hemland. Inte heller en sådan uppgift skulle emellertid vara fullständigt belysande i betraktande av möjligheten, att part nöjt sig med en mager förlikning inför alter-

nativet att behöva föra en process i ett land, om vars rättsordning och språk han haft föga kännedom. Framför allt måste emellertid hållas för visst, att framskaffandet av en tillförlitlig dylik uppgift skulle möta oöverstigliga praktiska svårigheter.

Utredningen är icke heller i stånd att redovisa några upplysningar angående den utsträckning, i vilken den svensk-schweiziska konventionen tillämpats. Ansökningar i Sverige om exekvatur finns inte registrerade på sådant sätt, att uppgifter härom kunnat införskaffas utan en arbetsinsats som synt vara helt oproportionerlig i förhållande till det intresse sådana uppgifter enligt utredningens mening skulle kunna erbjuda. Efter vad som under hand inhämtats, synes förhållandet vara likartat beträffande verkställighet av svenska domar i Schweiz.

Angående tillämpningen av den *nordiska konventionen* har däremot vissa siffror kunnat erhållas för tiden 1961–1966. Enligt dessa har verkställighet i Sverige sökts i 116 fall, fördelade på 23 ansökningar från Danmark, 82 från Finland och 11 från Norge. Antalet fall, då här i riket utfärdats sådant bevis, som enligt art. 6 i konventionen förutsätts för verkställighet i annat nordiskt land, är 39. Antalet meddelade dylika bevis är i Danmark 49, i Finland 111 och i Norge 30. Härjämte föreligger en uppgift från Finland, att mot siffran 111 utfärdade bevis står 3 fall, i vilka ansökan därom förkastats, och 49 fall, i vilka ansökan återtagits eller returnerats. Någon motsvarighet till sistnämnda båda uppgifter föreligger inte från övriga nordiska länder.

De återgivna siffrorna ger till en början vid handen, att den omedelbara praktiska betydelsen av den nordiska konventionen måste sägas vara skäligen blygsam. Av alla avgöranden i hela Norden, som i och för sig omfattas av konventionen, är det endast ett knappt 40-tal som i genomsnitt årligen under den angivna perioden givit upphov till ansökan om verkställighet i annat nordiskt land. Med hänsyn härtill kan man kanske fråga sig, om inte överens-

kommelser i ämnet med utomnordiska länder kan förväntas få en förhållandevis än mera sällsynt tillämpning, och om det därför över huvud är mödan värt att eftersträva sådana överenskommelser. Enligt utredningens mening utgör emellertid det antal fall, i vilka regler om verkställighet av tvistemålsdomar tillämpas, ingen mätare på verkställighetsreglernas praktiska betydelse. Redan vetenskapen om att en dom kan verkställas torde i utomordentligt betydande utsträckning föranleda inte bara att en tappande part ställer sig domen till efterrättelse utan också att en borgenär inte ens behöver utverka en exekutionstitel för att få betalt.² Även om man inte bör göra sig några överdrivna föreställningar om betydelsen av regler om ömsesidigt erkännande av utländska domar, synes sålunda anledning saknas till annat antagande än att åtminstone den indirekta betydelsen av sådana regler också i förhållandet mellan Sverige och utomnordiska stater kan vara tämligen avsevärd.

En sammanställning av de angivna siffrorna visar emellertid också, att under den angivna perioden verkställighet av dom från annat nordiskt land sökts i Sverige i nästan exakt tre gånger så många fall som de, i vilka verkställighet sökts av svensk dom i annat nordiskt land. Orsakerna till denna från svensk nationalistisk synpunkt oförmånliga relation kan inte med någon grad av säkerhet anges. Med hänsyn till att det ojämförligt övervägande antalet ansökningar om verkställighet i Sverige kommer från en enda av de övriga nordiska staterna, nämligen Finland, och att statistiken omfattar endast en kort period ger emellertid enligt utredningens mening materialet inte tillräckligt stöd för antagande, att den dominerande rollen för vårt land i förhållandet till övriga nordiska länder enligt den nordiska konventionen skulle typiskt sett vara rollen av mottagare. Under alla förhållanden torde materialet inte tillåta någon som helst generell slutsats

² Se härtill särskilt Olivecrona, Utsökning, 5. uppl. 1967, s. 51 ff.

härvidlag i fråga om förhållandet till andra länder enligt tilltänkta överenskommelser om ömsesidigt erkännande och verkställande av domar. Siffrorna ger däremot en antydning om det i och för sig ganska självklara förhållandet, att relationen mellan import och export av domar måste kunna komma att i avsevärd grad variera beträffande olika stater och under skilda perioder, beroende på bl. a. den utsträckning i vilken export och import av arbetskraft samt annat mer eller mindre tillfälligt befolkningsutbyte mellan Sverige och vederbörande stat förekommer. Från en nationalistisk utgångspunkt kan detta givetvis mana till försiktighet i fråga om förbindelser på området med viss eller vissa stater. Någon grund för antagandet, att överenskommelser med sådana främmande stater, som eljest kan komma i betraktande, angående ömsesidigt erkännande av domar skulle generellt eller typiskt sett bli oförmånliga för oss ens från en utpräglat nationalistisk ståndpunkt, synes emellertid inte stå att påvisa.

Man kan emellertid då fråga sig, om inte det förda resonemanget leder till, att överenskommelser med utländska stater av hög rättskultur om ömsesidigt erkännande av domar inte heller skulle erbjuda övervägande fördelar och att m. a. o. på det hela taget intet skulle stå att ur svensk synvinkel vare sig vinna eller förlora på vidgat ömsesidigt erkännande. Det vill synas som om svaret på denna fråga måste utfalla jakande under förutsättning att man betraktar de fall, där enligt en tilltänkt konvention en svensk part skulle nödgas finna sig i verkställighet av utländsk dom, såsom likvärdiga med de fall, där enligt samma konvention en svensk part skulle kunna få verkställighet utomlands av en svensk dom. Denna förutsättning är emellertid enligt utredningens uppfattning redan från svensk nationalistisk synpunkt oriktig. Dess ohållbarhet synes bli ytterligare accentuerad om man inte fasthåller vid ett extremt nationalistiskt betraktelsesätt utan — vilket enligt utredningsmannens mening är befogat — betraktar frågan om

ömsesidigt erkännande av domar såsom ett problem, vars lösning i princip bör syfta till en rimlig avvägning mellan motstridiga intressen hos olika parter, oberoende av nationalitet och domicil. Det nu anförda skall i det följande något närmare utvecklas.

De bör då först understrykas, att den väsentliga effekten av en konvention om ömsesidigt erkännande knappast skulle bli att förebygga dubbla rättegångar. Såsom redan i det föregående antytts, är det föga troligt att en kårande väcker talan i sitt hemland, om han vet att den svaranden tillhöriga egendom, som i och för sig kan tas i anspråk för verkställighet, befinner sig i ett annat land och att domen icke skulle där betraktas såsom verkställbar. I den mån dubbla rättegångar nu förekommer, kan det förmodas väsentligen gälla undantagsfall, där kåranden misstagit sig angående den faktiska möjligheten till verkställighet i domslandet. Den normala effekten av avsaknad av regler om erkännande och verkställighet av utländska domar måste antas vara, att kåranden omedelbart väcker talan i land, där svaranden har egendom, och att sedermera frågan om verkställighet i annat land inte blir aktuell. Annorlunda uttryckt blir det i dagens läge svarandens innehav av egendom som i en internationell tvist typiskt sett dikterar valet av land för den process, genom vilken parternas mellanhavanden slutgiltigt regleras. I en tvist, där båda parter kan förmodas önska få en rättegång förlagd till sitt hemland men där endast ena partens önskemål härom kan tillgodoses, blir uppenbarligen den väsentliga effekten av en konvention om erkännande och verkställighet av utländska domar att avgöra, vilkendera partens intresse som skall tillgodoses framför den andres. Att svarandens innehav av egendom i annat land än hemlandet enligt utländsk lagstiftning må kunna läggas till grund för behörighet för utländsk domstol, vars dom kan verkställas i denna egendom, kan visserligen aldrig förhindras av en konvention, som enbart avser internationellt erkännande och verkställande av domar.

Det oaktat måste enligt utredningens mening syftet med en dylik konvention väsentligen vara att avvägningen av parter motstridiga intressen att få processen förlagd till hemlandet såvitt möjligt sker med hänsyn till andra och rationellare faktorer än enbart lokaliseringen av svarandens egendom.

Låt oss då mot bakgrunden av det anförda betrakta exempelvis fallen, att en svensk turist i Bonn med en cykel påkört och skadat en där bosatt tysk medborgare, och att en tysk turist i Stockholm på motsvarande sätt skadat en stockholmare. Om man frånser möjligheten att turisten tillhörig egendom kvarhålls såsom säkerhet för skadestånd — vilket i och för sig ur andra synpunkter knappast är önskvärt — och har tillräckligt värde härför, är situationen i dag den, att för att få en faktiskt verkställbar skadeståndsdöm i det första exemplet tysken måste stämma svensken i Sverige och i det andra exemplet svensken måste väcka talan mot tysken i Förbundsrepubliken. Det kan däremot förutsättas, att enligt en konvention mellan Sverige och Tyskland om ömsesidigt erkännande och verkställande av domar platsen för kollisionen skulle anses grunda en av konventionen accepterad behörighet och att sålunda den skadelidande i båda fallen enligt en dylik konvention skulle kunna i sitt hemland utverka en i svarandens hemland verkställbar dom.³ Konventionen skulle därmed i det första exemplet innebära ett uppoftande av svenskens förmodade intresse att få eventuell process förlagd till Sverige, medan i det andra exemplet svensken skulle få sitt intresse att kunna i Sverige utverka en verkställbar dom tillgodosett.

Enligt utredningens mening är det inte ens ur nationalistisk svensk synvinkel befogat att jämställa de båda anförda fallen och påstå, att vinsten i det ena uppväges av förlusten i det andra. Det måste nämligen anses långt mera befogat att en svensk inte skall se sig tvingad att föra rättegång utomlands enbart därför att han blivit påkörd och skadevällaren visar sig vara utsynas vara mindre anledning att betvivla

lämning, än att en svensk turist skall kunna påräkna att inte behöva svara utomlands för skador, som han där orsakat.⁴ Av de båda svenskarnas intresse att inte behöva processa utomlands synes sålunda den i Stockholm påkördes väga betydligt tyngre än turistens. Och överger man det nationalistiska perspektivet för att i stället se parterna såsom enskilda personer med anspråk på en rimlig avvägning av deras motstridiga intressen, torde man finna att den tilltänkta konventionen i båda exemplen skulle innebära en påtaglig förbättring av den nu gällande ordningen. Erkännande av en tysk dom i det första exemplet synes m. a. o. vara att betrakta inte bara såsom ett pris värt att betala för att uppnå erkännande i Tyskland av en svensk dom i det andra exemplet utan också såsom ett i och för sig fullt befogat tillmötesgående av en tysk medborgares anspråk på att inte behöva processa här i en situation, där rättsförhållandet saknar varje rimlig anknytning till Sverige men har en högst påtaglig sådan till hans eget hemland.

Om man utgår från att en svensk lagstiftning om vidgat erkännande och verkställande av utländska domar begränsas till domar, där tvisten haft en sådan anknytning till domslandet, att den vinnande partens intresse att få tvisten avgjord genom process där får anses ha vägt tyngre än den tappandes intresse att få processen förlagd till annat land, kan det kanske snarast

³ Jfr nedan s. 90 ff.

⁴ Måhända kan någon vilja göra gällande, att det överhuvud icke är befogat att, såsom skett, mot varandra väga för- och nackdelar i olika fall, eftersom det inte gäller samma person. Man skulle sålunda inte vara berättigad att s.a.s. kvitta den ena partens intresse mot den andras. Såsom argument mot ett vidgat ömsesidigt erkännande av utländska domar drabbas emellertid denna synpunkt av invändningen, att det är just en sådan kvitning man gör, om man anser en svensk kärandes oestriddliga intresse av svensk doms internationella erkännande inte böra tillgodoses, därför att i andra fall erkännande av utländsk dom skulle kunna skada en svensk svarandes intresse. Framför allt synes emellertid kunna hävdas, att man alltid måste räkna med vissa ogynnsamma verkningar av en tilltänkt lagstiftning, och att man därvid i princip inte kan undgå att se till vad som förväntas bli den övervägande effekten.

behovet av vidgade internationella relationer på området än att ifrågasätta, huruvida en dylik svensk lagstiftning överhuvud bör förutsätta *ömsesidighet*. Det kan med visst fog göras gällande, att det bör ankomma på den svenske lagstiftaren att bedöma, i vilken utsträckning enskilda parter rimligtvis bör få anspråk på erkännande här av utländsk dom tillgodosedda, medan det må förbli utländska lagstiftares sak att för sin del avgöra, hur de vill ställa sig till svenska domar. Att ett ömsesidighetskrav på detta område inte är sakligt befogat har också från flera håll förfäktats i utländsk litteratur.⁵ Upprätthållande av ett ömsesidighetskrav har därvid bl. a. sagts innebära, att en stat i anledning av en annan stats lagstiftning utövar repressalier mot dess enskilda medborgare.

Om man enligt det anförda på förevarande område inte bör anlägga ett utpräglat nationalistiskt betraktelsesätt, bör man emellertid enligt utredningens mening inte heller gå till motsatt ytterlighet. Under alla förhållanden förblir det ett starkt svenskt intresse att svenska domar i rimlig utsträckning erkänns utomlands. Upprätthållande av ett krav på ömsesidighet såsom förutsättning för erkännande av utländska domar här i riket är otvivelaktigt det mest verksamma medel som står oss till buds för tillgodoseende av detta intresse, och ett uppoffrande av detta medel synes åtminstone i dagens läge inte kunna generellt försvaras.⁶

Det må framhållas, att det nu anförda i och för sig är väl förenligt med vad i direktiven för utredningen uttalats därom, att generella bestämmelser om erkännande och verkställighet av främmande domar skulle kunna sättas i kraft i förhållande till annat land antingen efter träffad överenskommelse om ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar meddelade i det landet eller eventuellt, under vissa förutsättningar, även utan sådan överenskommelse. Frånsett eventualiteten att särskilda handelspolitiska eller likartade skäl skulle kunna i något fall göra ett frånfallande av ömsesidighetskravet från svensk synpunkt

befogat, har man i sistnämnda hänseende närmast anledning att tänka på förhållandet till länder, vilkas lagstiftning innehåller generella bestämmelser om erkännande av utländska domar under angivna villkor, bland vilka upptagits ömsesidighet. I förhållande till länder med lagstiftning av denna innebörd kan ju ömsesidighetskravet uppfyllas i och med en intern svensk lagstiftning i ämnet utan föregående överenskommelse.

I anslutning till det sist sagda må beröras eventualiteten, att i en svensk lagstiftning ömsesidighet skulle uppställas som ett med övriga betingelser för erkännande av utländsk dom sidoordnat villkor. Innebörden av en sådan reglering skulle närmare besett vara den, att domstol eller annan myndighet, åt vilken prövning av frågan om erkännande av utländsk dom anförtros, hade att bedöma, huruvida enligt domslandets lagstiftning svenska domar erkänns under betingelser motsvarande dem som uppställts i den svenska lagstiftningen för erkännande av domar från detta land. Det synes emellertid vara avgjort olämpligt, att bedömandet av frågan om ömsesidighet sålunda överlämnas åt de rättstillämpande myndigheterna. Härvidlag må först och främst framhållas, att man praktiskt taget aldrig torde kunna räkna med att flera stater oberoende av överenskommelse uppställer förutsättningar för erkännande av utländsk dom, vilka i alla detaljer sammanstämmer. Ett ställningstagande till frågan om faktisk ömsesidighet blir därför i praktiken ett bedömande, huruvida vissa skiljaktigheter skall anses ur ömsesidighets-synpunkt väsentliga eller oväsentliga. Ett

⁵ Se t.ex. Lando, a.a. s. 321, Nadelmann i *The American Journal of Comparative Law* 1964 s. 78, Batiffol, a.a. s. 830, Mercier, a.a. s. 113 och Riad, *La valeur internationale des jugements en droit comparé* s. 191.

⁶ Mot ett dylikt resonemang har Lando, a.a. s. 301, invänt att införandet år 1932 av ett ömsesidighetskrav i Danmark inte syntes ha gjort andra länder "så begejstrede for den gensidighed, som Danmark nu kunne tilbyde ved traktat, at de har villet afslutte traktat med os." Det är emellertid härvidlag knappast betydelsefullt, att såvitt känt Danmark självt icke tagit initiativ till förhandlingar i ämnet med någon annan stat.

ställningstagande av denna art synes närmast ankomma på lagstiftaren. Att genom en särskild lagstiftningsakt från början anges, beträffande vilka länder ömsesidighetskravet skall anses uppfyllt — eller till även tyrs på grund av särskilda skäl domar må kunna erkännas oberoende av ömsesidighet — är också uppenbarligen angeläget med hänsyn till förutsebarhet och likformighet i rättstillämpningen.

2.3 Frågan om urval av stater, vilkas domar skulle kunna erkännas

I det följande skall upptas frågan, huruvida det från andra synpunkter än med hänsyn till ett krav på ömsesidighet kan vara påkallat att från erkännande här i riket överhuvud utesluta domar från vissa stater.

Det måste då till en början framhållas såsom otvivelaktigt, att i vissa länder *rättskipningen får anses stå på en sådan nivå, att man har grundad anledning till misstro mot dess domstolsavgöranden*. Bl. a. får man säkerligen räkna med att det i vissa stater kan erbjuda särskilda svårigheter för en utlännings att i tvist med medborgare i domslandet övertyga domstolen om det rättmätiga i sin sak. Till de villkor för erkännande, som under alla förhållanden måste upptas i en lagstiftning i ämnet, hör visserligen en ordre public-klausul, med vilken man i speciella fall kan tänkas komma till rätta med särskilt misslyckade rättskipningsprodukter. Det är alltså fråga om ett stadgande av huvudsaklig överensstämmelse med exempelvis art. 12 i den nordiska domskonventionen, där det föreskrivs att konventionen inte medför förpliktelse till erkännande eller verkställighet, där detta uppenbarligen vore oförenligt med landets rättsordning. Frågan blir emellertid, om ett stadgande av denna eller likartad utformning kan anses erbjuda ett skydd, som är tillräckligt effektivt för att man inte skall behöva generellt utesluta domar från något land. Härtill må förutskickas, att det för en allmän diskussion av denna fråga knappast synes erforderligt att närmare precisera det

tilltänkta stadgandets avfattning. Även om en ordre public-klausul givetvis kan utföras mer eller mindre restriktivt, måste den under alla förhållanden bli så allmänt hållen, att det väsentligen blir en fråga för praxis, hur långt man må vara benägen att utsträcka dess tillämpning.

I 1932 års utredning konstateras kategoriskt, att förbehåll om vägran av erkännande av domar som strider mot »god sed», »offentlig ordning», är »grossly unjust» eller dylikt inte är tillfyllest i fall av en allmän misstro till det främmande landets domstolsväsende.¹ Denna ståndpunkt har emellertid inte förblivit obestridd. Det må sålunda erinras om att bl. a. Karlgren tänkt sig möjligheten att man i praxis kunde utan stöd av lag tillerkänna rättskraft åt utländska domar under vissa betingelser.² Självfallet vore det omöjligt att vid en sådan utveckling i praxis direkt diskriminera domar från vissa stater. Däremot borde man enligt Karlgren mycket bestämt upprätthålla ordre public-regeln, oavsett hur man än sedan formulerade densamma. Karlgren tillägger, att det under förutsättning av en dylik utveckling i praxis förmodligen t. o. m. bleve påkallat att *här* åt begreppet ordre public ge ett betydligt vidsträcktare tillämpningsområde än enligt svensk rättsuppfattning eljest är vanligt.

Av det anförda framgår, att även Karlgren menar begreppet ordre public med den räckvidd det hittills tillagts enligt svensk rättsuppfattning knappast vara i förevarande sammanhang tillfyllest. Karlgrens uttalande synes dock förtjäna instämmande också i så måtto, att det i och för sig näppeligen är uteslutet att i praxis utvidga dess tillämpning, ehuru en sådan utvidgning knappast skulle kunna begränsas till domar på enbart förmögenhetsrättens område. Under alla förhållanden måste emellertid utnyttjande av en ordre public-klausul förutsätta att man kan peka på någon påtaglig brist i sakens handläggning eller avgörande. Att direkt konstatera exempelvis att dom-

¹ SOU 1932:2 s. 18.

² Se ovan s. 24 f. — Jfr även Lando, a. a. s. 299, som anser misstron »til de underutviklede landes domme» vara »staerkt overdrevet».

stolen inte haft en opartisk inställning måste vanligtvis vara ytterligt svårt eller rentav omöjligt. Mot en eventuell tendens i viss stat att i rättsskipningen så långt som möjligt främja det egna landets medborgares intressen i tvist med utlänningar synes sålunda en ordre public-klausul erbjuda ringa skydd, och detsamma kan förmodas gälla även i åtskilliga fall av annan typ, där den tappande parten inte fått en sådan prövning av sin sak, som han rimligen bort kunna påräkna.

Mot ståndpunkten, att nu berörda betänkligheter måste anses utslagsgivande, kan till äventyrs åberopas, att enligt 1929 års lag om utländska skiljedomar vårt land principiellt erkänner konventionella skiljedomar från vilket land som helst. Det torde vara allmänt erkänt, att ett skiljeförfarande typiskt sett knappast erbjuder större rätts-säkerhetsgarantier än en ordinär process. I en stat, där man har anledning räkna med en extremt nationalistisk inställning, finns exempelvis knappast nämnvärt större anledning förmoda att avgörandet bottnar i en partisk inställning om det givits av domstol än om det meddelats av tre skiljemän, av vilka den tappande visserligen fått utse en men de båda övriga utsetts av motparten respektive offentlig myndighet i nämnda stat. Det förhållandet, att lagen om utländska skiljedomar – som i 7 § under 8) uppstår en regel av ordre public-karaktär – kunnat ges generell räckvidd utan att, såvitt känt, påtagliga olägenheter härav för-sports, borde därför – kunde man tycka – utgöra ett stöd för att man inte heller beträffande domstolsdomar skulle behöva ut-sluta avgöranden från vissa stater. Häremot kan dock i sin tur invändas inte bara att part i princip kan förväntas underlåta att sluta andra skiljeavtal än sådana som garan-terar ett opartiskt och i övrigt tillfreds-ställande bedömande, utan också att det kan finnas anledning att i lagstiftningen acceptera större risker än eljest ur rätts-säkerhetssynpunkt, då det gäller avgöran-den av en instans, vars jurisdiktion den tap-pande parten frivilligt underkastat sig. Pa-rallellen med utländska skiljedomar leder

därför beträffande domstolsdomar knappast längre än till att man i sådana fall, där en utländsk domstols behörighet grundats på ett prorogationsavtal, borde kunna i princip erkänna en dom från vilket land som helst.

En annan synpunkt, som skulle kunna tala för att betänkligheter mot viss stats rättsskipning inte borde föranleda att man generellt utesluter erkännande av dess do-mar enligt en överenskommelse om ömse-sidighet är, att det i förhållande till dylik stat blir av desto större vikt för en svensk kärke att med utsikt till erkännande kun-na få en process förlagd till sitt eget land. Ömsesidigheten kan emellertid här lätt visa sig bli en illusion. Hysar man överhuvud grundad misstro mot rättsskipningen i viss stat, lär det vara att befara, att inte heller ett åtagande av samma stat att erkänna svenska domar skulle tillämpas lojalt och i övrigt tillfredsställande. Såsom förut antytts, torde det av hänsyn till svenska intressen överhuvud vara att föredra, att den som gör investeringar i dylik stat får räkna med risken att på grund av materiellt oriktiga domar från denna stat göra en oberättigad förlust av både fordringar och annat där investerat kapital men inte behöver med hemmavarande förmögenhet vara under-kastad dess jurisdiktion.³

Det hittills anförda motiverar enligt ut-redningens uppfattning att erkännande av utländska domar inte utsträcks till domar från vilken stat som helst, även om veder-börande stat för sin del må vara beredd att uppfylla ett ömsesidighetskrav. En annan sak är, att uppställande av ett ömsesidig-hetskrav föranleder, att man kan undvika en i lagstiftningen direkt framträdande gräns mellan olika stater efter tilltron till deras rättsskipning, vilken – såsom 1932 års ut-redning funnit – skulle te sig från den inter-nationella samfärdsels synpunkt stötande.

Det faller i och för sig inte inom utred-ningens uppdrag att närmare undersöka med vilka länder Sverige bör kunna ingå avtal om ömsesidigt erkännande av domar under den antagna förutsättningen att ett

³ Jfr ovan s. 38.

urval härvidlag är erforderligt. Det oaktat har det syntts naturligt att i detta sammanhang något belysa frågan, i vad mån även andra synpunkter än hänsyn till rättsskipningens allmänna nivå i vederbörande stat påkallar beaktande vid ett dylikt urval.

Utgångspunkt för den följande undersökningen bildar sålunda antagandet, att fråga är om ömsesidigt erkännande av domar i förhållande till en stat, vars rättegångsväsen i och för sig fyller rimliga eller rentav högt ställda anspråk. Om vi tills vidare alltjämt håller oss till faktorer på det processuella planet, är det givet, att det likväl kan möta stora praktiska svårigheter för en svensk att effektivt bevaka sin rätt inför domstol i den utländska staten. Även om man får räkna med att den som har att processa inför utländsk domstol praktiskt taget undantagslöst blir nödsakad att – vanligen jämte ombud i hemlandet – anlita advokat i det främmande landet, och att detta sålunda är ett förhållande som man får acceptera för att överhuvud kunna erkänna domar från någon utländsk stat, samt att personlig inställelse i en utländsk process i gengäld långt ifrån alltid blir nödvändig, får det också antagas, att nämnda *svårigheter typiskt sett ökar med tilltagande avstånd mellan staterna i geografiskt, språkligt och processuellt hänseende.*

Frågan blir då, om man vid ett urval av länder, vilkas domar anses böra erkännas, har anledning att särskilt beakta nu nämnda faktorer. Den inom näringsorganisationerna tillsatta delegationen har i sitt remissyttande över förslaget till Haagkonvention besvarat frågan jakande. Utredningen är emellertid benägen för ett nekande svar. Argumenteringen blir härvidlag väsentligen densamma som anförts till stöd för åsikten att man inte i princip bör ställa sig negativ till vidgat ömsesidigt erkännande av utländska domar. I samma mån som avstånd i geografiskt, språkligt och processuellt hänseende gör det särskilt betungande för en svensk svarande att behöva processa i utländsk stat, i samma mån är det för en svensk käre av särskilt värde att enligt en konvention kunna undgå process i den

utländska staten genom att en svensk dom betraktas som verkställbar där. Det bör vidare erinras om att konventionens reglering av frågan om domstolens behörighetsgrund såsom villkor för erkännande förutsättes ge uttryck åt en rimlig avvägning av parternas motstridiga intressen av att inte behöva processa utomlands. I de fall, där en utländsk dom skulle komma ifråga till erkännande här, förutsättes alltså situationen vara den, att med hänsyn till tvistens anknytningsfakta den utländske käreandens intresse av att inte behöva processa utomlands får anses ha vägt tyngre än den svenske svarandens motsvarande intresse. Och i den mån eftergiften av den svenske svarandens intresse framstår såsom betungande för honom skulle ju underlåtenheten att göra denna eftergift för käreandens mera befogade intresse i ännu högre grad vara för denne betungande. Det förhållandet, att ett stort avstånd mellan länder gör det för båda parter särskilt betydelsefullt var processen förläggs, synes snarast göra det än mera angeläget att problemet löses genom en rimlig avvägning av parternas motstridiga intressen.

Bland de faktorer, som särskilt skulle motivera en negativ inställning till domar från vissa länder, har den inom näringsorganisationerna tillsatta delegationen också framhållit *skiljaktigheter mellan de berörda ländernas materiella rätt och internationella privaträtt.* Härtill må först understrykas, att tvists upptagande till prövning av domstol i viss stat i och för sig ingalunda behöver innebära, att tvisten avgörs med tillämpning av denna stats materiella rätt. Frågan om tillämplig lag är från spörsmålet om behörig domstol principiellt helt fristående. En annan sak är, att varje domstol vid bestämmande av tillämplig lag utgår från sitt eget lands internationellt privaträttsliga regler. Mot bakgrunden härav synes det vara anledning att först renodla frågan om *betydelsen av skiljaktigheter i staternas interna materiella rätt.* I det närmast följande förutsätts sålunda, att de båda staternas internationella privaträtt ger anvisning på samma lands lag. Den utländska dom, om vars er-

kännande är fråga, förutsätts sålunda ha avgjort tvisten med tillämpning av den lag, som skulle ha varit att tillämpa också av svensk domstol.

Om då till en början vidare antas, att *lex causae* är domstolslandets egen lag, förefaller det finnas fog för påståendet, att man principiellt saknar anledning vägra erkännande på den grund att denna lag till äventyrs skiljer sig från svensk rätt på det aktuella området. Det kan ju inte gärna göras gällande, att svenska domstolar skulle ha större förutsättningar att tillämpa viss utländsk stats lag än domstolarna i just denna utländska stat.

Helt torde man emellertid inte kunna fränkänna skillnader mellan staternas materiella rätt betydelse ens i fall, där *lex causae* är domstolslandets egen lag. Härvidlag kan erinras om att delegationen kritiserat en bestämmelse i förslaget till Haagkonvention om platsen för utomobligatorisk skadegörelse såsom behörighetsgrund, med motivering bl. a. att skadestånd på grund av trafikolyckor och annan personlig skadegörelse i vissa länder utdöms med belopp, som enligt svensk rättsuppfattning synes helt orimliga. I de av delegationen åsyftade fallen kan situationen i de allra flesta fall förmodas vara den, att domstolslandets lag utgjort *lex causae* även enligt svensk internationell privaträtt. Den allmänna nivå som av domstolslandets domstolar tillämpas beträffande skadestånd måste enligt utredningens mening betraktas såsom en integrerande del av rättsordningen i detta land. Då delegationen menar, att en skadeståndsdöm som ansluter sig till denna nivå i vissa fall inte bör erkännas här, innebär detta sålunda, att en s. a. s. lojal tillämpning av vad som enligt svensk internationell privaträtt utgör *lex causae* inte bör accepteras.

Enligt utredningens mening kan det väl också finnas fog för att i viss utsträckning vägra att acceptera en sådan tillämpning, när den leder till resultat som enligt svenskt synsätt framstår som orimliga. Problemet är emellertid inte ur världen i och med att man vägrar acceptera en utländsk dom eller – om man så vill – det är inte ett för erkän-

nande av utländska domar specifikt problem. Ty också om talan väckes vid svensk domstol, där den utländska rätten förutsätts utgöra *lex causae*, uppkommer frågan, hur man skall kunna undvika de resultat till vilka den i och för sig leder. I fråga om beloppet av skadestånd, som inte är preciserat i skriven lag, blir det visserligen lätt för en svensk domstol att avvika från en s. a. s. lojal tillämpning av den utländska rätten genom att utdöma ett enligt svensk rättsuppfattning skäligt belopp utan att det formellt framstår som en avvikelse, medan man, om man står inför en utländsk dom, som principiellt skall erkännas, nödgas – i den mån lagen medger det – öppet uttala en vägran att acceptera den utländska rätts-tillämpningen. Sakligt sett synes det emellertid inte vara någonting eftersträfvansvärt, att en avvikelse från *lex causae* skall kunna ske s. a. s. i smyg. Beträffande såväl tillämpning av utländsk rätt vid svensk domstol som erkännande av utländsk dom måste det vara möjligt att öppet göra de förbehåll som må erfordras för att man inte skall behöva acceptera orimliga konsekvenser av *lex causae*.

Såvitt gäller erkännande av utländsk dom bör enligt utredningens mening den ordre public-klausul, som förutsätts vara att tillgå, erbjuda ett tillräckligt skydd för de flesta av de extrema fall, om vilka här är fråga. Möjligen kan det dock ifrågasättas, om denna är ett tillräckligt smidigt instrument just i fråga om skadeståndsberäkning. Å ena sidan kan det nämligen här te sig särskilt vanskligt att bedöma, vid vilken gräns en överträdelse av ordre public skall anses föreligga. Å andra sidan kan det synas otillfredsställande att en tillämpning av ordre public-klausulen på grund av beloppets storlek skall möjliggöra för svaranden att helt undgå skadeståndsskyldighet här i riket. Ett sätt att tillgodose dessa båda synpunkter vore att införa en möjlighet att här i riket jämka skadeståndsbelopp. Det har emellertid inte synts påkallat att införa en generell regel av denna innebörd i utredningens lagförslag. Såvitt känt har problemet aktualitet endast beträffande ett fåtal av de stater, med vilka överenskommelser angående erkännan-

de av domar kan bli aktuella. Det torde därför på sin höjd bli fråga om en särregel i förhållande till viss eller vissa enskilda utländska stater.

Utredningen övergår härefter till den omvända situationen, att den lag som utgör *lex causae* och tillämpats genom en utländsk dom är svensk lag. Med hänsyn till de svårigheter som alltid är förbundna med tillämpning av utländsk rätt föreligger naturligtvis här en särskild risk för att domen är materiellt oriktig.

Det anförda ger då först anledning till frågan, huruvida risken för att domar överhuvud blir oriktiga på grund av att domstolen haft att tillämpa utländsk rätt ökas enligt ett system med ömsesidigt erkännande av utländska domar. Denna fråga måste enligt utredningens mening besvaras nekande. För de fall, där erkännande av utländsk dom här i riket skulle komma ifråga enligt en konvention men där utländsk part nu måste väcka talan i Sverige, förefaller det saknas anledning till annat antagande än att svensk och utländsk rätt på det hela taget lika ofta utgör *lex causae*. Enligt båda systemen skulle då domstols tillämpning av utländsk lag förekomma i väsentligen samma utsträckning.

Om man gör det i och för sig osäkra antagandet, att felbedömningar vid tillämpning av utländsk rätt företrädesvis utfaller till den inhemska partens favör, får däremot det nuvarande systemet med avseende på fall, där svensk part är svarande, antas vara för svenska parter förmånligare. Förhållandet har emellertid sin avigsida i att en svensk kärande enligt nyssnämnda antagande har en oförmånligare ställning än enligt en konvention. Framför allt kan det emellertid enligt utredningens mening inte vara ett legitimt skäl att vägra erkännande av utländska domar, att risken för felbedömningar vid tillämpning av utländsk rätt skall fördelas ojämnt till den egna partens favör.

Om vi härefter övergår till *betydelsen av skiljaktigheter mellan ifrågakommande staters internationellt privaträttsliga regler*, blir bilden i viss mån en annan. Situationen är

visserligen i så måtto allttjämt oförändrad, att de nackdelar det kan innebära för en svensk part att vårt land erkänner en utländsk dom, som givits med tillämpning av annan lag än den enligt svensk internationell privaträtt riktiga, har en motsvarighet i att svensk internationell privaträtt slår igenom vid erkännande av svensk dom utomlands. Det är däremot klart att, såvitt enbart angår erkännande här i riket, skiljaktigheter på den internationella privaträttens område är ägnade att öka det antal här verkställbara domar, som enligt svenskt synsätt är materiellt oriktiga. Det är därvid självfallet, att denna ökning blir större med tilltagande skiljaktigheter beträffande det materiella innehållet i de rättsordningar, mellan vilka valet av *lex causae* står. Härav kan emellertid inte rimligen dragas slutsatsen, att skiljaktigheter mellan ifrågakommande staters internationellt privaträttsliga regler bör föranleda, att domar från vissa stater överhuvud utesluts från erkännande här i riket. Såvitt dylika skiljaktigheter överhuvud anses böra beaktas, kan ju detta ske genom den mindre drastiska åtgärden att såsom villkor för erkännande uppställa, att tvisten inte avgjorts med tillämpning av annan lag än den som enligt svensk internationell privaträtt utgjort *lex causae*, åtminstone såvitt valet av tillämplig lag kan antas ha varit avgörande för utgången. Uppmärksammande av skiljaktigheter mellan ifrågakommande länders internationella privaträtt leder därför över till en annan frågeställning, nämligen i vad mån särskilda förhållanden i skilda länder påkallar beaktande vid utformande av förutsättningarna för erkännande, eventuellt t. o. m. i sådan grad, att det framstår såsom utsiktslöst att nå fram till en i förhållande till ett nämnvärt antal stater enhetlig reglering.

2.4 Är en enhetlig reglering i förhållande till ett nämnvärt antal stater möjlig?

Det hittills tillämpade förfarandet, innebärande att – efter avslutad överenskommelse med visst land – genom särslagstiftning öppnas möjlighet till verkställighet, betecknas i utredningens direktiv såsom i längden

icke tillfredsställande, därför att lagstiftningen med detta system nödvändigtvis måste komma att brista i överskådlighet och likformighet. Utredningen har därför anbefallts att undersöka, om inte i stället generella bestämmelser om erkännande och verkställighet av främmande domar kan tas upp i vår lagstiftning. För att överskådlighet och likformighet skall kunna uppnås på denna väg måste emellertid förutsättas, att en principiellt enhetlig reglering i gengäld inte leder till resultat, som i förhållande till vissa av de ifrågakommande staterna är sakligt olyckliga. Man måste fråga sig, om det verkligen kan antas, att en i förhållande till varje ifrågakommande stat lämplig reglering kan utformas åtminstone i det väsentliga lika för domar från ett nämnvärt antal skilda stater. Den inom näringsorganisationerna tillsatta delegationen synes enligt dess promemoria över förslaget till Haagkonvention ha varit benägen att besvara denna fråga nekande. Då delegationen avslutningsvis uttalat, att man, om dess betänkligheter mot det då föreliggande konventionsförslaget skulle tillgodoses, kunde ifrågasätta värdet av en konvention av så begränsad räckvidd, implicerar detta uppenbarligen, att delegationen också ställer sig skeptisk till möjligheten att genom en intern lagstiftning uppnå en sakligt acceptabel reglering i förhållande till ett beaktansvärt antal stater.

Säkerligen får man räkna med att i viss utsträckning särskilda regler blir önskvärda eller rentav nödvändiga i förhållande till vissa av de stater, vilkas domar i och för sig kan komma ifråga till erkännande här i riket. En sådan särreglering kan vara påkallad redan av omedelbara svenska intressen. Organisationen av rättegångsväsendet i viss utländsk stat kan exempelvis påkalla att man – såsom skett i den svensk-schweiziska konventionen – preciserar vilka myndigheter i denna stat som skall betraktas som domstolar i förevarande sammanhang. Enligt utredningens mening synes likväl skilda förhållanden i olika ifrågakommande länder inte av hänsyn till omedelbara svenska intressen påkalla särregler i

sådan utsträckning, att inte regleringen i förhållande till samtliga kan innefatta en kärna av gemensamma eller likalydande bestämmelser. Frågan i vad mån undantag från eller tillägg till respektive bestämmelse kan av hänsyn till omedelbara svenska intressen tänkas behövliga i förhållande till viss stat skall tas upp i anslutning till motiveringen för förslagens olika bestämmelser.

Vid en reglering, som förutsätts bygga på ömsesidighet, kan emellertid särbestämmelser i förhållande till viss stat också föransledas av önskemål från förhandlingspartnern vid bilaterala förhandlingar. Det kan sålunda bli fråga om att i visst hänseende göra en eftergift för att överhuvud nå fram till en överenskommelse eller för att förmå motparten att i gengäld frånfalla önskemål på en annan punkt. Ett studium av existerande bilaterala konventioner och av 1966 års Haagkonvention synes emellertid ge vid handen, att en särreglering sannolikt inte heller av denna anledning kommer att visa sig påkallad i sådan utsträckning, att icke ett antal grundläggande bestämmelser kan utformas gemensamt eller likalydande i förhållande till samtliga ifrågakommande stater. Också härtill skall framställningen återkomma i anslutning till motiveringen av förslagens olika bestämmelser.

Att man, såsom i det föregående antagits, kan ur saklig synpunkt reglera frågan om erkännande av utländska domar åtminstone till avsevärd del enhetligt i förhållande till samtliga ifrågakommande stater är tydligen en förutsättning för en lagstiftning av principiellt generell räckvidd enligt direktivens linje. Med förhandenvaron av denna förutsättning är det emellertid inte givet, att denna lösning tekniskt är att föredra framför tillvägagångssättet med en fullständigt fristående lag i förhållande till varje ifrågakommande stat. Huruvida så är förhållandet beror naturligtvis på omfattningen av erforderliga särbestämmelser. Blir denna förhållandevis ringa, torde överskådligheten främjas av en lagstiftning enligt direktivens linje. Blir den avsevärd, kan det däremot ifrågasättas, om inte intresset att på enklaste sätt finna de för domar från viss stat gäl-

lande bestämmelserna bäst tillgodoses genom att dessa samtliga tas upp i en särskild lag beträffande domar från enbart denna stat. Vad härefter gäller önskemålet om likformighet, är det väl i och för sig fullt möjligt att tillfredsställande tillgodose detta även enligt sistnämnda tillvägagångssätt. Det får förmodas, att man vid antagande av bestämmelser i förhållande till viss stat under alla omständigheter fäster avsevärd vikt vid bestämmelser, som tidigare antagits i förhållande till annan stat, och normalt inte avviker från dessa utan skäl, som är för relationen till den aktuella staten specifika. Risken för en omotiverad avvikelse förefaller dock onekligen större, då fråga är om helt fristående bestämmelser än om avvikelsen skulle få formen av särskilt undantag från en regel av principiellt generell räckvidd.

Enligt det anförda kan de praktiska fördelarna från teknisk synpunkt av en lagstiftning enligt direktivens linje i jämförelse med hittillsvarande system knappast till fullo överblickas i ett läge, där det alltjämt är oklart med vilka stater överenskommelser i ämnet inom överskådlig framtid kan komma till stånd och i vad mån därvid särskilda önskemål av vederbörande utländska stat föranleder eftergifter från vår sida. Utredningen håller emellertid för sannolikt, att en lagstiftning enligt direktivens linje från likformighetssynpunkt och möjligen också överskådlighetssynpunkt erbjuder övervägande fördelar. Utredningen framlägger därför förslag till sådan lagstiftning. Såsom redan framhållits, förutsätter utredningen, att kompletterande eller delvis avvikande bestämmelser kan erfordras i förhållande till vissa stater. Förslaget är givetvis heller inte oförenligt med antagandet, att i förhållande till någon enstaka stat en helt fristående reglering kan visa sig mest ändamålsenlig.

2.5 Lagstiftningens statsrättsliga karaktär

En lagstiftning enligt direktivens linje skulle i och för sig kunna tänkas få formen av en *fullmaktslag*. Den skulle då innefatta be-

myndigande för KM:t att ensam förordna om lagens tillämpning på domar från viss utländsk stat och att eventuellt därvid också meddela de särskilda föreskrifter som kunde anses påkallade i förhållande till den staten. En dylik fullmaktslagstiftning skulle tydligen vara ägnad att förenkla proceduren vid en utvidgning av kretsen av stater, vilkas domar skulle erkännas här i riket.

Spörsmålet, huruvida beslut om lagens tillämpning på domar från viss utländsk stat må kunna anförtros åt KM:t ensam måste emellertid bl. a. ses mot bakgrunden av stadgandet i 12 § RF, enligt vilket överenskommelser med främmande makter förutsätter riksdagens medverkan. Ett förordnande om lagens tillämpning på domar från viss utländsk stat är visserligen i och för sig ingen överenskommelse med främmande stat. Såsom tidigare framhållits utgår emellertid utredningen från att sådant förordnande i förhållande till viss utländsk stat skulle åtminstone normalt förutsätta, att överenskommelse om ömsesidigt erkännande av domar träffats med den staten. Antas sådan överenskommelse skola ratificeras av riksdagen, vore uppenbarligen från synpunkten av lagstiftningsprocedurens förenkling föga vunnet med att den interna lagstiftning, som föranleddes av överenskommelsen, kunde utfärdas utan riksdagens medverkan. Det vore ju knappast särskilt betungande att riksdagen i samband med ratificering av överenskommelsen beslutade om lagens tillämpning på domar från den aktuella staten. Såsom utredningen tidigare framhållit,¹ synes det visserligen knappast ändamålsenligt att förordnande om lagens tillämpning obetingat knytes till träffad överenskommelse om ömsesidighet. Fall där sådant förordnande ges utan anknytning till internationell överenskommelse måste emellertid antagas bli så sällsynta att ett krav på riksdagens medverkan också för sådana fall inte blir någon nämnvärd praktisk belastning.

Mot bakgrunden av det anförda synes den aktuella lagstiftningens utformning såsom en fullmaktslag kunna fylla någon

¹ Se ovan s. 42.

egentlig praktisk funktion endast om man förutsätter, att KM:t dessutom bemyndigas att ensam sluta överenskommelser med främmande makter om ömsesidigt erkännande av domar. En sådan delegation till KM:t ensam av beslutanderätten angående överenskommelser om ömsesidigt erkännande av domar – som inte skulle vara begränsad till vissa angivna stater – torde dock knappast kunna anses förenlig med 12 § RF. Ett ställningstagande till denna statsrättsliga tolkningsfråga synes dock inte obetingat utslagsgivande. Även om 12 § RF skulle anses icke förhindra en delegation av nu antydd innebörd, är nämligen en sådan enligt utredningens mening inte att rekommendera i förevarande sammanhang. Spörsmålet, vilka staters domar som överhuvud bör komma ifråga till erkännande här i riket, synes så viktigt, att det för varje fall bör underställas riksdagens bedömande. Utredningen föreslår därför, att *förordnande om lagens tillämpning på domar från viss stat skall kunna meddelas endast av KM:t och riksdagen gemensamt.*

Den sålunda intagna ståndpunkten innebär i sin tur onekligen, att en lagstiftning i överensstämmelse med förslaget skulle få en statsrättsligt något egendomlig karaktär i så måtto att den, så länge förordnande om lagens tillämpning inte meddelats i förhållande till någon stat, inte skulle innehålla direktiv som vore bindande för någon. Även efter lagens antagande skulle givetvis KM:t och riksdagen gemensamt äga besluta om principiellt vilka bestämmelser i ämnet som helst i förhållande till viss eller vissa utländska stater, och för andra myndigheter och enskilda kan lagen få aktualitet först i och med att förordnande om dess tillämpning på domar från viss stat meddelats. Någon saklig betänklighet torde emellertid detta konstaterande inte innefatta. Redan innan förordnande om lagens tillämpning i förhållande till någon stat meddelats synes en lag av den föreslagna innebörden kunna fylla funktionen att underlätta genomförandet av förhandlingar om bilaterala överenskommelser. Inte heller från formell synpunkt kan det enligt utredningens mening

innefatta någon avgörande betänklighet, att lagen i ett inledningsskede inte skulle komma att innefatta direktiv som är bindande för någon. Förslagets konstruktion har f. ö. i detta hänseende en viss motsvarighet i lagstiftning, som innehåller bestämmelse om att KM:t och riksdagen gemensamt förordnar om dess ikraftträdande.²

2.6. Haagkonventionen och dess betydelse för den avsedda lagstiftningen

Det har vid Haagkonferensens arbete visat sig vara en i det närmaste enhällig uppfattning, att en Haagkonvention rörande erkännande och verkställighet av utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål inte skulle kunna påräkna någon större anslutning, om den utformades såsom en multilateral konvention av klassisk typ. De inom Haagkonferensens medlemsstater representerade rättssystemen har bedömts vara delvis alltför heterogena för att det skulle kunna förväntas, att åtminstone något mera beaktansvärt antal stater skulle vara beredda att genom anslutning till en dylik konvention bli förpliktade att erkänna domar från vilken medlemsstat som helst, som senare kunde komma att ratificera konventionen. Å andra sidan har man hållit för sannolikt, att inte heller en ren konventionsmodell skulle få någon större praktisk betydelse. Mot bakgrunden av dessa överväganden har 1966 års Haagkonvention utformats till vad som kan sägas vara ett mellanting mellan en konventionsmodell och en multilateral konvention av klassisk typ. Den har karaktären av en multilateral konvention i så måtto, att den förutsätter formell anslutning genom ratifikation i vanlig ordning och att ratificering medför vissa förpliktelser. Bland dessa förpliktelser ingår emellertid intet åtagande att erkänna domar från någon utländsk stat. För att inom Haagkonventionens ram ömsesidigt erkännande av utländska domar skall komma till stånd förutsätts, att stater som ratificerat konventionen

² Sådana bestämmelser om ikraftträdande meddelades exempelvis vid antagandet av både RB och BrB.

sluter ett kompletterande bilateralt avtal av denna innebörd. Den väsentliga förpliktelse, som enbart ratificering av konventionen medför, är i stället negativ. Den innebär ett åtagande att principiellt inte med annan stat, som likaledes anslutit sig till konventionen, sluta avtal om erkännande och verkställighet av utländska domar av annat innehåll än som är förenligt med konventionen. Konventionen förpliktar alltså inte stater att erkänna varandras domar, men den förpliktar dem i princip att, för den händelse de överhuvud vill avtala härom, utforma avtalet i överensstämmelse med konventionens innehåll.

Ett system, enligt vilket stater som ratificerat konventionen endast hade att välja mellan att endera sätta ett redan i detalj utarbetat regelsystem i funktion dem emellan eller att avstå från avtal på området, skulle uppenbarligen vara ägnat att i hög grad främja enhetlighet i den reglering som kunde komma till stånd mellan konventionsstater. Det skulle givetvis också vara ägnat att underlätta ett snabbt slutförande av bilaterala förhandlingar mellan sådana stater. Å andra sidan är det givet, att en multilateral konvention, som begränsar staters möjlighet att sinsemellan träffa ett avtal av just den innebörd som de finner bäst avpassad för sina inbördes relationer, kan komma att leda till resultat som är sakligt sett föga lyckliga, däribland rentav resultatet att vissa stater, som eljest skulle ha kunnat nå en överenskommelse i ämnet, ser sig nödsakade att alljämt avstå från att erkänna varandras domar. Risken härför kan i sin tur föranleda, att stater drar sig för att överhuvud ratificera en dylik konvention.

Synpunkter av sist antytt slag har föranlett, att den principiella förpliktelse att i bilaterala avtal använda Haagkonventionens regler, som anslutning till konventionen enligt det ovan anförda innebär, i flera hänseenden har nyanserats. Härvidlag är först att nämna, att konventionen i art. 23 öppnar möjlighet för stater att i sådant kompletterande avtal, varigenom konventionen bringas i tillämpning mellan dem, göra vissa preciseringar eller rentav avvikelser i sär-

skilt angivna hänseenden från konventionens s. a. s. primära regelsystem. Denna möjlighet till bilaterala variationer på särskilt angivna punkter syftar till att skilda staters särskilda önskemål skall kunna tillgodoses så långt det ansetts rimligt och möjligt utan att man därmed alltför mycket eftersätter principen, att avtal inom Haagkonventionens ram skall ha en enhetlig prägel.

Inte ens med hänsyn till det spelrum som konventionens art. 23 medger har det emellertid befunnits praktikabelt att låta ratificering av konventionen förplikta stater till att i sina inbördes relationer obetingat använda Haagkonventionens regelsystem. Konventionen medger sålunda i art. 25 anslutna stater att sinsemellan sluta även helt fristående konventioner i ämnet, förutsatt att de bedömer detta såsom nödvändigt med hänsyn till exempelvis deras ekonomiska förbindelser eller utformningen av deras rättssystem. Man har härvidlag särskilt haft varandra närstående stater, såsom EEC-staterna och de nordiska staterna, i sikte. Bestämmelsen medger emellertid slutandet av fristående konvention också på den grund, att de ifrågavarande staterna tvärtom är varandra alltför avlägsna i exempelvis legislativt hänseende för att konventionens reglering skulle kunna användas dem emellan. Det bör också understrykas, att enligt konventionens förarbeten det i art. 25 förekommande uttrycket »*particularités de leur droits*» hänför sig inte bara till en helhetsbedömning av rättssystemen utan även till enskildheter i desamma.¹ En enda bestämmelse i en kontraktsslutande stats lagstiftning – exempelvis rörande förutsättningarna för tredskodom – kan sålunda i och för sig tänkas utgöra tillräcklig anledning att med denna stat sluta en fristående konvention, innehållande en i Haagkonventionens art. 23 icke förutsedd avvikelse från sistnämnda konventions reglering.

Frågan om en fristående konventionsreglering är nödvändig eller inte är enligt avfattningen av art. 25 överläten åt de ifrågavarande staternas eget bedömande. Det sy-

¹ Se Rapport Jenard (Doc. pré. no 6, mars 1965) s. 13.

nes därmed inte kunna bli fråga om att slutandet av en fristående konvention mellan stater, som ratificerat Haagkonventionen, skulle kunna bedömas såsom ett brott mot konventionen. Den förpliktelse, som enbart ratificering av konventionen innebär, får sålunda sägas vara av moralisk karaktär.

Såsom redan framhållits, har i direktiven för utredningen särskilt anbefallts övervägande av frågan, huruvida erkännande och verkställighet här i riket av utländska domar i tvistemål lämpligen kan regleras genom en lag som – efter överenskommelse om ömsesidighet eller eventuellt även eljest – skulle kunna successivt sättas i kraft i förhållande till olika stater. Enligt vad som anförts ovan under 2.4 har utredningen funnit, att villkor som normalt bör fordras för erkännande av utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål med fördel bör kunna samlas i en dylik lag men att man också måste räkna med att kompletterande eller delvis avvikande bestämmelser kan bli erforderliga i förhållande till viss eller vissa stater. Det är tydligt, att en sådan konstruktion av lagstiftningen är lika användbar, vare sig Sverige ansluter sig till Haagkonventionen eller icke. Däremot måste givetvis innehållet i en dylik baslag bli beroende av om Sverige ansluter sig till konventionen. Den möjlighet, som efter ratificering av Haagkonventionen alltjämt föreligger att även i förhållande till annan konventionsstat sluta ett helt fristående avtal i ämnet, är ju beroende av att särskilda förhållanden hänförliga till just denna stat bedöms göra detta nödvändigt. En stat som ratificerat Haagkonventionen kan därför inte rimligen bland bestämmelser i en baslag, som avses skola motsvara det normala innehållet i bilaterala konventioner, ta upp andra än sådana som överensstämmer med Haagkonventionen eller innefattar därifrån enligt dess art. 23 medgivna avvikelser. Att i den följande utredningen särskilt beaktas, i vad mån svenska lagbestämmelser på området kan utformas i överensstämmelse med Haagkonventionens reglering är sålunda av väsentlig betydelse för frågan, huruvida förutsättningar finns för Sveriges anslutning till kon-

ventionen. Haagkonventionens reglering har emellertid ett betydande intresse för utredningen, även om man helt bortser från frågan, huruvida Sverige kan finna det med sina intressen förenligt att ansluta sig till konventionen. Enligt vad i det föregående framhållits måste ju utländska domars erkännande här i riket åtminstone i allt väsentligt bygga på överenskommelser om ömsesidighet. För att en lag om erkännande av utländska domar skall kunna successivt sättas i kraft i förhållande till olika stater, allt efter som med dem träffas överenskommelser i ämnet, måste innehållet i dylika blivande överenskommelser svara mot bestämmelserna i lagen. Det kan emellertid inte utan vidare förväntas, att utländska stater vid förhandlingar om sådana överenskommelser kommer att acceptera villkor som från svensk synpunkt befunnits lämpliga och därför uppstälts i en redan antagen baslag. För att den föreslagna baslagen skall kunna tänkas fylla sin avsedda funktion måste därför dess bestämmelser utformas så, att de kan förväntas svara mot innehållet i framtida bilaterala överenskommelser. Däri uppställda villkor måste m. a. o. inte bara te sig acceptabla ur svensk synvinkel utan också såvitt möjligt kunna tillfredsställa önskemål från sådana utländska stater, med vilka en överenskommelse i ämnet bedöms såsom i och för sig önskvärd. En sådan förhandsbedömning av tilltänkta utländska förhandlingspartners inställning, på vilken sålunda de föreslagna bestämmelserna delvis måste bygga, är naturligtvis under alla förhållanden vanskelig. Beträffande enskilda utländska stater kan viss ledning hämtas av innehållet i bilaterala avtal, som slutits av vederbörande stat. Eftersom den föreslagna lagen förutsätts kunna enhetligt reglera förhållandet till ett större antal stater, är emellertid innehållet i bilaterala konventioner mellan utländska stater i förvarande sammanhang av förhållandevis begränsat värde. Med hänsyn till att alla eller åtminstone nästan alla utländska stater, med vilka det inom överskådlig tid kan bli aktuellt att träffa avtal om erkännande av domar, tillhör Haagkonferensens medlems-

stater, kan däremot Haagkonventionen betraktas såsom en synnerligen betydelsefull mätare – och i allt fall den bästa mätare som finns att tillgå – på vilka krav som i allmänhet kan förväntas bli framställda eller accepterade av utländska förhandlingspartners. Det nu sagda motiverar, att i den följande utredningen Haagkonventionens innehåll ägnas den största uppmärksamhet och att det rentav blir en huvuduppgift att undersöka, i vad mån den föreslagna lagens bestämmelser kan anpassas efter Haagkonventionens regelsystem.

Såsom redan av det ovan anförda torde ha framgått, kommer den följande undersökningen att ge en viss ledning för bedömandet av frågan, huruvida Sverige bör ansluta sig till Haagkonventionen. Detta spörsmål – som inte är avhängigt av enbart den mer eller mindre ändamålsenliga utformningen av konventionens olika bestämmelser utan även har aspekter av närmast politisk karaktär – omfattas emellertid inte av utredningens uppdrag. På sådana punkter, där den lösning som befins i och för sig mest tillfredsställande inte är förenlig med vare sig Haagkonventionens primära regelsystem eller med någon i konventionens art. 23 medgiven avvikelse, framlägger utredningen därför två alternativa förslag, av vilka det ena bygger på förutsättningen, att Sverige kommer att ansluta sig till Haagkonventionen och det andra utgår från att en svensk anslutning till konventionen inte kommer ifråga. Härtill må emellertid erinras om vad nyss sagts därom, att en viss lösning framstår såsom tillfredsställande endast om den inte bara ter sig i och för sig rimlig ur svensk synvinkel utan även kan förväntas bli accepterad av ifrågakommande utländska förhandlingspartners. Sistnämnda förhållande förklarar – i belysning av vad jämväl nyss sagts om Haagkonventionens betydelse såsom mätare på vilka krav som utländska förhandlingspartners kan förväntas framställa eller acceptera – att även det förslag som utgår från att Sverige inte kommer att ratificera Haagkonventionen på det hela taget ganska nära ansluter sig till konventionen.

I detta sammanhang kan det vara anledning att något beröra det tilläggsprotokoll till Haagkonventionen, som beslöts hösten 1966. Tilläggsprotokollet har sin bakgrund i det förhållandet, att det enligt Haagkonventionen är medgivet för fördragsslutande stater att, i kompletterande bilateralt avtal, bland de grunder för domstols behörighet, som skall accepteras i vad avser erkännande och verkställighet, inbegripa också vilka som helst andra behörighetsgrunder än de i konventionen angivna. Den omedelbara behörighetsregleringen enligt konventionen innebär alltså endast att ett minimum av behörighetsgrunder skall accepteras, och den sätter härvidlag ingen maxigräns. Denna frihet kan nu i och för sig brukas på ett sätt som skadar en tredje stats intressen, nämligen om en stat medger erkännande och verkställighet av dom, meddelad av en domstol vars behörighet grundats på en forumregel som kan betecknas såsom exorbitant, och svarenden har hemvist i en tredje stat. Tilläggsprotokollets reglering innefattar för fall av denna typ ett skydd för tredje stats intressen, gällande till förmån för stat, med vilken den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, i sin tur har ett kompletterande bilateralt avtal enligt Haagkonventionen.

Angående tilläggsprotokollets mekanism, som är ganska komplicerad, må här i övrigt endast nämnas, att det inte är obligatoriskt för en stat, som ratificerar Haagkonventionen, att också ratificera tilläggsprotokollet.² I förhållande till stater, som ratificerar både Haagkonventionen och tilläggsprotokollet, är emellertid en svensk anslutning till Haagkonventionen och därtill knutet kompletterande bilateralt avtal otvivelaktigt i det berörda hänseendet förmånligt för Sverige. Det skydd mot avtalspartnerns överenskommelser med tredje stat, som härigenom skulle uppnås, skulle visserligen motsvaras av en förpliktelse för oss enligt tilläggsprotokollet. Denna förpliktelse kan emellertid inte antas utgöra någon belastning. Det får nämligen anses uteslutet, att Sverige skulle finna det med sina intressen förenligt att i avtal om ömsesidigt erkännande och verkställande av domar acceptera en sådan behörighetsgrund att avtalet överhuvud skulle kunna komma i konflikt med tilläggsprotokollet.³ Tilläggsprotokollet synes

² Från flera stater har emellertid uttalats önskemål om en sådan ändring av Haagkonventionen, att dess ratificering skall förutsätta anslutning också till tilläggsprotokollets regler. Dessa önskemål står på dagordningen för Haagkonferensens elfte session 1968.

³ Jfr nedan s. 103. — Den nordiska konventionens reglering omfattar visserligen åtminstone ett fall av erkännande och verkställande av dom-
(Forts. sid. 54 ned.)

sålunda få betraktas såsom en betydelsefull och enbart positiv faktor vid bedömandet av om Sverige bör ansluta sig till Haagkonventionen. Av nyss anförda skäl har det däremot knappast nämnvärd betydelse för utformningen av en svensk lag om erkännande och verkställighet av utländska domar.

2.7 Spörsmål om tolkning och s. k. kvalifikation

En reglering, som avser förhållandet mellan flera stater, erbjuder alltid särskilda problem beroende på att en och samma term kan ha olika innebörd enligt skilda rättssystem. I Haagkonventionen har man sökt att på två olika vägar i viss utsträckning förebygga, att dylika problem aktualiseras i rättstillämpningen.¹ Den ena av dessa har varit att i konventionstexten undvika vissa termer, som har påtagligt olika innebörd enligt skilda rättssystem, och i stället begagna såvitt möjligt beskrivande uttryck eller andra för konventionen specifika termer. Ett exempel härpå är att man i stället för domicil talar om résidence habituelle. Ett annat är att man undvikit de franska och engelska uttryck, som närmast motsvarar laga kraft, och i stället talar om att ett avgörande inte kan angripas med ordinarie rättsmedel. Den andra utvägen är, att det medgivits staterna att i kompletterande bilateralt avtal precisera innebörden av vissa termer. Ett exempel utgör termerna »matière civile ou commerciale». I viss utsträckning har de båda vägarna begagnats jämsides. Sålunda kan exempelvis också begreppet résidence habituelle närmare fixeras i kompletterande bilateralt avtal.

Det är emellertid givet, att man inte på dessa vägar kunnat eliminera alla problem av det antydda slaget. I konventionen före-

kommer sålunda termer, som i skilda rättssystem användes i varierande betydelse, utan att vare sig själva konventionstexten eller dess förarbeten ger eller kompletterande bilateralt avtal förutsätts kunna ge någon preciserad vägledning för deras tolkning.

Det är inte möjligt att här närmare diskutera de allmänna problem om konventionstolkning som härigenom aktualiseras.² Det bör emellertid framhållas, att såvitt varken konventionstexten eller dess förarbeten eller den aktuella konventionsregelns avsedda funktion ger anvisning om annat, det får anses inte bara försvarligt utan praktiskt taget ofrånkomligt att den som har att tolka konventionen söker vägledning särskilt i den egna lagstiftningen och rättstillämpningen. I betraktande av att spörsmål om konventionens tillämpning inte blir aktuella i domstolsstaten i denna dess egenskap innebär detta, att framför allt verkställighetsstatens rättsuppfattning får ett visst spelrum. Detta utesluter dock givetvis inte att man bör beakta också den uppfattning om konventionens innebörd, som kan ha kommit till uttryck i utländsk lagstiftning, rättspraxis eller doktrin.

Det nu sagda gäller även fall, där i tillämpningen valet närmast står mellan att s. a. s. direkt kvalificera ett visst begrepp enligt endera domstolsstatens eller verkställighetsstatens regler.³ På några punkter tillägger konventionen uttryckligen betydelse åt verkställighetsstatens regler. På andra punkter kan man hysa tvekan, huruvida konventionen får anses referera till domstolsstatens eller verkställighetsstatens rättssystem. Såvitt kan utläsas av konventionens förarbeten och av den officiella rapporten kommer emellertid kvalifikation enligt domstolsstatens rätt ifråga endast på någon enstaka punkt.⁴

är meddelade vid ett forum, som enligt tilläggsprotokollet är exorbitant, nämligen dom som meddelats vid förmögenhetsforum och icke är treds-kodom. Redan existerande konventioner skall emellertid enligt tilläggsprotokollet respekteras. Det oaktat kan det emellertid finnas anledning att på denna punkt revidera den nordiska konventionen, och frågan är föremål för uppmärksamhet vid den pågående översynen av denna konvention.

¹ Jfr Nadelmann och von Mehren, *Equivalences in Treaties in the Conflicts Field*, *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 15 (1966-67) s. 195 ff.

² Se härtill t. ex. Eek, *Internationell privaträtt* s. 64 ff. med hänvisningar.

³ Se angående spörsmål om s. k. kvalifikation t. ex. Eek, a.a. s. 130 ff. med hänvisningar.

⁴ Jfr nedan s. 124. Här må nämnas, att bilaterala konventioner i allmänhet saknar bestäm-

Mot bakgrunden av det anförda utgår utredningen från att den närmare innebörden av begrepp som använts i konventionen in dubio får preciseras med ledning av verkställighetsstatens rätt. I den mån ett sådant spelrum för verkställighetsstatens rättsuppfattning inte kan anses medgivet eller det tvärtom finns fog för ståndpunkten, att tolkning skall ske enligt ursprungsstatens regler, kommer detta att särskilt anges.

Enligt det i Sverige rådande systemet ankommer det som regel inte på de rättstillämpande myndigheterna att omedelbart tillämpa internationella överenskommelser, som vårt land ingått, utan i stället att tillämpa intern lagstiftning som utfärdats i anledning av sådan överenskommelse.⁵ I den mån den svenska lagstiftning, som sålunda utfärdats, i och för sig inte är helt entydig, är det emellertid givet att den måste tolkas i belysning av den bakomliggande konventionen.

I det lagförslag, som bygger på förutsättningen av svensk anslutning till Haagkonventionen, har utredningen sökt att uppnå överensstämmelse med konventionen genom att använda svenska termer i deras hos oss gängse innebörd. I speciella hänseenden kan det emellertid enligt det ovan sagda tänkas, att en nyansering vid tillämpningen får ske med hänsyn till den bakomliggande konventionen. På någon enstaka punkt har det också förutsatts, att den föreslagna lagen skall tolkas i överensstämmelse med ursprungsstatens regler.⁶ I betraktande av att

---

melser om kvalifikation. Undantag förekommer dock. I den bilaterala konventionen mellan Belgien och Österrike finns en bestämmelse som innebär att den domstol vid vilken erkännande begärs skall vid prövningen av huruvida de i konventionen upptagna behörighetsgrunderna förelegat tillämpa domslandets lag. Någon regel som i så betydande utsträckning hänvisar till nämnda lag föreligger ej i övriga under redogörelsen för utländsk rätt nämnda konventioner. Däremot finns i några konventioner exempel på hänvisning till domslandets lag såvitt gäller innebörden av enstaka behörighetsgrunder. Exempelvis stadgas i de tyska konventionerna med Belgien och Nederländerna att innebörden av begreppen »Wohnsitz» och »gewöhnlichen Aufenthalt» skall bestämmas enligt ursprungsstatens lag.

det härvidlag rör sig om fall, där en eventuell divergens mellan ursprungsstatens rätt och svensk rätt endast mycket sällan kan tänkas få praktisk betydelse, har det emellertid ansetts tillräckligt att detta framgår av motiven utan att lagtexten belastas med en uttrycklig kvalifikationsregel.

Medan det förslag, som förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen, nödvändigtvis innefattar vissa ställningstaganden till konventionens tolkning, har det alternativa förslaget inte anknytning till någon existerande konvention och är därför inte baserat på några tolkningsoperationer. Frånsett direkta kvalifikationsfrågor ger det av samma skäl i sitt s. a. s. ursprungliga skick inte anledning till några specifika tolkningsproblem, betingade av relationerna mellan flera stater. Efter det att lagen mot bakgrunden av en bilateral konvention satts i kraft i förhållande till viss stat kan det emellertid bli ett visst utrymme för sådana problem. Om en bilateral konvention blir klart oförenlig med någon bestämmelse i lagen, måste detta visserligen beaktas genom särskilda bestämmelser i lagstiftning som föranleds av konventionen. Man kan emellertid inte utesluta möjligheten att smärre nyanser anses inte påkalla en särreglering utan i stället kunna beaktas vid tillämpningen av den baslag, som i anledning av konventionen sätts i kraft i förhållande till den utländska staten. Trots att tidsföljden mellan internationell överenskommelse och svensk lag enligt det senare alternativet förutsätts vara den omvända, måste man alltså även här räkna med att en bakomliggande konventionsreglering kan i någon utsträckning påverka lagens tolkning.

Vad slutligen angår direkta kvalifikationsfrågor enligt det alternativa förslag, som inte förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen, är situationen härvidlag redan i ursprungsstadiet densamma som enligt det motsatta alternativet. I allmänhet avses sålunda någon kvalifikation enligt

⁵ Se här till t. ex. Myrsten i SvJT 1965 s. 286 ff. och Sidenblad, ibm s. 600 ff. samt prop. 1968: 132 s. 17 ff.

⁶ Se nedan s. 124.

domstolsstatens lag inte komma ifråga, men undantag förutsätts enligt motiven på någon enstaka punkt utan nämnvärd praktisk betydelse.

Förestående synpunkter kan måhända inge uppfattningen, att en lagstiftning i enlighet med utredningens förslag skulle vara ägnad att aktualisera en mångfald synnerligen svårbedömbara problem i den praktiska rättstillämpningen. Enligt utredningens mening finns det emellertid inte fog för en sådan uppfattning. Det är visserligen, särskilt på ett område som det förevarande, svårt eller rentav omöjligt att uppnå ett sådant mått av precision, att tillämpningsproblemen skulle kunna väntas bli helt minimala. I all synnerhet gäller detta givetvis, då lagstiftningen förutsätts skola svara mot innehållet i en existerande eller framtida konventionsreglering. Tänkbara tillämpningsproblem bör emellertid kunna reduceras till en acceptabel eller rentav förhållandevis blygsam nivå, om man vid bilaterala förhandlingar beaktar de särskilda förhållandena i varje ifrågakommande utländsk stat och, i den utsträckning som må föränledas därav, utnyttjar förekommande möjligheter till precisering eller särreglering.

3.1 Begränsning med avseende på tvistens sakliga beskaffenhet

Enligt direktiven för utredningen bör lagen omfatta domar i tvistemål i så vidsträckt omfattning som möjligt. Detta uttalande antyder en metod för avgränsning av lagens tillämpningsområde, nämligen metoden att primärt anknyta detta inte till den avdömda tvistens sakliga beskaffenhet utan i stället till formerna för handläggningen, d. v. s. den föregående procedurans karaktär av rättegång i tvistemål. Denna metod har också använts i den lagstiftning, som föranletts av den nordiska och den svensk-schweiziska domskonventionen. I förarbetena till den nordiska konventionen har uttalats, att det befunnits leda till alltför vidlyftiga eller alltför obestämda regler att uppdraga gränsen efter den avdömda frågans sakliga beskaffenhet. Härtill framhålls emellertid, att likväl så till vida en materiell avgränsning av konventionens tillämpningsområde blivit nödvändig som genom föreskrifterna i artikel 11 från detta område måst undantas åtskilliga frågor som i de kontraherande staterna eller någon av dem handläggs under civilprocessuella former.¹ I den svensk-schweiziska konventionen har visserligen målets sakliga beskaffenhet tagits till utgångspunkt vid bestämmande av konventionens tillämpningsområde, i det att konventionens artikel 1 talar om domar »som i rättegångsmål med-

delats i ämnen av civil natur».² Det oaktat har emellertid även i lagen om erkännande av schweiziska domar anknytning skett enbart till avgörandets formella egenskap av tvistemålsdom. Denna avvikelse från konventionstexten har enligt förarbetena antagits sakna reell betydelse och motive-rats med önskemålet, att lagen måtte er-hålla »en avfattning som närmare ansluter sig till det hos oss gängse lagspråket».³

Den aktuella metodfrågan synes emeller-tid gestalta sig inte oväsentligt annorlunda då det gäller en konvention eller en lagstiftning i förhållande till en bestämd ut-ländsk stat eller ett fåtal bestämda såda-na än då fråga är om en lagstiftning av-sedd att kunna genom särskilt beslut sättas i kraft beträffande domar från principiellt vilken stat som helst. Eftersom den kate-gori av frågor, som handläggs i den för tvistemål stadgade ordningen, kan förut-sättas variera betydligt i skilda utländska stater, är det inte möjligt att på förhand överblicka vilka typer av tvister som skul-le kunna komma att omfattas av lagen, om dess tillämpningsområde anknyts enbart till formerna för handläggningen. Det finge därför förutsättas, att man vid användning av en dylik principiell avgränsningsmetod kunde göra erforderliga undantag från ka-

¹ Se NJA II 1933 s. 9.

² Se NJA II 1937 s. 4 f.

³ Se NJA II 1937 s. 32 (lagrådet). Jfr NJA II 1937 s. 5.

tegorien tvistemålsdomar i samband med förordnande om lagens tillämpning på domar från viss stat. Det förefaller emellertid antagligt, att behovet av dylika undantag skulle göra regleringen mindre enhetlig och överskådlig.

Mot metoden att i stället primärt anknyta till den avgjorda tvistens sakliga beskaffenhet har som nämnts invänts, att den skulle leda till endera alltför vidlyftiga eller alltför obestämda regler. Mot bakgrunden av utländska erfarenheter från senare tid förefaller emellertid kunna betvivlas, att denna invändning verkligen är bärkraftig. I bilaterala konventioner på området mellan kontinentalta stater är det sedan länge vanligt, att tillämpningsområdet begränsas till avgöranden »en *matière civile ou commerciale*». Såvitt kunnat utrönas, har denna bestämning inte föranlett några nämnvärda tillämpningssvårigheter.

Av väsentlig betydelse i detta sammanhang är, att också Haagkonventionens tillämpningsområde är begränsat till avgöranden »en *matière civile ou commerciale*». Med hänsyn till vad i föregående kapitel under 6 anförts om vikten av att den svenska lagen såvitt möjligt ansluter sig till Haagkonventionen skall i det följande närmare undersökas, i vad mån en överensstämmelse på denna punkt kan uppnås.⁴ Uppmärksamheten skall därvid först ägnas åt innebörden av Haagkonventionens ifrågavarande rekvisit. Härtill kan dock redan inledningsvis anmärkas, att konventionen i art. 23 medger konventionsstaterna att »*préciser le sens des termes en matière civile ou commerciale*». Medgivandet avser principiellt inte en befogenhet att bilateralt undanta vad som otvivelaktigt i och för sig faller under »*matière civile ou commerciale*». Rätten att bilateralt precisera innebörden av rekvisitet måste emellertid anses möjliggöra vad som enligt en tolkning av konventionen i och för sig kunde tänkas vara att betrakta såsom undantag, förutsatt att man s. a. s. rör sig på gränsoområdet.⁵

Beträffande den avsedda sakliga innebörden av konventionens begrepp »*matière civile ou commerciale*» må framhållas, att

begreppet enligt konventionens förarbeten otvivelaktigt inte inbegriper några som helst ämnen av offentligrättslig art.⁶ Till stöd för en motsatt uppfattning skulle visserligen i och för sig kunna åberopas, att konventionen i sista stycket av art. 1 gör uttryckligt undantag för avgöranden rörande tullar, skatter och böter. Detta undantag är ju helt överflödigt utifrån uppfattningen, att samtliga offentligrättsliga ämnen faller utanför begreppet »*matière civile ou commerciale*». I själva verket har man emellertid varit fullt på det klara med att den ifrågavarande bestämmelsen faktiskt är överflödig. Den har antagits såsom en eftergift åt vissa staters önskemål, varvid man förmenat sig inte behöva riskera, att dess existens skulle påverka tolkningen av rekvisitet »*matière civile ou commerciale*».

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har justitiekanslersämbetet uttalat önskemål om en precisering, enligt vilken det är klart, att inte bara domstolsavgöranden i straffrättsliga frågor utan också sådana avgöranden »en *matière administrative*» faller utanför konventionens tillämpningsområde. Delegationen har i sitt remissyttrande över förslaget ansett det böra uttryckligen anges, att konventionen inte gäller beslut om skatt eller annan avgift till det allmänna eller annan fråga av of-

⁴ Se ovan s. 52.

⁵ I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention framhöll Sveriges redareförening att konflikthanledningar kunde väntas uppstå ur det förhållandet, att förslaget inte tagit ställning till frågan, enligt vilket lands lagstiftning rekvisitet skulle kvalificeras. Om den angivna möjligheten till precisering på det bilaterala planet utnyttjas i erforderlig utsträckning, synes dock någon grund för dylika farhågor åtminstone numera inte föreligga.

⁶ Jfr angående gränsdragningen mellan talan av privaträttslig karaktär och talan av offentligrättslig art t.ex. NJA 1961 s. 145 och därtill Karlgrén, som i SvJT 1966 s. 513 ff. ställer sig kritisk till att distinktionen mellan offentlig och privat rätt lägges till grund för svensk domstols behörighet. Även om gränsdragningen långt ifrån genomgående är klar, synes emellertid distinktionen på det hela taget brukbar åtminstone i förevarande sammanhang, och det förefaller i allt fall svårt att finna något annat kriterium som bättre avgränsar de företeelser om vilkas reglering här i första hand är fråga. Jfr också den nordiska konventionen art. 11 p. 3 och Lando, a.a. s. 310.

fentligrättslig art, t. ex. expropriationsersättning, även om saken behandlats i den för tvistemål gällande ordningen, samt tillagt att en reservation av detta slag även syntes vara tillräckligt för att utesluta beslut som fattas av utländska kartellmyndigheter. Enligt vad nyss anförts synes man inte behöva riskera en tolkning av konventionen, enligt vilken något avgörande av de i nämnda remissyttranden avsedda slagen skulle falla inom konventionens tillämpningsområde. Såvitt ett förtydligande i något av de angivna hänseendena bedöms såsom för Sveriges del erforderligt eller önskvärt, kan det emellertid med stöd av konventionens art. 23 påkallas vid förhandlingar om bilaterala avtal inom ramen för Haagkonventionens regelsystem.

Medan sålunda begreppet »*matière civile ou commerciale*» inte inbegriper ämnen av offentligrättslig art synes det å andra sidan kunna antas på det hela taget omfatta hela privaträtten och sålunda inkludera samtliga ämnen av annat slag, rörande vilka tvister hos oss handläggs såsom tvistemål. Från konventionens tillämpningsområde utesluts emellertid domar i vissa i art. 1 särskilt uppräknade ämnen, vilka faller eller åtminstone kan ifrågasättas falla inom denna kategori. Frågan blir då närmast, i vad mån avgränsningen av konventionens tillämpningsområde härvidlag motsvarar vad som ur svensk synvinkel kan anses önskvärt eller åtminstone acceptabelt.

Enligt direktiven för utredningen bör från lagens tillämpningsområde undantas *konstitutiva domar i familjerättsmål*, eftersom giltigheten här i riket av sådana domar redan är reglerad särskilt. Direktiven syftar härvidlag tydligen på 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Denna lag omfattar likväl inte alla s. k. konstitutiva domar i familjerättsmål. Sålunda saknas lagbestämmelser om betydelsen här i riket av utländsk dom i mål om äktenskaplig börd och faderskap till barn utom äktenskap. Å andra sidan har betydelsen av vissa utländska domar på familje- och successionsrättens område

av icke konstitutiv natur reglerats genom särskild lagstiftning. Detta gäller dels domar i tvister om bodelning i anledning av makes död eller om arv eller testamente enligt 1937 års lag om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, dels vissa domar och beslut angående underhåll till barn m. m. enligt lag den 10 december 1966 i anslutning till Sveriges ratificering av 1958 års Haagkonvention i ämnet.

Det torde ligga i linje med direktiven att överhuvud intet av de områden, som sålunda särskilt reglerats, faller inom utredningens uppdrag. Frågan bli då härnäst, i vad mån den aktuella lagstiftningen bör inbegripa sådana utländska domar på familjerättens område, vilkas betydelse inte särskilt reglerats. Hit hör, såsom redan nämnts, av s. k. konstitutiva domar sådana som avser äktenskaplig börd eller faderskap till barn utom äktenskap. I övrigt märks härvidlag vissa domar angående de ekonomiska rättsverkningarna av äktenskaps ingående och upplösning.

Vid övervägande av nämnda spörsmål bör det enligt utredningens mening framför allt betraktas såsom angeläget att i möjligaste mån uppnå enhetlighet i fråga om bedömandet av familjerättslig status såsom sådan och dess ekonomiska konsekvenser. Om exempelvis en utländsk dom rörande äktenskapsskillnad enligt 1904 års lag inte skall tillerkännas giltighet här i riket, skulle det knappast vara tillfredsställande att nödgas här erkänna och verkställa domen, i vad den innefattar åläggande för ena maken att i anslutning till skillnaden utge skadestånd till den andre. Ett motsvarande samband består i viss utsträckning mellan olika familjerättsliga statusfrågor inbördes. Det bör sålunda undvikas exempelvis att Sverige blir förpliktat att erkänna en dom från viss utländsk stat, varigenom ett barn förklarats sakna äktenskaplig börd på grund av att makarna vid tiden för barnets konception inte vore förenade i ett giltigt äktenskap, oaktat en i nämnda stat meddelad dom i fråga rörande äktenskapets bestånd inte vore att betrakta såsom giltig här i riket. Redan med

hänsyn till vad nu anförts om den indirekta betydelsen av bestämmelserna i 1904 års lag synes fråga om erkännande av åtskilliga typer av däri inte avsedda domar på familjerättens område böra regleras hellre genom en utbyggnad av denna lag än i anslutning till en lagstiftning om erkännande av utländska domar i tvistemål i allmänhet. Också beträffande övriga domar på personrättens, familjerättens och successionsrättens område torde emellertid särskilda synpunkter göra sig gällande i sådan utsträckning, att frågan om erkännande synes böra regleras hellre genom speciallagstiftning än genom en lag av principiellt generell räckvidd.

Det nu sagda kan dock inte få föranleda, att en utländsk dom i ett annat ämne av tvistemåls beskaffenhet inte skulle här erkännas enbart därför att i målet aktualiserats en fråga, för vars besvarande man haft att tillämpa personrättsliga, familjerättsliga eller successionsrättsliga regler. En motsatt ståndpunkt skulle innebära, att exempelvis svaranden i ett mål vid utländsk domstol om betalningsskyldighet på grund av försträckning alltid skulle kunna undgå risken att en bifallande dom erkändes här i riket genom att framställa en invändning om exempelvis att han vid träffandet av avtalet om försträckning var omyndig. Man får härvidlag göra en skillnad mellan fall, där ett personrättsligt, familjerättsligt eller successionsrättsligt förhållande utgör själva föremålet för tvisten och fall, där dylik fråga är prejudiciell i förhållande till tvistens föremål. Endast domar i fall av den förra typen synes böra hållas helt utanför lagens tillämpningsområde.

Undantag från den avsedda lagstiftningen för samtliga domar i mål, där tvistens föremål har familjerättslig, personrättslig eller successionsrättslig karaktär, står helt i överensstämmelse med Haagkonventionen. Oavsett hur begreppet »*matière civile ou commerciale*» må vara att tolka, har nämligen i art. 1 p. 1, 3 och 4 meddelats föreskrifter, enligt vilka konventionen inte skall äga tillämpning på domar i mål, där tvis-

tens föremål avsett »*état ou capacité des personnes*» eller familjerättslig fråga, därunder inbegripet personliga och ekonomiska rättigheter och skyldigheter mellan föräldrar och barn och mellan makar (1), underhållsanspråk utöver vad som följer av p. 1 (3) eller successionsrättslig fråga (4). Uttrycket »*état ou capacité des personnes*» i art. 1 p. 1 avser visserligen i och för sig endast fysiska personer. Med avseende på juridiska personer har emellertid i art. 1 p. 2 föreskrivits, att konventionen inte omfattar avgöranden rörande juridiska personers existens eller stadgar eller deras organs behörighet.

I överensstämmelse med vad nyss framhållits avser de återgivna bestämmelserna i Haagkonventionen endast fall, där själva föremålet för tvisten varit av angivet slag. Att en fråga av avsedd beskaffenhet aktualiserats såsom en prejudicialfråga hindrar inte konventionens tillämpning. Där emot möjliggör konventionen i så fall en viss kontroll av tillämplig lag. Också i det avseendet synes det vara anledning att i en svensk lag följa konventionens bestämmelser. Härtill återkommer emellertid utredningen i det följande.⁷

Vid sidan av de hittills omnämnda föreskrifterna innehåller Haagkonventionen ytterligare några bestämmelser avseende begränsning av konventionens tillämpningsområde med hänsyn till avgörandets sakliga beskaffenhet. Enligt art. 1 p. 5 äger konventionen inte tillämpning på domar, där föremålet för tvisten avsett konkurs, ackord eller därmed jämställda förfaranden, därunder inbegripet avgöranden, som till följd av dylikt förfarande givits rörande giltigheten av gäldenärens förfoganden. Bestämmelsen har motsvarighet i 10 § 4 p. lagen om nordiska domar och 12 § 1 p. lagen om schweiziska domar. Inte heller i förevarande sammanhang synes det kunna komma i fråga att söka inbegripa en reglering av de komplicerade internationella förhållandena vid konkurs och andra förfaranden med syfte att avveckla insolvent gäldenärs skuldförhållanden.

⁷ Se nedan s. 115 f.

Enligt art. 1 p. 6 i Haagkonventionen äger denna inte tillämpning i mål, där tvistens föremål avsett »sécurité sociale». Denna föreskrift får närmast uppfattas såsom ett förtydligande, eftersom frågor rörande »sécurité sociale» knappast i och för sig torde kunna hänföras till »matière civile ou commerciale». I allt fall enligt svenskt synsätt torde sådana frågor vara att bedöma som offentlighetsrättsliga, och domar här om bör inte inbegripas i en reglering avseende erkännande av tvistemålsdomar. Såvitt i förhållandet mellan två stater oviss- het kan råda om vad som skall avses med »sécurité sociale», kan staterna enligt Haagkonventionens art. 23 p. 1 i kompletterande bilateralt avtal bestämma innebörden härav. Det är naturligen tänkbart, att en dylik precisering kan i förhållande till enskilda stater bli aktuell för Sveriges del.

Haagkonventionen innehåller slutligen i art. 1 p. 7 ett undantag för domar angående »dommages dans le domaine nucléaire». Till skillnad från övriga föreskrifter i konventionens art. 1 är denna bestämmelse inte tvingande i så måtto, att stater i kompletterande bilateralt avtal kan utsträcka konventionens tillämpning även till domar i detta ämne. Det synes emellertid vara att föredra att ämnet helt lämnas åt en specialreglering. I förhållande till vissa stater föreligger också en sådan enligt 38 § atomansvarighetslagen.

Det anförda har givit vid handen, att det enligt utredningens mening inte finns anledning att — såvitt avser avgörandets sakliga beskaffenhet — ge en lagstiftning om erkännande av utländska tvistemålsdomar en större räckvidd än 1966 års Haagkonvention erhållit. Frågan blir då närmast, om man till äventyrs bör från tillämpningsområdet för en svensk lag i ämnet göra även andra undantag än som enligt Haagkonventionen är medgivna. Härvidlag förtjänar närmast uppmärksammas, att lagarna om nordiska och om schweiziska domar båda innehåller ett undantag utan direkt motsvarighet i Haagkonventionen, nämligen för tvister rörande rätt till fast egendom i annat land än domslandet eller om skyl-

dighet att träffa förfoganden om dylik rätt eller om påföljd för sådan skyldighets åsidosättande. Det är emellertid härvidlag fråga om tvister, i vilka man kan räkna med att den stat, där den fasta egendomen är belägen, gör anspråk på exklusiv kompetens för sina egna domstolar. Givetvis är det nödvändigt att vid en lagstiftning om erkännande av utländsk dom i viss utsträckning beakta anspråk på exklusiv kompetens för visst lands domstolar. I Haagkonventionen har emellertid detta skett inte genom att tvister av viss beskaffenhet undantagits från konventionens tillämpningsområde utan genom att anspråk på exklusiv kompetens för annan domstol än den som meddelat avgörandet i viss utsträckning kan utgöra grund för vägran att erkänna och verkställa det utländska avgörandet. Enligt utredningens mening är denna teknik bäst ägnad att komma till användning också i en svensk lag i ämnet. Till frågan om beaktande av anspråk på exklusiv kompetens skall utredningen återkomma i anslutning till kompetensregler- na.⁸ Under förutsättning att dylika anspråk i behörig utsträckning beaktas i den nu antydda ordningen har man enligt utredningens mening inte anledning att från tillämpningsområdet för en svensk lag om erkännande av utländska tvistemålsdomar göra andra undantag med hänsyn till avgörandets sakliga beskaffenhet än som berörts i det föregående och som också har motsvarighet i 1966 års Haagkonvention.

I detta sammanhang bör emellertid uppmärksammas att spörsmål om giltigheten här i riket av domar från vissa stater i särskilda ämnen blivit föremål för specialreglering i anslutning till internationella överenskommelser. Såvitt gäller förhållandet till dessa stater avses — såsom framgår av lagförslaget 1 § andra punkten — specialregleringen gälla framför den föreslagna lagstiftningen.⁹ Beträffande Haagkonventionen

⁸ Se nedan s. 103 ff.

⁹ Jfr. art. 14 i den svensk — schweiziska konventionen och NJA II 1937 s. 6 f. och s. 29.

märks härtill att enligt art. 26 konventioner i särskilda ämnen skall respekteras.

Här bör även beröras frågan, huruvida det vore lämpligt att begränsa erkännande och verkställighet av utländska domar till sådana som går ut på *betalning*. Att så skulle vara förhållandet har i remissyttrande över förslaget till Haagkonvention hävdats av delegationen, som därvid anfört följande:

»Det synes delegationen tveksamt om man redan nu är mogen att – utöver betalningsdomar – erkänna eller verkställa även andra fullgörelsedomar, förbudsdomar och fastställsedomar. Ett inom International Law Association utarbetat förslag begränsar sig sålunda till betalningsdomar. Det är svårt att överblicka konsekvenserna av konventionen för domar på varumärkesrättens, firmarättens och konkurrensrättens område. Att låta förbudsdomar i sådana ämnen gälla utanför det land, i vilket de meddelats, förefaller dock knappast lämpligt. Man måste också ställa sig tveksam till lämpligheten av att svenska myndigheter skulle verkställa utländska domar, som ålägger svaranden att upphöra med leveransvägran.» Delegationen tillägger att, om behov skulle visa sig uppstå, man kanske senare kan utvidga åtagandena att omfatta även andra typer av domar än betalningsdomar, generellt eller i förhållande till vissa stater.

Härtill kan först erinras om att, enligt vad tidigare framhållits, den verkan som kan tillerkännas en utländsk dom inte bör vara begränsad till verkställbarhet utan bör avse även rättskraft enligt samma regler som gäller för svenska domar.¹⁰ Från denna utgångspunkt synes erkännande och verkställighet av utländska domar inte rimligen kunna begränsas till domar som går ut på en betalningsförpliktelse. Lagen skulle i annat fall ge käranden ett sakligt obefogat övertag i så måtto, att en bifallande dom skulle tillerkännas inte bara verkställbarhet utan också rättskraft här, medan en ogillande dom inte skulle förhindra käranden att på nytt försöka sin lycka här i landet. Det synes därför på sin höjd kunna bli fråga om att begränsa lagen till att avse domar i mål vari yrkats betalning, oberoende av om domen blivit bifallande eller ogillande. Någon anledning att i princip utesluta domar i anledning av positiv

eller negativ fastställsetalan föreligger emellertid enligt utredningens mening inte. Det förefaller också klart, att det finns åtskilliga typer av fullgörelsedomar avseende annat än betalningsskyldighet som rimligtvis inte bör uteslutas från en lagstiftning i ämnet, exempelvis domar som går ut på utgivande av individualiserad lös egendom. Givetvis är det inte alldeles lätt att överblicka konsekvenserna på alla rättsområden av den reglering som föreslås, och inte minst kan väl detta sägas gälla immaterialrätten. Utredningen har med hänsyn härtill övervägt att från den avsedda lagstiftningen överhuvud undanta immaterialrättsliga avgöranden, men har stannat för standpunkten att en sådan begränsning – utan motsvarighet i den svensk-schweiziska och den nordiska konventionen – inte är nödvändig. En begränsning till domar i mål om betalningsskyldighet är enligt utredningens mening inte heller nödvändig med tanke på detta rättsområde och knappast heller ändamålsenlig. Det synes nämligen antagligt, att de utländska förbudsdomar på varumärkesrättens, firmarättens och konkurrensrättens område, mot vilkas erkännande delegationen särskilt ställt sig skeptisk, i största utsträckning är sådana, vilkas erkännande skulle vara uteslutet enligt reglerna om beaktande av vårt lands anspråk på exklusiv kompetens för våra domstolar. Såvitt detta inte är fallet, vill det å andra sidan synas som om man inte skulle vinna särdeles mycket med vägran att erkänna en förbudsdom, eftersom käranden väl oftast skulle kunna vid överträdelse av förbudet utverka en skadeståndsdом, som skulle bli verkställbar här. Överhuvud synes kunna förmodas, att det inte möter mindre svårigheter att avgöra, i vad mån erkännande av en skadeståndsdом på immaterialrättslig grund bör vara uteslutet med hänsyn till anspråk på exklusiv kompetens än att bedöma i vilken utsträckning detta gäller immaterialrättsliga förbudsdomar. En gränsdragning mellan förbudsdomar och betalningsdomar synes m. a. o. inte

¹⁰ Se ovan s. 34 ff.

i någon högre grad vare sig eliminera svårigheten att överblicka regleringens konsekvenser beträffande immaterialrätten eller underlätta dess praktiska tillämpning. Dommar avseende leveransvägran torde, såsom förut antytts, vara uteslutna från erkännande på den grund att de har offentligrättslig karaktär, såvitt de har sin grund i kartellrättsliga regler. Och grundar sig domen enbart på avtalsförhållande mellan parterna, synes å andra sidan svårt att finna något skäl, varför den inte i princip skulle erkännas här.

Haagkonventionen innehåller ingen begränsning av det slag som delegationen ifrågasatt. Däremot ger dess art. 23 p. 15 en befogenhet för fördragsslutande stat att »régler l'exécution des décisions autres que celles condamnant au paiement d'une somme d'argent». Denna befogenhet, som tillkommit på engelskt initiativ, avses också innefatta befogenhet att överhuvud inte verkställa – men väl erkänna, d. v. s. tillerkänna rättskraft åt – andra domar än sådana som går ut på betalning. Haagkonventionen utesluter alltså inte möjlighet att i så måtto gå delegationens önskemål till mötes. Enligt utredningens mening bör det emellertid under alla förhållanden inte bli fråga om annat än att eventuellt utnyttja denna möjlighet i förhållande till enstaka stater på grund av särskilda förhållanden i respektive stat. Den föreslagna lagen av principiellt generell räckvidd har alltså – i likhet med lagarna angående nordiska och schweiziska domar – befunnits inte böra föreskriva någon begränsning av antytt slag.

I detta sammanhang må slutligen uppmärksammas, att Haagkonventionen i art. 3 uttryckligen föreskriver, att konventionen är tillämplig oberoende av parternas nationalitet. I sak förtjänar denna ståndpunkt givetvis instämmande. Utredningen har emellertid ansett en däremot korresponderande bestämmelse inte böra intagas i en svensk lag. En sådan bestämmelse är i och för sig obehövlig, eftersom det i princip är klart, att inga andra faktorer får beaktas än de som därvidlag särskilt angivits. Den skulle snarast vara ägnad att föränle-

da tvivel beträffande exempelvis parternas hemvist, som avsetts inte heller spela någon roll för lagens tillämplighet.

3.2 Spörsmål om begränsning med hänsyn till procedurens karaktär

Framställningen i föregående avsnitt har givit vid handen, att en begränsning av lagens tillämpningsområde till avgöranden, som meddelats i den för tvistemål stadgade ordningen, i allt fall inte är tillräcklig för att från lagens tillämpningsområde utesluta en mångfald avgöranden, vilkas erkännande inte bör regleras i förevarande sammanhang. Om man sålunda, på sätt förordats i det föregående, avgränsar lagens tillämpningsområde med hänsyn till tvistens sakliga beskaffenhet, kvarstår emellertid frågan, om en begränsning med hänsyn till även procedurens karaktär av civilprocess är påkallad. Frågan gäller härvid väsentligen, huruvida utanför lagens tillämpningsområde bör falla dels avgöranden som meddelats i straffprocessuell ordning även till den del de avser enskilt anspråk i anledning av brott, dels avgöranden som meddelats inom ramen för den s. k. frivilliga rättsvården.

Vad först gäller avgöranden rörande *enskilt anspråk i brottmål*, är det tydligt, att det finns ett inte obetydligt praktiskt behov av regler om internationellt erkännande av dylika avgöranden. Man har härvidlag anledning att uppmärksamma inte minst domar rörande ersättning för trafikskador. Sådana domar har ju både utomlands och hos oss ofta karaktären av brottmålsdomar. Både lagen om nordiska domar och lagen om schweiziska domar inbegriper också domar som i brottmål meddelats rörande enskilt anspråk. Detsamma gäller i och för sig 1966 års Haagkonvention. Med hänsyn till eventualiteten att den straffprocessuella handläggningen i någon av de stater, som kan tänkas ratificera konventionen, kan finnas inte erbjuda tillräckliga garantier för en fullt tillfredsställande handläggning av skadeståndsfrågor, har emellertid konventionen öppnat möjlighet för fördragsslutan-

de stater att i kompletterande bilateralt avtal besluta, att konventionen inte skall tillämpas på avgöranden som meddelats i straffprocessuell ordning. Den lösning Haagkonventionen anvisar synes väl lämpad även för en svensk lagstiftning i ämnet. Enligt utredningens mening bör sålunda lagstiftningen i princip omfatta även avgöranden rörande enskilt anspråk i brottmål, och endast om särskilda förhållanden i viss stat föranleder därtill bör genom speciella bestämmelser dylika avgöranden undantas, såvitt avser denna stat.

Avgöranden som meddelats inom ramen för den s. k. *frivilliga rättsvården* utesluts från erkännande både enligt lagen om nordiska och enligt lagen om schweiziska dommar. Detta bör emellertid ses mot bakgrunden av att ingen av dessa lagar är principiellt avgränsad efter den avdömda tvistefrågans sakliga beskaffenhet. Med den avgränsning i nämnda hänseende, som den föreslagna lagen i anslutning till Haagkonventionen befunnits böra ges, blir den praktiska betydelsen av en eventuell uttrycklig begränsning till rättegångsmål inte stor. Då i Haagkonventionens art. 2 föreskrivits, att konventionen skall äga tillämpning oberoende av benämningen av proceduren i ursprungsstaten, torde emellertid detta också bero på att en gränsdragning mellan mål och ärenden befunnits ägnad att leda till både praktiska tillämpningssvårigheter och stundom irrationella resultat. Enligt utredningens mening synes man även på denna punkt kunna följa Haagkonventionens regelsystem. Frånsett att frågan, som nyss antytts, inte torde ha stor praktisk betydelse då lagens tillämpningsområde avgränsas efter den avgjorda frågans sakliga beskaffenhet, bör framhållas att de processuella garantierna inte nödvändigtvis sammanhänger med procedurens karaktär av civilprocess eller frivillig rättsvård. Det är tänkbart, att det i ett summariskt förfarande, som i och för sig måste klassificeras som en civilprocess, är sämre sorjt för svarandens rättssäkerhet än i en procedur som är att hänföra till den frivilliga rättsvården. Till frågan om garantier för att rimliga krav på

rättssäkerhet blivit tillgodosedda – som alltså aktualiseras oberoende av procedurens karaktär – återkommer utredningen i det följande i flera sammanhang.

3.3 Spörsmål om avgränsning med avseende på myndighet som meddelat avgörandet

Med avseende på den myndighet som meddelat avgörandet intar 1966 års Haagkonvention – frånsett avgöranden angående rättegångskostnad varifrån i det närmast följande bortses¹ – ståndpunkten, att å ena sidan endast domstol kommer i betraktande men att å andra sidan konventionens tillämpningsområde omfattar alla domstolar utom administrativa sådana.² Det är principiellt inte medgivet för fördragsslutande stater att i kompletterande bilateralt avtal göra något undantag i vare sig den ena eller den andra riktningen. Svårigheten att avgöra, vilka myndigheter i skilda stater som rätteligen må förtjäna klassificeras såsom domstolar, har emellertid föranlett en bestämmelse i art. 23 p. 1, enligt vilken stater i kompletterande bilateralt avtal äger »déterminer les tribunaux aux décisions desquels la Convention s'applique». Det har förutsetts, att en sådan bestämning kan ges formen av en uppräkningslista av de myndigheter, vilkas avgöranden kommer ifråga till erkännande, lika väl som av undantag för någon eller några myndigheter, som eljest möjligen kunde vara att uppfatta som domstolar. Tydligt är, att den nu angivna befogenheten innefattar en viss faktisk möjlighet att utvidga eller inskränka det till-

¹ Utredningen återkommer härtill nedan s. 66.

² Undantaget för administrativa domstolar har en mycket begränsad praktisk betydelse i betraktande av att konventionen över huvud omfattar endast avgöranden "en matière civile ou commerciale". Det är sålunda endast fall, där en administrativ domstol undantagsvis kan ha att handlägga frågor av icke administrativ karaktär som avses med den aktuella undantagsbestämmelsen. I det förslag, som inte förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen, har det syntts obehövligt att särskilt beakta sådana fall. — I det följande användes av framställningstekniska skäl termen domstol såsom beteckning för endast annan domstol än administrativ sådan.

lämpningsområde, som i och för sig närmast skulle föranledas av enbart en tolkning av konventionens uttryck »tribunal». Liksom tidigare framhållits beträffande motsvarande befogenhet att bestämma inbörden av rekvisitet »matière civile ou commerciale» är det emellertid endast fråga om en rörelsefrihet s. a. s. på gränsområdet för vad som i och för sig må vara att anse såsom domstol i konventionens mening.

Det synes givet, att inte heller en intern svensk lagstiftning i ämnet av principiellt generell räckvidd bör omfatta avgöranden av annan myndighet än domstol. Till undvikande av osäkerhet i rättstillämpningen synes det också värdefullt, att man i fråga om skilda utländska stater kan genom särskilda bestämmelser ange de myndigheter, vilkas avgöranden skall komma ifråga till erkännande. Naturligen är det inte otänkbart, att det därvid kan finnas önskvärt att inbegripa vissa avgöranden av myndighet, som i och för sig inte gärna kan betecknas såsom domstol. Huruvida den rörelsefrihet som Haagkonventionens art. 23 p. 1 därvidlag medger, är tillräcklig för vårt vidkommande, är naturligen svårt att förutsäga. Detta är emellertid en fråga, som enbart rör tillräckligheten av att ratificera Haagkonventionen. Innehållet i den lagstiftning som föreslås påverkas inte därav.

Däremot kan man ha anledning att fråga sig, om inte Haagkonventionens tillämpningsområde, i vad det omfattar avgöranden av alla slags domstolar, är alltför vidsträckt för att en svensk lag av principiellt generell räckvidd skall kunna ges motsvarande innehåll. I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har sålunda Svea hovrätt ifrågasatt, om inte viss begränsning med hänsyn till typen av domstolar borde eftersträvas, och därtill anmärkt, att den svensk-schweiziska konventionen endast har avseende på allmänna domstolar, medan den nordiska konventionsregleringen även omfattar vissa specialdomstolar. I och för sig finns det emellertid knappast anledning att från erkännande utesluta ett avgörande enbart därför att det meddelats av en domstol, vars be-

hörighet begränsats till visst slag av mål. En gränsdragning mellan exempelvis allmänna domstolar och specialdomstolar förefaller i en lag av principiellt generell räckvidd vara skäligen irrationell. Anses vissa domstolars avgöranden inte böra komma ifråga till erkännande, bör de enligt utredningens mening i stället uteslutas genom särskilda bestämmelser i förhållande till respektive land. Det problem Haagkonventionen härvidlag erbjuder är från denna utgångspunkt inte ett problem som rör utformningen av den föreslagna lagen. Problemet blir i stället, om en ratificering av Haagkonventionen är tillräcklig med hänsyn till att befogenheten att bilateralt bestämma de domstolar, vilkas avgöranden skall erkännas, som nämnts i princip inte medger uteslutande av någon myndighet, som otvivelaktigt är att klassificera som domstol. Det skulle säkerligen ha varit bättre om staterna härvidlag givits full frihet inbördes. Den ifrågavarande betänkligheten synes dock inte innefatta något avgörande skäl mot anslutning till Haagkonventionen. Skulle en domstol i någon fördragsslutande stat vara organiserad så, att tillräckliga garantier för kvaliteten av dess rättsskipning anses inte förefinnas, torde detta nämligen utgöra ett legitimt skäl att utnyttja den i konventionens art. 25 medgivna möjligheten att sluta ett avtal utom ramen för konventionens regelsystem.

I anslutning till det sist sagda förtjänar däremot framhållas, att konventionens art. 25 knappast erbjuder en praktikabel utväg för det fall, att konventionen inte skulle i och för sig omfatta samtliga de avgöranden, vilkas internationella erkännande ur svensk synvinkel framstår såsom eftersträvansvärt. Härvidlag kommer väl närmast i betraktande önskemålet att få s. k. slutbevis i mål om betalningsföreläggande erkända utomlands. Frånsett de svårigheter som i detta hänseende kan föranledas av att reglerna till äventyrs utformas så, att dylika avgöranden inte kan vinna laga kraft annat än i den mån de redan verkställts,³

³ Se härtill SOU 1963:28 s. 106 ff. Jfr vidare nedan s. 121 f.

är det givet att det uppstår vissa komplikationer, om betalningsföreläggandeprocessen i enlighet med lagberedningens förslag (SOU 1963: 28) överflyttas till exekutiv myndighet. Det måste anses åtminstone tvivelaktigt, om det efter en svensk anslutning till Haagkonventionen vore möjligt att i kompletterande bilaterala avtal med stater, som likaledes anslutit sig till denna konvention, få denna exekutiva myndighet klassificerad som domstol, vars avgöranden skall erkännas. För den händelse frågan besvaras nekande torde visserligen Haagkonventionens art. 25 kunna på denna grund utnyttjas i förhållande till någon enstaka utländsk stat, om det befinner sig särskilt önskvärt att slutbevis i mål om betalningsföreläggande blir verkställbara i just den staten. Däremot kan vårt land inte gärna först ansluta sig till Haagkonventionen och därefter i förhållande till varje ifrågakommande stat, som likaledes ratificerat konventionen, hävda, att betalningsföreläggandeprocessens utformning utgör en sådan »particularité» i den svenska lagstiftningen, som ger anledning att sluta en från Haagkonventionen fristående traktat.

Såsom redan inledningsvis i detta avsnitt antytts, innehåller Haagkonventionen en specialregel i förevarande hänseende för beslut angående rättegångskostnad. Sådana kostnadsbeslut, som i och för sig omfattas av konventionen,⁴ skall enligt art. 15 st. 2 erkännas och verkställas, även om de inte meddelats av domstol, under förutsättning likväl att kostnadsbeslutet kunnat överklagas till domstol. Stadgandet innebär ett hänsynstagande till det i vissa stater förekommande systemet, att fixerandet av den ersättning för motparts rättegångskostnad, som åvilar tappande part, överläts åt en vid domstolen anställd tjänsteman. Det kostnadsbeslut som denne meddelar innebär oftast endast en tillämpning av vissa fastställda taxor. Helst som det ju förutsätts, att ett sålunda av annan än domstol meddelat kostnadsbeslut skall erkännas och verkställas endast om den enligt beslutet ersättningsskyldige kunnat överklaga detsamma hos domstol men underlåtit detta, synes

bestämmelsen – som tillhör de obligatoriska reglerna i Haagkonventionen – från svensk synpunkt fullt acceptabel. Det förefaller däremot diskutabelt, huruvida en bestämmelse av nämnda innebörd bör inflyta i en svensk baslag i ämnet, eftersom den kan få aktualitet endast beträffande en del – och sannolikt endast en förhållandevis ringa del – av de stater, med vilka överenskommelse om erkännande och verkställande av domar kan komma ifråga. Det synes i och för sig mest naturligt, att bestämmelser av så begränsad räckvidd ges formen av särbestämmelser i förhållande till enskilda stater i erforderlig utsträckning. Utredningen har därför förutsatt, att denna lagstiftningsteknik skall komma till användning under förutsättning att Sverige inte ansluter sig till Haagkonventionen och har sålunda inte upptagit någon generell bestämmelse härvidlag i det förslag som bygger på nämnda förutsättning. I och för sig skulle samma teknik naturligtvis kunna begagnas även om Sverige ansluter sig till Haagkonventionen. Under förutsättning av svensk anslutning till konventionen har det emellertid synts vara av ett visst värde att en svensk baslag återspeglar samtliga de bestämmelser som i förekommande fall måste iaktas vid en överenskommelse med annan stat inom ramen för Haagkonventionens regelsystem. Motsvarighet till Haagkonventionens art. 15 st. 2 har därför upptagits i det lagförslag, som utgår från sist nämnda förutsättning.

3.4 *Spörsmål om begränsning med hänsyn till avgörandets beskaffenhet*

En lag om erkännande av utländska civildomar bör enligt utredningens mening vara begränsad till *avgöranden av saken* och till vissa beslut om rättegångskostnad. Det är visserligen otvivelaktigt i och för sig motiverat, att svenska myndigheter i viss utsträckning lämnar sin medverkan till realiserande av beslut av utländsk domstol, som hänför sig till det behöriga genomförandet av en inför denna domstol anhängig

⁴ Se härom nedan s. 67 ff.

process. Frågan, i vilken omfattning och i vilka former detta skall ske, erbjuder emellertid en problematik av annat slag än den här aktuella. Den har också, i anslutning till Haagkonventioner på civilprocessens område, blivit reglerad i särskild ordning.¹

Till sådana avgöranden av saken, som bör omfattas av lagstiftningen, synes inte heller böra hänföras interimistiska beslut eller beslut om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning. Svarandens intresse av att snabbt kunna få ett dylikt ingrepp i hans ekonomiska eller personliga rörelsefrihet hävt, då skäl för åtgärden inte längre föreligger, synes svårigen kunna tillräckligt tillgodoses, om han skall vara beroende av att kunna förete utländsk domstols beslut om åtgärdens hävande. I gengäld bör sörjas för att part kan genom beslut av svensk myndighet uppnå utverkande och bibehållande av säkerhetsåtgärd, oaktat tvisten i sakfrågan prövas av utländsk domstol.²

Haagkonventionen gör i art. 2 st. 2 uttryckligt undantag för interimistiska beslut och beslut om säkerhetsåtgärd. Art. 23 p. 4 medger visserligen fördragsslutande stater att i kompletterande bilateralt avtal inbegripa sådana beslut. Enligt vad ovan anförts bör det emellertid inte vara något önskemål från svensk sida att utnyttja denna befogenhet.

Till skillnad från den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen är Haagkonventionen inte enligt sin avfattning begränsad till avgöranden som avser huvudsaken (eller rättegångskostnad). Önskemål om en uttrycklig sådan begränsning har, i anslutning till uttalanden av Svea hovrätt under remissbehandlingen av förslaget till Haagkonvention, framställts av den svenska delegationen under det fortsatta Haagarbetet men utan att vinna gehör. Då Haagkonventionen i art. 2 st. 1 anges tillämplig på »toute décision, telle que arrêt, jugement, ordonnance ou mandat d'exécution, rendue par un tribunal d'un Etat contractant, quelle que soit la dénomination donnée dans l'Etat d'origine», torde emellertid detta inte vara så att förstå, att kon-

ventionen skulle omfatta även beslut i sådana processuella frågor, som enligt det anförda bör uteslutas från en svensk lag i ämnet. Att dylika beslut inte kommer ifråga torde ha ansetts följa av uttrycket »décisions rendues en matière civile ou commerciale» (art. 1 st. 1). Erkännande och verkställighet enligt konventionen av åtminstone de allra flesta processuella beslut torde dessutom vara uteslutet redan på den grund, att beslut om böter eller viten inte omfattas av konventionen och att exempelvis en sådan åtgärd som hörande av vittne på framställning av utländsk domstol knappast synes kunna betraktas som verkställighet i konventionens mening.

Utifrån nu angivna uppfattning om Haagkonventionens tolkning kan avsaknaden av en uttrycklig begränsning till avgöranden av saken (och rörande rättegångskostnad) antas inte ha någon nämnvärd praktisk betydelse, men utredningen har likväl inte funnit det tillräckligt att härvidlag avvika från konventionstexten i det förslag som förutsätter svensk anslutning till konventionen. I det alternativa förslag, som utgår från att Sverige inte kommer att ansluta sig till Haagkonventionen, har däremot – i överensstämmelse med bestämmelserna om schweiziska och nordiska domar – en uttrycklig begränsning till avgöranden av saken (frånsett rättegångskostnad) gjorts. Denna begränsning har ansetts göra ett uttryckligt undantag för avgöranden angående säkerhetsåtgärd obehövt. Enligt båda de alternativa förslagen har undantag gjorts för interimistiska beslut.

Med avseende på *rättegångskostnad* föreskriver art. 2 p. 3 i den nordiska konventionen, att lika med dom anses »beslut, som i tvistemål, i domen eller under rättegången, meddelats angående ersättning för rättegångskostnad eller gottgörelse till vittne eller sakkunnig». I den svensk-schweiziska konventionen jämfälls enligt art. 2 med dom »beslut angående ersättning för rätte-

¹ Se lagen den 20 dec. 1946 om bevisupptagning å utländsk domstol med därtill ansluten KK 31 okt. 1947.

² Se härtill vidare nedan s. 113 f.

gångskostnad som meddelats i följd av domen i huvudsaken». Haagkonventionens reglering av frågan om erkännande och verkställighet av kostnadsbeslut, vilken återfinns i art. 15 och 16, är mera komplicerad. I första stycket av art. 15 uttalas, att erkännande eller verkställighet av ett beslut om skyldighet att ersätta rättegångskostnad kan beviljas enligt konventionen endast såvida denna är tillämplig på avgörandet av huvudsaken. Det bör uppmärksammas, att man av stadgandets utformning inte får förledas till motsatsslutet, att det för erkännande och verkställighet av kostnadsbeslut skulle vara tillräckligt att konventionen är tillämplig på avgörandet av saken, oavsett om dess tillämpning föranleder att avgörandet av saken kan erkännas och verkställas eller icke. Av andra stycket i art. 15 – som visserligen närmast torde åsyfta att med kostnadsbeslut av domstol jämställa vissa sådana beslut som meddelats av tjänsteman vid domstolen³ – måste nämligen anses framgå, att det för erkännande och verkställande av kostnadsbeslut enligt konventionen förutsätts, att besluten meddelats i följd av (*»décolent de»*) ett avgörande av beskaffenhet att kunna erkännas och verkställas enligt konventionen. Art. 16 avser beslut om skyldighet att ersätta rättegångskostnad, som meddelats i samband med beslut om att bevilja eller att vägra erkännande eller verkställighet av utländsk domstols avgörande, och föreskriver, att sådant kostnadsbeslut kan föranleda tillämpning av konventionen endast såvida parts begäran om erkännande eller verkställighet grundats på dess bestämmelser.⁴ Detta stadgande får anses innefatta ett positivt stöd för att en ansökan om erkännande eller verkställighet med åberopande av Haagkonventionen anhängiggör en sak av beskaffenhet att – såvitt avser rättegångskostnad – falla under konventionens tillämpningsområde. För erkännande och verkställighet av kostnadsbeslutet är det däremot i detta sammanhang likgiltigt inte bara huruvida ansökningen bifallits eller ej utan, i det senare fallet, även huruvida avslag grundats på att något av konventionen

uppställt villkor för bifall befunnits inte uppfyllt eller på att konventionen ansetts överhuvud inte tillämplig på det avgörande, vars erkännande eller verkställande begärts med åberopande av konventionen. Det är å andra sidan viktigt att observera, att art. 16 inte kan anses dispensera från konventionens krav att det skall vara fråga om ett beslut som meddelats av domstol eller – i fråga om just kostnadsbeslut – åtminstone kunnat överklagas hos domstol. Om ansökan angående erkännande eller verkställighet av utländsk dom handläggs av exekutiv myndighet utan att dess avgörande kan överklagas till domstol, synes det alltså inte kunna bli fråga om att enligt konventionen erkänna eller verkställa kostnadsbeslut, som meddelats i anslutning till ansökningens prövning.

Mot bakgrunden av det anförda synes man ha anledning att uppmärksamma väsentligen följande olika typer av kostnadsbeslut.

1) *Beslut varigenom part, som förlorat i saken, ålagts att gälda den vinnande hans rättegångskostnad.* För erkännande och verkställighet av sådant beslut förutsätts enligt samtliga berörda konventioner, att respektive konvention är tillämplig på avgörandet av saken. Härutöver kräver Haagkonventionen, i motsats till de båda övriga konventionerna, att avgörandet av saken också skall vara av beskaffenhet att kunna erkännas eller verkställas. Nämnvärd praktisk betydelse torde emellertid skillnaden mellan konventionerna på denna punkt inte ha. Att enligt den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen beslut om rättegångskostnad jämställs med dom innebär ju, att erkännande och verkställighet förutsätter bl. a. både att beslutet meddelats av en enligt respektive konvention behörig domstol och att dess erkännande inte strider mot ordre public. Och åtminstone regelmässigt måste det väl förutsättas vara att bedöma såsom stridande mot ordre public att här erkänna och verkställa ett kostnadsbeslut,

³ Se härtill ovan s. 66.

⁴ Härmed måste givetvis jämföras lagstiftning som föranletts av statens anslutning till Haagkonventionen.

som meddelats i anslutning till ett avgörande av saken, vilket med hänsyn till just ordre public inte kan erkännas här. I det förslag som inte förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen har någon särskild föreskrift härvidlag inte ansetts behövlig.

Den nordiska konventionen ger i motsats till de båda andra berörda konventionerna exempel på att kostnadsbeslut till följd av ett avgörande av saken inte under några omständigheter kan erkännas enligt konventionen, oaktat avgörandet av saken skall erkännas enligt densamma, nämligen i fråga om kostnadsbeslut hänförliga till enskilt anspråk i brottmål. Tillräcklig anledning att utesluta dylikt beslut synes dock inte föreligga, såvitt beslutet otvetydigt avser enbart kostnader för det enskilda anspråket. Generellt måste emellertid förutsättas, att de kostnader om vilkas ersättande är fråga inte till någon del hänför sig till en talan i sådant ämne, att avgörandet av saken inte kan erkännas. Om sålunda en målsägande, vars talan om ansvar och enskilt anspråk bifallits, tillerkänts ersättning för rättegångskostnader utan uppdelning på ansvarstalan och talan om det enskilda anspråket, avses det sålunda enligt förslaget inte kunna bli fråga om att erkänna eller verkställa beslutet till någon del. Förslaget torde härvidlag motsvara både Haagkonventionens och den svensk-schweiziska konventionens ståndpunkt.

2) *Beslut, varigenom part oberoende av målets utgång ålagts att på grund av försumlig processföring (eller till följd av att talan väckts eller föranletts utan skäl) ersätta motparten rättegångskostnad.* Sådant beslut erkänns enligt den nordiska konventionen. Den svensk-schweiziska konventionen synes däremot ge uttryck åt motsatt ståndpunkt. Beslut om ersättningsskyldighet, som fastställs oberoende av målets utgång, kan ju näppeligen sägas vara meddelat i följd av domen i huvudsaken. Haagkonventionen förefaller på denna punkt vara av samma innebörd som den svensk-schweiziska konventionen. Sådant kostnadsbeslut, som kan erkännas, förutsätts »dé-couler» av domen i saken, och detta ut-

tryck torde vara likvärdigt med att det meddelats i »följd av» domen i saken.

Från saklig synpunkt torde det inte föreligga skäl att utesluta beslut om ersättningsskyldighet, som har sin grund i försumlig processföring. En begränsning motsvarande den svensk-schweiziska konventionens, med vilken Haagkonventionen antagits överensstämma, har därför upptagits endast i det förslag som bygger på svensk anslutning till Haagkonventionen. Någon större praktisk betydelse torde emellertid skillnaden på denna punkt mellan de alternativa förslagen knappast kunna tillmätas.

3) *Beslut varigenom käranden ålagts ersätta svaranden rättegångskostnad i samband med att målet avvisats eller avskrivits.* Förhållandet synes härvidlag vara väsentligen detsamma som beträffande beslut som avses under 2). Både Haagkonventionen och den svensk-schweiziska konventionen torde sålunda förutsätta, att ett avgörande av saken föreligger,⁵ medan beslut av förevarande slag torde inbegripas under den nordiska konventionen. Också härvidlag synes den nordiska konventionens lösning vara att föredra, och den har följts i det förslag som inte förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen, medan det alternativa förslaget ger uttryck åt den motsatta ståndpunkten. Inte heller valet mellan dessa båda lösningar torde ha särskilt stor praktisk betydelse.

4) *Beslut varigenom part ålagts ersätta statsverket för utgifter till följd av att motparten haft fri rättegång.* Förutsatt att ersättningsskyldigheten har sin grund i bedömandet av sakfrågan synes beslut av detta slag omfattas av samtliga berörda konventioner.⁶ Möjligen skulle man kanske kunna ifrågasätta att sådant beslut omfattas av

⁵ Undantag får dock antas gälla i samband med avskrivning efter sådan förlikning, som enligt vad nedan (s. 72 ff) sägs skall jämföras med dom.

⁶ Enligt vad som upplysts har visserligen justitieministeriet i Finland intagit ståndpunkten, att sådant beslut av finsk domstol inte kan verkställas i annat nordiskt land. Ersättningen synes emellertid tämligen otvunget gå in under den nordiska konventionens uttryck "ersättning för rättegångskostnad" och något stöd för att beslutet likväl skulle falla utanför konventionen erbjuder dess förarbeten inte.

Haagkonventionens regelsystem på den grund att ersättningen till statsverket skulle avse »sécurité sociale». Ett sådant bedömande synes emellertid inte förtjäna instämmande, eftersom ersättningen från den betalningsskyldiges synpunkt inte har någon social prägel. För denne bör det ju i princip vara ovidkommande, huruvida det är motparten eller statsverket som är den ersättningsberättigade. Med hänsyn härtill synes också här avsedda beslut utan betänklighet kunna inbegripas. Texten till båda de alternativa förslagen avser att inbegripa nu ifrågavarande beslut, utan att det befunnits erforderligt att särskilt nämna beslut om ersättningskyldighet till statsverket.⁷

5) *Beslut varigenom part som själv haft fri rättegång ålagts ersätta statsverket dess utgifter härför.* Beslut av detta slag aktualiseras enligt svensk rätt normalt endast i ett fristående förfarande,⁸ och man kan utgå från att detsamma gäller åtminstone flertalet av de utländska rättsordningar som i förevarande sammanhang kan komma i betraktande. Såvitt detta är förhållandet torde beslutet inte kunna erkännas enligt vare sig Haagkonventionen eller någon av konventionerna med Schweiz och med övriga nordiska länder.⁹ Med avseende på beslut om återbetalningsskyldighet som meddelas i samband med dom i saken – vilket enligt svensk rätt förutsätter att parten förklarats förlustig förmånen av fri rättegång,¹⁰ medan det inte kan tas för givet att motsvarande förutsättning gäller enligt alla ifrågakommande utländska rättsordningar – synes bedömandet kunna te sig något mera tvivelaktigt. För den händelse återbetalning ålagts oberoende av målets utgång – eventuellt solidariskt med motparten om denne tappat målet – synes det visserligen klart att beslutet inte kan anses meddelat i följd av avgörandet av saken och därmed inte omfattas av vare sig Haagkonventionen eller den svensk-schweiziska konventionen. Om återbetalningsskyldigheten förutsätter att med hänsyn till utgången motparten inte kunnat åläggas betalningsskyldighet, kan det väl däremot i viss

mening sägas vara en följd av avgörandet av saken. Den bedömning av partens ekonomiska bärkraft eller av andra omständigheter som kan ha motiverat upphörande av förmånen av fri rättegång och som måste förutsättas för beslutet om återbetalningsskyldighet, får emellertid anses vara av så väsentlig betydelse vid sidan av målets utgång, att det även i detta fall ter sig motiverat att inte beteckna beslutet såsom meddelat »i följd av» avgörandet av saken. Utredningen utgår sålunda från att beslut av ifrågavarande slag inte under några omständigheter kommer i fråga till erkännande enligt vare sig den svensk-schweiziska konventionen eller Haagkonventionen.¹¹ Huruvida här ifrågakommande beslut, som meddelats i samband med domen (eller eljest i den aktuella rättegången) omfattas av den nordiska konventionen synes åtminstone delvis beroende på hur man uppfattar den där förekommande termen rättegångskostnad. Även om beslut, som här avses, betraktas såsom ett beslut angående rättegångskostnad, är det emellertid möjligt att beslutet såsom avseende en fråga av offentligrättslig art får anses falla utanför konventionen enligt art. 11 p. 3.

Från saklig synpunkt synes det vara att

⁷ I det förslag som inte förutsätter svensk avslutning till Haagkonventionen har sålunda uttrycket "ersättning för motparts rättegångskostnad" ansetts kunna inbegripa även sådan kostnad för motpartens talan, som utgivits av statsverket.

⁸ Se 13 § lagen om fri rättegång.

⁹ I och för sig är det väl inte uteslutet, att ersättning för rättegångskostnad såsom ämne för en fristående tvist kan betecknas såsom ett ämne av privaträttslig beskaffenhet. Detta betraktelsesätt förefaller sålunda kunna ha fog för sig exempelvis då ett försäkringsbolag med stöd av ett försäkringsavtal söker åter av försäkringstagaren vad som utgivits för att bekosta en dennes rättegång, och då flera parter i tvistemål ålagts solidarisk skyldighet att ersätta rättegångskostnad samt en av dem framställer regressanspråk. Anspråk av staten att av en part återfå belopp som utgivits för dennes fria rättegång synes emellertid vara ett socialrättsligt färgat anspråk, som knappast kan sägas ha privaträttslig grund.

¹⁰ Se 8 § lagen om fri rättegång.

¹¹ Såvitt gäller Haagkonventionen kan till stöd härför också anföras, att förhållandet mellan statsverket och part som beviljats fri rättegång närmast synes kunna hänföras till "sécurité sociale", som ju faller utanför konventionen.

föredra, att nu avsedda beslut faller utanför den tilltänkta lagstiftningen. Förhållandet mellan statsverket och part som beviljats fri rättegång har inte en sådan anknytning till de avgöranden i sak, på vilka den aktuella lagstiftningen i första hand avses tillämplig, att det enligt utredningens uppfattning bör regleras i förevarande sammanhang. I det förslag, som bygger på svensk anslutning till Haagkonventionen, avses denna ståndpunkt komma till uttryck genom att förslaget i överensstämmelse med Haagkonventionen och den svensk-schweiziska konventionen är begränsat till kostnadsavgöranden »i följd av» avgörandet av saken. I det alternativa förslaget har motsvarande ståndpunkt uttryckts genom att endast ersättning för »motparts» rättegångskostnad avses.

6) *Beslut om skyldighet att utge ersättning till vittne eller sakkunnig.* Sådant beslut erkänns uttryckligen enligt den nordiska konventionen. Varken enligt den svensk-schweiziska konventionen eller enligt Haagkonventionen skall däremot beslut av denna innebörd erkännas, om det meddelats under rättegången, eftersom endast kostnadsbeslut meddelade i följd av avgörandet av saken avses. Något tvivelaktigt ställer sig bedömandet för det fall, att beslut om att ersättning överhuvud skall utgå till vittne eller sakkunnig meddelas först i samband med domen och ersättningen då till följd av målets utgång ålägges den tappande parten. Närmast till hands synes dock ligga antagandet, att beslutet då blir ett beslut om rättegångskostnad i följd av avgörandet av saken.

Något sakligt skäl mot att generellt inbegripa beslut om skyldighet att utge ersättning till vittne eller sakkunnig synes inte stå att påvisa.¹² I det förslag, som inte förutsätter svensk anslutning till Haagkonventionen, har utredningen därför på denna punkt följt den nordiska konventionen. Det bör emellertid framhållas, att den praktiska betydelsen av skillnaden mellan detta förslag och det alternativa förslag, som ansluter sig till Haagkonventionen, härvidlag torde vara skäligen ringa bl. a. därför

att vittne och sakkunnig enligt åtminstone flertalet ifrågakommande rättsordningar torde kunna liksom enligt svensk rätt utfå ersättning i förskott. Normalt kan naturligen vittne eller sakkunnig beräknas utnyttja denna möjlighet i fall där det kan förutses att den ersättningskyldige inte har tillgångar i landet.

7) *Beslut varigenom vittne eller sakkunnig ålagts att på grund av utevaro ersätta parts rättegångskostnad.* Sådant beslut omfattas inte av vare sig den svensk-schweiziska konventionen eller Haagkonventionen, eftersom det inte meddelats i följd av avgörandet av saken, men är möjligen inte uteslutet enligt den nordiska konventionen.¹³ På denna punkt synes den lösning som i allt fall de båda förstnämnda konventionerna representerar vara att föredra. Det är ju här fråga om sanktionsregler, avsedda att garantera tredje mans medverkan i rättegången. Frågan om internationellt erkännande av beslut, varigenom sådana sanktionsregler tillämpats, aktualiserar bl. a. problem om förhållandet mellan olika stater med avseende på tredje mans skyldighet att uttala sig och att överhuvud iakttä inställelse. Enligt utredningens uppfattning är dylika problem inte ägnade att regleras i förevarande sammanhang. Beslut av förevarande innebörd har därför undantagits enligt båda de alternativa förslagen. Enligt alternativ 1 följer detta av dess begränsning till kostnadsbeslut i följd av avgörandet av saken. Enligt alternativ 2 framgår det av att förutom gottgörelse till

¹² Jfr NJA II 1937 s. 6, där såsom enda motiv för uteslutande av ifrågavarande beslut angivits deras underordnade praktiska betydelse.

¹³ Till stöd för motsatt uppfattning angående den nordiska konventionens innebörd skulle möjligen kunna anföras, att konventionen särskilt nämner ersättning till vittne eller sakkunnig men inte ersättning av vittne eller sakkunnig. Oavsett om det verkligen varit terminologiskt påkallat att särskilt nämna gottgörelse till vittne eller sakkunnig vid sidan av rättegångskostnad synes det emellertid svårigen kunna hävdas, att inte beslut om skyldighet för vittne eller sakkunnig att ersätta part de kostnader denne förorsakats av att en förhandling måst inställas språkligt sett skulle vara ett beslut om skyldighet att ersätta rättegångskostnad. Jfr 36:23 RB.

vitne eller sakkunnig endast ersättning för motparts rättegångskostnad avses.

8) Såsom ovan framhållits, skall enligt Haagkonventionen i princip erkännas och verkställas också vissa kostnadsbeslut, som inte har anknytning till rättegång, nämligen *beslut om skyldighet att ersätta kostnad som meddelats i samband med att en på konventionen grundad ansökan om erkännande eller verkställighet av utländsk dom blivit bifallen eller avslagen*. Såsom därvid också anmärkts, torde i likhet med vad som gäller andra kostnadsbeslut förutsättas, att beslutet meddelats av domstol eller kunnat överklagas till domstol.

Haagkonventionens ifrågavarande bestämmelse är obligatorisk, och motsvarighet härtil har därför upptagits i det lagförslag, som förutsätter svensk anslutning till konventionen. Det alternativa förslaget upp- tar däremot – i likhet med den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen – inte någon dylik motsvarighet. Anledningen här- till är inte, att bestämmelsen i och för sig synts föranleda några praktiska betänkligheter. Vissa lagtekniska komplikationer upp- står emellertid, då det förutsätts inte finnas någon enhetlig reglering motsvarande Haagkonventionen att referera till. Det före- faller dessutom en smula godtyckligt att i förevarande sammanhang reglera ett enda slag av vad som närmast kan betecknas som (eller jämföras med) exekutionskostnader.

I anslutning till det sist sagda kan erinras om att beträffande verkställighet av vissa beslut om rättegångskostnad tidigare meddelats bestämmelser i svensk lagstiftning utan samband med regler om erkännande av avgörandet i saken. Härmed åsyftas lagen den 6 mars 1899 om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut, med därtill anknuten tillämpningskungörelse den 18 april 1935. Innehållet i denna lagstiftning svarar mot förpliktelser som Sverige åtagit sig enligt 1905 och 1954 års Haagkonventioner angående vissa till civilprocessen hörande ämnen. I art. 26 av 1966 års Haagkonvention föreskrivs, att konventionen inte skall gälla framför konventioner i särskilda ämnen, som tillträtts eller kan kom-

ma att tillträdas av fördragslutande stat.

Utredningen har ansett det inte kunna komma i fråga att i förevarande sammanhang till övervägande upptaga spörsmål om revision av nu nämnda lagstiftning – som skulle förutsätta endera revision också av de ifrågavarande konventionerna eller uppsägning av dem. Även enligt det förslag som bygger på svensk anslutning till 1966 års Haagkonvention förutsätts alltså – med stöd av art. 26 i konventionen – ovan berörda lagstiftning förbli oförändrad.¹⁴

3.5 Förlikning

Lika med dom skall enligt art. 2 i den svensk-schweiziska konventionen gälla förlikning, som stadfästas av domstol. Lika med lagakraftgående dom skall enligt art. 2 i den nordiska konventionen anses förlikning, som ingåtts inför förlikningskommis- sion eller domstol. Enligt art. 19 i Haagkonventionen skall förlikning, som i anhängigt förfarande ingåtts inför domstol och som kan verkställas i ursprungsstaten förklaras verkställbar under samma villkor som enligt konventionen gäller för domar, såvitt dessa villkor är tillämpliga.

Enligt utredningens mening är det otvivelaktigt befogat att vid en lagstiftning om erkännande och verkställande av utländska civildomar i viss utsträckning beakta också förlikningar. Om i viss tvist väl en dom men inte en förlikning överhuvud skulle kunna beaktas utomlands, kunde detta bl. a. befaras i vissa fall på ett olyckligt sätt motverka tvisters biläggande genom förlikning. Därmed är emellertid inte sagt, att förlikning bör i förevarande hänseende fullt jämföras med dom.

Vid en jämförelse mellan de nyss åter- givna konventionsbestämmelserna är det till en början påfallande, att medan den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen i princip helt jämföras förlikning med dom, så begränsas verkan av förlikning enligt Haagkonventionen till verkställbarhet. Denna begränsning är enligt utred-

¹⁴ Jfr ovan s. 61 f.

ningens mening i förevarande sammanhang välgrundad. Redan enligt den interna svenska lagstiftningen är det åtminstone tvivelaktigt, i vad mån samma rättskraftsregler gäller för dom, varigenom förlikning stadfästas, som för en vanlig dom.¹ Utomlands torde det inte vara ovanligt, att en processförlikning tillerkänns exibilitet men icke rättskraft. Det bör inte komma ifråga, att en utländsk processförlikning i vårt land tillerkänns större betydelse än i det land, där den ingåtts,² och även i övrigt synes det vara skäl att begränsa verkan här i landet av utländsk processförlikning till dess exibilitet.

Enligt svensk lagstiftning förutsätter verkställbarhet av en förlikning, att densamma blivit av domstol stadfäst. Det kan måhända ligga nära till hands att – såsom ock skett i den svensk-schweiziska konventionen – för verkställbarhet kräva dylik stadfästelse även beträffande en utländsk förlikning. I och för sig är det ju naturligt att inte på en utländsk exekutionstitel ställa mindre krav än på en svensk. Krav på domstols stadfästelse skulle emellertid föranleda, att processförlikningar från åtskilliga länder bleve uteslutna, därför att i dessa länder något stadfästelseförfarande inte förekommer. Med hänsyn också till att stadfästelseproceduren åtminstone hos oss i allmänhet inte torde innefatta någon egentlig prövning utan de facto endast är ett konstaterande att parterna uppgivit sig ha träffat en förlikning av visst innehåll och begärt dess stadfästelse, synes det inte möta några betänkligheter att i överensstämmelse med Haagkonventionen avstå från krav på stadfästelse. I förhållandet mellan de nordiska länderna har f. ö. denna ståndpunkt accepterats redan genom 1932 års konvention.

Det synes däremot vara anledning vidhålla det i samtliga nämnda konventioner uppställda kravet på att det skall vara fråga om förlikning i en anhängig process. Det torde nämligen få förutsättas, att risken för förefintlighet av oklara punkter i avtalet eller befogat tvivel om dess civilrättsliga giltighet typiskt sett är mindre, när det gäller biläggande av i en process

specificerade tvistefrågor än i fråga om andra avtal, som må kunna karakteriseras såsom förlikningar. Om även andra förlikningar än sådana som avslutar en anhängig process skulle beaktas, bleve det f. ö. svårt att dra gränsen gentemot avtal i största allmänhet, vilka inte bör kunna läggas till grund för omedelbar exekution.³

I anslutning till den nordiska konventionens jämställande i förevarande hänseende av förlikningskommission med domstol må anmärkas, att ett sådant jämställande i och för sig inte synes möta någon betänklighet, om dess verksamhet ingår såsom ett led i en anhängig process. Enligt utredningens mening bör emellertid den befogenhet, som art. 23 p. 1 i Haagkonventionen erbjuder att bilateralt bestämma de domstolar, vilkas domar i princip skall erkännas, anses medge att i särskilt avtal med stat, där rättsskipningen är så organiserad, stadgas att förlikningskommission skall, såvitt nu är i fråga, jämställas med domstol. Någon generell bestämmelse om sådant jämställande i den föreslagna lagen har däremot inte synts påkallad.

Mot bakgrunden av vad nyss sagts om avtal i allmänhet må i detta sammanhang anmärkas, att Haagkonventionens art. 23 p. 22 ger fördragsslutande stater befogenhet att i kompletterande bilateralt avtal utsträcka konventionens tillämpning till »actes authentiques» och därvid bestämma innebörden av dessa ord. Det system med omedelbart exigibla notariella urkunder, som denna bestämmelse närmast syftar på, är för svensk rätts del okänt. Det finns alltså från svensk synpunkt ingen anledning att utnyttja den nämnda befogenheten.

¹ Se Olivecrona, Rätt och dom, 2 uppl. 1966 s. 335 ff. med hänvisningar, samt Ekelöf i SvJT 1961 s. 369 ff. och Rättegång V s. 54 ff. Jfr NJA 1964 s. 396.

² Såvitt gäller exibiliteten är detta sörjt för enligt Haagkonventionen genom att art. 4 sista stycket gives motsvarande tillämpning.

³ Jfr SOU 1963:28 s. 36.

4.1 *Domstolens behörighet*

4.1.1 Allmänna synpunkter på behörighetsfrågans reglering

Redan i det föregående har framhållits, att det måste anses vara av central betydelse för frågan om erkännande av utländsk dom, på vilka omständigheter den utländska domstolen kunnat grunda sin behörighet. I avsaknad av regler om erkännande av utländska domar blir ju en käreande i allmänhet nödsakad att väcka talan i det land, där svaranden har egendom som kan tas i anspråk för exekution. Eftersom detta land i de flesta fall också är svarandens hemland, blir det tydligen i tvister mellan parter med domicil i olika länder normalt svaranden som får favören att processa där det för honom är bekvämast. Att med beaktande av mera rationella faktorer än parternas egenskap av käreande och svarande genomföra en skäligen avvägning av parternas oförenliga intressen att få tvisten reglerad genom process i hemlandet synes vara den väsentligaste funktion en lagstiftning om erkännande av utländska domar har att fylla. Det i utredningens direktiv särskilt nämnda syftet att såvitt möjligt förhindra att arbete och kostnader nedläggs på dubbla rättegångar måste – såsom likaledes tidigare antytts – anses i jämförelse härmed sekundärt, eftersom part i allmänhet har klart för sig i vilken stat svaranden har egendom och därför sällan lär i

annan stat söka utverka en dom, som inte är verkställbar i förstnämnda stat.

Principiellt kan en lösning av problemet att åstadkomma en skäligen avvägning av parternas oförenliga intressen av att få tvisten definitivt reglerad genom process i hemlandet synas förutsätta, att man reglerar inte bara frågan om erkännande av utländsk dom utan också frågan, under vilka förutsättningar domstol i berörda stater överhuvud har att befatta sig med en internationell tvist. För att i ett givet fall kärandens intresse att få tvisten reglerad genom dom i landet A skall kunna tillgodoses krävs ju inte bara att landet B är berett att erkänna en dom från landet A utan också, att lagstiftningen i landet A stadgar behörighet för dess domstolar att ta upp tvisten. Detta är emellertid på det hela taget endast en teoretisk reservation. Praktiskt taget alla ifrågakommande staters lagstiftning tillerkänner nämligen domstolarna i det egna landet behörighet i sådan utsträckning, att avsaknaden av en intern behörighetsregel såvitt nu är i fråga sällan utgör något praktiskt problem. Förhållandet är i själva verket det rakt motsatta. Flertalet staters lagstiftning tillerkänner behörighet åt det egna landets domstolar i så vidsträckt omfattning, att samtliga behörighetsgrunder omöjliggen kan i förevarande sammanhang accepteras.¹

¹ Se härtill t.ex. Nadelmann i *The American Journal of International Law* 1964 s. 724 ff. med hänvisningar och densamme i *Columbia Law Review* 1967 s. 995 ff.

Till det anförda må visserligen uppmärksammas, att den nordiska konventionen inte tillägger någon betydelse åt grunden för domstolens behörighet annat än i fall där svaranden uteblivit. Till stöd härför anfördes under konventionens förarbeten: »En svarande, som ansett sig kunna och bära bevaka sin talan i en vid domstol i främmande land anhängiggjord tvist, kan ej beklaga sig över att hava dragits inför ett för honom otjänligt forum och bör alltså, likaväl som en inom nämnda land bosatt person, vara underkastad domens tillämpande i de övriga konventionsstaterna.»²

Huruvida detta resonemang må vara befogat i förhållandet mellan de nordiska länderna i betraktande av deras ringa avstånd i geografiskt, språkligt och rättsligt hänseende må här lämnas öppet. I allt fall i förhållande till stater på större avstånd från vårt land kan det emellertid enligt utredningens mening inte godtas. Om en person har viss egendom i en avlägsen stat, dit tvisten saknar varje anknytning i övrigt, synes det ingalunda rimligt att han skall ställas inför valet att endera ge upp saken med avseende på denna egendom – vilket praktiskt sett blir fallet om han underlåter att inställa sig – eller att med all sin egendom stå risken för att han förlorar processen. I förevarande sammanhang synes det oundvikligt att särskilt reglera forumfrågan även med avseende på fall där svaranden inställt sig. Så har också skett i den svensk-schweiziska konventionen och i Haagkonventionen samt i de flesta existerande konventioner mellan utländska stater.

Det nu sagda har närmast tagit sikte på domar som bifaller käromålet, och där det alltså blir fråga om att i annat land än domslandet göra domen gällande gentemot svaranden. När det gäller *åberopandet av en ogillande dom gentemot kåranden* är situationen i viss mån en annan. Några bilaterala konventioner, enkannerligen de engelska konventionerna med Belgien, Frankrike, Norge, Tyskland och Österrike, tillerkänner en ogillande dom giltighet oberoende av vilka omständigheter som legat

till grund för domstolens behörighet.³ En motsvarande regel har också accepterats i 1966 års Haagkonvention art. 10 p. 7.

Till stöd för den i Haagkonventionen sålunda intagna ståndpunkten har anförts, att det ju är kåranden som valt forum för tvisten och att han bör få stå sitt kast om han inte väckt talan vid en domstol, vars behörighet accepteras såvitt gäller internationellt erkännande gentemot svaranden av en bifallande dom.⁴ Närmare besett kan väl argumentet sägas innefatta, att kåranden bör stimuleras att väcka talan vid domstol av sistnämnda slag genom att han eljest tvingas processa med större risk än svaranden.

Den sålunda återgivna argumenteringen kan vid första påseende synas bestickande. Vid närmare övervägande ger den emellertid enligt utredningens mening anledning till skepsis i flera hänseenden. Till en början kan nämnas, att man inte undantagslöst kan räkna med att kåranden har en sådan valmöjlighet som argumenteringen förutsätter. Det är tänkbart, att en svarande inte har känt hemvist och att inte heller någon annan internationellt erkänd behörighetsgrund föreligger i något land. I dylikt fall är det lika tydligt, att den diskuterade regeln inte kan avhålla kåranden från att väcka talan vid förmögenhetsforum i stat, där svaranden har egendom, som det är orimligt att lägga honom till last att han gör det. Ungefär detsamma kan sägas om det fall, att svaranden har hemvist i en stat, vars domar inte erkänns i annan stat, och svaranden inte har någon egendom i hemviststaten men väl i annan stat. Inte ens för det fall, att svaranden i hemviststaten har egendom, som kan tas

² NJA II 1933 s. 15.

³ Se art. IV i de nämnda konventionerna. Jfr Jellinek, Die zweiseitigen Staatsverträge über Anerkennung ausländischer Zivilurteile, s. 168 f., som omfattar denna reglering med gillande. Jfr även Lando, a.a. s. 317 not 89 med hänvisn.

⁴ För att beteckna en dylik domstol användes i det följande det förkortade uttrycket "internationellt erkänd domstol". Uttrycket "internationellt erkänd behörighetsgrund" användes i motsvarande betydelse. Det förutsätts, att forum domicilii är en internationellt erkänd domstol, medan motsatsen gäller förmögenhetsforum.

i anspråk för verkställighet av en där meddelad dom, synes den diskuterade regeln alltid invändningsfri, om den ifrågavarande statens domar inte erkänns utomlands. Att den ifrågavarande statens domar inte erkänns utomlands kan bero på att det finns grundad anledning till misstro mot dess rättsskipning. Det kan kanske rentav med fog göras gällande, att utsikterna för en utlännings att där vinna en process mot en av dess egna medborgare är påtagligt ringa. Att käranden diskrimineras, om han utnyttjar en internationellt inte erkänd behörighetsgrund i annan stat, synes också här föga tillfredsställande.

Det skall nu förvisso inte förnekas, att de hittills berörda situationerna är särpräglade och i praktiken förmodligen förhållandevis föga betydelsefulla. Det finns säkerligen större anledning att fästa avseende vid situationer, där en kärande kan välja mellan en eller flera internationellt erkända behörighetsgrunder och en eller flera icke internationellt erkända sådana i stater, som i princip erkänner varandras domar. För dessa fall är det i och för sig önskvärt, att käranden stimuleras att välja en internationellt erkänd domstol. Det finns emellertid anledning betvivla, att den diskuterade regeln spelar någon nämnvärd roll såsom motivationsfaktor härvidlag. Om svaranden i den stat, där käranden önskar processa, har egendom som är tillräcklig för att till fullo gälda kärandens fordran, torde käranden i allmänhet kunna förväntas vara skäligen ointresserad av frågan om internationellt erkännande och därmed inte nämnvärt påverkas av att till äventyrs en ogillande men icke en bifallande dom blir gällande i annat land.⁵ Endast om käranden på förhand räknar med att hans anspråk inte skall kunna till fullo realiseras i den stat, dit han eljest är mest benägen att förlägga processen, kan reglerna om internationellt erkännande antas spela någon väsentlig roll för hans val av forum. Under denna förutsättning förefaller emellertid kunna förmodas, att käranden normalt fäster avgörande vikt vid frågan, huruvida en bifallande dom kommer att erkän-

nas i annan stat. Önskemålet att vid bifall till käromålet inte behöva utkämpa ytterligare en process för att nå fram till full verkställighet måste m. a. o. regelmässigt utgöra en tillräckligt stark drivfjäder att välja en internationellt erkänd domstol. Att käranden vid annan domstol nödgas processa med större risk än svaranden kan naturligen utgöra en ytterligare motivationsfaktor, men sannolikt är den i jämförelse med den nyss nämnda av helt underordnad betydelse.

Om man sålunda får anta, att den diskuterade regeln inte har någon större praktisk betydelse för kärandens val av forum, kan det emellertid göras gällande, att regeln likväl fyller den nyttiga funktionen att i viss utsträckning förebygga dubbla rättegångar. Hur härmed förhåller sig synes dock svårbedömbart, om man förutsätter att det – såsom enligt såväl Haagkonventionen som utredningens förslag till svensk lagstiftning är fallet – i princip skall stå svaranden fritt att acceptera internationell behörighet för den domstol käranden valt och därmed skapa en förutsättning för internationell giltighet av ett avgörande av domstol, vars kompetens eljest icke baserats på någon internationellt erkänd behörighetsgrund.⁶ Genom en dylik accept förebyggs dubbla rättegångar oberoende av vilken utgång processen sedermera får. Antas en ogillande dom oberoende av grunden för domstolens behörighet utan vidare bli internationellt relevant mot käranden, medför emellertid en dylik accept inga som helst fördelar utan endast nackdelar för svaranden, som alltså kommer att sakna varje intresse av att godta domstolens behörighet på det internatio-

⁵ Om svaranden i var och en av flera stater har egendom som är tillräcklig för att gälda kärandens fordran, innebär visserligen en regel, enligt vilken en ogillande dom i den ena staten men inte i den andra blir internationellt relevant, onekligen i och för sig en stimulans att gå till domstol i den senare staten. Det förefaller emellertid kunna antas, att denna motivationsfaktor har en mycket ringa betydelse vid sidan av faktorer, som hänför sig till frågan, var det för käranden är bekvämast att processa.

⁶ Se nedan s. 99 ff.

nella planet. Det förefaller med hänsyn härtill inte ens uteslutet, att den diskuterade regeln snarare kommer att motverka än främja önskemålet att förebygga dubbla rättegångar.

Det anförda synes berättiga slutsatsen, att den diskuterade regeln är svagt grundad. I betraktande av att de fall, där dess tillämpning skulle innebära direkt otillfredsställande resultat, kan förmodas vara i praktiken förhållandevis sällsynta, synes den emellertid kunna accepteras, såvitt detta må föränledas av att en anslutning till Haagkonventionen eljest befines önskvärd.

Det må härtill anmärkas, att svensk lagstiftning redan ger exempel på att utländsk domstols avgörande beaktas om det går i viss riktning men inte om utgången blivit den motsatta. Enligt 1899 års lag om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut kan verkställighet här ske av vissa beslut, varigenom käreande (eller mellankommande part) ålagts gälda rättegångskostnad, medan lagen inte avser beslut varigenom svarande ålagts kostnadsersättning. Det får emellertid inte förbises, att särskilda synpunkter i förevarande hänseende gör sig gällande beträffande beslut om rättegångskostnad. Mot att ett beslut, varigenom en utländsk käreande ådömts ansvar för rättegångskostnad, inte kan verkställas, kan svarandens hemland gardera sig genom att för talans upptagande till prövning kräva, att käreanden ställer säkerhet för motpartens kostnader. En regel om internationell verkställbarhet av beslut, varigenom käreande ålagts rättegångskostnadsansvar, fyller inte minst funktionen att möjliggöra befrielse från skyldighet att ställa säkerhet.⁷

För att återgå till *forumfrågans reglering i förhållande till svaranden*, förtjänar till en början undersökas, om det är möjligt att åstadkomma en sådan reglering genom en *generell princip*. Därvid må först uppmärksammas en regel, som upptagits i den av Haagkonferensen år 1925 utarbetade konventionsmodellen och som i viss mån tjänat till mönster för flera därefter ingångna konventioner i ämnet. Denna regel innebär, att domstolslandets behörighet erkänns, om den inte är utesluten enligt de regler angående internationell domstolskompetens, som är antagna i den andra staten.⁸ I förarbetena till den svensk-schweiziska

konventionen har såsom kommentar till denna regel anförts följande:

»Förutsättningen för att en regel av nu anförda innebörd skall kunna godtas är emellertid tydligen, att de fördragsslutande staternas processlagar över huvud förutsätta, att främmande domar kunna erkännas; i motsatt fall lärer nämligen en uteslutande behörighet för den egna jurisdiktionen få anses föreligga, så snart över huvud forum finnes enligt den interna lagen.»⁹

Det citerade uttalandet synes inte alldeles lätt att förstå. Eftersom regeln förutsätts ingå i en överenskommelse om erkännande av främmande domar, synes det omöjligt att tänka sig, att de fördragsslutande staternas processlagstiftning åtminstone fortsättningsvis skulle kunna anses förutsätta, att främmande domar överhuvud inte skulle kunna erkännas. Vad som åsyftas är emellertid förmodligen, att så länge en stat överhuvud inte erkänner främmande domar, distinktionen mellan exklusiv och konkurrerande behörighet saknar aktualitet vid utformningen av statens regler om internationell behörighet för dess egna domstolar. Det är ju endast genom att vägra erkänna en främmande dom som en stat kan hävda anspråk på exklusiv kompetens i visst fall. Det finns då vid den senare tillkomsten av bestämmelser om erkännande av utländska domar ingen s. a. s. färdig distinktion mellan exklusiv och konkurrerande behörighet att hänvisa till. Detta utesluter emellertid enligt utredningens mening inte, att man vid regleringen av frågan om erkännande kan förutsätta, att vissa men inte alla existerande regler om internationell behörighet fortsättningsvis skall betraktas så-

⁷ Se härtill för vårt lands del lagen 19 nov. 1886 ang. skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada, samt KK 19 maj 1961 ang. säkerhet för kostnad och skada i rättegång, i vilken talan föres av utländsk part.

⁸ Regelen (i art. 1, 1°) har följande avfattning: "... que, pour le litige en question les règles de compétence judiciaire internationale, admises par le droit de l'Etat dans lequel la décision est invoquée, n'excluent pas la juridiction de l'autre Etat;"

⁹ NJA II 1937 s. 14.

som exklusiva. Man hänvisar då till en distinktion, som det överlämnas åt rätts-tillämpningen i vederbörande stat att framdeles utforma. Till frågan om beaktande av anspråk på exklusiv kompetens skall emellertid utredningen återkomma i senare sammanhang.¹⁰

Frånsett anspråk på exklusiv kompetens synes regeln i 1925 års konventionsmodell kunna uppfattas såsom ett sätt att negativt uttrycka en princip, som i sin positiva formulering benämns »den österrikiska jurisdiktionsformeln». Denna innebär att domstolens behörighet skall erkännas, om tvisten med tillämpning av verkställighetslandets lagstiftning skulle ha kunnat tas upp av domstol i domlandet.¹¹ Oavsett formuleringen har tydligen den ifrågavarande principen en negativ aspekt, nämligen att domstolens behörighet inte skall erkännas, om under motsvarande förhållanden domstol i verkställighetslandet inte skulle ha varit behörig enligt dess egen lagstiftning, och en positiv aspekt, nämligen att den utländska domstolens behörighet skall erkännas, om den grundats eller kunnat grundas på tillämpning av en behörighetsregel, som har motsvarighet i verkställighetslandets lagstiftning.

Hur man än ställer sig till det sakligt befogade i att sträva efter en dylik överensstämmelse mellan reglerna om behörighet såsom villkor för erkännande av utländsk dom (indirekt behörighet) och de behörighetsregler som gäller för verkställighetsstatens egna domstolar, synes det emellertid tydligt, att en allmän regel, som sålunda hänvisar till verkställighetsstatens egna behörighetsregler inte kan anses lämplig i en lag om erkännande av utländska domar och i all synnerhet inte i en dylik lag, som förutsätts anknyta till internationella överenskommelser om ömsesidighet. En sådan regel synes nämligen inte fylla rimliga anspråk på tydlighet. Åtminstone med den nuvarande utformningen — eller rättare sagt bristen på utformning i skriven lag — av reglerna om svensk domstols behörighet i internationellt förmögenhetsrättsliga mål, skulle det bli svårt för särskilt utländska

iakttagare att överblicka, i vilken omfattning utländska domar verkligen skulle komma att erkännas i Sverige.¹² Det måste också uppmärksammas, att skilda staters regler om internationell behörighet för deras domstolar (direkt behörighet) praktiskt taget aldrig fullständigt sammanfaller och ofta avviker från varandra högst avsevärt. Om vårt land med flera stater träffar överenskommelser av likartad utformning, kommer därför trots detta önskemålet om likformighet inte att bli uppnått, utan svenska domar kommer att erkännas i olika omfattning i de skilda utländska staterna, beroende på deras egna regler om direkt behörighet.

Med hänsyn till det nu anförda, och då invändningar av likartad slag torde drabba alla försök till reglering av forumfrågan genom en regel av generell räckvidd, synes det vara att rekommendera, att frågan regleras genom en *katalog* över de behörighetsgrunder som skall accepteras, såvitt avser erkännande av utländsk dom. Denna metod har också kommit till användning inte bara i de allra flesta moderna bilaterala konventioner utan också i den svensk-schweiziska konventionen och i 1966 års Haagkonvention.¹³ Anmärkas må emellertid, att det är

¹⁰ Se nedan s. 103 ff.

¹¹ Jfr Jellinek a.a. s. 226 f. med hänvisningar.

¹² Härtill kan visserligen anföras, att svårigheten skulle bli precis densamma som redan nu möter då det gäller att bedöma, huruvida en viss talan kan tas upp av svensk domstol. Att osäkerhet redan förefinns på ett visst område är emellertid intet skäl för att utvidga den till nya områden.

¹³ Regeln i 1925 års konventionsmodell har såvitt känt inte tjänat till förebild för mer än ett fåtal bilaterala konventioner, som ingåtts under 1920-talet och av vilka flertalet torde ha upphört att gälla. Den österrikiska jurisdiktionsformeln synes med ett undantag — fördraget mellan Grekland och Jugoslavien av år 1959 — inte ha kommit till användning i någon av de konventioner som anmärkts under avsnittet om utländsk rätt. I de flesta av dessa konventioner har man i stället reglerat forumfrågan med hjälp av en forumkatalog. I de tyska konventionerna med Grekland och Österrike har man dock tillämpat ett annat system. Någon forumkatalog förekommer ej och alla behörighetsgrunder enligt vardera landets interna rätt godtas i princip. Detta system, på vilket också den nordiska konventionen i princip bygger, förutsätter givetvis att rättsordningarna, såvitt nu är ifråga, nära överensstämmer med varandra. Det torde därför ej vara lämpligt i en svensk lag som är avsedd att tillämpas i förhållande till ett på förhand obestämt antal stater.

en fråga för sig, som tills vidare alljämt lämnas åsido, i vad mån och på vilket sätt förbehåll om exklusiv domsrätt skall komma till uttryck.

Vid övervägande av spörsmålet, vilka olika behörighetsgrunder som bör upptas i en katalog av det slag som nyss nämnts, synes det vara anledning att till en början från saklig synpunkt återkomma till den ovan berörda principen om överensstämmelse mellan de behörighetsgrunder som skall accepteras i vad avser erkännande av utländsk dom och de grunder som gäller för svensk domstols internationella behörighet. Frågan blir alltså, om katalogen bör utformas med ledning av principen, att å ena sidan samtliga de för svensk domstol gällande behörighetsgrunderna bör accepteras också i vad avser erkännande av utländsk dom men å andra sidan behörighetsgrunder, som för svensk domstols del saknar motsvarighet, inte bör godtas.

Såvitt gäller det första ledet av denna frågeställning, utfaller svaret utan tvekan nekande. Inga bärande skäl synes kunna anföras till stöd för uppfattningen, att Sverige skulle ha anledning att i fråga om erkännande av utländsk dom acceptera ett visst förhållande såsom grundval för domstolens behörighet enbart därför att motsvarande förhållande grundar behörighet för svensk domstol. Kanske allra tydligast kan bristen på samband härvidlag illustreras av regeln om förmögenhetsforum. Denna hos oss i 10: 3 st. 1 RB upptagna regel motiveras väsentligen av önskemålet att kunna för exekution åtkomma just egendom i domlandet.¹⁴ Att en stat tillerkänner sina domstolar behörighet i tvist om betalningsskyldighet, då svaranden har egendom i riket, behöver därför inte implicera något anspråk på att domen i sådant fall erkänns även utomlands. Såsom framhållits av Danmark, måste det ur den internationella handelns synpunkt innebära ett irritationsmoment, att den omständigheten, att en affärsman har tillgångar i ett främmande land, skall anses för detta lands domstolar grunda domsrätt över honom i snart sagt vilka förmögenhetsrättsliga tvister som helst. Från denna synpunkt är det i och

för sig av godo, om den praktiska betydelsen av domen i sådant fall är begränsad till den i domlandet befintliga egendomen. Skapar man en universell giltighet för domar vid förmögenhetsforum, synes detta innebära, att forumregelns nackdelar accentueras utan att dess egentliga syftemål blir bättre tillgodosett.¹⁵ Den önskvärda utvecklingen vore i stället, att universellt erkännande av domar vilande på vissa andra kompetensgrunder föranledde, att regler om förmögenhetsforum skulle avskaffas såsom obehövliga. Att vårt land inte erkänner domar grundade på en regel om förmögenhetsforum kan visserligen undantagsvis föranleda, att den enligt en sådan dom vinnande parten får besvär och kostnader för dubbla rättegångar, nämligen om det skulle visa sig, att den tappande partens egendom i domlandet inte är tillräcklig eller eljest inte kan tas i anspråk för domens verkställande. Om man fasthåller vid tanken, att verkställande av utländsk dom här i riket skulle förutsätta ömsesidighet, betyder emellertid detta, att den vinnande parten från början kunnat gardera sig genom att väcka talan vid domstol i vårt land, som är behörig på annan grund.¹⁶ Uteslutande av domar, grundade på en regel om förmögenhetsforum, synes sålunda ägnat att motverka användningen av detta forum utan att man därigenom äventyrar forumregelns legitima funktion att skaffa kåranden möjlighet till betalning

¹⁴ Se härtill och till det följande Danmark a.a. s. 146 f.

¹⁵ Jfr t.ex. Nadelmann, Jurisdictionally improper fora in treaties on recognition of judgments: the Common Market draft (Columbia Law Review vol. 67; 1967 s. 995 ff.). Enligt Nadelmann är förmögenhetsforum i och för sig ett "jurisdictionally improper forum", såvitt man vid detta forum kan uppnå en vanlig personlig exekutionstitel. Det legitima önskemålet, att vissa tillgångar inte skall kunna göras juridiskt oåtkomliga, bör enligt Nadelmann i stället tillgodoses genom en regel om forum arresti, enligt vilken avgörandets verkan är begränsad till de med säkerhetsåtgärden avsedda tillgångarna. På det interna planet blir den praktiska skillnaden normalt knappast särskilt stor. På det internationella planet blir tydligen frågan om erkännande överhuvud inte aktuell, om avgörandet uttryckligen begränsats till viss egendom som finns i domstolsstaten. Jfr däremot Lando, a.a. s. 318 ff.

¹⁶ Normalt står ju i en situation av den diskuterade typen forum domicilii till buds här.

ur den egendom, som grundar förmögenhetsforum.

Ehuru som nämnts det kanske mest markanta exemplet är regeln om förmögenhetsforum knappast ett särfall, i vad den illustrerar att antagande av viss omständighet såsom grundande behörighet för det egna landets domstolar inte behöver implicera ens ett önskemål om internationellt erkännande av ett avgörande av inhemsk domstol, vars kompetens grundats på nämnda omständighet. Man måste härvidlag hålla i minnet, att de svenska reglerna om internationell behörighet för landets domstolar utformats – och inom överskådlig tid måste förbli utformade – med tanke på att utländska domar inte generellt erkänns. Den svenske lagstiftarens uppgift har härvid varit att avgöra, vilken anknytning till vårt land som rimligen bör vara tillräcklig för att part skall kunna få till stånd ett avgörande, som är giltigt här. När det däremot gäller att ta ställning till vilka fora som bör accepteras i fråga om erkännande av utländska domar, kan det snarast sägas vara fråga om att på indirekt väg dirigera käranden till forum i det land, under vars jurisdiktion med hänsyn till parternas förhållanden och föremålet för tvisten densamma i första hand kan anses höra hemma, eller åtminstone till att välja forum i något av flera länder, som från denna synpunkt ter sig skäligen likvärdiga. Detta förhållande synes motivera en större restriktivitet i forumhänseende i fråga om erkännande av utländska domar än i fråga om regleringen av den internationella behörigheten för landets egna domstolar.

Av det sist sagda kan måhända synas utan vidare följa, att man inte rimligtvis kan, i vad avser erkännande av utländsk dom, acceptera någon behörighetsgrund, som saknar motsvarighet i fråga om svensk domstols behörighet. Denna ståndpunkt har också intagits av Karlgren. Karlgren uttalar, att det minsta som i förevarande hänseende bör fordras är, att domstolen till stöd för sin behörighet kunnat åberopa fakta av beskaffenhet att, om det i motsvarande fall gällt en svensk domstol, denna skulle enligt våra internationellt processrättsliga regler

ägt ta upp tvisten.¹⁷ Det måste emellertid uppmärksammas, att Karlgrens uttalande närmast avser de krav, som bör ställas i rättstillämpningen, om man i praxis skulle slå in på vägen att erkänna utländska domar utan uttryckligt lagstöd. Läget är i någon mån ett annat, då det gäller lagbestämmelser om erkännande, som förutsätts bygga på internationella överenskommelser om ömsesidighet. Karlgrens ståndpunkt synes visserligen också härvidlag förtjäna instämmande i så måtto, att vid förhandlingar i ämnet med utländska stater reglerna om behörighet för svensk domstol måste bli på det hela taget i den avsedda riktningen vägledande för frågan, vilka behörighetsgrunder för utländsk domstol som kan accepteras. En fullständig bundenhet vid den svenska regleringen härvidlag synes emellertid näppligen nödvändig. För att i och för sig önskvärda överenskommelser skall kunna komma till stånd måste det kunna te sig befogat att inte obetingat förkasta en behörighetsgrund för utländsk domstol enbart därför att behörighet för svensk domstol inte föreligger i alldeles samma utsträckning.

I detta sammanhang finns anledning att ta upp frågan, om det inte i princip kan antas vara omöjligt eller olämpligt att reglera behörighetsfrågan genom en forumkatalog med enhetligt innehåll i förhållande till samtliga länder, vilkas domar överhuvud kommer ifråga till erkännande. Måste inte avståndet mellan vårt land och skilda utländska stater i geografiskt, språkligt och rättsligt hänseende antas påverka frågan, huruvida en viss anknytning till en främmande stat är tillräcklig för att en därstädes meddelad dom skall erkännas här? Bör man inte m. a. o. vid bedömande av om det är rimligt att en i Sverige domicilierad person skall kunna påtvingas en process i utlandet, vars avgörande tillerkänns giltighet här, balansera styrkan av anknytningsmomentet mot graden av den olägenhet det för svarenden innebär att processa i den främmande staten? Svaret på denna fråga – som

¹⁷ Karlgren a.a. s. 218 not 20.

delvis redan berörts i den allmänna diskussionen av behovet av vidgat ömsesidigt erkännande av domar – bör enligt utredningens mening utfalla nekande.

Om man ser endast till svarandens intresse, kan det naturligtvis i och för sig vara befogat att kräva ett starkare anknytningsmoment, ju större olägenheter som för honom är förbundna med process i vederbörande stat. Helst som regleringen förutsätts bygga på ömsesidighet kan det emellertid inte vara riktigt att se endast till svaranden. En reglering, enligt vilken ett visst anknytningsmoment inte är tillräckligt för att erkänna en mot svensk svarande given utländsk dom, innebär ju då att en med stöd av motsvarande anknytningsmoment given svensk dom mot utländsk svarande inte erkänns utomlands. Det är ju också klart, att i samma mån som ett stort avstånd mellan ifrågakommande stater gör det särskilt angeläget för en svensk svarande att inte behöva processa utomlands, i samma mån är det för en svensk kändare särskilt angeläget att i sitt hemland kunna utverka en även i den andra staten giltig dom. Framför allt bör emellertid behörighetsfrågan inte betraktas enbart ur en nationalistisk synvinkel. Inom ramen för förhållandet till de stater, med vilka man överhuvud anser sig kunna ha förbindelser på förevarande område, synes parterna böra betraktas såsom principiellt likaberättigade. Behörighetsfrågans reglering bör syfta till en skäligen avvägning av parternas motstridiga intressen, oberoende av nationalitet och domicil. Utländska domar från stat, vars domar överhuvud kan erkännas här, bör accepteras om svaranden eller tvisten haft sådan anknytning till domslandet, att kändarens intresse att få tvistens slutgiltigt reglerad genom process där får anses väga tyngre än svarandens intresse av att inte behöva ingå i svaromål där. Ju större avståndet mellan ifrågakommande länder är, desto viktigare blir denna avvägning av parternas intressen, men något skäl för att avvägningen skall utfalla olika allt efter avståndets storlek torde inte stå att påvisa.

4.1.2 Forumkatalogen

Enligt vad ovan anförts synes den lämpligaste metoden att reglera frågan om grunden för domstolens behörighet såsom villkor för erkännande av utländsk dom vara en uppräkningslista av de grunder, som skall vinna beaktande. Såsom redan nämnts har denna metod kommit till användning bl. a. i 1966 års Haagkonvention. Då utredningen nu övergår till att närmare undersöka, vilka behörighetsgrunder som bör tas upp i en svensk lag om erkännande av utländska domar, har det syntts lämpligt att undersökningen anknyts till de olika i Haagkonventionens forumkatalog upptagna grunderna.

Haagkonventionens forumkatalog omfattar 7 punkter i art. 10. Dessutom finns i art. 11 två särskilda punkter avseende genkänningsfrågor. Det bör framhållas, att samtliga dessa bestämmelser är tvingande. Fördragsslutande stater äger enligt art. 23 i kompletterande bilateralt avtal föreskriva, att ytterligare behörighetsgrunder skall godtas, men någon inskränkning av Haagkonventionens forumkatalog får inte göras inom ramen för konventionens regelsystem. Uppmärksammas bör också att det enligt Haagkonventionen inte förutsätts vare sig att domstolen till stöd för sin behörighet åberopat just sådant förhållande som enligt konventionens forumkatalog är behörighetsgrundande eller att domstolen överhuvud varit behörig enligt en riktig tillämpning av lagen i dess egen stat. Det har ansetts, att verkställighetsstaten inte har anledning att kontrollera domstolens tillämpning av domstolslandets egna behörighetsregler. Vad som för domens erkännande befunnits väsentligt är, såvitt nu är i fråga, endast att det faktiskt förelagat ett sådant anknytningsmoment som enligt konventionen kan anses tillräckligt, oavsett om det är just detta anknytningsmoment som också åberopats av domstolen. Samma ståndpunkt har intagits i den svensk-schweiziska konventionen, och den synes också i förevarande sammanhang böra accepteras.

4.1.2.1 *Forum domicilii*

Enligt p. 1 i Haagkonventionens art. 10 skall domstolen anses ha varit behörig i konventionens mening, »lorsque le défendeur avait dans l'Etat d'origine, lors de l'introduction de l'instance, sa résidence habituelle ou, s'il s'agit d'un défendeur qui n'est pas une personne physique, son siège, son lieu de constitution ou son principal établissement». Enligt art. 23 p. 9 står det fördragsslutande stater fritt att såsom behörighetsgrund vid sidan av résidence habituelle uppställa domicile.

Såvitt gäller *fysisk person* synes regeln i allt väsentligt utan betänkligheter. Begreppet résidence habituelle syns närmast motsvara den svenska termen hemvist.¹ I yttrande över förslaget till Haagkonvention, där rekvisiten résidence habituelle och domicile hade sidoordnats, har delegationen invänt, att man härigenom syntes ha ut sagt, att kraven på hemvist eller bosättning inte finge ställas alltför högt. Denna invändning drabbar emellertid i allt fall inte den slutliga texten. Möjligheten att bilateralt tillägga domicile vore väl, utifrån det av delegationen anlagda betraktelsesättet, närmast ägnat att ingiva uppfattningen, att résidence habituelle skall ges en restriktiv tolkning. Någon säker slutsats härvidlag i någondera riktningen medger emellertid inte konventionens förarbeten. Att résidence habituelle föredragits framför domicile i själva konventionen torde väsentligen bero på önskemål att, konformt med åtskilliga andra Haagkonventioner från senare tid, såvitt möjligt anknyta till rent faktiska förhållanden i stället för att använda juridiskt färgade begrepp. Att förhandenvaron av résidence habituelle skulle till skillnad från domicile kunna konstateras rent faktiskt utan några juridiska tolkningsoperationer kan visserligen enligt utredningens mening betvivlas. Däremot har begreppet domicile enligt skilda staters rättsuppfattning en s. a. s. traditionell belastning, som résidence habituelle torde sakna.

I och för sig vore det måhända önskvärt, att begreppet hemvist kunde, såsom

skett i den svensk-schweiziska konventionen, ges en närmare precisering. En dylik precisering synes emellertid i förevarande sammanhang knappast möjlig, även fränsett att den inte är förenlig med Haagkonventionen. Enligt utredningens mening är det sålunda inte sannolikt, att man i en svensk lag om erkännande av utländska domar kan nå fram till en precisering av begreppet hemvist av beskaffenhet att kunna förväntas bli i större utsträckning accepterad i sådana överenskommelser med utländska stater om ömsesidighet, som förutsätts ligga till grund för lagens tillämpning. Det spelrum för rättstillämpningen, som Haagkonventionens rekvisit résidence habituelle och den svenska motsvarigheten hemvist erbjuder, synes inte heller vara större än att det kan godtas.²

Med avseende på *juridiska personer* uppställer Haagkonventionens regel om forum domicilii tre sidoordnade anknytningsfakta, nämligen säte, huvudanläggning och »lieu de constitution». I yttrande över förslaget till Haagkonvention, där endast de två förstnämnda anknytningsmomenten förekom, har delegationen anfört, att uttrycket huvudanläggning utan större olägenhet syntes kunna utgå och att med säte borde förstås det statuariska sätet.

Vad gäller den juridiska personens säte såsom anknytningsmoment, är det enligt Haagkonventionens förarbeten klart, att statutenligt säte och faktiskt säte båda grundar behörighet i konventionens me-

¹ Så har motsvarande rekvisit i 1962 års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn översatts i bilaga 1 till prop. 1965:139, och den i anslutning till ratificeringen av nämnda konvention utfärdade lagen använder uttrycket hemvist.

² I flertalet av de bilaterala konventionerna i vilka forumfrågan regleras genom en katalog över behörighetsgrunderna förekommer rekvisiten "domicile" och "résidence habituelle" (eller de tyska motsvarigheterna "Wohnsitz" respektive "gewöhnlichen Aufenthalt") utan att närmare preciseras. Exempel på definitioner av domicilebegreppet finns emellertid i några konventioner i vilka Italien är part. Som exempel må nämnas det italiensk-tyska fördraget enligt vilket med "Wohnsitz" förstås den ort i någon av staterna där vederbörande uppehåller sig med avsikt att kvarbliva eller, om sådan ort saknas, där "sich der hauptsächliche Sitz seiner Interessen befindet".

ning. Att statutenligt säte generellt beaktas i förevarande sammanhang har i de svenska remissyttrandena över förslaget till Haagkonvention inte föränlett någon gensaga. Det förtjänar visserligen framhållas att Haagkonventionens regel härvidlag möjligen går något längre än reglerna om svensk domstols behörighet. I fråga om andra juridiska personer än sådana aktiebolag och ekonomiska föreningar och andra, som blivit registrerade här i riket – vilka för att registrering skall ske förutsätts ha statutenlig styrelse här i riket – vill det förefalla som om forum domicilii inte skulle finnas här i riket på den grund att det statutenliga sätet förlagts hit, såvida alltså det reella sätet befinner sig utomlands.³ Någon saklig invändning kan emellertid enligt utredningens mening inte riktas mot att en juridisk person i förevarande sammanhang får stå för det val av säte den själv i sina statuter gjort.

Frågan blir då, om det är befogat att låta också faktiskt säte generellt vara behörighetsgrundande. Därvid må framhållas, att Haagkonventionen också härvidlag möjligen går något längre än vad som får antas gälla i fråga om svensk domstols behörighet. Enligt Danmark skulle nämligen det förhållandet, att en juridisk person har sitt reella säte här, inte grunda behörighet för svensk domstol, såvida den juridiska personen blivit registrerad eller oktrojerad i främmande land och styrelsen eller därmed jämförligt förvaltningsorgan statutenligt har sitt säte utomlands. Generellt kan emellertid enligt Danmark det statutenliga sätet inte tillmätas betydelsen att bestämma behörigheten, om uppgiften därom är fiktiv eller dolös.⁴ Haagkonventionen skulle alltså i förevarande hänseende skilja sig från de svenska reglerna om domstols behörighet för fall, där den juridiska personen blivit registrerad eller oktrojerad i annan stat än domstolsstaten och där dess reella men inte dess statutenliga säte befunnit sig i domstolsstaten utan att statuternas bestämmelse kan betecknas såsom fiktiv eller dolös. Det förefaller emellertid kunna betvivlas, att denna

diskrepans har någon större betydelse. Om man inte såsom fiktiv betecknar varje statutenlig bestämmelse av sätet, som inte motsvarar verkligheten, måste man väl nämligen åtminstone anse bestämmelsen fiktiv (eller efter omständigheterna kanske rentav dolös), om den vid dess tillkomst inte avsetts motsvara eller inte beräknats med någon sannolikhet komma att motsvara verkligheten. De icke fiktiva statutenliga bestämmelserna utan motsvarighet i verkligheten skulle då bli väsentligen sådana, där det reella sätet ändrats utan att en motsvarande ändring av statuterna skett – av förbiseende eller därför att det bedömts såsom obehövt.

Vid en granskning från saklig synpunkt synes det givet, att en dolös bestämmelse av statutenligt säte inte heller i förevarande sammanhang kan tilläggas någon betydelse. Det bör självfallet inte stå en juridisk person fritt att genom ett penndrag tillförsäkra sig att den har forum domicilii endast i en stat, där den inte har några tillgångar och vars domar inte verkställs utomlands. Det synes emellertid inte heller finnas något sakligt skäl till att detta resultat skulle uppnås genom en bestämmelse i statuterna, som inte motsvarar verkligheten, även om bestämmelsens tillkomst inte förestavats av det nämnda syftet eller eljest av något otillbörligt syfte. Och varför man härvidlag skulle göra någon skillnad mellan fall, där bestämmelsen om statutenligt säte ursprungligen haft ett verklighetsunderlag, som den senare förlorat, och andra fall av bristande överensstämmelse mellan statutenligt och faktiskt säte synes svårt att inse. Även om man frånser fall, där en talan vid det statutenliga sätet skulle vara meningslös, kan det enligt utredningens mening hävdas, att en juridisk person inte bör kunna uppnå någon fördel ur forumsynpunkt genom en bestämmelse i dess statuter, som inte överensstämmer med verkligheten, oavsett anledningen till denna bristande överensstämmelse. En juridisk person, som får utföra sin talan vid domstol i det land,

³ Se härtill Danmark a.a. s. 88.

⁴ Se Danmark a.a. s. 87 ff.

där den faktiska ledningen av dess verksamhet utövas, synes icke ha anledning att beklaga sig över att den dragits inför ett otjänligt forum. Den enda synpunkt som skulle kunna tänkas tala för beaktande av enbart statutenligt säte vore, att forumregelns tillämpning därigenom bleve enklare. Om man väl gör den enligt utredningens mening under alla förhållanden nödvändiga reservationen, att dolösa bestämmingar av statutenligt säte inte skall beaktas, synes emellertid gärdet härvidlag tämligen upprivet. Att det faktiska sätet inte sammanfaller med det statutenliga kan inte vara någon normal företeelse bland vederhäftiga företag. I fall av diskrepans måste man därför räkna med att många statutenliga bestämmingar är dolösa, och en regel vilken såsom behörighetsgrund uppställer faktiskt säte jämte dolus med avseende på statutenligt säte synes snarast ägnad att föranleda större svårigheter i tillämpningen än en regel, enligt vilken förhandenvaron av faktiskt säte under alla förhållanden grundar behörighet.

Såsom ett alternativt anknätningsmoment vid sidan av den juridiska personens säte uppställer Haagkonventionen som nämnts befintligheten av dess *huvudanläggning*. Detta rekvisit har, såsom likaledes redan anmärkts, av delegationen ansetts kunna utan större olägenhet undvaras. Såsom skäl för denna ståndpunkt har delegationen endast angivit, att det beträffande ett företag, som har anläggningar i olika länder, i praktiken inte sällan skulle bli svårt att avgöra, vilken anläggning som skulle anses som huvudanläggning. Utredningen är för sin del benägen att betvivla bärkraften av denna invändning. Särskilt om man håller i minnet, att dotterbolag och andra självständiga juridiska personer inte kommer i betraktande, går det säkerligen i de allra flesta fall lätt att avgöra, vad som är ett företags huvudanläggning och vad som är ett etablissemang av typen filial. Tillämpningssvårigheter kan naturligtvis uppkomma, men att de skulle bli särdeles stora eller i allt fall så avsevärda, att de måste anses utslagsgivande, förefaller inte troligt.

I anslutning till vad nyss sagts om dotterbolag må framhållas, att delegationen anför betänkligheter mot konventionsförslaget även med hänsyn till att möjligheterna för ett svenskt moderbolag att i sin egenkap av borgensman och garant få de förpliktelser, som en domstol i utländsk stat kan komma att ålägga dess där verksamma dotterbolag, prövade av svensk domstol, skulle ha genom konventionen – visserligen icke teoretiskt uteslutits men – i praktiken starkt begränsats. Något stöd för detta nakna påstående har inte anförts och kan enligt utredningens mening inte heller anföras. Konventionen har ingen motsvarighet till regeln om gemensamt forum för flera svarande i 10: 14 RB.

Det bör emellertid uppmärksammas, att Haagkonventionens bestämmelse om huvudanläggning inte har någon motsvarighet i reglerna om svensk domstols behörighet. Den härvidlag föreliggande skiljaktigheten har säkerligen större betydelse än den som enligt det ovan anförda må föreligga med avseende på den juridiska personens säte såsom anknätningsmoment. Medan diskrepans mellan faktiskt och statutenligt säte måste antas vara en extraordinär företeelse kan det nämligen – utan att därför förutsättas vara särskilt vanligt – lättare tänkas, att ett vederhäftigt företags verksamhet i olika länder utvecklats så, att dess anläggning i den stat, där företaget både statutenligt och faktiskt har sitt säte, inte längre är dess huvudanläggning. Och medan det enligt det anförda saknas anledning att respektera bestämmelser i en juridisk persons statuter, som strider mot verkliga förhållandet, borde det – kunde man tycka – finnas skäl att respektera ett företags uppfattning om sin väsentliga anknätning till viss stat, dokumenterad genom att det har sitt säte där. Detta må väl också vara riktigt, såvitt man utgår från att en juridisk person normalt skall kunna ha forum domicilii endast i ett land. Enligt utredningens mening är det emellertid i och för sig ingen olägenhet, att en kärke härvidlag kan ha flera stater att välja på. Avgörande bör, såsom flerstades

framhållits, vid utformningen av forum-reglerna vara, att regleringen ger uttryck åt en skälig avvägning mellan parternas motstridiga intressen. Att ett företag har sin huvudanläggning i en viss stat representerar därvid en anknytning av sådan styrka, att den bör kunna generellt accepteras såsom anknytningsfaktum. I de allra flesta fall, där en kärande inte kan åberopa något mera specifikt anknytningsfaktum till stöd för valet av en ur hans synpunkt fördelaktig domstol torde det förhållandet, att det är han som får vända sig till svarandens forum domicilii, innefatta en för svaranden så förmånlig position, att det ter sig som en ganska ringa eftergift åt kärandens intresse, om han inom ramen för reglerna om forum domicilii får valrätt mellan två stater, av vilka en juridisk person såsom svarande har sitt säte i den ena och sin huvudanläggning i den andra.

Det återstår att beröra det tredje alternativa anknytningsmoment, som Haagkonventionen uppställer beträffande forum domicilii för juridiska personer, nämligen »*lieu de constitution*». Rekvisitet är inte lätt att vare sig ge en adekvat översättning åt eller att överhuvud få ett säkert grepp om. Det torde inte vara avsett, att platsen för en juridisk persons bildande skall vara behörighetsgrund utan vidare, utan man synes ha avsett bildandet genom vidtagande av sådana registrerings- eller publiceringsåtgärder som krävs enligt lagen i den aktuella staten. Rekvisitet får tydligen praktisk betydelse endast där den stat, i vilken sådana åtgärder vidtagits, är en stat, där den juridiska personen inte har vare sig sitt statutenliga eller faktiska säte eller sin huvudanläggning. Huruvida den juridiska personens bildande i nu avsedd mening bör vara ett tillräckligt anknytningsmoment synes visserligen i och för sig tvivelaktigt. Med hänsyn bl. a. till att det ifrågasvarande rekvisitet kan förväntas få ytterligt ringa praktisk betydelse vid sidan av de förut berörda synes det emellertid kunna accepteras, såvitt Sverige eljest finner det med sina intressen förenligt att ratificera Haagkonventionen. Utredningens

förslag upptar därför en motsvarighet till detta rekvisit i det lagförslag som bygger på nämnda förutsättning. I det alternativa förslaget har det däremot ansetts inte böra upptas.⁵

4.1.2.2 *Forum negotii*

I p. 2 av art. 10 upptar Haagkonventionen en regel om forum negotii. Enligt denna skall domstolen anses ha varit behörig »lorsque le défendeur avait dans l'Etat d'origine, lors de l'introduction de l'instance, un établissement commercial, industriel ou autre, ou une succursale, et qu'il y a été cité pour des contestations relatives à leur activité;».

Vad först gäller frågan, huruvida ett forum negotii överhuvud bör erkännas i förevarande sammanhang, kan framhållas, att delegationen härtill intagit en negativ ståndpunkt. Såsom skäl härför har anförts väsentligen, att den som önskar vidmakthålla en rörelse i utlandet i praktiken inte kan underlåta att frivilligt ställa sig en där meddelad dom till efterrättelse, men att fall kan förekomma, då en svensk svarande föredrar att helt avveckla sin verksamhet i det främmande landet hellre än att underkasta sig ett alltför kostsamt och betungande domstolsförfarande, i vilket hans utsikter att hävda sin ståndpunkt bedömts, kanske främst på grund av avstånd, utrednings- och bevisvärigheter, vara små.¹ Delegationen

⁵ I många av de konventioner, som är av intresse i förevarande sammanhang, förekommer ingen regel om forum domicilii för juridiska personer. De konventioner, som innehåller en sådan regel, upptar i allmänhet endast ett anknytningsmoment. Det vanligaste är säte, i några fall utan närmare precisering och i andra uttryckligen begränsat till statutenligt säte. Även begreppet huvudanläggning förekommer i några fall. Däremot förekommer inte "lieu de constitution" som anknytningsmoment.

¹ Enligt delegationen måste man också uppmärksamma, att i vissa främmande länder domstolarna på rätt fiktiva grunder anser främmande företag driva rörelse i landet och därmed vara underkastade dess juridiktion. Såvitt detta må vara förhållandet i stater, med vilka det överhuvud kan vara aktuellt att överenskomma om ömsesidigt erkännande av domar, synes emellertid verk-

(Forts. sid. 86)

synes här bortse från att konventionens bestämmelser verkar i flera riktningar. Utifrån delegationens uppfattning måste det vid avsaknad av en internationellt erkänd regel om forum negotii kunna inträffa också att en svensk kärande, vars anspråk inte kan tillgodoses genom verkställighet utomlands av en svensk dom, föredrar att ge upp sitt anspråk framför att underkasta sig ett domstolsförfarande i en utländsk stat, i vilket han bedömer sina utsikter till framgång som små. Ser man till båda de berörda situationerna kan det enligt utredningens mening inte råda något tvivel om att en regel om forum negotii bör accepteras, såvitt avser erkännande av utländsk dom. Eftersom stadgandets räckvidd är begränsad till tvister hänförliga till det i domlandet befintliga företagens verksamhet, måste typiskt sett utredning och bevisning lättare kunna förebringas i detta land än i den stat, där huvudföretaget befinner sig. Härtill kommer, att det allmänna utgångsläget vid en process i utländsk stat måste bedömas såsom typiskt sett betydligt mindre ogynnsamt för svaranden, om processen förläggs till en stat, till vilken han genom sin där bedrivna rörelse har en fast anknytning, än för käranden, om han tvingas processa vid svarandens forum domicilii. En regel om forum negotii – som f. ö. återfinns också i de allra flesta bilaterala konventioner i ämnet, däribland den svensk-schweiziska konventionen – ger därmed enligt utredningens åsikt uttryck åt just en sådan skälig avvägning av parternas intressen som i förvarande sammanhang bör eftersträvas.²

Beträffande den närmare utformningen av Haagkonventionens regel om forum negotii må framhållas följande. Till skillnad från förslaget till Haagkonvention har i den slutliga texten behörighetsgrunden anknutits till tidpunkten för målets anhängiggörande. Härigenom har en av Hovrätten för Övre

---

ställighetsstatens prövningsrätt innefatta en fullt tillräcklig garanti. Myndighet i verkställighetslandet har ju att pröva, huruvida konventionens villkor är uppfyllda, och förutsätts härvidlag inte vara bunden vid domstolens tillämpning av sina egna behörighetsregler. Se härom vidare nedan s. 111 f.

Norrland vid remissbehandlingen framförd invändning blivit tillgodosedd. Under remissbehandlingen har delegationen ansett det under alla förhållanden erforderligt med en närmare precisering av vad som förstås med kommersiellt, industriellt eller annat företag och det därtill anknutna rörelsebegreppet samt bl. a. sagt sig inte kunna godta, att agentur göres behörighetsgrundande. I sistnämnda hänseende har framhållits, att i kommersiellt språkbruk med agent avses även återförsäljare som köper i fast räkning, samt att bestämmelsen även syntes medföra att en svensk exportör skulle kunna indragas i rättegång mot sin utländske agent i dennes hemland angående agenturförhållandet, varefter domen skulle komma att erkännas och verkställas i Sverige. Möjligheten att stadgandet skulle kunna anses omfatta en återförsäljare som köper i fast räkning är emellertid numera eliminerad genom att ordet »agence» utgått ur den slutliga texten. Anledningen härtill är just svårigheten att fixera konturerna av begreppet agentur. Avsikten har däremot inte varit, att inte vissa agenturer skall kunna inbegripas under de avsedda etablissemangen. Det synes likväl inte troligt, att man riskerar en tolkning av bestämmelsen, enligt vilken den skulle anses tillämplig inte bara på förhållandet till tredje man – vilket otvivelaktigt är det åsyftade – utan också på s. a. s. interna tvister. Utredningen återkommer härtill i det följande.

Från svensk sida har vid Haagkonferensen framförts önskemål att stadgandet borde ges fastare konturer genom uteslutandet av orden »ou autre», vilkas otydlighet också under remissbehandlingen påtalats av Överståthållarämbetet. Dessa önskemål har emellertid inte vunnit gehör. Det kan dock förtjäna framhållas, att den engelska texten talar om »*other business establishment*» och därigenom ger stöd för en viss restriktivitet i tillämpningen med avseende på frågan, vilka företag andra än kommersiella och industriella sådana som skall anses inbegripna.

² Jfr Lando, a.a. s. 317.

Till sitt önskemål om en närmare precisering av bl. a. rörelsebegreppet har delegationen anfört, att det fordras föga för att ett företag i skatteförfattningarnas bemärkelse skall anses driva rörelse i eller ha fast driftställe i ett land. Härtill må anmärkas, att skatteförfattningarnas användning av begreppet rörelse är irrelevant i detta sammanhang och att det ankommer på verkställighetsstaten att avgöra, om konventionens villkor för erkännande är uppfyllda. Frånsett uttrycket »ou autre» torde det f. ö. inte vara möjligt att i förevarande sammanhang närmare än som skett precisera de företag som skall inbegripas. De praktiska tillämpningssvårigheterna torde inte vara större än att de kan accepteras. Möjligen kunde det kanske ha varit önskvärt, att i likhet med 10: 5 RB uppställts ett uttryckligt krav på fast driftställe. Sådant torde emellertid praktiskt taget alltid föreligga beträffande sådana företag som ur andra synpunkter kan inbegripas under konventionens bestämmelse. Avsaknaden av ett dylikt rekvisit torde därför vara föga kännbar. Det kan tilläggas, att den svensk-schweiziska konventionen utan närmare precisering talar om just »un établissement commercial ou industriel ou une succursale».

Såvitt gäller tvistens anknytning till det i domstolsstaten bedrivna företaget, talar Haagkonventionen om »des contestations relatives à leur activité». I belysning jämväl av den engelska textens uttryck »proceedings arising from business transacted by . . .» synes stadgandet – såsom redan antytts – få anses begränsat till rättsförhållanden till tredje man och inte avse tvister mellan huvudföretaget och det utländska företaget. Till skillnad från den svenska regeln om forum negotii i 10: 5 RB kräver inte texten, att tvisten uppkommit *omedelbart* på grund av den i utlandet bedrivna rörelsen. Såsom framhållits av Denemark, är det emellertid tvivelaktigt vad det ifrågakvarande rekvisitet i 10: 5 RB närmare besett skall anses innebära.³ Varken med avseende på den svenska regeln i 10: 5 RB eller den aktuella regeln i Haagkonventionen kan det anses klart, i vad mån re-

gels tillämplighet förutsätter ett i förhållande till huvudföretaget fullt självständigt handlande. En precisering härvidlag synes emellertid vanskelig att åstadkomma i en lagtext, särskilt om den förutsätts motsvara resultatet av förhandlingar med utländska stater. I betraktande jämväl av att en alltför stor restriktivitet i förevarande hänseende lätt kan äventyra det avsedda syftet och det praktiska värdet med en regel om forum negotii⁴ synes stadgandet i förevarande hänseende acceptabelt. Det kan tilläggas, att den svensk-schweiziska konventionens uttryck »des contestations résultant de leur exploitation» synes fullt likvärdigt det i Haagkonventionen använda.

Den enda invändning som enligt utredningens mening med fog kan riktas mot Haagkonventionens bestämmelse om forum negotii hänför sig sålunda till uttrycket »ou autre» (établissement). Detta uttryck – vilket med hänsyn till även den engelska texten (»other business establishment») ansetts kunna i det lagförslag som bygger på svensk anslutning till Haagkonventionen ges motsvarigheten »annan affärsinrättning» – synes visserligen inte föranleda några mera avsevärda betänkligheter. Det har likväl befunnits inte böra få någon motsvarighet i det alternativa förslaget, som alltså härvidlag ansluter sig till den svensk-schweiziska konventionen.⁵

I detta sammanhang må uppmärksammas, att Haagkonventionen inte innehåller någon motsvarighet till den regel, som uppställs i den svensk-schweiziska konventionen art. 5 no 5, enligt vilken domstolen skall anses behörig där svaranden i den stat, där domen meddelats, haft ombud som han enligt lagen i denna stat var pliktig att hålla och tvisten hänförde sig till verksamhet som han där utövade. Enligt den nordiska konventionen erkänns i här avsedda fall domstolens behörighet jämväl ifråga om treds-

³ Se härtill Denemark a.a. s. 197 ff.

⁴ Jfr Denemark a.a. s. 200.

⁵ De bilaterala konventionernas regler om forum negotii synes i allmänhet i sak tämligen nära ansluta sig till Haagkonventionens. Några definitioner av rörelsebegreppet eller andra anknytningsfakta förekommer ej.

kodomar. Under förarbetena till den svensk-schweiziska konventionen har den nyss återgivna bestämmelsen tillmätts en viss vikt från svensk sida med hänsyn till bestämmelser i patent- och försäkringslagstiftningen.⁶ Enligt utredningens mening är det emellertid inte lämpligt att ta in en bestämmelse av detta slag i en multilateral konvention avseende ett större antal stater eller i en svensk lag, vars tillämpning förutsätts bygga på överenskommelser med ett antal stater, vilkas lagstiftning i det aktuella hänseendet inte på förhand kan överblickas. Endast en undersökning, i vilken utsträckning ifrågakommande stater föreskriver skyldighet att ställa ombud, kan ge vid handen, huruvida en bestämmelse av ifrågavarande slag kan anses acceptabel beträffande domar från en viss stat. Haagkonventionen medger emellertid fördragslutande stater att i kompletterande bilateralt avtal inbegripa exempelvis en forumbestämmelse av den diskuterade innebörden, och det kan måhända finnas fog för att i förhållande till vissa länder utnyttja denna möjlighet eller att eljest i vissa bilaterala avtal inbegripa en dylik bestämmelse.

4.1.2.3 *Fastighetsforum*

Enligt p. 3 i Haagkonventionens art. 10 skall domstolen anses behörig, »lorsque l'action a eu pour objet une contestation relative à un immeuble situé dans l'Etat d'origine».

Det får anses klart, och har i remissyttrandena över förslaget till Haagkonvention inte dragits i tvivelsmål, att man såvitt avser erkännande av utländsk dom har anledning att i åtminstone vissa tvister rörande fast egendom acceptera den fasta egendomens befintlighet i domslandet såsom behörighetsgrundande.¹ Man har härvidlag i första hand skäl att tänka på tvister, vilkas anknytning till fast egendom i utlandet är av sådan beskaffenhet, att svensk domstol under inga förhållanden anses behörig att ta upp tvisten.

Från denna utgångspunkt aktualiseras här spørsmål om avgränsning och precisering av en regel om fastighetsforum i vä-

sentligen två hänseenden. Det ena gäller vad som i förevarande sammanhang bör förstås med fast egendom. Det andra avser vilken relation mellan tvisten och den fasta egendomen som bör fordras för att behörighetsregeln skall bli tillämplig.

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har delegationen pekat på det i och för sig obestridliga förhållandet, att innebörden av uttrycket fast egendom varierar betydligt från land till land. Något direkt önskemål om en precisering härvidlag har emellertid delegationen inte framfört. Det får väl också anses realistiskt att tänka sig, att en precisering av begreppet fast egendom skulle kunna uppnås i en multilateral konvention av Haagkonventionens typ eller i en svensk lag avsedd att efter internationella överenskommelser om ömsesidighet kunna bringas i tillämpning i förhållande till ett antal utländska stater, som inte på förhand kan överblickas. Möjligen skulle man kunna tänka sig en bilateral precisering i förhållande till varje stat, med vilken överenskommelse träffas. Inom ramen för Haagkonventionens regelsystem är emellertid en sådan precisering inte medgiven. Det må också nämnas, att såvitt känt ingen bilateral konvention i ämnet innehåller någon precisering av begreppet fast egendom. Också i den nordiska konventionen och den svensk-schweiziska konventionen talas om fast egendom utan någon närmare precisering, oaktat fastighetsbegreppen inte ens i dessa länder fullständigt sammanfaller. Enligt utredningens mening synes det sannolikt, att en sådan precisering kan undvaras också i åtminstone flertalet av de överenskommelser om erkännande av

⁶ Se NJA II 1937 s. 18.

¹ Anmärkas må dock, att ingen regel om fastighetsforum finns vare sig i den svensk-schweiziska konventionen eller — för fall av tredskodom — i den nordiska konventionen. Att exklusiv domsrätt för fastighetsforum bör föreligga i vissa tvister med anknytning till fast egendom har visserligen beaktats genom undantag från konventionerna av vissa avgöranden rörande fast egendom i annan stat än domstolsstaten, men konventionerna föreskriver inte positivt att avgöranden som i motsvarande fall meddelats i konventionsstat, där fastigheten är belägen, skall erkännas. Anledningen härtill har utredningen inte kunnat utröna.

utländska domar, som inom överskådlig tid kan tänkas bli aktuella för svensk del.

Vad härefter gäller tvistens relation till den i domslandet befintliga egendomen synes det kunna anses utan vidare klart, att samtliga tvister av det slag som avses i regeln om det obligatoriska fastighetsforum i 10: 10 RB bör inbegripas.² Enligt delegationen inger det däremot betänkligheter att inbegripa sådana tvister som avses i regeln om det fakultativa fastighetsforum i 10: 11 RB. Utredningen har för sin del på det hela taget inga betänkligheter härvidlag. Den valrätt som enligt 10: 11 RB medgivits käranden på det interna planet synes väsentligen föranledd av att i de avsedda fallen utredning och bevisning i allmänhet lättast kan förebringas vid forum rei sitae. Direkt har detta i förarbetena uttalats beträffande punkterna 3 och 4 i lagrummet.³ Med avseende på p. 4 sägs, att skälig hänsyn till käranden därför synes kräva, att han har möjlighet att instämma tvisten till fastighetsforum. Enligt utredningens mening gör sig detta krav på skälig hänsyn till käranden gällande med än större styrka, då det gäller ett val mellan domstolar i skilda stater. Hårtill kommer, att det i tvister av de i 10: 11 RB avsedda lagen även enligt vår internationella privaträtt åtminstone vanligtvis torde vara lagen i den stat, där fastigheten är belägen, som skall tillämpas.

En särställning intar emellertid från nu anförda synpunkter p. 2 i 10: 11 RB. Denna punkt har ju självständig betydelse vid sidan av p. 1 endast då betalningsskyldigheten inte avser köpeskillning för fastigheten utan fastigheten pantförskrivits för en skuld av annat slag. I sådant fall finns ingen särskild anledning förutsätta vare sig att lagen i det land där fastigheten ligger skulle vara tillämplig beträffande den personliga betalningsskyldigheten eller att utredning härvidlag lättast kan förebringas i detta land. Regeln i fråga avser tydligen närmast att fylla funktionen, att käranden inte skall tvingas till dubbla rättegångar, om han vill ha jämväl den personliga betalningsskyldigheten fastställd. Denna synpunkt gör sig naturligen i och för sig gällande också på

det internationella planet. Det synes likväl kunna ifrågasättas, att detta är ett tillräckligt starkt skäl för att låta pantförskrivningen medföra internationellt erkänd behörighet för forum rei sitae också beträffande den personliga betalningsskyldigheten.

I sak synes Haagkonventionens regel svara mot den ståndpunkt som utredningen enligt det anförda finner befogad. I belysning av jämväl den engelska textens uttryck »an issue relating to immovable property» och mot bakgrunden av uttalanden i konventionens förarbeten, enligt vilka regeln bör ges en vidsträckt räckvidd synes den samma inbegripa inte bara de i 10: 10 RB utan också de i 10: 11 p. 1, 3, 4 och 5 avsedda tvisterna. Däremot synes sådan talan som avses i 10: 11 p. 2 RB utan att samtidigt falla under första punkten av detta lagrum inte kunna anses inbegripen under Haagkonventionens regel om fastighetsforum. Det förefaller å andra sidan svårt att tänka sig några andra tvister än de nämnda, på vilka denna regel skulle bli tillämplig.⁴ I remissyttranden över förslaget till Haagkonvention har regeln emellertid av Överståthållarämbetet ansetts alltför otydlig och även av delegationen kritiserats av detta skäl. Utredningen anser likväl en mot Haagkonventionens regel svarande bestämelse acceptabel även från formell synpunkt i betraktande av å ena sidan att den synes fylla rimliga anspråk på tydlighet och å andra sidan att det vid sådana internationella förhandlingar, på vilka den svenska lagens tillämpning förutsätts baserad, måste bli svårt att utforma och nå enighet om en detaljerad katalog av den typ som bestäm-

² Beträffande de synpunkter som gör sig gällande härvidlag må hänvisas till SOU 1938:44 s. 146 och NJA II 1937 s. 26.

³ Såsom allmän motivering till 10:11 RB uttalas i SOU 1938:44 s. 146, att "ur utredningssynpunkt eller med hänsyn till kärandens intresse" möjlighet bör finnas att vid fastighetsforum väcka vissa tvister, som för närvarande ej hänföres dit.

⁴ Det bör uppmärksammas, att vissa tvister som eljest skulle inbegripas under Haagkonventionens regel, exempelvis tvist rörande återvinning i konkurs av ett avtal om överlåtelse av fast egendom, är uteslutna från konventionens tillämpningsområde.

melserna i 10:10 och 10:11 RB representerar.⁵

4.1.2.4 Forum för talan i anledning av skadegörande handling

Enligt p. 4 av art. 10 i Haagkonventionen skall domstolen anses behörig, »lorsque le fait dommageable sur lequel est fondée l'action et qui a provoqué un préjudice d'ordre corporel ou matériel est survenu dans l'Etat d'origine et que l'auteur du fait dommageable y était présent à ce moment».

I remissyttrande över förslaget till Haagkonventionen har delegationen såsom sin mening uttalat, att en behörighetsregel av detta slag inte kunde godtas i en multilateral konvention med fri anslutningsrätt. I bilaterala överenskommelser skulle däremot regler angående erkännande och verkställighet av skadeståndsdomar bättre kunna utformas med hänsyn till det materiella innehållet i de båda ländernas skadestånds-rätt. Det första ledet i detta uttalande har numera förlorat sin aktualitet med den karaktär Haagkonventionen slutligen givits. Det senare ledet synes emellertid implicera, att en regel om forum för talan i anledning av skadegörande handling på grund av olikheterna mellan de skadeståndsrättsliga reglerna i skilda ifrågakommande länder inte lämpligen kan ges en enhetlig utformning i förhållande till i allt fall något mera beaktansvärt antal stater. Såvitt detta är delegationens mening kan utredningen för sin del inte biträda densamma. På skäl som anförts redan i avsnittet om urval av stater, vilkas domar överhuvud kommer ifråga för erkännande, anser utredningen att enbart de större eller mindre skiljaktigheterna mellan de olika ifrågakommande staternas materiella rättsregler i princip inte bör tillmätas betydelse vare sig med avseende på frågan om dylikt urval eller med avseende på regleringen av behörighetsfrågan. I avsnittet med allmänna synpunkter på den avsedda lagstiftningen och dess funktion har utredningen också såsom exempel på en sådan skäligen avvägning av parternas motstridiga intressen som man vid reglering av behö-

righetsfrågan har anledning eftersträva an-fört en regel, enligt vilken den som skadats vid en trafikolycka kan i det land där olyc-kan inträffat utverka en internationellt gångbar dom. En lämpligt utformad regel om forum för talan i anledning av skade-görande handling synes vara en värdefull ingrediens i den behörighetsreglering man bör söka uppnå. Tidigare har visserligen framhållits, att man måhända inte reservationslöst kan godta utländska skadestånds-domar på högre belopp än som enligt svenskt synsätt ter sig rimliga. Att för den skull utesluta domar meddelade vid forum delicti synes emellertid knappast påkallat. Det är inte heller någon fullt effektiv utväg, eftersom ju sådana domar kan tänkas meddelade även av domstol som varit behörig på annan grund. Därest regeln om ordre public inte finnes utgöra en tillräcklig säkerhetsventil härvidlag, torde i stället få övervägas att beträffande skadeståndsdomar från viss stat införa en jämningsmöjlighet.¹

Med avseende på utformningen av den ifrågavarande behörighetsregeln i förslaget till Haagkonvention har delegationen framhållit, att bestämmelsen vore mera långtgående än den svensk-schweiziska konventionens motsvarande regel och att en utvidgning i jämförelse med denna inte föreföll påkallad. Den följande framställningen synes med hänsyn härtill – och i betraktande av att i remissyttrandena över förslaget till Haagkonvention ingen gensaga från något annat håll framställts mot den här aktuella bestämmelsen – lämpligen kunna väsentligen anknytas till skiljaktigheterna mellan de båda konventionerna.

Den aktuella bestämmelsen i den svensk-schweiziska konventionen har följande lydelse »... där domen avser förpliktelse på grund av lagstridig gärning, som svaranden begått i den stat där domen meddelats, och

⁵ Flertalet av de bilaterala konventionerna innehåller regler om fastighetsforum. I några, exempelvis de belgiska fördragen med Schweiz, Tyskland och Österrike talas om fall då "l'action avait pour objet un droit réel sur un immeuble" belägen i domslandet. I övrigt förekommer ett flertal olika varianter, av vilka ingen synes fylla större anspråk på tydlighet än Haagkonventionens regel.

¹ Se ovan s. 46 f.

svaranden under vistelse i denna stat personligen fått del av stämningen; och skall härvid med sådan förpliktelse likställas förpliktelse som har sin grund i olyckshändelse i följd av trafik med fortskaffningsmedel av vad slag som helst;».

Angående innebörden av den nu återgivna bestämmelsen bör anmärkas följande. Det i den svenska översättningen av konventionstexten uppställda kravet på att gärningen skall vara lagstridig torde inte innebära att den skall strida mot skriven lag. Ett sådant krav kan förmodligen inte anses innefattat i den franska textens uttryck »acte illicite». I förarbetena uttalas också, att under bestämmelsen faller varje handling, genom vilken utomobligatorisk skada vållas och som medför skadeståndsplikt. Det får säkerligen antas, att med positivt handlande skall jämsättas underlåtenhet. Däremot synes det osäkert i vad mån ett domstolsavgörande, enligt vilket svarandeparten ålagts att utge skadestånd oberoende av vållande (strikt skadeståndsansvar) kan falla in under den ifrågavarande bestämmelsen, såvida det inte är fråga om förpliktelse, som har sin grund i olyckshändelse i följd av trafik med fortskaffningsmedel. Att bestämmelsen – fränsett trafikskador – omfattar skadeståndsdomar på grund av presumerat vållande – där alltså svaranden rättsligt sett kunnat fria sig genom exculpationsbevisning – förefaller sannolikt men icke helt säkert.

Regeln i den svensk-schweiziska konventionen förutsätter, att svaranden är identisk med den person som begått den skadeståndsgrundande gärningen och att han under vistelse i domlandet personligen fått del av stämningen. Bestämmelsens tillämpning är däremot inte begränsad till vissa slag av skador.

Om Haagkonventionens regel sammanställs med det nu anförda kan konstateras, att denna regel visserligen i flera väsentliga hänseenden är mera långtgående men att den i ett hänseende är snävare, nämligen i så måtto att den avser endast skadegörande handling vars objekt är en person eller en sak. S. k. ideellt skadestånd för person-

eller sakskada är visserligen inte uteslutet. Däremot är alltså domar avseende ersättning för s. k. allmän förmögenhetsskada uteslutna från den aktuella behörighetsregeln i Haagkonventionen. Huruvida denna begränsning verkligen är sakligt påkallad kan kanske diskuteras. I betraktande av den svenska rättens allmänt restriktiva inställning till ersättning för dylik skada synes man emellertid från svensk sida inte ha anledning att påyrka någon utvidgning. Eftersom begränsningen under förarbetena till Haagkonventionen inte ifrågasatts från något håll, synes man också kunna räkna med att den accepteras av de stater, med vilka Sverige närmast kan tänkas sluta överenskommelser i ämnet, vare sig Sverige ansluter sig till Haagkonventionen eller icke.

Båda konventionerna förutsätter, att den skadegörande gärningen skall ha begåtts i domstolsstaten, och nöjer sig alltså inte med att skadan vare sig omedelbart eller medelbart uppkommit där. Om vi tills vidare förutsätter, att svaranden är identisk med gärningsmannen, föreligger emellertid den skillnaden, att Haagkonventionen inte kräver, att svaranden skall ha personligen fått del av stämningen under vistelse i domlandet. Vad som är den rättspolitiska motiveringen till den svensk-schweiziska konventionens krav härvidlag framgår inte av dess förarbeten. Kanske har man tänkt på att det är mindre betungande att processa i ett främmande land, om man vid tiden för rättegångens inledande faktiskt befinner sig i landet. Denna synpunkt har emellertid ingen större bärkraft i en stor del av de ifrågakommande fallen, nämligen dels då det varken av hänsyn till svarandens eller motpartens intresse påkallas att svaranden inställer sig personligen, dels och framför allt i de fall, där svaranden vid stämningens delgivning vistas i landet under sådana omständigheter, att han inte kan finna det med sina intressen förenligt att stanna kvar i landet under hela den tid som behövs för rättegången. Man har härvidlag särskild anledning att tänka på skador som svaranden orsakat under en turistresa. Man kan å andra sidan ställa sig frågande inför att

svaranden skall premieras för att han lyckats ta sig ur landet innan stämning delges. En dylik regel synes inte bara obillig mot käranden utan också ägnad att skada svarandens egna intressen. Man måste nämligen förutsätta, att käranden utnyttjar alla till buds stående medel för att förmå svaranden att kvarstanna i landet, till dess stämning hinner delges, och ofta kan reseförbud eller motsvarande tvångsmedel tänkas stå honom till buds. Att svaranden skall kvarhållas enbart därför att hans närvaro vid tidpunkten för stämningens delgivning utgör en nödvändig förutsättning för domens erkännande utomlands förefaller föga rationellt.²

Till skillnad från den svensk-schweiziska konventionen förutsätter Haagkonventionen inte att svaranden är identisk med skadans upphovsman, och kravet på vistelse i domstolsstaten vid tidpunkten för den skadegörande gärningen hänför sig endast till den sistnämnde. Detta har intresse bl. a. med avseende på trafikskador. Enligt Haagkonventionen men inte enligt den svensk-schweiziska konventionen skall man sålunda i princip erkänna en dom, som ålägger ägaren av en bil att ersätta skada, vilken i domstolsstaten orsakats av annan förare av bilen, även om ägaren aldrig befunnit sig där, och motsvarande gäller beträffande förhållandet mellan trafikförsäkringsgivare och ägaren eller annan förare. Haagkonventionens ståndpunkt synes emellertid även härvidlag vara att föredra. Den som skadats vid en trafikolycka i sitt hemland synes ha större anledning att beklaga sig, om han för att få ersättning nödgas processa utomlands än den för skadan ansvarige har, därest meddelande av trafikförsäkring eller utlåning eller uthyrning av ett fordon medverkar till motsvarande konsekvens för hans del. Det bör emellertid framhållas, att erkännande och verkställighet av utländska domar inte får någon nämnvärd praktisk betydelse för möjligheten att få ut ersättning för skada i följd av trafik med motorfordon. Hos oss – liksom förmodligen på de flesta andra håll – krävs för införande i riket av motorfordon att ersätt-

ning för trafikskada kan utfås i riket. Detta krav kan uppfyllas genom tecknande av en särskild s. k. gränsförsäkring hos inländskt försäkringsföretag. I förhållandet mellan bl. a. nästan alla västeuropeiska stater har emellertid försäkringsfrågan ordnats genom ett system med internationella trafikförsäkringskort (s. k. gröna kort). Systemet innebär att enligt avtal mellan försäkringsbolagen en byrå i varje stat – i Sverige Trafikförsäkringsföreningen – åtar sig att gentemot skadelidande bära trafikförsäkringsansvaret för skada som i den staten orsakas av fordon, för vilket internationellt trafikförsäkringskort utfärdats i annan stat. För tvister om regress mellan försäkringsföretagen har skiljeförfarande avtalats.

Eftersom det enligt Haagkonventionens regel förutsätts, att själva den skadegörande handlingen och inte bara dess effekt inträffat i domstolsstaten, kan man fråga sig, vad kravet på närvaro av skadans upphovsman vid tiden för den skadegörande handlingen har för praktisk betydelse. Måste man inte alltid förutsätta, att skadans upphovsman är tillstades där den skadegörande handlingen sker? Såvitt gäller positivt handlande synes svaret inte kunna bli annat än jakande. I fråga om underlåtenhet får emellertid rekvisitet betydelse, eftersom en skadegörande underlåtenhet torde få anses lokaliserad till den plats där ett positivt handlande till förebyggande av skadan bort ske och den för underlåtenheten ansvarige ingalunda behöver ha befunnit sig där.

Vad som bör förstås med skadans upphovsman har inte närmare diskuterats under Haagkonventionens förarbeten. Frågan kan otvivelaktigt vålla tillämpningssvårigheter i fall då handlande eller underlåtenhet av flera personer medverkat till uppkomsten av en skada. Kausalitetsproblem av denna typ har man emellertid att i åtskilliga olika sammanhang utan ledning i lagtexten brottas med i rättstillämpningen, och det synes inte kunna utgöra någon vägande invändning mot den diskuterade regeln, att den inte ger några riktlinjer för tillämpningen

² Jfr Lando, a.a. s. 317.

härvidlag. Problemet kan inte heller här analyseras mera ingående. Det finns emellertid anledning att beröra en speciell situation i anslutning till ett uttalande av delegationen i dess remissyttrande över förslaget till Haagkonvention. Delegationen har där uttryckt farhågor för att den diskuterade regeln kunde komma att tillämpas i fall, där tillverkare och exportörer avkrävdes ett mer eller mindre strikt ansvar för verkliga eller blott presumerade brister i produkter, som de tillhandahållit i sin rörelse. Härtill må först framhållas, att de allra flesta av de fall, som efter ordalagen omfattas av delegationens uttalande, under inga förhållanden kan falla under den aktuella behörighetsregeln redan på den grund att denna är begränsad till skada på person eller egendom. Skadestånd för att en leverans inte varit av kontraktsevenlig kvantitet eller kvalitet kan alltså utan vidare lämnas åsido. Kvar står fall, där en exportör sålt gods med skadebringande egenskaper till en återförsäljare i utlandet, vilken sålt varan vidare till någon, som försakats person- eller sakskada. Enligt utredningens mening blir emellertid behörighetsregeln åtminstone normalt inte ens i detta fall tillämplig på exportören. En eventuell skadeståndsdom mot exportören måste grundas på exportörens egen försäljning av gods med skadebringande egenskaper såsom det väsentliga ledet i den kedja av händelser, som utlöst skadan. Därvid torde exportörens och inte återförsäljarens försäljning vara att betrakta som den relevanta skadegörande handlingen, och den kan normalt förutsättas inte ha skett i domlandet. Resultatet kan i allt fall förmodas överensstämma med vad man vid Haagkonferensen åsyftat. Både kravet på att själva den skadegörande handlingen och inte bara dess effekt skall ha inträffat i domlandet och kravet på närvaro av skadans upphovsman har nämligen syftat till att utesluta fall av ansvarighet för åtgärder s. a. s. över statsgränserna. Det berörda fallet synes vara ett ganska typiskt exempel på fall av just detta slag.

Det återstår att beröra den skillnad mellan Haagkonventionen och den svensk-

schweiziska konventionen som består däri, att sistnämnda konventions motsvarande bestämmelse möjligen är – frånsett trafikskador – begränsad till vållande, medan Haagkonventionen inte utesluter skadeståndsdomar grundade på regler om strikt skadeståndsansvar. Enligt utredningens mening saknas anledning att i förevarande sammanhang skilja mellan olika skadeståndsregler. Frågan gäller ju inte, i vad mån utländska skadeståndsregler skall accepteras. Om en kontroll av tillämplig lag befinnes önskvärd synes det i allt fall betydligt mera rationellt att ge en direkt föreskrift härom än att söka komma till rätta med detta problem genom en begränsning av behörighetsreglerna. Behörighetsfrågan bör ses ur processuell synvinkel. Det kan därvid näppeligen med fog göras gällande, att platsen för en skadegörande handling väl är ett rimligt anknytningsmoment såvitt gäller skadestånd på grund av värdslöshet men inte i fråga om strikt skadeståndsansvar.

Haagkonventionens regel om forum för talan i anledning av skadegörande handling kan väl knappast sägas representera någon teoretiskt konsekvent lösning av problemet. Dess rekvisit framträder tillsammans snarare såsom en kompromiss mellan företrädare för en mera extensiv och en mera restriktiv linje. Mot bakgrunden av det anförda finns det emellertid anledning förmoda, att Haagkonventionens regel i praktiken kommer att fungera tillfredsställande, och de utvidgningar den innehåller i jämförelse med den svensk-schweiziska konventionen synes i det väsentliga välgrundade. Det torde dessutom vara vanskligt att finna en annan regel, som har utsikter att bli accepterad av något beaktansvärt antal utländska stater. Utredningen har därför ansett den svenska lagens regel om forum för talan i anledning av skadegörande handling böra utformas i överensstämmelse med Haagkonventionens regel, vare sig Sverige kommer att ansluta sig till Haagkonventionen eller icke.³

(Se not sid. 94)

4.1.2.5 *Avtalat forum*

Bestämmelser om avtalat forum finns i tre olika Haagkonventioner, nämligen i 1958 års Convention sur la compétence du for contractuel en cas de vente à caractère international d'objets mobiliers corporels, i 1964 års Convention sur les accords d'élection de for och i 1966 års Haagkonvention. Av dessa reglerar den förstnämnda konventionen såväl direkt behörighet för avtalat forum (d. v. s. prorogativ och derogativ effekt av forumavtal) som erkännande och verkställighet av dom, vilken meddelats vid avtalat forum. Dess räckvidd är i gengäld begränsad till vissa transaktioner, nämligen internationella köp av lösa saker. Räckvidden av 1964 års konvention är inom förmögenhetsrättens område inte på motsvarande sätt begränsad. Denna konvention reglerar å andra sidan endast den direkta behörigheten för avtalat forum och innehåller inga självständiga bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar. Regleringen av forumavtal i 1966 års Haagkonvention är i sin tur – i likhet med regleringen av andra behörighetsgrunder – begränsad till den indirekta behörigheten, d. v. s. till behörighetsgrunden såsom villkor för erkännande och verkställighet av dom. Den i 1966 års Haagkonvention intagna regeln härom återfinnes i p. 5 av art. 10 och har följande lydelse: » . . . . lorsque, par une convention écrite ou par une convention verbale confirmée par écrit dans un délai raisonnable, les parties se sont soumises à la compétence du tribunal de l'Etat d'origine pour connaître des différends nés ou à naître à l'occasion d'un rapport de droit déterminé, à moins que le droit de l'Etat

requis ne s'y oppose à raison de la matière;».

Det bör först uppmärksammas, att den indirekta reglering, som skett genom den återgivna bestämmelsen, avser väsentligen endast vad man kan kalla formerna för avtalets slutande. Frågan om eventuell ogiltighet av ett forumavtal på någon grund av den typ som avses i exempelvis 3 kap. avtalslagen berörs inte i konventionen. Det är därmed klart, att verkställighetsmyndighet utan hinder av konventionen kan vägra att verkställa en dom av utländsk domstol, vars behörighet grundats på forumavtal, om myndigheten med tillämpning av de regler, på vilka verkställighetsstatens internationella privaträtt ger anvisning, finner avtalet vara behäftat med någon sådan ogiltighetsgrund. Däremot kan verkställighetsmyndigheten inte underkänna ett forumavtal på den grund att avtalet inte uppfyller formkrav utöver de i konventionen uppställda. I detta sammanhang må uppmärksammas en bestämmelse i konventionens art. 23 p. 10, som medger fördragsslutande stater att bilateralt erkänna domstolens kompetens i fall, där sådan föreligger enligt en annan dem emellan gällande konvention, vilken inte upptar särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet. Stater, som anslutit sig till 1964 års konvention om avtalat forum, kan på denna väg införliva sistnämnda konventions behörighetsregler i 1966 års Haagkonventions regelsystem.

Till den reservation som ineffattas i sista satsen av Haagkonventionens art. 10 p. 5 återkommer utredningen i senare sammanhang.¹

Det kan inte råda något tvivel om att avtal mellan parterna i princip bör godtas såsom behörighetsgrundande i förevarande sammanhang. Frågan blir då, i vad mån och på vilket sätt förutsättningarna för avtalets giltighet bör regleras. Enligt utredningens mening är det knappast möjligt att i en konvention eller en svensk lagstiftning om erkännande av utländska domar uppnå en reglering av förutsättningarna för ett forum-

¹ Se nedan s. 108 ff.

avtals giltighet som är på en gång uttömmande och sakligt tillfredsställande. 1964 års konvention innehåller visserligen med avseende på den direkta behörigheten en reglering som gör anspråk på att vara härvidlag i det närmaste fullständig.² Den har emellertid i fråga om ogiltighetsgrunderna blivit så vag, att exemplet näppeligen manar till efterföljd.³ Det synes vara att föredra, att frågan om avtals ogiltighet på grund av sådana a-typiska omständigheter som tvång, svek och liknande lämnas öppen. Däremot synes det knappast tillfredsställande att också frågan om själva slutandet av ett forumavtal skall – på sätt som skett i den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen – lämnas helt öppen. Visserligen förefaller det inte realistiskt att anta, att man inom ramen för en konvention eller en lagstiftning om erkännande av utländska domar skulle kunna uppnå en fullständig reglering beträffande forumavtal ens på detta något mera begränsade område av avtalsrätten. Även om man med avseende på särskilda modaliteter i avtalslutandet måste räkna med ett betydande utrymme för supplerande regler av allmän avtalsrättslig räckvidd, synes det emellertid både möjligt och eftersträvansvärt att ge några allmänna riktlinjer beträffande förutsättningarna för att ett forumavtal skall anses vederbörligen slutet. Samtliga ovan berörda konventioner utom den nordiska och den svensk-schweiziska innehåller också regler av detta slag, och detsamma gäller i fråga om skiljeavtal 1958 års New York-konvention i ämnet.

Spörsmål om den lämpliga utformningen av regler rörande formerna för slutande av forum- och skiljeavtal erbjuder emellertid stora svårigheter. Dylika spörsmål har under arbetet på var och en av de nämnda konventionerna blivit mycket ingående diskuterade och föranlett betydande meningsbrytningar. De fyra konventionernas lösningar företer också alla vissa inbördes skiljaktigheter härvidlag. Det är inte möjligt att här i detalj ange innebörden av de olika ifrågakommande konventionsbestämmelserna, i all synnerhet som det beträffande dem alla föreligger vissa tolkningssvårigheter.⁴

I det följande skall emellertid göras ett försök att belysa deras inbördes förhållande i mera väsentliga hänseenden.

Samtliga berörda konventionsbestämmelser förutsätter ett skriftligt element såsom nödvändig ingrediens i ett giltigt avtal. Medan New York-konventionen kräver, att avtalet skall vara skriftligt i den meningen, att skiljeavtalet skall endera innefattas i en av parterna gemensamt underskriven handling eller vara »contained in an exchange of letters or telegrams», förutsätts emellertid enligt övriga konventioner inte nödvändigtvis skriftlig eller telegrafisk förklaring av båda parter.⁵ Enligt 1964 års konvention är forumavtal »valablement formé» om ena parten accepterat ett skriftligt förslag av andra parten, varvid konventionen inte uppställer något särskilt krav på acceptens form och dess förarbeten förutsätter, att accept under vissa omständigheter skall kunna föreligga genom passivitet. I 1958 års Haagkonvention stadgas, att om forumöverenskommelsen utgör ett led i ett muntligen slutet köpeavtal, den inte är giltig med mindre den uttryckts eller bekräftats i en skriftlig förklaring av endera parten eller av en mäkklare samt förklaringen lämnats obestridd.⁶ Det vill synas som om denna bestämmelse skulle vara så att förstå, att själva forumfrågan inte behöver ha varit föremål för något föregående muntligt avtal utan forumavtal kan komma till stånd exempelvis genom att en köpare efter att ha muntligen

² Undantag utgör dock frågor om "capacité des parties". Se Actes et Documents de la Dixième session, tome IV s. 212 ff.

³ Se konventionens art. 4 st. 3; jfr Actes et Documents de la Dixième session, tome IV s. 212 ff.

⁴ För ett närmare studium må hänvisas till främst respektive konventions förarbeten. Beträffande särskilt 1958 års Haagkonvention se också Denmark, a.a. s. 258 ff. med hänvisningar.

⁵ Enligt Denmark, s. 273, skulle New Yorkkonventionen vara förenlig med ståndpunkten, att bindande skiljeavtal kan slutas genom underlåtenhet att reklamera mot en i orderbekräftelse e.d. intagen skiljeklausul. Utredningen kan för sin del inte biträda denna uppfattning. Om klausulen första gången förts på tal i en skrift, som inte blivit föremål för någon meningsyttring av motparten, kan den inte rimligen anses "contained in an exchange of letters or telegrams".

⁶ Bestämmelsen har här återgivits efter Denmark's översättning s. 264.

accepterat ett försäljningsanbud underlåter att reklamera mot en skriftlig orderbekräftelse, vari säljaren för första gången i deras mellanhavande hänvisar till allmänna leveransbestämmelser som biläggs och som innehåller en forumklausul.⁷ Frågan om de närmare förutsättningarna för att passivitet skall kunna tillerkännas samma verkan som en uttrycklig accept regleras däremot inte av texten till vare sig 1958 års eller 1964 års konventioner.⁸

Enligt 1966 års Haagkonvention krävs för giltighet av ett forumavtal endera att avtalet är skriftligt eller att avtalet slutits muntligen och inom skälig tid skriftligen bekräftats. Beträffande det första alternativet ger förarbetena vid handen, att rekvisitet »skriftligt avtal» är avsett att »faire l'objet d'une interprétation très large, un simple télégramme pouvant être admis à cet égard».⁹ Trots uttalandets generella avfattning torde det emellertid få anses begränsat till spörsmål av den typ, som exemplifieras i dess senare led, d. v. s. till spörsmål om i vad mån en förklaring skall kunna anses skriftlig, oaktat den inte utgör en av avgivaren undertecknad skriftlig handling utan återgivits i skrift efter överbringande med tekniska hjälpmedel såsom telegram eller teleprinter. Mot bakgrunden av vad som förekommit vid bestämmelsens förarbeten i övrigt – och särskilt med avseende på dess senare led, såsom skall framgå av det följande – måste antas, att ett skriftligt avtal enligt konventionen förutsätter, att skriftliga förklaringar i nyss angiven mening avgivits av båda parter. Även om det i annat sammanhang må kunna vara befogat att anse ett skriftligt avtal föreligga även då en av ena parten avgiven skriftlig förklaring accepterats av motparten muntligen eller genom passivitet, torde sålunda ett dylikt avtal inte vara skriftligt i Haagkonventionens mening.

Det andra i Haagkonventionen uppställda alternativet förutsätter undantagslöst, att ett **muntligt avtal om forum träffats**, d. v. s. att muntliga samstämmiga förklaringar avgivits rörande forumavtalet, samt **kräver** dessutom, att det muntliga avtalet blivit bekräftat i skrift inom skälig tid. En bekräf-

telse i skrift av ett föregående muntligt avtal kan otvivelaktigt vara ensidig.¹⁰

Kravet på ett föregående muntligt avtal, i händelse en skriftlig förklaring föreligger endast från den ena parten, innebär tydligen, att en part – till skillnad från vad som är möjligt enligt 1964 års konvention om forumavtal – inte under några omständigheter kan bli bunden av ett forumavtal enbart genom sin passivitet. Å andra sidan är emellertid att märka, att det enligt 1966 års konvention inte – såsom enligt 1964 års konvention – förutsätts att den skriftliga förklaringen blivit vare sig uttryckligen eller tyst godtagen av motparten. Giltigt forumavtal kan enligt 1966 års konvention föreligga, även om en skrift, varigenom part sagt sig bekräfta ett muntligt forumavtal, föranlett en omedelbar gensaga från motparten. Detta kan synas ganska förvånande, eftersom avsikten under förarbetena till 1966 års konvention, såvitt nu är i fråga, väsentligen varit att stärka svarandens¹¹ ställning i jämförelse med 1964 års konvention. Framhållas bör dock, att det måste vara kärandens sak att styrka, att ett muntligt forumavtal slutits.¹² En skrift, som innehåller en bekräftelse av ett påstått muntligt avtal, har därvidlag naturligen endast ringa bevisvärde, om den utan dröjsmål föranlett gensaga, medan den i förening med

⁷ Se Dennemark s. 260 ff. med hänvisningar.

⁸ Jfr, beträffande 1958 års konvention, Hjerner i SvJT 1963 s. 200 f. med hänvisningar.

⁹ Commission générale, P.V. no 13 s. 4 i.f.

¹⁰ Detta torde följa redan därav, att en bekräftelse i skrift från ömse sidor av vad tidigare muntligen avtalats rimligen borde utan vidare kunna inbegripas under eller åtminstone tolkningsvis jämföras med ett skriftligt avtal. Till yttermera visso framgår emellertid uttryckligen av förarbetena, att bekräftelsen icke avsetts behöva vara ömsesidig. Se Commission générale, P.V. 13 s. 5.

¹¹ Vad som här diskuteras är det fall, att domen meddelats vid forum prorogatum. Den som åberopar forumavtalet måste därför förutsättas vara kärande. Till det fall, att ett forumavtal åberopas såsom grund för vägran att erkänna en meddelad dom, återkommer framställningen nedan. Se s. 111.

¹² Åtminstone måste detta – såsom också framhållits under förarbetena – gälla där tvist råder huruvida något forumavtal överhuvud kommit till stånd. Det fall, att parterna är ense om att muntligt forumavtal slutits men oense om dess innehåll, är måhända något mera svarbedömbart. Jfr Commission générale, P.V. 13 s. 5.

svarandens passivitet normalt torde få tillmätas betydande värde som bevis angående avtalets existens och innehåll. Om sålunda svarandens passivitet inte har någon materiell betydelse, kan den otvivelaktigt försätta honom i ett bevismässigt sämre läge. I jämförelse med en regel, enligt vilken muntligt avtal under alla omständigheter vore att godta, har å andra sidan den aktuella regeln från svarandens synpunkt fördelen, att den garderar honom mot överraskningar efter längre tids förlopp och därmed också ger honom större anledning att själv bevara den motbevisning han må ha tillgång till angående vad som förevarit vid muntliga förhandlingar.

Såväl 1958 års som 1964 års Haagkonventioner om forumavtal uppställer kravet, att ett forumavtal skall uttryckligen ange viss domstol såsom behörig. Detta krav avser väsentligen att utesluta möjligheten att klausuler, enligt vilka viss stats lag skall vara tillämplig eller ort i viss stat anges såsom uppfyllelseort, skall kunna tolkas såsom inefattande avtal också om behörighet för domstol i den staten. Något motsvarande rekvisit uppställs inte i 1966 års Haagkonvention. Det har emellertid förutsatts, att klausuler som de nyss berörda inte skall få tolkas såsom innefattande forumavtal.¹³

Angående innebörden av Haagkonventionens art. 10 p. 5 bör slutligen framhållas, att bestämmelsen inte tar någon ställning till i vad mån det – vare sig i skriftliga förklaringar som avges av båda parterna eller vid muntliga förhandlingar och därtill anslutande skriftlig bekräftelse – må vara tillräckligt för uppkomsten av ett giltigt forumavtal, att hänvisning sker till allmänna leveransbestämmelser eller annan handling, i vilken en forumklausul finns intagen. Frågan härom torde få anses oreglerad av konventionen och vara att bedöma efter allmänna avtalsrättsliga grundsatser. Härvidlag, liksom i andra av konventionen inte reglerade frågor om forumavtals giltighet, torde verkställighetsmyndigheten äga frihet att tillämpa den lag som dess eget lands internationella privaträtt ger anvisning på. Enligt utredningens uppfattning skiljer sig 1966

års Haagkonvention i nu berörda hänseende inte från vare sig övriga ovan nämnda Haagkonventioner eller New York-konventionen.

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har JK-ämbetet framhållit det otillfredsställande i att skilda konventioner uppställer olika formkrav på förevarande område. Också delegationen har i enahanda sammanhang understrukt vikten av enkelhet och överskådlighet. I det läge som nu föreligger – då förhandenvaron av tre olika Haagkonventioner med sinsemellan olika formkrav beträffande forumavtal och av New York-konventionen med ännu en lösning beträffande skiljeavtal är ett fullbordat faktum – synes dessa synpunkter, som i och för sig obestriddligen förtjänar instämmande, närmast föranleda att man i en svensk lag om erkännande av utländska domar såvitt möjligt söker undvika ytterligare en variant.

Av de diskuterade lösningarna är de i 1958 och 1964 års Haagkonventioner representerade de mest liberala, d. v. s. de vilkas krav för giltigt forumavtal är minst långtgående. 1958 års Haagkonvention har i detta hänseende på sin tid utsatts för skarp kritik i remissyttrandet från näringslivets organisationer.¹⁴ Därvid framförda synpunkter synes i viss utsträckning drabba också 1964 års Haagkonvention. I viss anslutning till Danmark, som uttalat sig till försvar för 1958 Haagkonventions lösning, är utredningen visserligen inte helt övertygad om att den framställda kritiken verkligen är bärkraftig. Hur härmed förhåller sig synes emellertid i detta sammanhang kunna lämnas därhän. Med utgångspunkt från Sveriges traditionellt mycket återhållsamma inställning till erkännande av utländska domar synes man nämligen sakna anledning att – i allt fall i strid mot uppfattningen inom betydande kretsar av det svenska näringslivet – söka genomdriva en i förevarande hänseende mera liberal bestämmelse än som motsvarar vad utländska stater vid bilaterala

¹³ Se t.ex. Session extraordinaire, Commission générale, P.V. 13 s. 6 (Rognlien).

¹⁴ Se härtill och till det följande Danmark a.a. s. 230 ff. med hänvisningar.

förhandlingar kan förmodas låta sig nöja med. Eftersom 1958 års Haagkonvention inte kan väntas vinna nämnvärd anslutning och då den i 1964 års konvention antagna lösningen redan två år senare av Haagkonferensen övergivits till förmån för en mera restriktiv lösning, synes det närmast bli sistnämnda lösning eller den av New Yorkkonventionen representerade som kan komma i fråga.

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har delegationen uttalat, att för ett prorogationsavtals giltighet bör fordras, att det träffats genom parternas samstämmiga viljeförklaringar, vilka skall direkt ange prorogationen eller innehålla en direkt accept av framfört förslag om prorogation. Konventionen borde därför, och inte minst för enkelhets och överskådliggighets skull, innehålla samma formkrav som upptagits för skiljeavtal i New Yorkkonventionen.

Såvitt man med krav på »direkt» angivande eller »direkt» accept avsett, att det under inga förhållanden kan vara tillräckligt med en hänvisning till leveransbestämmelser eller liknande standardvillkor, bland vilka en prorogationsklausul finns intagen, är utredningen i likhet med Danmark och på skäl som anförts av denne inte benägen att betrakta kravet såsom välgrundat. Såsom förut framhållits, kan f. ö. ett sådant krav inte utläsas ur vare sig New Yorkkonventionen eller 1966 års Haagkonvention. Då delegationen förklarar sig beredd att godta New Yorkkonventionens lösning synes den sålunda, såvitt nu är i fråga, kunna acceptera också 1966 års Haagkonvention. Ett krav på samstämmiga viljeförklaringar synes i samma mån gälla enligt båda konventionerna.

Frågan blir då närmast, huruvida man bör kunna godta Haagkonventionens i jämförelse med New Yorkkonventionen reducerade krav på skriftlighet, vilket innebär att de samstämmiga viljeförklaringarna må ha skett muntligen, ehuru en bekräftelse i skrift från åtminstone ena parten då måste ha tillkommit inom skälig tid. Det är visserligen tvivelaktigt, huruvida Haagkonventionens lösning härvidlag motsvarar kravet på

skriftligt avtal i 10:16 RB.¹⁵ Oavsett hur härmed förhåller sig synes emellertid Haagkonventionens lösning inte kunna sägas strida mot ett entydigt ställningstagande av den svenske lagstiftaren till önskvärdheten av krav på skriftlig form i förevarande sammanhang. Beträffande avtal om såväl utländsk som svensk skiljedom finns ju intet som helst krav på skriftlig form, och det synes inte kunna med fog hävdas – och har veterligen heller inte hävdats – att det härvidlag skulle finnas sakliga skäl för att skilja mellan prorogations- och skiljeavtal – eller i allt fall att uppställa strängare formkrav för den förra än för den senare typen av avtal. Enligt utredningens mening erbjuder den i 1966 års Haagkonvention antagna lösningen inte heller i senast berörda hänseende några betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt.¹⁶

Från enhetlighetssynpunkt hade det visserligen kanske varit önskvärt, att New Yorkkonventionens lösning accepterats också för Haagkonventionens del. Då så inte skett synes det emellertid knappast erbjuda övertvägande fördelar att i en svensk lag om erkännande av utländska domar föredra New Yorkkonventionens lösning framför Haagkonventionens. Om Sverige beträffande skiljeförfarande biträder New Yorkkonventionen och beträffande erkännande av domar accepterar Haagkonventionens lösning i fråga om prorogationsavtal, kommer man visserligen även framgent att få nackdelen av två olika lösningar för dessa båda ur förevarande synpunkt i allt väsentligt

¹⁵ Måhända skulle Danmark ha varit benägen att besvara frågan jakande, eftersom han i princip ansett skriftlighetskravet uppfyllt, därest avtalet manifesterats i en skriftlig handling, som tillställts motparten före eller i nära samband med själva avtalets ingående.

¹⁶ Av de bilaterala konventionerna innehåller de belgiska fördragen med Schweiz, Österrike och Tyskland samt fördraget mellan Nederländerna och Tyskland regler om forum prorogationis, som i sak väsentligen torde ha samma innebörd som Haagkonventionens. De italienska konventionerna med Belgien, Nederländerna och Schweiz samt konventionerna mellan England och Frankrike och mellan Nederländerna och Österrike kräver skriftlig överenskommelse, medan det i övriga konventioner vari frågan reglerats inte uppställts några uttryckliga formkrav.

jämförliga typer av avtal. Om Sverige för prorogationsavtalens del accepterar New York-konventionens lösning, sätter man sig i gengäld ur stånd att ratificera 1966 års Haagkonvention. Även om anslutning till sistnämnda konvention ur andra synpunkter inte skulle anses komma i fråga, får dess bestämmelse rörande prorogationsavtal anses vara den som har de största utsikterna att bli accepterad av utländska stater vid bilaterala förhandlingar om erkännande av domar. Dessa synpunkter torde väga tyngre än nackdelen av bristande enhetlighet i regleringen av forum- och skiljeavtal. Av nu anförda skäl har en mot Haagkonventionens lösning svarande bestämmelse upptagits i båda de alternativa förslagen.

4.1.2.6 *Tyst prorogation*

Enligt Haagkonventionen art. 10 p. 6 skall domstolen anses ha varit behörig »lorsque le défendeur a procédé au fond sans décliner la compétence du tribunal d'origine ou faire de réserves sur ce point; toutefois, cette compétence ne sera pas reconnue si le défendeur a procédé au fond pour s'opposer à une saisie ou en obtenir la mainlevée, ou si le droit de l'Etat requis s'oppose à cette compétence à raison de la matière;».

Det återgivna stadgandet kan sägas innebära, att en svarandes förbehållslösa ingående i svaromål vid den domstol, dit han blivit stämd, i princip tilläggs samma effekt som ett prorogationsavtal. Om en svarande, som instämts till annan domstol än som avses i de i det föregående behandlade reglerna, vill undgå att domstolens behörighet godtas i vad avser erkännande och verkställighet utomlands av den blivande domen, får han alltså endera underlåta att ingå i svaromål i saken eller också ge positivt uttryck åt sin inställning. I sistnämnda hänseende fordras naturligtvis inte nödvändigtvis, att svaranden bestrider domstolens behörighet att ta upp målet. Att svaranden erkänner förhandenvaron av en regel enligt *lex fori*, som gör domstolen behörig att pröva tvisten, behöver ju i och för sig inte

innebära, att han också är benägen att acceptera, att denna forumregels tillämpning får leda till ett avgörande med giltighet utanför domslandet. Med en invändning att domstolen överhuvud inte är behörig jämföras därför i förevarande hänseende vad som under Haagkonventionens förarbeten kallats en *exceptio incompetenciae internationalis*, d. v. s. en förklaring att svaret inte godtar domstolens behörighet såvitt avser erkännande och verkställighet utomlands av en blivande dom som bifaller käromålet.

Från den nu angivna huvudregeln gör Haagkonventionen två undantag. Det ena – som har motsvarigheter i konventionens art. 10 p. 5 och p. 7 – avser det fall, att enligt verkställighetsstatens regler en tyst prorogation inte kan godtas med hänsyn till sakens beskaffenhet. Härtill – liksom till de nämnda motsvarigheterna – återkommer utredningen i det följande i samband med behandlingen av anspråk på exklusiv kompetens.¹ Det andra undantaget föreligger, om svarandens avsikt med att ingå i svaromål varit att »s'opposer à une saisie ou en obtenir la mainlevée». Den närmare innebörden av detta undantag har icke blivit belyst i konventionens förarbeten. I och för sig är det väl knappast uteslutet att ge uttrycket »saisie» en så vidsträckt tolkning, att därunder faller inte bara kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd utan också åtgärd för verkställighet av dom. Med en sådan tolkning skulle tydligen räckvidden av undantaget bli mycket vidsträckt. Det skulle komma att inbegripa samtliga fall av fullgörelsetalan, där svaranden i domstolsstaten hade egen- dom, vilken skulle kunna tas i anspråk för verkställighet – helt eller delvis – av en bifallande dom. För en dylik ståndpunkt finns också ett visst sakligt fog. Eftersom förut- sättningen är att en bifallande dom – från- sett just möjligheten till tyst prorogation – inte skulle kunna erkännas och verkställas utanför domstolsstaten, ter det sig ju naturligt att förmoda, att i sådant fall syftet med

¹ Se nedan s. 108 ff..

svarandens ingående i svaromål i saken åtminstone i första hand varit att skydda sin i domstolsstaten befintliga egendom.

Flera skäl talar likväl för att undantaget får anses ha en mera begränsad räckvidd. I förbindelse med uttrycket »obtenir la mainlevée» kan sålunda »saisie» inte åsyfta annat än säkerhetsåtgärd. Då svaranden ingår i svaromål i saken i första instans finns det ju ingen dom som kan ha blivit verkställd. Det är – om än inte oundgängligen nödvändigt – åtminstone naturligt att anta, att »saisie» har samma betydelse i sin relation till det första ledet. Härför talar även, att uttrycket »s'opposer à» närmast synes föra tanken till protest mot en påyrkad åtgärd, d. v. s. säkerhetsåtgärd, och icke till ett försök att förebygga en åtgärd som på ifrågavarande stadium inte ens kunnat begäras. Ytterligare kan anföras, att ett undantag för alla fall, där svarandens syfte varit att skydda egendom i domstolsstaten, skulle föranleda att kändanden inte alltid kunde redan under processen bedöma, huruvida en tyst prorogation kommit till stånd eller inte. Man finge ju då räkna med möjligheten att svaranden sedermera påstod sig ha kändanden ovetande vid tiden för processen haft egendom i domstolsstaten och att det varit för att skydda denna egendom han ingått i svaromål. En reglering, enligt vilken ett dylikt påstående i och för sig kan vara relevant förefaller föga ändamålsenlig, och det är därmed inte heller troligt att den åsyftats.

Bedömandet av Haagkonventionens regel om tyst prorogation påverkas enligt utredningens åsikt i hög grad av dess relation till bestämmelsen i konventionens art. 10 p. 7. I det följande skall emellertid närmast bortses från sistnämnda bestämmelse och till diskussion upptas frågan, huruvida en regel om tyst prorogation överhuvud bör accepteras och om i så fall dess utformning enligt Haagkonventionen utgör en lämplig modell.

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har delegationen ställt sig principiellt negativ till en regel om tyst prorogation och därvid anfört följande:

»Att av svaranden begära att han redan vid rättegångens början inför domstolen reserverar sig för det fall, att kändanden skulle komma att begära verkställighet av domen utomlands, bör enligt delegationens mening icke ifrågakomma. Svaranden har icke någon anledning taga ställning därtill, förrän rättegången är över och han sett domens innehåll samt verkställighet i något annat land begärts.»

Utredningen vill härtill först anmärka, att frågan, vilken anledning svaranden kan ha att redan vid rättegångens början ta ställning till frågan om den internationella giltigheten av en blivande dom, såvitt på forumfrågan ankommer, givetvis beror på hur regelsystemet utformas. Detta måste rimligen också vara delegationens mening, och dess yttrande torde därför få tilläggas innebörden, att en regel, som tillmäter betydelse åt ett dylikt ställningstagande, inte kan ha en beaktansvärd funktion att fylla. Utredningen är härvidlag inte helt av samma mening. En regel vilken – såsom här förutsätts och som var förhållandet enligt det förslag till Haagkonvention till vilket delegationens yttrande hänför sig – gör svarandens ställningstagande vid rättegångens början relevant för frågan, huruvida den blivande domen skall, såvitt på behörighetsfrågan ankommer, oberoende av utfallet erkännas utomlands i förhållande till båda parter eller tilläggas giltighet mot dem båda endast i domstolsstaten, kan otvivelaktigt vara förmånlig även för svaranden. Anser han det i och för sig inte påfallande olägligt att processa vid den av kändanden valda domstolen, är det för honom inte oväsentligt att kunna utverka, att kändanden, i händelse dennes talan ogillas, kommer att sakna möjlighet att processa på nytt i annat land. Det kan däremot måhända ifrågasättas, om man inte härför borde förutsätta ett uttryckligt ställningstagande av svaranden i stället för att tillägga betydelse åt att han ingår i svaromål i saken utan att göra något förbehåll. Det kan förefalla som om en regel om tyst prorogation ställer stora krav på svarandens vaksamhet och medför en alltför stor risk för att en icke tillräckligt kunnig och förutseende svarande kan komma att ställas inför obehagliga överraskningar. Generellt sett

torde emellertid risken inte vara särskilt stor redan i betraktande av att parter säkerligen sällan eller aldrig inlåter sig i process utomlands utan kvalificerat juridiskt biträde. Bestämmelser om tyst prorogation är också sedan länge vanliga i bilaterala konventioner – en sådan bestämmelse finns f. ö. också i den svensk-schweiziska konventionen – utan att såvitt känt några olägenheter för sports. För fall där svaranden inte har egendom i domstolsstaten måste han ju också förmodas redan från början ha haft sin uppmärksamhet riktad på frågan om domens betydelse utomlands. Vad härefter gäller fall, där svaranden har egendom i domstolsstaten, får en regel om tyst prorogation överhuvud ingen betydelse, om egendomen är tillräcklig för gäldande av kändans fordran och inte kan beräknas bli förd ur domstolsstaten, eftersom kändans i händelse av bifall naturligtvis i första hand söker verkställighet i den stat där domen meddelats. Återstår alltså fall, där svaranden vid tiden för processen hade egendom i domstolsstaten, men egendom som där finns kvar efter en bifallande dom inte är tillräcklig för full verkställighet. För förmodligen de flesta av dessa fall kan kändans antas ha åtminstone försökt att utverka kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, och såvitt gäller Haagkonventionen blir då regeln om tyst prorogation inte tillämplig, om svaranden motsatt sig åtgärden. Mot bakgrunden av det anförda är en i överensstämmelse med Haagkonventionens art. 10 p. 6 utformad regel om tyst prorogation enligt utredningens mening i och för sig fullt acceptabel.

Såsom ovan antytts, påverkas emellertid bedömandet av Haagkonventionens art. 10 p. 6 i hög grad av den bestämmelse i p. 7 av samma art., enligt vilken en dom – såvitt på domstolens behörighet ankommer – alltid skall erkännas i vad den går kändans emot. Med införandet av en dylik regel har man nämligen redan tillgodosett det intresse svaranden eljest skulle kunna ha av en tyst prorogation, nämligen intresset att i händelse av vinst kunna återropa domen till sin favör även utanför domstolsstaten. Såvitt

svarandens förbehållslösa ingående i svaromål är relevant enligt Haagkonventionens art. 10 p. 6, kommer det alltså alltid att innebära en ensidig favör för kändans. Att tillägga en dylik betydelse åt svarandens passivitet synes i och för sig inte rimligt.² Kombinationen av art. 10 p. 7 och art. 10 p. 6 i Haagkonventionen måste sålunda bedömas såsom olycklig. I betraktande av bl. a. den begränsade räckvidd som Haagkonventionens regel om tyst prorogation fått, synes den likväl knappast kunna anses innefatta någon avgörande betänklighet mot anslutning till konventionen.

Haagkonventionens bestämmelser i art. 10 p. 6 och p. 7 är båda tvingande och har därför erhållit motsvarighet i det lagförslag som förutsätter svensk anslutning till konventionen.

I det alternativa lagförslag, som bygger på förutsättningen, att svensk anslutning till Haagkonventionen inte kommer ifråga, har såsom tidigare framhållits någon motsvarighet till Haagkonventionens art. 10 p. 7 ansetts icke böra upptas. Från denna utgångspunkt har däremot en regel om tyst prorogation, svarande mot Haagkonventionens art. 10 p. 6 på nyss anförda skäl befunnits motiverad även i detta alternativa lagförslag.

4.1.2.7 Genkärsmål

Beträffande genkärsmål innehåller Haagkonventionen i art. 11 följande bestämmelser:

»Le tribunal de l'Etat d'origine ayant statué sur une demande reconventionnelle est con-

² Det är visserligen fullt tänkbart, att efter uppkomsten av en tvist båda parter är intresserade av att få till stånd en dom med internationell giltighet vid en domstol, vars behörighet i och för sig inte erkänns enligt Haagkonventionen. För sådant fall har parterna emellertid möjlighet att sluta ett uttryckligt prorogationsavtal, och denna väg måste vara den riktiga. Sedan kändans väl väckt talan riskerar han ju eljest, att svaranden gör en reservation mot domstolens behörighet, eftersom denne på grund av art. 10 p. 7 då redan är tillförsäkrad att kunna återropa en ogillande dom utomlands. För fall av den diskuterade typen kan sålunda art. 10 p. 6 visa sig bli en fälla för kändans, lika väl som den i andra fall kan tänkas bli en fälla för svaranden.

sidéré comme compétent au sens de la Convention:

1. lorsqu'il aurait été compétent selon l'article 10 No. 1 à 6 pour connaître de cette demande à titre principal, ou

2. lorsqu'il était compétent selon l'article 10 pour connaître de la demande principale et que la demande reconventionnelle dérive du même contrat ou du même fait».

Enligt de återgivna reglerna skall beträffande giltigheten av en dom över ett genkärsmål i första hand tillämpas samma regler som skulle ha gällt, om kärområdet varit huvudkärsmål. Undantag gäller dock i så måtto, att enligt p. 1 vid denna bedömning skall bortses från bestämmelsen i art. 10 p. 7. Det resonemang, som ligger till grund för sistnämnda bestämmelse, har ansetts sakna bärkraft beträffande en genkärande.

Enligt p. 2 av art. 11 skall emellertid domstolen anses ha ägt behörighet beträffande genkärsmål även i vissa fall, där detta inte skulle ha varit förhållandet, om genkärområdet varit huvudkärsmål, nämligen om behörighet enligt konventionens art. 10 förelegat beträffande huvudkärområdet och genkärområdet är konnex med detta.

Medan art. 11 p. 1 inte torde ge anledning till vare sig några sakliga betänkligheter eller några särskilda tillämpningsproblem, synes motsatsen i viss mån vara förhållandet med p. 2 av denna art. Detta gäller visserligen inte för det fall, att huvudkärområdet bifalles, alltså då någon av punkterna 1-6 i art. 10 är tillämplig. Det synes däremot något osäkert, hur domstolens behörighet beträffande ett konnex genkärsmål skall bedömas om huvudkärområdet ogillas. Enligt konventionstextens avfattning synes det ligga närmast till hands att anta, att i sådant fall behörighet enligt konventionen även beträffande genkärområdet skall anses ha förelegat, och detta vare sig genkärområdet bifallits eller ogillats.¹ Är denna tolkning riktig, får man ett flertal ganska

¹ Detta fall synes icke ha särskilt diskuterats under konventionens förarbeten. Att något undantag för art. 10 p. 7 inte gjorts i art. 11 p. 2 kan i och för sig tänkas förklarad av att bestämmelsen förmodats sakna aktualitet för detta fall. Därest man förutsett det berörda problemet och velat undvika, att betydelsen av dom över genkärområdet kan bli beroende av hur huvudkärområdet bedömes, hade

säregna konsekvenser, däribland att en genkärande, vars genkärsmål ogillas, nödgas finna sig i att domen i denna del blir internationellt relevant mot honom om han vinner i huvudsaken men inte om han förlorar också denna. Inför eventualiteten, att huvudkärområdet ogillas och genkärområdet bifalles accentuerar bestämmelsen då också ytterligare det prekära i en kärandes situation, om han väcker talan vid annan domstol än sådan, vars behörighet enligt konventionen skall erkännas oberoende av målets utgång. Nu antydda betänkligheter synes emellertid knappast större än att de kan övervinnas, om man väl finner sig kunna acceptera konventionens art. 10 p. 7.

I det alternativa lagförslag, som bygger på förutsättningen, att svensk anslutning till Haagkonventionen inte kommer ifråga, saknas motsvarighet till Haagkonventionens art. 10 p. 7. Från denna utgångspunkt har en reglering av genkärsmål, som i övrigt ansluter sig till båda punkterna i konventionens art. 11, synts i och för sig befogad. Båda de alternativa förslagen upptar därför motsvarighet till konventionens art. 11.

4.1.2.8 Ytterligare behörighetsgrunder

Enligt Haagkonventionens art. 23 p. 10 och 11 äger fördragsslutande stater bilateralt utvidga Haagkonventionens behörighetsregler till att omfatta också andra behörighetsgrunder än de i konventionen direkt angivna. Vare sig anslutning till Haagkonventionen kommer ifråga eller inte har man alltså anledning överväga, huruvida en svensk lag om erkännande av utländska domar bör uppta flera behörighetsgrunder än dem som berörs i det föregående.¹

emellertid hänvisningen till art. 10 i art. 11 p. 2 bort begränsas på samma sätt som i p. 1.

¹ Härvid må erinras om att utredningen i anslutning till regeln om forum negotii diskuterat en motsvarighet till den svensk-schweiziska konventionens regel, enligt vilken domstolen skall anses ha varit behörig, om svaranden i domstolslandet haft ombud som han enligt där gällande lag var pliktig att hålla och tvisten hänförde sig till verksamhet som han där utövade. En dylik regel har därvid befunnits kunna vara motiverad i förhållandet mellan vissa stater men inte böra ges karaktären av ett generellt stadgande. Se ovan s. 87 f.

Såsom en på det bilaterala planet tillåten utvidgning av Haagkonventionens behörighetsgrunder nämner konventionens art. 23 p. 10 särskilt, att regier om domstols behörighet i andra konventioner, vilka gäller mellan vederbörande stater men inte innehåller särskilda regler om erkännande och verkställighet, kan införlivas med de i Haagkonventionen direkt angivna behörighetsgrunderna. I och för sig kan en dylik utvidgning te sig ganska naturlig. Det finns desto större anledning att överväga den, som en motsvarande reglering gäller enligt den svensk-schweiziska konventionen. Emellertid torde en regel av den ifrågavarande innebörden inte vara lämplig i en lag, som är avsedd att kunna sättas i kraft i förhållande till ett urval av stater, som inte kan på förhand överblickas. Det är ju då inte möjligt att förutse, vilka konkreta forumregler det skulle kunna bli fråga om. Och generellt synes det knappast kunna hävdas, att om Sverige anslutit sig till en viss konvention, som innehåller forumregler men inga verkställighetsbestämmelser, vårt land därmed får anses ha godtagit de ifrågavarande forumreglerna och rimligen bör respektera dem också i vad gäller erkännande och verkställighet av utländska domar. Det är nämligen väl tänkbart, att en viss forumregel befunnits i och för sig olycklig men ansetts inte böra utgöra hinder mot anslutning till den ifrågavarande konventionen, kanske med särskild hänsyn till att sådan anslutning inte innefattar förpliktelse till erkännande och verkställighet. Att s. a. s. obesett till erkännande- och verkställighetsstadiet transplantera alla regler om direkt behörighet i speciella konventioner, som vårt land ratificerat eller kan tänkas framdeles vilja ratificera, synes föga välbetänt.

Överhuvud torde anledning saknas att i en svensk lag om erkännande av utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål av principiellt generell räckvidd införa andra behörighetsgrunder än sådana som enligt den föregående utredningen befunnits endera i och för sig motiverade eller åtminstone acceptabla i samband med en anslutning till Haagkonventionen. Det har synts obehövt

att närmare motivera denna ståndpunkt i betraktande av att i remissyttrandena över förslaget till Haagkonventionen intet önskemål i denna riktning framförts. För fullständighetens skull må anmärkas, att accepterande av vissa andra behörighetsgrunder än de hittills diskuterade, exempelvis kändens nationalitet eller domicil eller befintligheten av svaranden tillhörig egendom i mål om betalningsskyldighet som inte angår egendomen, skulle kunna komma i konflikt med Haagkonventionens tilläggsprotokoll. De behörighetsgrunder, som avses i tilläggsprotokollet, är emellertid samtliga av den beskaffenhet att de även fränsett protokollets bestämmelser inte kan komma ifråga i förevarande sammanhang.

4.1.3 Undantag för anspråk på exklusiv kompetens m. m.

Redan i det föregående har framhållits, att vid en reglering av spörsmål om domstols behörighet, i vad avser erkännande och verkställighet av utländska domar, det under alla förhållanden är nödvändigt att på ett eller annat sätt och i större eller mindre utsträckning beakta staters anspråk på exklusiv kompetens för sina egna domstolar. Det synes härvidlag lämpligt att i första hand skilja mellan anspråk på exklusiv behörighet för domstol i den stat, där erkännande eller verkställighet av utländsk dom **begärs** (1) och tredje stats anspråk på exklusiv kompetens för sina domstolar (2). Även om den ifrågavarande statens lagstiftning i och för sig inte utesluter erkännande av dom i viss utländsk stat i sak av den aktuella beskaffenheten, är det tänkbart att en dylik dom kan komma i konflikt med ett i förstnämnda stat gällande derogationsförbud (3). Omvänt måste övervägas, i vad mån man har anledning att på erkännande- och verkställighetsstadiet respektera prorogationsavtal och skiljeavtal, dvs. att vägra erkännande eller verkställighet i fall, där utländsk dom meddelats med åsidosättande av dylikt avtal (4).

4.1.3.1 *Anspråk på exklusiv kompetens för domstol i den stat, där erkännande eller verkställighet begärs*

I Haagkonventionens art. 12 p. 1 föreskrivs – såvitt nu är i fråga – följande:

»La compétence du tribunal de l'Etat d'origine peut ne pas être reconnue par l'autorité requise dans les cas suivants:

1. lorsque le droit de l'Etat requis attribue aux juridictions de cet Etat une compétence exclusive, à raison de la matière . . . . ., pour connaître de l'action qui a donné lieu à la décision étrangère;»

Detta stadgande innebär, att det enligt konventionen alltid står den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, fritt att vägra erkännande eller verkställighet under åberopande av anspråk på exklusiv kompetens för dess egna domstolar, med den enda begränsningen att anspråket måste ha sin grund i sakens beskaffenhet. Det får alltså inte vara fråga om regler, enligt vilka verkställighetsstaten förbehåller sig exklusiv domsrätt i alla mål, där part har viss egenkap, exempelvis är medborgare och/eller domicilierad i nämnda stat. Även i betraktande av denna i och för sig viktiga begränsning är stadgandet tydligen mycket vittgående. Det är obestriddligen riktigt att – såsom Svea hovrätt anmärkt i remissyttrande över förslaget till Haagkonvention – regeln är hållen i så allmänna ordalag, att den lämnar utrymme för en tämligen godtycklig nationell rättsbildning. Det skulle – såsom hovrätten likaledes anmärkt – förvisso vara en vinst om en närmare bestämning kunde göras av de måltyper som här avses.

Under Haagkonventionens förarbeten har det aktuella problemet ingående diskuterats. Det har emellertid befunnits vara en alltför vanskelig uppgift att i konventions-texten närmare precisera de anspråk på exklusiv kompetens, som borde respekteras. Ett förslag att fördragsslutande stater visserligen skulle få själva bestämma vilka anspråk på exklusiv kompetens de önskade hävda men att de skulle vara skyldiga att precisera dessa i samband med anslutning

till konventionen ansågs inte heller kunna godtas med hänsyn till svårigheten av den uppgift som fördragsslutande stat härigenom skulle ställas inför. I konventionens art. 23 no 12 har däremot staterna medgivits frihet att, om de så önskar, bilateralt överenskomma om precisering av de behörighetsgrunder, som vid tillämpning av konventionens art. 12 skall anses exklusiva med hänsyn till sakens beskaffenhet. En sådan precisering, som ovan angivits såsom i och för sig önskvärd, kan alltså göras i en svensk lag om erkännande och verkställighet av utländska domar, oberoende av om Sverige ansluter sig till Haagkonventionen eller icke. Mot bakgrunden av den uppfattning, på vilken Haagkonventionens art. 12 baserar sig, förefaller det likväl inte särdeles sannolikt, att eventuella svenska önskemål om en precisering skulle anses lämpligen kunna efterkommas av något mera beaktansvärt antal av de stater, med vilka det för vårt vidkommande kan bli aktuellt att träffa överenskommelse i ämnet.

I anslutning till sin anmärkning, att en närmare bestämning av de måltyper som här avses skulle vara en vinst, har Svea hovrätt uttalat, att en sådan bestämning gjorts i konventionerna med de nordiska länderna och med Schweiz. Emellertid måste detta påstående anses åtminstone i det väsentliga oriktigt. Vad hovrätten åsyftat kan inte gärna vara något annat än den bestämmelse i art. 11 i resp. konvention, enligt vilken konventionen inte har avseende på beslut eller förlikning som gäller äganderätt eller annan rätt till fast egendom i främmande fördragsslutande stat eller skyldighet att träffa förfogande om dylik rätt eller påföljd av sådan skyldighets åsidosättande. Det är visserligen riktigt, att dessa undantag från konventionernas tillämpningsområden har sin grund i att tvister av det ifrågavarande slaget ansetts inte böra regleras genom dom i annan stat än den, där fastigheten är belägen. Frånsett att de ifrågavarande bestämmelserna med sin ganska allmänt hållna avfattning synes lämna åtskilligt utrymme för tvivel vilka tvister med anknytning till fast egendom som när-

mare bestämt är att hänföra under dem,¹ är emellertid i förevarande sammanhang väsentligt, att enligt båda konventionernas förarbeten beaktande av anspråk på exklusiv domsrätt ingalunda avsetts vara uteslutet i andra fall än de som sålunda uttryckligen undantagits. Härvidlag förtjänar återges följande uttalande från förarbetena till den svensk-schweiziska konventionen, vilket i allt väsentligt motsvarar vad som redan tidigare uttalats vid den nordiska konventionens förarbeten:

»Såsom även framhålles i motiven till den mellan de nordiska staterna avslutade konventionen i ämnet, kunna också fall förekomma, då oberoende av särskilt förbehåll på grund av en rättighets natur fastställande av dess existens eller icke-existens måste anses förbehållet domstol i en viss stat. Har t.ex. i den ena fördragsslutande staten meddelats patent, beviljats inregistrering av varumärke eller inskrivning i handelsregister eller liknande åtgärd som med hänsyn till sin verkan – i vart fall omedelbart – är strängt territoriellt begränsad, saknar en i den andra staten i sådan sak meddelad dom betydelse för frågan om giltigheten eller rättsverkningarna av åtgärden. Däremot är det icke uteslutet, att frågan om verkningarna av ett i den ena staten meddelat patent eller av där företagen inskrivningsåtgärd kan få betydelse för rättsförhållanden som skola bedömas i den andra staten; sålunda kan frågan om skadestånd för intrång i ett svenskt patent komma under prövning i Schweiz, och en i sådant mål meddelad dom faller då under konventionen.»²

Det är företrädesvis just fall av sådant slag, som exemplifierats i det citerade uttalandet, som åsyftas med Haagkonventionens art. 12. Frånsett den svensk-schweiziska och den nordiska konventionens bestämmelser om vissa fastighetstvister – vilka otvivelaktigt också kan inbegripas under Haagkonventionens art. 12 – synes därför förstnämnda konventioner inte kunna anses mera bestämt än Haagkonventionen precisera de fall, i vilka anspråk på exklusiv domsrätt kan beaktas. Skillnaden mellan konventionerna torde i förevarande hänseende väsentligen vara den, att Haagkonventionen ger uttryckligt stöd för beaktande av anspråk på exklusiv domsrätt, medan man vid tillkomsten av de båda andra konventionerna förutsatt, att en »rättighets natur»

skall kunna åberopas såsom grund för vägran av erkännande och verkställighet i strid mot en i och för sig entydig konventionstext. En jämförelse mellan konventionerna synes på denna punkt inte utfalla till Haagkonventionens nackdel.

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har delegationen funnit, att den i förslaget gjorda reservationen för exklusiv kompetens – såvitt nu är i fråga överensstämmande med den slutligen antagna konventionen – torde få godtas. Däremot har delegationen ansett det »vanskligt att utan stöd av uttrycklig lag fastställa förehandenvaron av anspråk på exklusiv domsrätt, om de nu alls kan anses förekomma i svensk rätt». Härtill må först beröras det sist antydda spörsmålet, huruvida man måste förutsätta uttryckligt lagstöd för att ett anspråk på exklusiv domsrätt för svensk domstol överhuvud skall kunna anses för handen i ett givet fall. Det kan då först konstateras att – frånsett den eventuella förekomsten av internationella avtal avseende den direkta behörigheten för domstolar i olika länder, en eventualitet som här inte kommer i betraktande – spörsmålet om ett svenskt anspråk på exklusiv domsrätt givetvis får aktualitet först i och med att utländska domar överhuvud erkänns. Spörsmålet, huruvida man i förhållande till stater, vilkas domar enligt särskilda bestämmelser i princip skall erkännas, kan utan varje stöd av lag räkna med förefintligheten av anspråk på exklusiv domsrätt såsom grund för vägran att erkänna och verkställa en dom, har enligt det ovan anförda vid den svensk-schweiziska och den nordiska konventionens förarbeten besvarats jakande. Även om man med delegationen skulle ställa sig frågande härvidlag, synes det emellertid otvivelaktigt, att formell täckning för beaktande av anspråk på exklusiv kompetens kan uppnås genom en uttrycklig lagbestämmelse utan att denna behöver precisera, i vilka fall sådant anspråk skall anses för handen. Erforderligt utrymme för vårt

¹ Jfr t.ex. NJA 1937 s. 261 och härtill Danmark a.a. s. 210 f.

² Se NJA II 1937 s. 26 f. Jfr NJA II 1933 s. 23.

lands vidkommande kan alltså skapas genom att en svensk lag om erkännande och verkställighet av utländska domar upptar en föreskrift – som vid ratificering av Haagkonventionen skulle ha stöd i konventionens art. 12 – att erkännande och verkställighet må vägras, därest med hänsyn till sakens beskaffenhet behörlighet att pröva tvisten finnes ha bort tillkomma endast svensk domstol. Med en dylik reglering blir det överlämnat åt praxis att – vid uppkommande spörsmål om erkännande eller verkställighet av utländsk dom – utkrystallisera den svenska rättens system av regler om anspråk på exklusiv kompetens för svensk domstol.

Såsom redan av det föregående framgån, möter nu en reglering av denna innebörd – som förutsätts vara ömsesidig i förhållande till stater med vilka Sverige har avtal om erkännande av domar – betänkligheter från två synpunkter. Dels blir det – såsom delegationen framhållit – vanskligt för svenska myndigheter att utan närmare vägledning i lagtext bedöma, i vilka fall anspråk på exklusiv domsrätt för svensk domstol skall anses för handen. Dels blir det – såsom impliceras i Svea hovrätts anmärkning om utrymmet för godtycklig rättsbildning – möjligt för en med Sverige fördragsslutande stat att genom hävdande av långtgående anspråk på exklusiv domsrätt de facto ganska avsevärt reducera den praktiska betydelsen av sitt åtagande att erkänna och verkställa svenska domar. Självfallet är det dessutom alltid en olägenhet för parterna, att inte gällande regler kan otvetydigt utläsas ur lagtexten. Utredningen har för sin del – med beaktande av bl. a. att det här rör sig endast om särpräglade fall, som representerar en mycket liten sektor av hela det fält som lagstiftningen skulle omfatta, och att risken för missbruk vid avsaknad av en detaljreglering måste anses ringa från de staters sida, med vilka det överhuvud kan bli aktuellt att träffa avtal i ämnet – likväl stannat för uppfattningen, att svårigheterna att uppnå en adekvat detaljreglering i lagtext måste anses utslagsgivande. Utredningens båda alternativa förslag upptar sålunda

i förevarande hänseende endast en allmän bestämmelse om möjlighet att vägra erkännande och verkställighet i fall, där ett anspråk på exklusiv domsrätt för svensk domstol får anses föreligga. Detta ställningstagande utesluter givetvis inte, att ett visst mått av precisering kan bedömas såsom både möjligt och önskvärt i förhållande till särskilda stater. Närmast förefaller det då kunna bli fråga om en bestämning av endera positivt eller negativt slag som – i likhet med den svensk-schweiziska och den nordiska konventionens bestämmelser om vissa fastighetstvister – inte är avsedd att vara uttömmande.³

De betänkligheter mot Haagkonventionens art. 12, som hittills berörts, har hänfört sig till frågan, om bestämmelsen inte lämnar alltför stor frihet för stat, där erkännande eller verkställighet begärs. Det bör inte förbises, att å andra sidan bestämmelsernas begränsning till sådana anspråk på exklusiv domsrätt, som har sin grund i sakens beskaffenhet, möjligen kan komma i konflikt med vissa regler, som f. n. får antas gälla i svensk rätt. De regler, som härvidlag kommer i betraktande, hänför sig emellertid i första hand till möjligheten att genom avtal mellan parterna derogera svensk domsrätt, och utredningen återkommer här till i det följande. På skäl, som därvid skall anföras, torde de ifrågakommande reglerna inte förtjäna hänsynstagande i förevarande sammanhang.

4.1.3.2 Anspråk på exklusiv domsrätt för tredje stat

Enligt Haagkonventionens art. 12 p. 2 skall såsom grund för vägran att erkänna och verkställa en utländsk dom kunna åbero-

³ Många av de bilaterala konventionerna innehåller en generalklausul av innebörd att alla eller några av de i konventionen upptagna behörighetsgrunderna kan underkännas till förmån för verkställighetslandets eller tredje stats domstolar. I allmänhet ges ingen anvisning på de måltyper som avses med regeln. De brittiska fördragen, som ger ett mycket begränsat utrymme för exklusiv behörighet, synes emellertid uttömmande ange vilka slag av tvister som kan föranleda att en behörighetsgrund kan underkännas.

pas, att reglerna i den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, erkänner en med hänsyn till sakens beskaffenhet föreliggande exklusiv kompetens för domstol i tredje stat. I sak synes detta befogat. I första hand är det naturligtvis av vikt för den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, att inte komma i konflikt med förpliktelser som den enligt särskild konvention med tredje stat kan ha att respektera dennas anspråk på exklusiv domsrätt. Vid bestämmelsernas förarbeten framhölls emellertid också, att vissa stater i stället för genom konventioner reglerar sina rättsliga relationer genom uniform lagstiftning, och att även sålunda tillkomna regler måste kunna respekteras. Också i den mån den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, inte på den ena eller den andra av dessa vägar förpliktat sig att respektera tredje stats anspråk på exklusiv kompetens, synes den emellertid böra ha möjlighet att göra detta. Man kan exempelvis tänka på det fall, att domstol i staten A dömt angående äganderätt till en fastighet i staten B och att erkännande av denna dom begärs i staten C. Statens C måste rimligtvis ha möjlighet att vägra erkänna denna dom under hänvisning till att den stat, där en fastighet är belägen, bör tillerkännas exklusiv domsrätt angående äganderätt till fastigheten.¹ Utredningen föreslår sålunda att erkännande och verkställighet skall kunna vägras, om med hänsyn till sakens beskaffenhet behörighet att pröva tvisten bör anses tillkomma endast domstol i annan utländsk stat än den, där domen meddelats. Vid tillämpning av den ifrågavarande bestämmelsen förutsätts svensk myndighet givetvis vara bunden av den tredje statens regler i så måtto, att erkännande och verkställighet kan vägras endast om man kan utgå från att den tredje staten verkligen gör anspråk på exklusiv behörighet med hänsyn till sakens beskaffenhet.² Det är å andra sidan självklart, att verkställighetsstaten inte utan vidare bör respektera varje anspråk på exklusiv domsrätt, som en tredje stat för sin del gör gällande. Bedömningen av dess tillämplighet måste inkludera frågan, huruvida anspråket

ter sig i och för sig rimligt. Därvid bör naturligtvis stor vikt tillmätas det förhållandet, att vårt eget land må göra anspråk på exklusiv domsrätt under motsvarande förhållanden. Att så till äventyrs inte är fallet synes emellertid icke undantagslöst böra föranleda, att den tredje statens regler lämnas utan beaktande.

Haagkonventionens art. 12 stadgar befohgenhet men inte skyldighet för myndighet, hos vilken erkännande eller verkställighet begärs, att vägra sådant under omständigheter som anges i artikeln. Rimligtvis måste emellertid dess fakultativa karaktär antas ta sikte på förhållandet mellan fördragslutande stater. Intet torde sålunda hindra, att en fördragslutande stat, inom ramen för de befogenheter som konventionens art. 12 medger, meddelar interna bestämmelser som för dess myndigheter är obligatoriska i den utsträckning detta befines påkallat. Enligt utredningens förslag – som här har samma lydelse enligt båda alternativen – innefattar den svenska myndighetens prövning ett visst spelrum för dess egen bedömning, som markerats genom ordet »bör». Såvitt gäller anspråk på exklusiv kompetens för svensk domstol avser ordvalet att avspegla, att det överläts åt rättstillämpningen att utkristallisera förutsättningarna för

¹ Denna ståndpunkt överensstämmer också med den svensk-schweiziska konventionens art. 11, där undantag görs för dom rörande rätt till fast egendom, »belägen utom den stats område i vilken domen meddelats». I den nordiska konventionens art. 11 undantas däremot endast domar rörande rätt till »fast egendom i främmande fördragslutande stat». Konventionen utesluter sålunda enligt ordalagen i denna bestämmelse inte exempelvis en norsk dom rörande äganderätten till fast egendom i Spanien från att erkännas i Sverige. Den svenska lagen angående erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge överensstämmer emellertid i detta hänseende inte med konventionstexten. I dess § 10 p. 5 talas nämligen om beslut i fråga om rätt till fast egendom i annan stat än den där beslutet tillkom. Någon förklaring till denna diskrepans står inte att finna i bestämmelsernas förarbeten.

² Att man härvidlag kan hänvisa till skrivna regler synes icke rimligen kunna fordras. Det får förutsättas, att också andra stater kan begagna samma system som för den svenska rättens del i det föregående rekommenderats, nämligen att överlåta åt praxis att bedöma, i vilka fall anspråk på exklusiv behörighet skall anses för handen.

hävande av sådant anspråk. I fråga om anspråk på exklusiv kompetens för domstol i annan främmande stat syftar samma uttryck till att framhålla, att bedömningen skall innefatta inte bara att den främmande staten för sin del faktiskt gör anspråk på exklusiv behörighet utan också att respekterandet av detta anspråk framstår såsom rimligt. Sedan myndigheten väl kommit fram till uppfattningen, att anspråk på exklusiv kompetens för svensk domstol bör anses för handen respektive att annan främmande stats anspråk på exklusiv behörighet bör respekteras, synes emellertid intet utrymme för en diskretionär prövning böra medgivas. Genom formuleringen i den föreslagna lagtexten, att avgörandet under angivna omständigheter skall anses icke meddelat av behörig domstol avses att markera, att erkännande eller verkställighet i avsedda fall inte får medges exempelvis på den grund att utgången av målet bedöms ha blivit densamma om det prövats av den domstol, som befunnits exklusivt behörig.

4.1.3.3 Derogationsförbud

Enligt vad som framgått av det föregående gör ett flertal av Haagkonventionens forumbestämmelser reservation för det fall, att lagstiftningen i den stat, där erkännande eller verkställighet söks, motsätter sig den ifrågavarande behörighetsgrunden med hänsyn till sakens beskaffenhet. Detta gäller bestämmelserna om prorogationsavtal i art. 10 p. 5, om s. k. tyst prorogation i art. 10 p. 6 och om generell behörighet gentemot käranden i art. 10 p. 7. Man har härmed avsett, att en stat inte skall behöva erkänna en utländsk dom i fall, där en sådan regel om förbud mot derogation av dess domsrätt, som har sin grund i sakens beskaffenhet, blivit överträdd, vare sig det skett genom avtal (p. 5) eller genom konkludent handlande (p. 6 och 7).

Man kan månhända fråga sig, om det verkligen finns något utrymme för regler av detta slag vid sidan av reglerna om respekterande av anspråk på exklusiv behörighet. Måste man inte räkna med, att en

stat, vars lagstiftning för viss typ av tvister inte godkänner avtal om behörig domstol, också gör anspråk på exklusiv kompetens för de egna domstolarna i sådana tvister? I allt fall generellt torde emellertid frågan inte kunna besvaras jakande. Till belysning härav må uppmärksammas stadgandet i 17 § 2 st. lagen om avbetalningsköp, som föreskriver, att avtal om domstols behörighet att upptaga tvist om avbetalningsköp skall vara utan verkan om avtalet ingåtts innan tvisten uppkommit. Stadgandet avser uppenbarligen närmast att skydda köparen såsom den typiskt sett svagare parten vid ett avbetalningsköp mot att mer eller mindre påtvingas en kontraktsbestämmelse, enligt vilken han i händelse av tvist skulle nödgas föra talan vid ett för honom otjänligt forum. Härav kan i och för sig inte rimligtvis slutas, att man i sådana tvister om avbetalningsköp, på vilka lagen överhuvud äger tillämpning, inte skulle kunna godta ett avgörande av utländsk domstol, vars behörighet grundats på annan omständighet än avtal, exempelvis ett avgörande vid svarandens forum domicilii, om denne vid tidpunkten för talans väckande hade hemvist utomlands.¹

Om det alltså får antas, att det finns ett praktiskt utrymme för regler om beaktande av derogationsförbud vid sidan av regler om respekterande av anspråk på exklusiv behörighet, blir frågan, om beaktande av derogationsförbud i förevarande sammanhang också är sakligt motiverat. Denna fråga kan enligt utredningens mening tveklöst besvaras jakande. Det är uppenbarligen angeläget att förebygga, att tvingande regler av detta slag skulle kunna sättas ur funktion genom att man nödgades erkänna ett avgörande av utländsk domstol, vid vilken sådana regler inte blivit beaktade. Härvidlag – liksom beträffande anspråk på

¹ Med det anförda har inte avsetts att ta ställning till frågan, huruvida ett anspråk på exklusiv behörighet för svensk domstol i tvister på vilka lagen om avbetalningsköp är tillämplig kan antas föreligga. Avsikten har endast varit att söka påvisa, att något oupplösligt samband mellan derogationsförbud och anspråk på exklusiv behörighet icke föreligger.

exklusiv behörighet – torde man emellertid ha anledning att, i överensstämmelse med Haagkonventionen, stanna vid regler som är begränsade till viss typ av rättsförhållanden. En regel som exempelvis art. 2 i den italienska civilprocesslagen, enligt vilken avtal om derogation av italiensk domsrätt är förbjudet, så snart den ena parten är italiensk medborgare med hemvist i Italien, synes alltför nationalistisk och innebära ett alltför vittgående ingrepp i avtalsfriheten för att den skulle kunna från svensk sida accepteras vid en överenskommelse om ömsesidigt erkännande av utländska domar.

I detta sammanhang må emellertid uppmärksammas, att det också i svensk rätt finns vissa regler, som möjligen skulle kunna anses komma i konflikt med en begränsning, sådan som den ovan anförda, av möjligheten att på erkännande- och verkställighetsstadiet beakta derogationsförbud. Det är närmast 4 § lagen den 3 juni 1955 om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket som kommer i betraktande.² Enligt detta stadgande skall det utländska företaget i alla av filialens näringsverksamhet här i riket härflytande rättsförhållanden lyda under svensk lag samt vara pliktigt att svara inför svensk domstol och underkasta sig svensk myndighets avgörande. Såvitt behörighetsfrågan angår utsäger stadgandet visserligen i och för sig strängt taget ingenting annat än som följer av 10: 5 RB. Av stadgandets införande vid sidan av sistnämnda bestämmelse fick emellertid enligt föredragande departementschefen anses följa, att svensk domsrätt i mål av nämnda slag inte får upphävas genom avtal som innebär, att saken skall hänskjutas till utländsk domstols prövning.³ Det skulle m. a. o. vara fråga om ett derogationsförbud, som är knutet till ena partens egenskap av utländskt företag med filial här i riket och inte begränsat till rättsförhållanden av viss typ i vidare mån än att det inte gäller andra tvister än sådana som härflyter av filialens näringsverksamhet här i riket. Därmed skulle det vara fråga om ett typexempel på regler, vilka enligt Haagkonventionen inte kan anses grundade

»à raison de la matière» och som inte får beaktas enligt konventionen.⁴

Med den uppfattning av det ifrågavarande stadgandet, åt vilken föredragande departementschefen sålunda givit uttryck, skulle tydligen stadgandets avsedda funktion åtminstone delvis förfelas av en reglering, enligt vilken vägran att erkänna eller verkställa dom från viss utländsk stat kan ske med hänsyn till ett derogationsförbud endast om förbudet är begränsat till viss typ av rättsförhållanden. Alltjämt skulle visserligen stadgandet föranleda, att en vid svensk domstol väckt talan skulle tas upp till prövning utan hinder av ett häremot stridande avtal mellan parterna. Om utländsk domstol med stöd av just ett sådant avtal funnit sig behörig och meddelat en dom, skulle emellertid denna vara att i princip erkänna och verkställa här.⁵ Och med hänsyn till den litispensreglering som – enligt vad i senare sammanhang skall utvecklas⁶ – synes påkallad i anslutning till bestämmelser om erkännande av utländska domar, skulle svensk domstols möjlighet att ta upp tvisten elimineras i och med talans väckande vid utländsk domstol.

I och för sig vore det väl tekniskt möjligt att tänka sig en reglering av nyss angiven innebörd. Från saklig synpunkt synes den emellertid innebära en svårigen försvarbar halvmesyr. Man torde i förevarande hänseende stå inför valet att endera helt avstå från andra derogationsförbud än sådana som är begränsade till viss typ av rättsförhållanden eller att utforma reglerna om erkännande och verkställighet av utländska domar så, att även derogationsförbud av generell räckvidd skall beaktas på

² Jfr 5 § 1 st. lagen den 9 juni 1950 om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket. Här blir emellertid fråga om endast viss typ av rättsförhållanden.

³ Jfr Danmark a. a. s. 314 f. med hänvisningar.

⁴ Jfr härtill art. 6 no 2 i 1964 års Haagkonvention om forumavtal och reservationen i samma konventions art. 14. Någon motsvarighet till denna reservation innehåller inte 1966 års Haagkonvention.

⁵ Angående det tänkbara fallet, att motstridiga domar av svensk och utländsk domstol kunde komma att föreligga, se nedan s. 128 ff.

⁶ Se nedan s. 123 ff.

erkännande- och verkställighetsstadiet. Det senare alternativet skulle tydligen innebära dels att Sverige skulle bli urståndsatt att ansluta sig till Haagkonventionen och dels att motsvarande frihet att åberopa generella derogationsförbud skulle få lämnas utländska stater vid överenskommelser om ömsesidigt erkännande av domar.

Otvivelaktigt är det förra av dessa båda alternativ att rekommendera, alldeles oavsett om Sverige kan finna det med sina intressen förenligt att ansluta sig till Haagkonventionen eller inte. Derogationsförbud, som inte är begränsade till rättsförhållanden av viss typ, torde såsom redan förut antytts vara utslag av en otidsenlig nationalism, som innebär ett alltför vittgående ingrepp i avtalsfriheten. Det synes inte finnas någon rimlig anledning till att ett utländskt företags filial här i riket inte skulle kunna i någon som helst angelägenhet som rör dess verksamhet här med något som helst svenskt rättssubjekt träffa ett avtal, som med laga verkan inbegriper en klausul om prorogation till utländsk domstol. Att beaktande för vårt lands del av generella derogationsförbud på erkännande- och verkställighetsstadiet skulle förutsätta motsvarande frihet för utländska stater enligt överenskommelser om ömsesidigt erkännande av domar är måhända av mindre betydelse, eftersom åtminstone flertalet av de stater, med vilka sådana överenskommelser närmast kan tänkas få aktualitet, inte torde ha sådana derogationsförbud i sin lagstiftning. I gengäld förefaller emellertid kunna förmodas, att dessa stater kommer att ha föga till övers för ett svenskt önskemål att kunna vägra erkännande och verkställighet med hänsyn till ett derogationsförbud av generell räckvidd. Mot bakgrunden av det nu anförda föreslår utredningen enligt båda de alternativa lagförslagen, att endast sådant derogationsförbud som har sin grund i sakens beskaffenhet skall kunna föranleda vägran att erkänna och verkställa utländsk dom.

Utredningen har övervägt att i anslutning härtil föreslå ändring av 4 § i 1955 års lag. En sådan ändring möter emellertid tekniska

komplikationer, eftersom den ståndpunkt, som genom ändringen skulle frångå, inte framgår direkt av lagtexten.⁷ Med hänsyn härtil, och då det återgivna uttalandet inte synes innefatta något vägande skäl för att lagrummet måste tilläggas den påstådda inbörden,⁸ har utredningen stannat för uppfattningen, att lagrummet bör kunna bibehållas oförändrat, såvitt här är i fråga. Om denna ståndpunkt i sak accepteras, synes det tillräckligt att av förarbetena till den föreslagna lagstiftningen kan utläsas, att 4 § av 1955 års lag i allt fall framgent inte skall uppfattas såsom innefattande ett derogationsförbud.

Till sist må anmärkas, att de synpunkter som ovan anförts beträffande derogationsförbud i samma mån synes tillämpliga beträffande regler om exklusiv kompetens. Såvitt det får antas, att vårt regelsystem innefattar regler om exklusiv kompetens, som inte är begränsade till rättsförhållanden av viss typ, synes sålunda dessa inte böra upprätthållas. Utredningen har emellertid inte påträffat några sådana regler i svensk lagstiftning.

⁷ Ett tillägg av innebörd att företaget skall vara pliktigt att svara vid svensk domstol "såvitt icke annat följer av avtal om behörig domstol" skulle i och för sig leda till det åsyftade resultatet. Det skulle emellertid vara i viss mån missvisande, eftersom även andra förhållanden, med vilka man inte lämpligen synes kunna belasta lagtexten — enkannerligen en redan föreliggande utländsk dom och litispændens enligt utredningens förslag — måste kunna förhindra talans upptagande vid svensk domstol. Med att i stället ur lagtexten utesluta föreskriften om plikt att svara vid svensk domstol förefaller knappast något egentligt vara vunnet i förevarande hänseende, eftersom plikten att underkasta sig svensk myndighets avgörande i och för sig torde omfatta även en skyldighet att svara vid svensk domstol. Och även om det kan förefalla något tvivelaktigt, i vad mån föreskriften om skyldighet att underkasta sig svensk myndighets avgörande fyller någon beaktansvärd funktion — enkannerligen utsäger någonting som inte ändå skulle gälla — har det syntts falla utom utredningens uppdrag att föreslå borttagande eller ändring av denna föreskrift, som väsentligen hänför sig till andra avgöranden än domstolsavgöranden.

⁸ Det förtjänar härtil uppmärksammas, att en motsvarande bestämmelse finns i dansk rätt men att denna enligt dansk doktrin inte kan antas innebära något derogationsförbud. Se Borum, Lovkonflikter s. 183, och Philips, Studier i den internationale selskabsteori s. 186.

4.1.3.4 *Beaktande av prorogationsavtal och skiljeavtal*

Haagkonventionens art. 12 ger möjlighet att vägra erkännande och verkställighet av utländsk dom också i fall, där domen tillkommit med åsidosättande av ett prorogationsavtal, om enligt detta avtal exklusiv behörighet skulle ha tillkommit domstol i den stat där erkännande eller verkställighet begärs (art. 12 no 1) eller eljest annan domstol än den som meddelat avgörandet (art. 12 no 2). Myndighet, hos vilken erkännande eller verkställighet begärs, har också fått möjlighet att på motsvarande sätt beakta ett skiljeavtal (art. 12 no 3). Dessa bestämmelser, som tillkommit på nordiskt initiativ, föranledde vid Haagkonferensens extraordinära session åtskillig opposition. Denna resulterade i bestämmelser i art. 23 no 13, som innefattar möjlighet att på det bilaterala planet begränsa den sålunda medgivna möjligheten.¹

Kritiken mot de ifrågavarande grunderna för att vägra erkännande eller verkställighet gick väsentligen ut på att det ansågs olämpligt att spörsmål om giltigheten och tillämpligheten av forum- eller skiljeavtal, som varit föremål för ingående övervägande i processen, skulle kunna tas upp på nytt på verkställighetsstadiet. Denna invändning har naturligtvis i och för sig ett visst fog. Å andra sidan måste emellertid beaktas, att det här ingalunda alltid blir fråga om att kontrollera, att domstolen riktigt tillämpat reglerna för sin egen behörighet. Låt oss exempelvis anta, att staten A:s lagstiftning för giltigheten av ett prorogationsavtal kräver en av båda parter underskriven handling, samt att två personer träffat ett avtal om prorogation till domstol i staten B, vilket icke fyller nämnda krav men är giltigt enligt staten B:s lagstiftning.² Vi tänker oss vidare, att en av parterna, som har hemvist i staten A, blir stämd där. Någon utsikt att under hänvisning till prorogationsavtalet förhindra talans upptagande har tydligen inte svaranden.³ Något skäl till att staten B härvidlag skulle nödgas respektera lagstiftningen i staten A och genom erkännande

av domen medverka till åsidosättande av ett enligt dess egen lagstiftning fullt giltigt prorogationsavtal torde emellertid inte stå att påvisa. Man har dessutom anledning särskilt tänka på fall, där en stat genom internationell konvention förbundet sig att respektera prorogationsavtal som uppfyller vissa krav. Om Haagkonventionen inte upptog åsidosättande av prorogationsavtal såsom grund för vägran att erkänna en dom, skulle erkännandestaten kunna komma i konflikt mellan motstridiga konventionsförpliktelser. Det anförda gäller mutatis mutandis också i fråga om skiljeavtal. Det skydd för forumavtal och skiljeavtal, som Haagkonventionens art. 12 bereder, är därför fullt befogat, och motsvarande skyddsregler har funnits böra upptas i en svensk lag i ämnet, vare sig Sverige ansluter sig till Haagkonventionen eller icke.⁴

4.1.4 *Prövningen av behörighetsfrågor*

Enligt Haagkonventionens art. 9 skall den myndighet, där erkännande eller verkställighet av en dom begärs, vid sin prövning av frågan, huruvida domstolen haft sådan behörighet som skall erkännas enligt konventionen, vara bunden av domstolens konstateranden av faktiska förhållanden, på vilka

¹ Enligt art. 23 no 13 kan bilateralt avtalas, att erkännande och verkställighet inte får vägras med hänvisning till ett avtal om prorogation till den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, eller med hänvisning till ett skiljeavtal. Däremot kan enligt art. 23 no 13 inte uteslutas möjligheten att vägra erkännande och verkställighet med hänvisning till ett avtal om prorogation till domstol i annan stat än den, där erkännande eller verkställighet begärs. Till sistnämnda begränsning av art. 23 no 13 synes det svårt att finna en rationell förklaring. Måhända har förbisetts att också no 2 i art. 12 talar om prorogationsavtal.

² Det förutsätts här, att vardera domstolen i och för sig har att bedöma frågan om avtalets giltighet enligt lex fori. Exemplet kan eljest förändras därhän, att i stället för lagstiftningen i staten A resp. staten B avses den lagstiftning, om vars tillämplighet den internationella rätten i respektive stat ger anvisning.

³ Det är att märka, att Haagkonventionen inte reglerar den direkta behörigheten och sålunda inte förpliktar fördragsslutande stat att avvisa talan i fall, där ett avtal om prorogation till annan stat uppfyller föreskrifterna i konventionens art. 10 p. 5.

⁴ Jfr Lando, a.a. s. 317 f.

den grundat sin behörighet. Undantag skall emellertid gälla för tredskodomar.

Den nu anförda regeln, som strider mot en uttrycklig bestämmelse i den svensk-schweiziska konventionens art. 6, har under Haagkonventionens förarbeten rönt starkt motstånd från åtskilliga håll, inte minst från svensk sida. Det har också i art. 23 no 8 bis medgivits, att regelns tillämpning inte skall vara obligatorisk, utan att fördragsslutande stater bilateralt kan avtala, att myndighet, där erkännande eller verkställighet begärs, skall vara fullt fri vid sin prövning, huruvida domstolen varit behörig enligt konventionen.

Stadgandet i konventionens art. 9 motiveras givetvis av det i och för sig beaktansvärda syftet, att erkännande och verkställighet skall underlättas genom att spörsmål rörande domstolens behörighet, som redan avgjorts i den utländska processen, inte skall få tas upp till omprövning. Emellertid bör härvidlag först uppmärksammas, att stadgandet avser endast konstateranden av fakta, och att sålunda den rättsliga bedömningen av dessa fakta inte är undandragen kontroll på verkställighetsstadiet. Härmed aktualiseras en gränsdragning mellan rättsfrågor och sakfrågor, som måste kunna förorsaka betydande svårigheter i rättstillämpningen. Det är också att märka, att de konstateranden av behörighetsgrundande omständigheter, som domstolen gjort, ju inte kunnat omedelbart hänföra sig till de i fråga om erkännande och verkställighet relevanta reglerna i konventionen utan endast kan avse domstolsstatens egna behörighetsregler. Härav kan föränledas särskilda svårigheter att avgöra, huruvida ett visst förhållande, varom domstolen uttalat sig, verkligen bedömts såsom grundläggande för dess egen behörighet eller om konstaterandet endast har karaktären av ett obiter dictum, som inte kan anses bindande på erkännande- och verkställighetsstadiet. Dessutom synes det ur både principiell och praktisk synpunkt betänkligt, att den domstol, som meddelar ett avgörande, skall i ett av de mest väsentliga hänseendena tillerkännas suveränitet i fråga om bedömningen, huru-

vida dess egen dom uppfyller villkoren för erkännande utomlands. Regeln i konventionens art. 9 får måhända rent av uppfattas såsom exklusiv i så måtto, att man på erkännandestadiet inte genom återopande av ordre public eller på någon annan omväg kan reagera mot domstolens konstateranden av behörighetsgrundande fakta ens såvitt dessa befinnes uppenbart felaktiga. Därmed skulle den ifrågavarande bestämmelsen lämna ett obegränsat utrymme för missbruk. Häremot står naturligtvis å andra sidan möjligheten, att en fullständig frihet att pröva behörighetsgrundande fakta på erkännandestadiet kan missbrukas av den myndighet, hos vilken erkännande begärs. Dylikt missbruk utgör emellertid en överträdelse av en konventionsförpliktelse, som i och för sig är möjlig att beivra. Så länge inte även spörsmål om direkt behörighet blivit konventionsvis reglerade står något motsvarande korrektiv inte till buds för fall, där en domstol funnit sig behörig under återopande av oriktiga faktiska premisser.

Med hänsyn till nu anförda synpunkter finner utredningen – i överensstämmelse med vad som från flera håll anförts i remissyttranden över förslaget till Haagkonvention¹ – den i konventionens art. 9 upptagna regeln inte acceptabel. Eftersom dess godtagande inte utgör förutsättning för ratificering av konventionen har någon motsvarighet till regeln inte upptagits i något av de alternativa lagförslagen. Det har å andra sidan inte ansetts erforderligt att – såsom skett i den svensk-schweiziska konventionen – ge en uttrycklig regel av den motsatta innebörden. Om annat icke utsägs, måste det nämligen antas ankomma på den myndighet, hos vilken erkännande eller verkställighet begärs, att pröva huruvida de för erkännande och verkställighet i la-

¹ I denna riktning har främst delegationen och överståthållarämbetet uttalat sig. Enligt Svea hovrätt lät sig en sådan regel väl försvaras såsom indubioregel, men det kunde förefalla väl strängt att upprätthålla den undantagslöst. Det synes emellertid svårt att göra regeln mindre rigorös utan att fältet blir tämligen fritt för en sådan förhållning som den avser att förebygga. En medelväg synes sålunda här knappast framkomlig.

gen uppställda förutsättningarna är för handen.²

4.2 Laga kraft m. m.

Enligt art. 4 p. 2 i Haagkonventionen gäller såsom villkor för erkännande och verkställighet, att domen inte kan angripas med ordinärt rättsmedel i den stat, där den meddelats. Domen skall m. a. o. enligt svenskt rättspråk ha vunnit laga kraft. Den tekniska motsvarigheten till detta uttryck (*passé en force de chose jugée*) har emellertid undvikits för att markera, att det är fråga om ett rekvisit som skall tolkas i princip autonomt, efter en bedömning om rättsmedel som kan komma till användning är knutet till extraordinära förutsättningar eller inte. I art. 23 p. 6 har emellertid fördragsslutande stater givits frihet att, om de så önskar, bilateralt precisera gränsen mellan ordinära och extraordinära rättsmedel. Konventionens art. 23 p. 7 medger ytterligare staterna att bilateralt dispensera från kravet på laga kraft och att i sådant fall precisera de förutsättningar, under vilka beslut om erkännande eller verkställbarhet likväl må anstå.

Om man tills vidare bortser från tredskodomar och avgöranden i mål om lagsökning och betalningsföreläggande, gäller enligt vårt lands konventioner i ämnet med övriga nordiska länder och med Schweiz ett obetingat krav på laga kraft. I förarbetena till den svensk-schweiziska konventionen uttalar härvidlag, att erkännande och verkställighet inte ansetts kunna medges i sådana fall, där nämnvärd risk förefinns för att domen kan ändras.¹ Enligt utredningens uppfattning förtjänar denna ståndpunkt alljämt upprätthållas. Självfallet får det förutsättas, att en möjlighet till verkställighet av icke lagakraftvunnen utländsk dom – eventuellt med stöd av Haagkonventionens art. 23 p. 7, om Sverige ansluter sig till konventionen – inte skulle sträcka sig längre än beträffande icke lagakraftvunnen inländsk dom. I fråga om betalningsdomar skulle detta framför allt innebära, att försäljning av utmätt egendom inte skulle kunna ske förrän domen vunnit laga kraft. Redan en

möjlighet till utmätning beträffande en icke lagakraftvunnen utländsk dom föranleder emellertid betänkligheter. Framför allt måste man räkna med att det i fall, där en utländsk dom efter överklagande ändras, skulle kunna ta betydligt längre tid och vara avsevärt mera omständligt för exekuten att bringa vidtagna åtgärder till återgång än då det rör sig om en inhemsk dom.

Ståndpunkten, att utländsk dom inte kan verkställas förrän den vunnit laga kraft, synes visserligen rimligtvis förutsätta, att den vinnande parten har möjlighet att dessförinnan få sitt anspråk säkerställt genom kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd. Det är tveklaktigt i vad mån sådan möjlighet f. n. kan anses föreligga. Sålunda är det osäkert redan om säkerhetsåtgärd kan beviljas för anspråk enligt en icke lagakraftvunnen utländsk dom.² Man får dessutom sannolikt utgå från att 188 § UL kräver talans väckande vid svensk domstol såsom förutsättning för fortbeståndet av beviljad säkerhetsåtgärd. Utredningen föreslår därför bestämmelser, enligt vilka dels säkerhetsåtgärd kan beviljas av överexekutor utan hinder av att rättegång vid utländsk domstol pågår eller avgjorts genom dom eller beslut som inte vunnit laga kraft, dels med avseende på fortbeståndet av sådan åtgärd skall med talans anhängiggörande vid svensk domstol jämsställas väckande av talan vid utländsk domstol, om avgörandet i den utländska rättegången kan enligt denna lag bli gällande här i riket.³ Härjämte föreslås

² De tyska fördragen med Belgien och Nederländerna samt de österrikiska med Belgien, Nederländerna och Frankrike innehåller en regel av samma innebörd som art. 9 i Haagkonventionen. Enligt övriga konventioner i vilka behörighetsfrågan regleras genom en forumkatalog torde däremot gälla att någon bundenhet inte föreligger. I flera av dessa konventioner finns ett uttryckligt stadgande härom.

¹ NJA II 1937 s. 11. — Jfr även Lando, a. a. s. 309 f.

² Beträffande svenska domar har i doktrinen antagits, att åtminstone för betalningsanspråk säkerhetsåtgärd inte kan beviljas, om en icke lagakraftvunnen dom föreligger. (Se Hassler, Utsökningsrätt, 2 uppl. 1960, s. 374.) Antagandet motiveras emellertid givetvis närmast av att verkställighet då kan ske.

³ Jfr nedan s. 126.

att överexekutors beslut om säkerhetsåtgärd inte skall upphöra att gälla omedelbart i och med att den utländska domen vinner laga kraft, eftersom eljest egendomen kunde undanstickas under den tid som förflyter till dess vinnande part hunnit utverka ett beslut om exekvatur. Överexekutors beslut skall – om det inte dessförinnan hävts enligt reglerna i UL – förfalla två veckor efter det avgörandet vunnit laga kraft, om inte verkställighet inom denna tid sökts. Har ansökan om verkställighet ingivits inom tvåveckorsfristen, skall säkerhetsåtgärden bestå, till dess hovrätten prövat ansökningen, om ej hovrätten förordnar annat.

Undantagsvis kan det – med hänsyn till den tid som krävs för att utverka ett beslut om exekvatur – tänkas uppkomma behov av säkerhetsåtgärd först sedan avgörandet vunnit laga kraft. För sådant fall har säkerhetsåtgärd ansetts inte böra kunna beslutas av överexekutor men väl av Svea hovrätt på yrkande i samband med ansökan om verkställighet, att gälla till dess ansökningen prövats. För att säkerhetsåtgärd skall fortbestå eller kunna beviljas i samband med ansökan om verkställighet bör givetvis inte förutsättas, att vid ansökningen fogats samtliga de handlingar som erfordras för dess prövning.

Om man sålunda utgår från att part kommer att ha möjlighet att i Sverige genom säkerhetsåtgärd trygga verkställighet av lagakraftvunnen dom, även om tvisten prövas av utländsk domstol, medför kravet på laga kraft likväl vissa nackdelar för sökanden. Han måste sålunda inför överexekutor visa sannolika skäl för sitt anspråk och dessutom principiellt ställa säkerhet. Dessa krav synes emellertid i och för sig fullt rimliga. I viss mån betänkligt kan det däremot synas, att den vinnande parten enligt en utländsk icke lagakraftvunnen dom saknar den möjlighet att genom utmätning få förmånsrätt, som en motsvarande svensk dom skulle bereda honom. Frånsett att man måhända de lege ferenda kan ifrågasätta den reglering, enligt vilken utmätning för icke lagakraftvunnen dom men inte kvarstad medför förmånsrätt, synes emellertid den nämnda

nackdelen knappast tillräcklig för att motivera verkställande av även icke lagakraftvunna utländska domar.

De synpunkter, som ovan anförts, är enligt utredningens mening tillämpliga beträffande alla slag av här ifrågakommande avgöranden, alltså även utländska motsvarigheter till tredskodomar, lagsökningsutslag och s. k. slutbevis i mål om betalningsföreläggande. Det har emellertid befunnits lämpligt att ur även förevarande synvinkel något vidare diskutera dessa former av avgöranden i ett särskilt avsnitt, ägnat åt behovet av särreglering överhuvud beträffande tredskodomar och därmed jämställda avgöranden.⁴

Enligt art. 4 i Haagkonventionen krävs för beslut om verkställighet av utländsk dom – förutom laga kraft – att avgörandet är av beskaffenhet att kunna verkställas i den stat, där det meddelats. För fall där – såsom förhållandet är med svenska domar – domen utan vidare är verkställbar i den stat där den meddelats senast i och med att den vinner laga kraft, saknar kravet tydligen självständig betydelse vid sidan av kravet på laga kraft. Vilka krav för verkställbarhet som vid sidan av laga kraft kan tänkas gälla enligt ifrågakommande utländska staters lagstiftning är i och för sig vanskligt att överblicka. Principiellt har emellertid Haagkonventionens ifrågavarande bestämmelse syntts förtjäna efterföljd även i det förslag, som inte förutsätter svensk anslutning till konventionen.⁵ Riktningen för den avsedda lagstiftningen synes nämligen böra vara, att vinnande part såvitt möjligt får samma tillgång till verkställighet här som i domstolsstaten men knappast att hans möjligheter till verkställighet här blir större.

Särskild uppmärksamhet förtjänar i detta sammanhang regler, enligt vilka för verkställighet i ursprungsstaten fordras ett särskilt exekvaturbeslut. Det synes i och för sig osäkert, huruvida ett sådant beslut skall uppfattas såsom en förutsättning för verkställighet i ursprungsstaten eller såsom ett led i en verkställighetsprocedur där. Enligt

⁴ Se nedan s. 117 ff.

⁵ Jfr även Lando, a.a. s. 309.

det senare alternativet skulle det inte ens inom ramen för Haagkonventionens regelsystem vara erforderligt, att exekvaturbeslut i ursprungsstaten utverkats, såvitt bevis om att avgörandet uppfyller förutsättningarna för verkställighet där åstadkommes på annat sätt. Motsvarande spörsmål har, såvitt gäller 1958 års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn,⁶ varit föremål för bedömning under förarbetena till 1965 års svenska lagstiftning i ämnet. Föredragande departementschefen uttalade därvid i förevarande hänseende följande:

»I anslutning till lagbestämmelsen, att bevis skall företes som utvisar att avgörandet må verkställas i den stat där det har meddelats, må nämnas att konventionen måhända ger möjlighet att kräva att exekvaturbeslut skall ha meddelats även i ursprungslandet, om sådant beslut fordras för verkställighet av avgörandet inom det landet. Från svensk sida torde det ej finnas anledning att uppställa krav på sådant beslut, när verkställighet söks här.»⁷

Enligt utredningens mening saknas anledning att i detta sammanhang inta annan ståndpunkt.

4.3 *Kontroll av tillämplig lag*

Såsom redan tidigare framhållits, måste en lagstiftning om erkännande och verkställighet av utländska domar – om den skall fylla någon beaktansvärd praktisk funktion – bygga på principen, att frågan om domens materiella riktighet inte får prövas på erkännande- och verkställighetsstadiet. Härmed är emellertid inte sagt, att principen måste vara undantagslös. I själva verket kan vissa skäl anföras för att såsom villkor för erkännande och verkställighet uppställa, att domen inte tillkommit med tillämpning av lagregler stridande mot innehållet i den rättsordning, som enligt våra internationellt privaträttsliga regler skulle ha applicerats.¹ Medan det förhållandet, att en dom meddelats av utländsk domstol, näppeligen generellt innebär en ökning av risken för att den är materiellt felaktig, innebär ju en tillämpning av annan lag än den enligt svensk internationell privaträtt tillämpliga – frånsatt

det fall att tillämpning av båda lagarna skulle ha gett samma resultat – att domen från den svenska rättsordningens synpunkt är materiellt oriktig. Och en kontroll av tillämplig lag på erkännande- och verkställighetsstadiet skulle ju inte typiskt sett reducera den utländska domens värde för den vinnande parten i tillnärmelsevis samma grad som en total »révision au fond».

Uppenbarligen skulle emellertid även en dylik mera begränsad materiell kontroll utgöra en hindersam faktor i den internationella samfärdseln på förevarande område. I överensstämmelse med den bedömning som gjorts i den svensk-schweiziska konventionen, där en kontroll är förbehållen endast i ämnen av personrättslig, familjerättslig och arvsrättslig natur, anser utredningen att den principiellt bör kunna undvaras på förmögenhetsrättens område. Detta är också den ståndpunkt, som kommit till uttryck i Haagkonventionen, art. 7 st. 1.

Enligt Haagkonventionens art. 7 st. 2 är emellertid en kontroll av tillämplig lag medgiven beträffande prejudicialfrågor i sådana ämnen, som avses i konventionens art. 1 p. 1–4, dvs. väsentligen sådana ämnen som i den svensk-schweiziska konventionen bedömts såsom ur förevarande synpunkt »känsliga». Också sistnämnda bestämmelse har synts böra få en motsvarighet i den svenska lagregleringen, oavsett om Sverige ansluter sig till Haagkonventionen eller ej.

Det synes i och för sig inte uteslutet, att på särskilt rättsområde inom förmögenhetsrätten den internationellt privaträttsliga och materiellrättsliga regleringen i viss stat kan leda till resultat, som ur svensk synvinkel befinnes icke acceptabla. Detta torde få beaktas genom särskilda regler i förhållande till vederbörande utländska stat, såvitt över-

⁶ Denna konvention innehåller visserligen, såvitt gäller laga kraftvunna avgöranden, intet direkt krav på verkställbarhet i ursprungsstaten, men indirekt följer ett sådant krav av att bevis om avgörandets verkställbarhet där skall generellt fogas till ansökan om verkställighet utomlands.

⁷ Prop. 1965:139 s. 23 f.

¹ Jfr den svensk-schweiziska konventionen art. 4 p. 3 och Karlgrén, Korfattad lärobok i internationell privat- och processrätt, 3. uppl. 1966, s. 218 not 20. Se härtill även ovan s. 47.

enskommelse om ömsesidigt erkännande av domar överhuvud träffas. Inom Haagkonventionens regelsystem är visserligen en utvidgning av kontrollen enligt art. 7 inte medgiven, men med stöd av konventionens art. 25 kan då överenskommelsen ges formen av en helt fristående konvention.

Utredningen har övervägt att efter mönster av Haagkonventionen föreslå en bestämmelse av innebörd att kontroll av tillämplig lag inte får äga rum i vidare mån än sådan uttryckligen medgivits.² En dylik bestämmelse har emellertid synt obehövlig. Det torde nämligen generellt få anses klart, att inga andra förutsättningar än de i lagen uppställda får krävas för erkännande och verkställighet. Till yttermera visso ger stadgandet om kontroll av tillämplig lag i vissa prejudicialfrågor konkret anvisning på ett motsatsslut i förevarande hänseende.

4.4 *Ordre public m. m.*

Internationella konventioner om erkännande och verkställighet av utländska domar innehåller såvitt känt praktiskt taget undantagslöst en säkerhetsventil i form av regler, enligt vilka erkännande och verkställighet kan vägras under hänvisning till *ordre public*, *public policy*, *natural justice*, *due process of law* eller liknande. Det synes otvivelaktigt, att en dylik säkerhetsventil måste finnas också i en svensk lag om utvidgat erkännande och verkställande av utländska domar.

Enligt Haagkonventionens art. 5 no 1 behöver en dom inte erkännas och verkställas, när detta skulle vara »manifestement incompatible avec l'ordre public de l'Etat requis». Att närmare precisera vad som är avsett att inrymmas härunder är näppeligen möjligt. Det förtjänar emellertid understrykas, att bestämmelsen inte förutsätter, att det är själva domen som strider mot *ordre public*, utan att det är tillräckligt att erkännande eller verkställande av domen skulle vara uppenbart oförenligt härmed. Redan härav följer, att det inte enbart är själva innehållet i domen som kommer i betraktande. Såsom ytterligare belyses av

den engelska texten – där mot oförenlighet med *ordre public* svarar att erkännande eller verkställande skulle strida mot *public policy* eller *due process of law* eller att endera parten inte haft tillräckligt tillfälle att utföra sin talan – kan också beaktas, att proceduren inte uppfyllt rimliga krav på rättssäkerhet.

Om sålunda Haagkonventionens *ordre public*-klausul har en vidsträckt omfattning i så måtto, att den medger beaktande av både processuella och materiella brister av inte närmare specificerade typer, är den i ett annat hänseende påtagligt restriktivt utformad. Ordet »manifestement» – som inte torde vara att uppfatta såsom enbart ett bevisrekvisit – ger sålunda vid handen, att stadgandet är tillämpligt endast i verkligt grava fall. Det skulle måhända kunna ifrågasättas, om inte stadgandets utformning från svensk synpunkt är alltför snäv härvidlag. Karlgren har sålunda framhållit, att om utländska domar skulle erkännas i vidgad omfattning, det förmodligen bleve påkallat att här åt begreppet *ordre public* ge ett betydligt vidsträcktare tillämplighetsområde än som enligt svensk rättsuppfattning eljest är vanligt.¹ Man behöver emellertid knappast hysa några farhågor för att Haagkonventionens bestämmelse icke skulle medge hänsynstagande till *ordre public* i den utsträckning som ur svensk synvinkel befinnes påkallad. I vissa utländska rättsordningar – däribland inte minst den franska, från vilken själva begreppet *ordre public* emanerar – har man av gammalt givit begreppet ett vidsträcktare omfång än det enligt svensk rättsuppfattning ansetts ha.² Haagkonventionens restriktion torde närmast ha sin udd riktad mot dessa rättsordningar, och det spelrum som bestämmelsen medger bör vara tillräckligt för att inrym-

² De bilaterala konventionerna innehåller i allmänhet ett uttryckligt förbud mot kontroll av domens materiella riktighet. I den mån kontroll är medgiven – vilket är fallet enligt exempelvis de tyska fördragen med Grekland, Italien, Nederländerna, Schweiz och Österrike – är den begränsad på i huvudsak samma sätt som enligt Haagkonventionens art. 7.

¹ Karlgren a.a. s. 218. Jfr ovan s. 43.

² Jfr t.ex. Karlgren a.a. s. 50.

ma även ett mera bestämt hävdande av ordre public på förevarande område än som på andra områden i svensk rätt hittills varit brukligt. Såvitt utredningen kan finna ger sålunda utformningen av Haagkonventionens ordre public-klausul inte anledning till några betänkligheter.³

Såsom framgår av en jämförelse mellan konventionens franska och engelska text är det praktiskt taget ogörligt att på andra språk finna en fullt adekvat motsvarighet till begreppet ordre public. Enligt utredningens åsikt bör en regel, som är avsedd att motsvara Haagkonventionens ordre public-klausul, kunna ges samma utformning som ordre public-regeln fått i lagen om erkännande av schweiziska domar. Såsom grund för vägran att erkänna och verkställa utländsk dom anges sålunda i båda de alternativa lagförslagen att erkännande eller verkställande skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i riket.⁴

Som en ytterligare grund för vägran av erkännande och verkställighet på s. a. s. samma plan som ordre public-klausulen anger Haagkonventionen i art. 5 no 2, att domen är resultatet av ett bedrägeri i rättegången. Från svensk synpunkt kan man kanske ställa sig något tveksam till denna bestämmelse, bl. a. med hänsyn till att svensk rätt f. n. inte har några särskilda regler, som direkt tar sikte på processbedrägeri.⁵ Några sakliga betänkligheter synes regeln visserligen inte ge anledning till. Det förefaller dock tvivelaktigt, huruvida den har någon större praktisk betydelse vid sidan av ordre public-klausulen. Med hänsyn härtill har en motsvarighet till regeln upptagits endast i det alternativa förslag, som bygger på förutsättningen av svensk anslutning till Haagkonventionen.

4.5 Behovet av särskilda regler beträffande tredskodomar m. m.

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har delegationen anförts, att man inte utan vidare kan låta tredskodomar omfattas av en multilateral konvention. Frå-

gan, huruvida tredskodomar borde omfattas av konventionen, fick enligt delegationen bedömas med hänsyn till rättegångsordningen i det främmande landet, delgivningsförfarandet, möjligheterna att erhålla rättshjälp samt fullföljdsreglerna och eventuella bestämmelser om återvinning. Delegationens uttalande har numera till en viss grad förlorat sin aktualitet, eftersom Haagkonventionen i sin slutliga utformning inte blivit en multilateral konvention av den klassiska typ som delegationen närmast torde ha haft i tankarna. Däremot aktualiserar uttalandet alltjämt frågan, huruvida det kan vara lämpligt att i en internationell överenskommelse i ämnet – eller i en svensk lag, vars tillämpning förutsätts bygga på sådan överenskommelse – generellt utesluta tredskodomar från erkännande och verkställighet utanför domstolsstaten. Då utredningen i det följande diskuterar denna fråga, avses med tredskodomar – såvitt annat inte utsägs eller framgår av sammanhanget – inte endast vad som enligt RB är tredskodomar i teknisk mening och direkta utländska motsvarigheter härtill utan alla avgöranden som meddelats utan att den tappande parten ingått i svaromål. Hit hör alltså bl. a. lagsökningens utslag och s. k. slutbevis i mål om betalningsföreläggande samt utländska motsvarigheter härtill, under förutsättning att svaranden inte yttrat sig över ansökningen. Mål om lagsökning och betalningsföreläggande kommer f. ö. att i viss utsträckning särskilt uppmärksammas i det följande också för fall, där svaranden ingått i svaromål.

³ Härtill må ock uppmärksammas, att den av Sverige ratificerade Haagkonventionen av år 1958 om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn har en ordre public-klausul som i det senast berörda hänseendet har samma utformning som Haagkonventionens. Detsamma gäller den svensk-schweiziska konventionen.

⁴ Jfr även 3 § i 1965 års lag om erkännande och verkställighet av vissa domar och beslut angående underhåll till barn. I den nordiska konventionen talas däremot om oförenlighet med "landets rättsordning" i stället för "grunderna för landets rättsordning". Det senare uttrycket synes emellertid något bättre än det förra antyda, att det måste vara fråga om en konflikt med sådana regler som kan tillmätas en fundamental betydelse.

⁵ Jfr Honkasalo i Festskrift för Ekeberg s. 294 ff. och Wallén i Festskrift för Olivecrona s. 670 ff.

Då i det följande särskilt talas om lagsök-
ningsutslag och s. k. slutbevis i mål om be-
talningsföreläggande, inbegriper termerna
utländska motsvarigheter härtill.

Det är naturligtvis tänkbart, att den nyss
uppställda frågan kan föranleda ett jakande
svar, såvitt angår någon enstaka utländsk
stat. Därest den främmande statens regler
om tredskodomar finnes alltför otillfreds-
ställande, ter det sig emellertid typiskt sett
sannolikt, att dess processuella regler också
i övrigt är av sådan beskaffenhet, att man
inte bör med den ifrågavarande staten över-
huvud avtala om ömsesidigt erkännande av
domar. Att erkänna endast domar efter
rättegång, i vilken svaranden inställt sig,
måste dessutom under alla förhållanden be-
traktas såsom en nödfallsutväg, som i största
möjliga utsträckning bör undvikas. Såsom
tidigare framhållits, synes nämligen den ef-
fekt som bör eftersträvas vid en reglering
av frågan om erkännande och verkställighet
av utländska domar vara inte minst att
åstadkomma en skälig avvägning av båda
parters motstridiga intressen att få processa
i den stat, där det för vederbörande part är
minst obekvämt. Denna effekt blir ju i av-
sevärd utsträckning spolerad, om svaranden
enbart genom att underlåta att inställa sig
kan utesluta karendens möjlighet att uppnå
en dom, som erkänns och verkställs utom-
lands. Sedan man väl kommit fram till en
forumreglering, som bygger på uppfattning-
en att däri angivna domstolar får anses be-
höriga med rimligt hänsynstagande till båda
parters intressen, bör man sålunda inte ge
svaranden en möjlighet att genom utebli-
vande sabotera karendens möjlighet till en
internationellt gångbar dom. Det kan här-
till framhållas, att såvitt känt inga konven-
tioner i ämnet utesluter tredskodomar från
erkännande och verkställighet.

I detta sammanhang bör emellertid upp-
märksammas, att medan lagsökningens utslag
uttryckligen omfattas av både den nordiska
och den svensk-schweiziska konventionen,
man vid tillkomsten av båda dessa konven-
tioner uteslutit den dåvarande motsvarighe-
ten till s. k. slutbevis i mål om betalnings-
föreläggande. Uteslutningen följer redan av

att betalningsföreläggande då handhades av
överexekutor och att särskilda regler om
jämfällande av överexekutors avgöranden
med domstols dom meddelats endast beträf-
fande lagsökningens utslag. Det ur förevaran-
de synpunkt intressanta är, att man vid till-
komsten av den nordiska och den svensk-
schweiziska konventionen likväl tydligt
ansett sig ha anledning utesluta betalnings-
föreläggande av annat skäl än att procedu-
ren inte varit förlagd till domstol. Sannolikt
har man funnit proceduren inte erbjuda till-
räckliga garantier för avgörandets materiella
riktighet.¹ Det skall nu också medges, att
ett slutbevis i mål om betalningsföreläg-
gande i nämnda hänseende vilar på en bräck-
ligare grundval än ett lagsökningens utslag,
även om man bör akta sig för att under-
skatta risken för att avgörandet blir mate-
riellt oriktigt i ett förfarande av lagsökning-
ens typ, där endast vissa slag av invänd-
ningar överhuvud kan beaktas och där an-
nan bevisning än skriftlig sådan inte är till-
låten. Det finns däremot näppeligen anled-
ning att från denna synpunkt tillerkänna
tredskodomar någon nämnvärt högre digni-
tet än slutbevis i mål om betalningsföreläg-
gande. Det mått av materiell kontroll som
sker i samband med tredskodom är ju ytter-
ligt blygsamt. Man torde inte böra göra sig
några illusioner om att inte en svarande,
som uteblir i ett dispositivt mål praktiskt
taget undantagslöst förlorar målet på grund
av sin utevaro. Både i fråga om tredsko-
domar och s. k. slutbevis i mål om betal-
ningsföreläggande innebär alltså erkännan-
de och verkställighet utomlands av avgöran-
det de facto, att man även på det interna-
tionella planet s. a. s. godtar passivitet så-
som domsgrund. Detta erbjuder emellertid i
och för sig inga betänkligheter. Det måste
på det internationella planet lika väl som på
det interna i princip kunna begäras, att den
som inte är beredd att acceptera motpar-

¹ Detta antagande har visst stöd däri, att man
till stöd för att lagsökning men inte betalningsföreläg-
gande skulle inbegripas åberopat lagsökningens
förfarandets "rent rättsliga natur" (se NJA II 1933
s. 13). Härmed kan inte gärna ha avsetts något an-
nat än att ett visst mått av sakprövning äger rum
vid lagsökning men inte vid betalningsföreläggande.

tens anspråk ingår i svaromål. En förutsättning härför är visserligen, att proceduren förlagts till en domstol som bör anses behörig. Härom har talats i det föregående, och någon skillnad mellan tredskodomar och andra domar föreligger inte i detta avseende. En annan förutsättning, som där emot är specifik för fall, där svaranden inte ingått i svaromål, är, att det åtminstone normalt rimligen måste förutsättas, att han överhuvud fått kännedom om processen.

Sist anförda synpunkt har i den svensk-schweiziska konventionen föranlett en regel – i art. 4 p. 4 – enligt vilken tredskodom skall erkännas endast då den uteblivna parten personligen eller genom befullmäktigat ombud i tid fått del av stämningen. Denna regel innebär, att en tredskodom under inga förhållanden kan erkännas eller verkställas, om delgivning av stämningen skett allenast genom kungörelse.²

Också Haagkonventionen har – i art. 6 – en särskild bestämmelse, som avser att skydda svaranden mot erkännande och verkställighet av en tredskodom, vilken meddelats utan att han haft möjlighet att försvara sig. Bestämmelsen har följande lydelse: »Sans préjudice des dispositions de l'article 5, une décision par défaut ne sera reconnue et déclarée exécutoire que si l'acte introductif d'instance a été notifié ou signifié à la partie défaillante selon le droit de l'Etat d'origine et si, compte tenu des circonstances, cette partie a disposé d'un délai suffisant pour présenter sa défense.» Avfattningen av denna bestämmelse synes lämna utrymme för flera olika tolkningar.

Ett enligt ordalydelsen i och för sig inte otänkbart tolkningsalternativ är till en början, att varje slag av delgivning enligt domstolsstatens regler – alltså även kungörelse-delgivning – anses obetingat tillfyllest och att den tid, som skall anses ha stått svaranden till buds för att förbereda ett svaromål, räknas från den tidpunkt, då delgivning enligt nämnda regler blivit fullgjord. Det är enligt detta alternativ tydligen betydelselöst, huruvida svaranden faktiskt fått kännedom om talans väckande eller ens haft anledning att skaffa sig sådan kännedom. Att ifråga-

varande alternativ inte är det avsedda framgår emellertid otvetydigt av konventionens förarbeten. Bestämmelsen har tillkommit med insikt om att vissa delgivningsmetoder har en väsentligen fiktiv karaktär och med syfte just att på det internationella planet bereda svaranden ett skydd mot sådana. Detta syfte skulle ju helt förfelas, om svarandens möjlighet att försvara sig skulle under alla omständigheter bedömas utifrån en tidpunkt, vid vilken han allttjämt saknat kännedom om att talan väckts.³ Mot denna bakgrund ter det sig rimligare att ge bestämmelsen en tolkning, enligt vilken svaranden skall anses ha förfogat över tid att förbereda sitt svaromål först från det att han fått faktisk kännedom om talans väckande.

Även om sistnämnda tolkningsalternativ måhända inte behöver anses helt uteslutet, står emellertid inte heller detta i otvetydig samklang med konventionens förarbeten. Det förslag, som närmast låg till grund för bestämmelsens slutliga utformning, motiverades sålunda med att »une telle rédaction soulignerait le caractère objectif de la proposition»... »en évitant de lier la reconnaissance et l'exécution d'une décision par défaut à l'attitude du destinataire.»⁴ I den officiella rapporten anges bestämmelsens innebörd mot bakgrunden härav vara, att »le juge requis doit reconnaître et exécuter la décision étrangère si d'après les circonstances objectives de chaque cas concret la partie défaillante devrait normalement avoir eu pris connaissance de l'acte introductif

² För flertalet fall synes resultatet bli detsamma enligt den nordiska konventionen på grund av bestämmelserna i konventionens art. 3. För det fall att domstolen varit behörig på grund av prorogationsavtal, synes emellertid intet hindra erkännande av en tredskodom i process, där stämningen delgivits genom kungörelse.

³ Det bör visserligen uppmärksammas, att den engelska texten till art. 6 närmast synes förenlig med den ovan berörda tolkningen. Ehuru både den franska och den engelska texten skall äga samma vitsord, kan man emellertid knappast bortse från att den engelska texten, såvitt nu är i fråga, ursprungligen redigerats i närmare överensstämmelse med den franska texten (se *Dixième Session, Acte final art. 5 bis*) men omredigerats flera år efter beslutet om artikelns sakliga innehåll.

⁴ *Première commission, Dixième session, P.V. N° 6 p. 3.*

d'instance.»⁵ Enligt de riktlinjer för tolkningen som sålunda rekommenderas, skall det tydligen inte krävas, att svaranden visas ha fått kännedom om talans väckande, och det skall heller inte vara något obetingat hinder mot erkännande och verkställighet att svaranden rentav bevisligen saknat sådan kännedom. Avgörande skall i stället vara, om med hänsyn till omständigheterna svaranden befinnes normalt ha bort få kännedom om talans väckande. Vad detta närmare besett innebär synes i flera hänseenden oklart. Säkerligen får emellertid antas, att den möjlighet som må ha funnits för svaranden att genom studium av officiell publikation och/eller domstols anslagstavla fortlöpande göra sig informerad om kungörelsedelgivningar inte skall generellt innebära att han normalt bort få kännedom om talans väckande. Med hänsyn härtill synes bestämmelsen också enligt den i rapporten rekommenderade tolkningen för flertalet tänkbara fall erbjuda svaranden ett skydd mot åtminstone fullständiga överraskningar. Alltför stora farhågor synes därför konventionens reglering på förevarande punkt inte behöva inge, ehuru det i händelse av svensk anslutning till konventionen synes påkallat att vid förhandlingar om kompletterande bilateralt avtal ägna särskild uppmärksamhet åt de förutsättningar, under vilka kungörelsedelgivning och liknande delgivningsmetoder kan anlitas i den främmande staten.⁶

I det alternativa lagförslag, som förutsätter att svensk anslutning till Haagkonventionen inte kommer i fråga, har utredningen likväl ansett sig böra föreslå en reglering, som i förevarande hänseende uppställer strängare förutsättningar för erkännande och verkställighet av tredskodom. Enligt denna reglering förutsätts härför – förutom delgivning enligt ursprungsstatens regler – att svaranden efter att ha fått kännedom om talans väckande haft tillräcklig tid för att svara i saken. Vid tillämpning av den föreslagna bestämmelsen förutsätts åberopsbördan för att svaranden saknat kännedom om talans väckande åvila denne men bevisbördan för kännedom i händelse av så-

dant åberopande åvila käranden. Effekten av denna reglering kommer uppenbarligen inte att skilja sig särdeles mycket från den svensk-schweiziska konventionens regel, eftersom käranden vanligen torde ha små möjligheter att styrka, att svaranden fått faktisk kännedom om talans väckande i fall, där delgivning skett annorledes än med svaranden personligen eller befullmäktigat ombud för denne.⁷ Undantagsvis är det emellertid tänkbart, att käranden genom korrespondens mellan parterna eller på annat sätt kan styrka, att svaranden vid viss tidpunkt känt till att talan väckts och stämning delgivits genom kungörelse, och för sådant fall synes man sakna tillräcklig anledning att vägra erkännande, om den tid som stått till svarandens förfogande efter kännedom kan anses ha varit tillfyllest. För den händelse svaranden gör gällande att tiden på grund av särskilda omständigheter – sjukdom eller liknande – varit för kort, måste det givetvis bli hans sak att styrka dessa omständigheter.

I Haagkonventionens art. 23 p. 8 har fördragsslutande stater givits befogenhet att avstå från tillämpning av konventionens art. 6 för fall, där tredskodomen har delgivits den uteblivne parten och denne haft tillräcklig möjlighet att utnyttja rättsmedel mot domen. Denna befogenhet synes åtminstone normalt inte böra utnyttjas. Även om en part har principiell möjlighet att i samband med fullföljd eller återvinning förebringa all den utredning han anser önskvärd – vilket inte genomgående kan förutsättas vara fallet enligt utländsk rätt – måste det alltid innebära ett visst underläge att redan ha en dom emot sig, låt vara att det blott är en

⁵ Rapport Fragistas § 10.

⁶ Det är inte tillåtet att i kompletterande bilateralt avtal skärpa förutsättningarna för erkännande av tredskodom enligt konventionens art. 6. För den händelse förutsättningarna för kungörelsedelgivning i viss stat bedöms såsom i och för sig alltför liberala, kan emellertid detta utgöra en anledning att med stöd av konventionens art. 25 med denna stat sluta ett fristående avtal, enligt vilket skyddet mot erkännande av tredskodom efter kungörelsedelgivning förstärks.

⁷ Bestämmelsen förutsätts givetvis skola tillämpas så, att svaranden skall anses ha fått kännedom om talans väckande vid den tidpunkt, då delgivning skett med befullmäktigat ombud för honom.

treddskodom. En rimlig förutsättning för erkännande av utländsk dom synes sålunda vara, att den tappande parten haft möjlighet att försvara sig redan i första instans.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att en part givetvis kan lida rättsförlust på grund av att han inte i tid får kännedom om att dom meddelats eller eljest inte får underrättelse om viss rättegångshandling. Om domstolen därvidlag åsidosatt gällande processuella regler kan emellertid i allmänhet rättelse uppnås i domstolsstaten. Är det fråga om en väsentlig brist i domstolsstatens regelsystem eller i tillämpningen av dess regler, kan dessutom ordre public-klausulen tillgripas. Något behov av särskilda regler för andra fall av utebliven eller mindre tillfredsställande delgivning än beträffande delgivning av stämning i mål där svaranden uteblivit synes sålunda inte föreligga.

Det hittills anförda har givit vid handen, att det särskilda behov av skydd för den tappande parten, som föreligger beträffande tredskodomar, kan behörigen tillgodoses genom en reglering som hänför sig till svarandens möjlighet att försvara sig i första instans. Beträffande tredskodomar, lagsökningsutslag och s. k. slutbevis i mål om betalningsföreläggande finns det å andra sidan anledning att fråga sig, huruvida de inte i ett hänseende bör behandlas liberalare än andra avgöranden. Härvidlag förtjänar framhållas, att enligt förarbetena till den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen det förhållandet, att tid för återvinning mot tredskodom eller lagsökningsutslag ännu står öppen, inte skall hindra dess verkställande i annan fördragsslutande stat.⁸

Det må nu först uppmärksammas, att vid tidpunkten för tillkomsten av nämnda konventioner återvinning inte var det enda rättsmedlet mot ifrågavarande avgöranden, utan den tappande parten kunde utnyttja vad resp. besvär. Kravet på laga kraft, som enligt konventionstexten gjorts undantagslöst⁹, ansågs då uppfyllt genom att fristen för sistnämnda rättsmedel utgått. Då återvinning är det enda ordinära rättsmedlet, kan man däremot inte rimligtvis beteckna avgörandet såsom lagakraftvunnet, oaktat

återvinningsfristen ännu inte utgått.¹⁰ Härmed är dock icke givet, att inte ett uttryckligt undantag från kravet på laga kraft kan vara försvarligt.

Ståndpunkten, att tredskodomar och lagsökningsutslag borde kunna verkställas utomlands även om inte återvinningsfristen löpt ut, motiverades i förarbetena till den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen med att ändring efter återvinning i dessa fall vore utomordentligt sällsynt. Även sedan återvinning blivit det enda rättsmedlet är säkerligen antalet fall, där ändring sker efter återvinning, ytterligt ringa i förhållande till hela antalet avgöranden av aktuellt slag. Man bör emellertid akta sig för att i förevarande hänseende dra några slutsatser av detta förhållande. Då verkställighet aktualiseras i annan stat än den, där avgörandet meddelats, torde situationen inte sällan kunna förmodas ha varit den, att svaranden haft särskilda svårigheter att bevaka sina intressen i målet. Inte minst med hänsyn härtill bör man enligt utredningens mening åtminstone i förhållande till stater på mera avsevärt avstånd från Sverige inte dispensera från ett krav på laga kraft för just de typer av avgöranden, beträffande vilka garantierna för deras materiella riktighet är svagast. Såsom redan förutskickats ovan under 4.2 har sålunda utredningen stannat för ståndpunkten, att laga kraft bör utgöra förutsättning för erkännande och verkställighet av samtliga typer av avgöranden.

Det nu sagda innebär bl. a., att det för att viss typ av utländskt avgörande över-

⁸ Se härtill och till det följande NJA II 1933 s. 11 f. och 1937 s. 11 f. Se även K Cirk 15 nov. 1935 till länsstyrelserna, vari till upplysning för dem meddelats, att tredskodom mot vilken ej vädjats skall enligt den nordiska konventionen hållas för lagakraftvunnen, ändå att tiden för stämning om återvinning ej gått till ända.

⁹ Detta gäller beträffande tredskodomar om båda konventionerna men beträffande lagsökningsutslag endast om den svensk-schweiziska. Enligt den nordiska konventionens art. 2 skall med lagakraftäggande dom jämföras lagsökningsutslag på betalningsskyldighet, för vilken tiden för besvärs anförande gått till ända.

¹⁰ Jfr beträffande terminologien t.ex. 49 § UL. — Hur de nämnda konventionerna härvidlag numera skall tolkas, må här lämnas öppet.

huvud skall ifrågakomma till verkställighet här principiellt måste förutsättas, att det är av beskaffenhet att kunna vinna laga kraft även till den del det ännu inte verkställts. En konsekvens härav blir givetvis, att vårt land vid bilaterala förhandlingar om ömsesidigt erkännande av domar i sin tur kan få svårt att vinna gehör för anspråk på verkställande av svenska avgöranden av detta slag. Praktiskt sett innebär detta, att verkställighet utomlands av s. k. slutbevis i mål om betalningsföreläggande med den utformning av reglerna om laga kraft som lagberedningen föreslagit i SOU 1963:28 knappast skulle kunna påräknas. Utredningsmannen har för sin del – i egenskap av sakkunnig åt lagberedningen – i likhet med en ledamot av beredningen uttalat åsikten, att reglerna om betalningsföreläggande bör utformas så, att laga kraft kan inträda även till den del verkställighet inte redan skett.¹¹ För den händelse övervägande skäl skulle anses tala för den utformning av reglerna som lagberedningens majoritet föreslagit, är det emellertid möjligt, att man kan se sig nödsakad att från svensk sida frångå kravet på laga kraft beträffande vissa utländska avgöranden. Det måste nämligen anses olyckligt, om slutbevis i mål om betalningsföreläggande – som är den ojämförligt vanligaste av svenska exekutionstitlar på förmögenhetsrättens område – inte under några omständigheter skulle kunna verkställas utomlands. Om man inte kan undgå detta resultat genom utformningen av reglerna om laga kraft vid betalningsföreläggande, är det förmodligen ett mindre ont att göra de avsteg från kravet på laga kraft beträffande utländska avgöranden, som kan erfordras för att slutbevis i mål om betalningsföreläggande trots frånvaro av laga kraft skall accepteras utomlands. Härtill må dock först anmärkas, att det är långt ifrån säkert, att Sverige i någon större utsträckning skulle kunna få utländska stater att under några omständigheter verkställa icke lagakraftvunna slutbevis.¹² En minimiförutsättning vore givetvis, att Sverige gjorde motsvarande åtagande. En överenskommelse om ömsesidig verkställighet utan krav på laga kraft endast

beträffande sådana avgöranden, som inte kan vinna laga kraft annat än i den mån de redan verkställts, skulle visserligen i förhållande till åtminstone flertalet tänkbara stater inte innebära någon reell eftergift från svensk sida. De utländska motsvarigheter till slutbevis, som utredningsmannen för sin del känner – fränsett möjligen Finland¹³ – synes nämligen samtliga kunna vinna laga kraft oberoende av verkställighet. Det förefaller emellertid knappast sannolikt, att Sverige vid internationella förhandlingar skulle kunna uppnå en sådan regel, som sålunda till formen skulle vara ömsesidigt förpliktande men som i realiteten skulle innebära en ensidig eftergift för svenska intressen. Mera troligt är, att förhandlingspartnern i så fall skulle för sin del begära, att ett krav på laga kraft överhuvud inte upprätthålls beträffande dess motsvarighet till slutbevis, och det är som nämnts möjligt, att man kunde se sig nödsakad att tillmötesgå en sådan begäran. Utredningen har emellertid i sitt förslag till lagbestämmelser av principiellt generell räckvidd ansett sig kunna bortse från denna eventualitet. Härvid har beaktats dels att frågan om den framtida utformningen av reglerna om betalningsföreläggande ännu inte är avgjord, och dels att det i händelse av en lagstiftning enligt lagberedningens förslag på denna punkt ter sig ovisst både om något beaktansvärt antal stater överhuvud kan tänka sig att verkställa icke lagakraftvunna slutbevis och vilka krav på verkställighet i Sverige av icke lagakraftvunna avgöranden de i så fall kan tänkas framställa.

¹¹ Se SOU 1963:28 s. 106 ff.

¹² I det förslag till Haagkonventionen, som förelåg vid tiden för framläggandet av SOU 1963:28, fanns intet undantag från kravet på laga kraft. Ehuru Haagkonventionens primära regelsystem alltjämt förutsätter laga kraft, har emellertid avvikelse i bilateralt avtal medgivits. Det finns därför numera fog för en något mindre pessimistisk inställning beträffande behandlingen av icke lagakraftvunna slutbevis än den, åt vilken utredningsmannen i SOU 1963:28 givit uttryck.

¹³ Beträffande Finland motsvarar bestämmelserna på denna punkt dem som f.n. gäller hos oss. Den närmare innebörden av dessa bestämmelser i det diskuterade hänseendet är — såsom framgår av SOU 1963:28 — inte fullt klar.

4.6 Spörsmål om litispensens och om konflikt mellan domar¹

4.6.1 Utländsk process såsom rättegångshinder här

Regleringen av spörsmål om direkt behörighet, dvs. om skyldighet för domstol att ta upp eller avvisa en väckt talan, faller i princip utanför utredningens uppdrag. I ett hänseende, nämligen i fråga om litispensens, har emellertid den direkta behörigheten ett så intimt samband med frågor om erkännande och verkställande av utländsk dom, att den inte kan här förbigås.

Låt oss anta, att talans väckande vid utländsk domstol inte utgör hinder mot att ta upp en talan om samma sak mellan samma parter här i riket ens i fall, där en dom i den utländska processen i och för sig kan antas bli av beskaffenhet att böra erkännas här. Om det finns forum här i riket, kan det då tydligen inträffa, att en svarande, efter att ha blivit instämd till utländsk domstol i ett kravmål, väcker negativ fastställsetalan om samma sak här, och att han lyckats utverka en lagakraftvunnen dom av svensk domstol till sin förmån vid den tidpunkt, då den utländska processen avgörs genom en lagakraftvunnen dom i motsatt riktning. Man står då inför en konflikt mellan två domar som var för sig – fränsett just konflikten – uppfyller villkoren för erkännande. Om man antar, att konflikten skall lösas genom att den utländska domen tillerkänns företräde, har tydligen den svenska processen inte haft någon funktion att fylla. Antar man istället – vilket i och för sig förefaller i det närmaste ofrånkomligt utifrån den antagna förutsättningen att utländsk litispensens inte skolat beaktas – att det är den svenska domen som skall tillerkännas företräde, blir tydligen fältet fritt för en kapplöpning. Samtidigt som reglerna om erkännande och verkställighet av utländsk dom bygger på uppfattningen, att käranden rimligtvis bör få tvisten reglerad genom dom i den utländska processen, gör man sålunda hans möjlighet att uppnå detta beroende av att motparten inte lyckas hinna

först med en svensk dom. En dylik reglering är uppenbarligen olycklig, inte minst med hänsyn till det önskemål att såvitt möjligt förebygga besvär och kostnader med dubbla rättegångar som en lagstiftning om erkännande och verkställande av utländska domar enligt utredningens direktiv har att främja.²

Mot bakgrunden av det anförda är det enligt utredningens åsikt otvivelaktigt, att man till regler om erkännande och verkställande av utländska domar bör knyta regler, enligt vilka talans väckande vid utländsk domstol principiellt utgör rättegångshinder här i fall, där den utländska processen kan förväntas resultera i en dom, som skall erkännas här.

I doktrinen har antagits, att en utländsk process i allmänhet utan särskilt stöd av lag har verkan av litispensens här, i den mån dom i processen skall tillerkännas rättskraft här.³ På samma uppfattning bygger den nordiska konventionen, som saknar uttrycklig bestämmelse i ämnet.⁴ Det synes emellertid vara att föredra, att en direkt lagbestämmelse ges. Så har också skett i den svensk-schweiziska konventionen genom en bestämmelse i art. 7 av följande lydelse:

»Anhängiggöres inför domstol i den ena av de fördragsslutande staterna talan i sak som veterligen redan är anhängig i den andra staten, skall domstolen visa målet ifrån sig, där domstol i den stat i vilken målet först anhängiggjorts var, enligt vad i denna konvention sägs, behörig att upptaga målet.»

Också Haagkonventionen upptar – i art. 20 – en bestämmelse om litispensens. Den har följande lydelse:

¹ Jfr härtill särskilt Pålsson, Institutet litispensens i den internationella civilprocessrätten, TFR 1967 s. 537 ff. med hänvisningar.

² Jfr Pålsson, a.a. s. 574 och s. 586. Det skall förvisso medges, att det sagda gäller endast i fall, där det i och för sig finns forum här i riket. Spörsmål om litispensens och om konflikter mellan svenska och utländska domar får emellertid överhuvud aktualitet endast i dessa fall.

³ Se t.ex. Karlgrén a.a. s. 204 med hänvisn. Jfr däremot Lando, a.a. s. 316, som anser det stöta på tekniska vanskligheter att tillägga utländsk process verkan av litispensens, synbarligen oavsett om det förutsätts ske genom lagstiftning eller i praxis utan särskilt stöd av lag.

⁴ Se NJA II 1933 s. 11.

»Lorsque deux Etats sont liés par l'accord complémentaire prévu à l'article 21, l'autorité judiciaire de l'un de ces Etats a la faculté, quand une action est ouverte devant elle, de se dessaisir ou de surseoir à statuer si une autre action entre les mêmes parties, fondée sur les mêmes faits et ayant le même objet, est déjà pendante devant un tribunal d'un autre Etat, et à la condition que cette action puisse donner lieu à une décision que les autorités du premier Etat seraient obligées de reconnaître en vertu de la Convention.

Toutefois, des mesures provisoires ou conservatoires peuvent être accordées par les autorités de chacun de ces Etats, quelle que soit la juridiction saisie du fond du litige.»

Vid en jämförelse mellan den svensk-schweiziska konventionens och Haagkonventionens litispensregel är först och främst att notera, att den senare i motsats till den förra är endast fakultativ. Expertkommitténs förslag till Haagkonvention upptog däremot en obligatorisk litispensregel. Denna mötte emellertid motstånd, framförallt från U.S.A. och Storbritannien, varvid bl. a. framhölls, att för dessa länder en obligatorisk litispensregel inte finns ens på det interna planet men att domstolarna har stor frihet att, med avseende på sin behörighet, beakta omständigheter av olika slag, däribland att talan må ha väckts rörande samma sak vid annan domstol.⁵ Den slutliga utformningen av Haagkonventionens litispensregel torde sålunda närmast få betraktas som en eftergift åt de anglosachsiska staterna. I gengäld har emellertid i konventionens art. 23 p. 21 givits befogenhet för fördragsslutande stater att bilateralt göra litispensregleringen obligatorisk.

Från saklig synpunkt har väsentligen tre skäl anförts till förmån för att en litispensregel bör vara allenast fakultativ. Ett av dessa är, att litispens inte rimligen bör förutsätta enbart att talan väckts vid en domstol som i och för sig skall anses äga indirekt behörighet utan också att processen kan väntas resultera i ett avgörande, som inte strider mot andra villkor för domens erkännande och verkställande, samt att det kan vara svårt att bedöma hur härmed förhåller sig innan någon dom ännu föreligger. I och för sig synes denna synpunkt ha visst

fog för sig. Svårigheten blir emellertid principiellt densamma, vare sig litispensregeln är obligatorisk eller fakultativ. Enligt båda alternativen torde man normalt kunna räkna med att den blivande domen kommer att erkännas, om blott behörighetskravet befinnes uppfyllt. Undantagsvis kan det emellertid finnas grund för ett annat antagande. Hur härmed förhåller sig kan domstolen i den senare anhängigjorda processen visserligen lämna öppet enligt en fakultativ litispensregel, om den har någon annan grund för att inte tillämpa regeln, medan man enligt en obligatorisk litispensregel inte kan undgå ett ställningstagande härvidlag. I många fall måste man emellertid räkna med att domstolen vid tillämpning av en fakultativ litispensregel skulle på grund av litispensens vägra att pröva målet, om den hade att utgå från att den framtida utländska domen bleve av beskaffenhet att i och för sig kunna erkännas. Det förefaller föga tillfredsställande, att domstolen i sådant fall skulle kunna falla tillbaka på litispensregelns fakultativa karaktär enbart för att undgå ett ställningstagande i den fråga, som den strängt taget själv bedömer som relevant.

En annan vid Haagkonferensen framförd invändning mot en obligatorisk litispensregel är, att det kan vara svårt att avgöra, vid vilken tidpunkt talan skall anses väckt. Ehuru man kanske kan beklaga att denna tidpunkt inte preciserats i konventionen, synes emellertid svårigheten inte överkomlig. Bl. a. med hänsyn till att ett processuellt förfarande i princip inte rimligtvis bör tillerkännas större betydelse utomlands än internt, torde man i detta hänseende få tillämpa domstolsstatens regler.⁶ I allmänhet torde detta inte erbjuda några större svårigheter. Praktiskt sett kan det förmodas oftast bli fråga om att välja mellan tidpunkten för stämmningsansökningens ingivande och tidpunkten för dess delgivning. Eftersom enligt svensk rätt den förra tidpunkten är den relevanta synes för oss en tillämpning av

⁵ Jfr Pålsson, a.a. s. 551.

⁶ Jfr Rapport Fragistas § 15 och Pålsson, a.a. s. 575.

domstolsstatens regler inte heller från saklig synpunkt inge några betänkligheter.

Såsom ett tredje skäl mot en obligatorisk litispensregel har anförts, att i vissa länder en civilprocess kan ta utomordentligt lång tid, och att det är föga rimligt att den skall få utöva litispensverkan i annan stat hur länge som helst. Denna synpunkt måste i och för sig anses beaktansvärd.⁷ Den synes emellertid knappast kunna få aktualitet annat än beträffande på sin höjd någon enstaka bland de stater, med vilka det överhuvud kan tänkas komma ifråga att träffa avtal om ömsesidigt erkännande av domar. Den torde då kunna tillfredsställande beaktas genom särskilda bestämmelser i förhållande till vederbörande stat.

Mot de skäl, som sålunda anförts till förmån för en fakultativ litispensreglering och som enligt utredningens mening åtminstone generellt saknar större bärkraft, står å andra sidan synpunkten, att en obligatorisk litispensregel är ägnad att medföra mindre osäkerhet i den praktiska tillämpningen och att effektivare förebygga uppkomsten av motstridiga domar i samma sak. Denna synpunkt synes böra tillmätas avsevärd vikt. Med hänsyn härtill, och då en obligatorisk litispensregel också inom ramen för Haagkonventionens regelsystem är tillåten och torde kunna förväntas bilateralt bli accepterad av ett betydande antal stater, föreslår utredningen i båda de alternativa förslagen en obligatorisk regel om litispens.

Beträffande den närmare utformningen av en litispensregel må först erinras om att Haagkonventionen kräver, att den utländska processen kan resultera i ett avgörande av beskaffenhet att skola erkännas, medan den svensk-schweiziska konventionen förutsätter endast att domstolen skall anses äga indirekt behörighet. Den praktiska skillnaden är inte stor, eftersom Haagkonventionens krav i de allra flesta fall torde vara uppfyllt i och med konstaterandet att domstolen har indirekt behörighet. Det synes likväl vara att föredra, att man inte saknar varje möjlighet att beakta också annan anledning till vägran att erkänna den blivande

domen än bristande indirekt behörighet för domstolen.⁸

I litteraturen har av Pålsson hävdats, att man i förevarande hänseende borde göra en differentiering, enligt vilken domstolens behörighet utgör grundrekvisit men andra omständigheter, exempelvis oförenlighet med ordre public, utgör motfakta som beaktas endast om det härvidlag är utrett att domen inte kan erkännas eller åtminstone osannolikt att den kan erkännas.⁹ Haagkonventionens regel synes ge uttryck åt just en sådan differentiering. Behörighetsregleringen anknyter ju nästan undantagslöst till förhållanden som föreligger redan vid talans väckande, och den blivande domen kan därför erkännas endast om indirekt behörighet föreligger vid litispensbedömningen. Där emot måste man givetvis utgå från att processen kan resultera i en dom som skall erkännas, så länge det inte är utrett att den kommer att bli oförenlig med ordre public, även om det är osannolikt att den inte kommer att strida häremot. Pålsson förordar, att man redan i sistnämnda bevisläge avstår från att erkänna litispens. Enligt utredningens mening är det emellertid inte någon större nackdel – kanske rentav en fördel – att man kräver ett större mått av bevisning om motfakta för att inte erkänna litispens, särskilt med hänsyn till att rättsföljden av litispens inte behöver bli avvísning utan kan begränsas till vilandeförklaring i svårbedömda fall. Utredningens alternativa förslag ansluter sig därför till Haagkonventionen, såvitt nu är i fråga.

I frågan, huruvida litispens skall beaktas ex officio eller endast på invändning, synes något klart ställningstagande inte kunna utläsas ur Haagkonventionen. Under alla omständigheter kan emellertid konventionen inte hindra, att litispens beaktas ex officio, vilket synes vara det lämpligaste och jämväl överensstämmer med vad som hos oss gäller internt. För att uttrycka denna ståndpunkt är ingen särskild föreskrift er-

⁷ Jfr Pålsson, a.a. s. 572 f.

⁸ Se även Pålsson, a.a. s. 569.

⁹ Pålsson, a.a. s. 567 ff.

forderlig; stadgandet i 34: 1 st. 2 RB blir tillämpligt i avsaknad av särskild bestämmelse av motsatt innebörd.

Haagkonventionen anger som nämnts vilandeförklaring såsom ett alternativ till talans avvisande på grund av litispensens. Detta har föranletts av önskemålet, att käranden inte skall behöva utsättas för risk för rättsförlust genom preskription i fall där man — oaktat litispensens anses föreligga — inte kan helt bortse från risken att den blivande domen i den utländska processen inte kommer att erkännas här. Möjligheten att i särskilda fall utnyttja vilandeförklaring i stället för omedelbar avvisning har syntts vara av värde, och utredningens förslag har utformats i enlighet härmed.¹⁰

Såsom identitetskriterier har i Haagkonventionens regel angivits, att det skall vara fråga om samma parter, att talan skall vara grundad på »les mêmes faits» och att den skall ha »le même objet». I sak torde dessa kriterier åtminstone i allt väsentligt svara mot dem som är relevanta på det interna svenska planet. I utredningens förslag har emellertid texten härvidlag givits en i förhållande till konventionen tämligen fri utformning. Uttrycket »samma parter» måste säkerligen enligt Haagkonventionen liksom enligt 13: 6 RB tolkas såsom avseende att ingen enligt rättskraftsläran relevant förändring i partsställningen föreligger, och denna förutsättning har ansetts kunna underförstås (jfr 17: 11 RB).¹¹ Uttrycken »les mêmes faits» och »le même objet» — det sistnämnda knappast möjligt att ge en adekvat svensk översättning — torde tillsamman tagna motsvara det svenska uttrycket »samma sak». Litispensensregeln i utredningens båda alternativa förslag har sålunda ansetts kunna, såvitt nu är i fråga, utformas i överensstämmelse med den svensk-schweiziska konventionens regel.

Det har framhållits som de lege ferenda önskvärt att utländsk process finge bilda rättegångshinder inte bara i samma sak utan också i sak som har sådan gemenskap med processföremålet, att den inte lämpligen bör få handläggas separat.¹² Ätminstone för vissa fall kan nog en sådan regel vara motive-

rad. Dessa fall torde dock väsentligen höra till familjerätten eller andra områden som inte åsyftas i detta sammanhang. Med beaktande också av svårigheten att avgränsa en dylik regel, har någon sådan därför inte upptagits i utredningens förslag.

I st. 2 av Haagkonventionens art. 20 uttalas, att litispensens enligt första stycket av samma artikel inte utgör hinder mot utverkande av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd. Denna ståndpunkt är otvivelaktigt välgrundad, och utredningens båda alternativa förslag upptar motsvarighet till regeln. Såsom redan tidigare framhållits¹³ har dessutom det i 188 § UL uppställda kravet för beslutad säkerhetsåtgärds fortbestånd, att talan vid domstol skall vara väckt senast inom viss tid från beslutet, syntts påkalla en särskild bestämmelse av innebörd att med talans väckande vid svensk domstol skall härvidlag jämställas anhängiggörande av rättegång vid utländsk domstol som kan resultera i ett avgörande av beskaffenhet att skola erkännas och verkställas här. Denna regel torde, av skäl som utvecklats i det föregående, vara motiverad även om utländsk process inte tilläggs betydelse såsom rättegångshinder här. Uppenbarligen blir den emellertid än mera angelägen, om den utländska processen föranleder, att käranden

¹⁰ Enligt Pålsson, a. a. s. 583 f., borde rentav endast vilandeförklaring komma i fråga. Det synes emellertid tillräckligt att man har möjlighet till vilandeförklaring för särskilda fall, medan avvisning bör kunna tillgripas i klara sådana, då ingen preskriptionstid står på spel.

¹¹ Enligt Pålsson, a. a. s. 573 skulle det finnas anledning att göra undantag från en litispensensregel för åtskilliga fall, där käranden i den inhemska processen är svarande i den utländska. Pålsson säger sig emellertid — under framhållande att det konkreta erfarenhetsmaterialet är för litet — tro det inte vara möjligt att formulera några bestämda regler härom. Utredningen delar sistnämnda uppfattning. Utredningen — som enligt det anförda anser en litispensensregel påkallad främst av hänsyn till kärandens intresse — har emellertid dessutom inte blivit övertygad om att det ens i något fall skulle finnas anledning att göra undantag från litispensensregeln endast för svaranden i den först anhängiggjorda utländska processen.

¹² Se Pålsson, a. a. s. 582 f.

¹³ Se vidare ovan s. 113 f.

den över huvud inte har någon möjlighet att väcka talan vid svensk domstol.¹⁴

4.6.2 Anhängighet av svensk process såsom grund för vägran att erkänna och verkställa utländsk dom

Med den litispensreglering som utredningens förslag innehåller – och som förutsätts ha sin motsvarighet i vederbörande utländska stat – kan det endast sällan tänkas inträffa, att en svensk process är anhängig samtidigt som erkännande eller verkställighet begärs av en utländsk dom i samma sak mellan samma parter¹ vilken – frånsett konflikten med den svenska processen – uppfyller villkoren för erkännande och verkställighet. Helt kan man emellertid inte bortse från eventualiteten. Man har härvidlag anledning att i första hand skilja mellan fall, där talan redan väckts vid den utländska domstolen då den svenska processen inleddes, och fall där tidsföljden är den omvända.

I det förstnämnda av dessa båda fall måste talans upptagande till prövning² i den svenska processen förutsätta, att litispensregeln åtminstone objektivt sett åsidosatts, vare sig detta beror på att domstolen förbisett regeln eller varit okunnig om den utländska processen eller antagit, att domen däri inte skulle komma att uppfylla villkoren för erkännande. Att vad som sålunda åtminstone objektivt sett är en felaktig tillämpning av gällande regler inte bör tillåtas hindra erkännande och verkställighet av den utländska domen synes uppenbart.³ Har talan på grund av litispensens inte avvisats utan vilandeförklarats bör givetvis den formella anhängigheten av den svenska processen heller inte spela någon roll.

Om den svenska processen är den först anhängiggjorda synes det lika klart, att den utländska domen inte bör erkännas, såvitt den tillkommit efter åsidosättande på motsvarande sätt av den litispensregel som förutsätts gälla i den utländska staten.⁴ Möjligen kunde man kanske tänka sig ett annat bedömande, om enligt vederbörande stats lag litispensens kunnat beaktas endast på

invändning och part försummat att framställa sådan. Tillräckliga skäl härför föreligger emellertid knappast.

Det återstår då att ta ställning till det fall, att den svenska processen inte kunnat grunda någon invändning om litispensens i den utländska staten, enkannerligen därför att den svenska domstolens behörighet inte baseras på sådana omständigheter, som i förhållandet mellan respektive stater medför även indirekt behörighet. Man kan exempelvis tänka på det fall, att en fullgörelsetalan väckts vid förmögenhetsforum här i riket och att därefter svaranden väcker en negativ fastställsetalan mot käranden i den stat, där denne har sitt hemvist, samt att sistnämnda talan blir först avgjord. I en sådan situation kan det kanske synas ganska naturligt att erkänna den utländska domen såsom meddelad vid ett forum av s. a. s. internationellt sett högre dignitet än den svenska domstolen. Å andra sidan synes det emellertid föga tillfredsställande, att avgörandet av en inhemsk process, som anhängiggjorts och avgjorts helt i laga ordning, skall kunna prejudiceras av dom i en först sedermera anhängiggjord utländsk process. Bl. a. skulle en dylik ordning inbjuda till en kapplöpning mellan processer i skilda stater som såvitt möjligt synes böra undvikas.

Mot bakgrunden av det anförda synes det finnas fog för ståndpunkten, att anhängigheten av en svensk process bör ut-

¹⁴ Bortsett från de brittiska fördragen innehåller flertalet bilaterala konventioner en litispensregel. I den fransk-österrikiska konventionen är den identisk med Haagkonventionens och sålunda fakultativ. I övriga, som upptager en dylik regel, är den obligatorisk. I dessa fall ges ej möjligheten till vilandeförklaring. I de belgiska konventionerna med Frankrike och Nederländerna föreskrivs i stället för avvisning "renvoi" till domstolen i den andra staten. Motsvarighet till Haagkonventionens art. 20 st. 2 saknas i allmänhet i konventionerna.

¹ Uttrycket "samma parter" används här i betydelsen, att ingen med avseende på domens rättskraft relevant skillnad i partsställningen föreligger. — I det följande förutsätts genomgående, att det är fråga om samma sak och om samma parter i nu angiven mening.

² Uttrycket användes här såsom motsats till både avvisning och vilandeförklaring på grund av litispensens.

³ Jfr Pålsson, a. a. s. 585.

⁴ Jfr Pålsson, a. a. s. 585.

göra hinder mot att erkänna och verkställa en utländsk dom under förutsättning, att den utländska processen inletts senare än den svenska, men också endast under denna förutsättning.⁵ Denna ståndpunkt överensstämmer med en bestämmelse i Haagkonventionens art. 5 no 3 a).⁶

4.6.3 Anhängighet av process i tredje stat såsom grund för vägran att erkänna och verkställa utländsk dom

I remissyttrande över förslaget till Haagkonvention har Svea hovrätt ifrågasatt, om inte som hinder för erkännande och verkställighet borde beaktas icke blott litispens i den stat, där erkännande eller verkställighet begärs, utan även litispens i annan konventionsstat än den, från vilken framställningen görs. Haagkonventionen medger emellertid inte ens i sin slutliga utformning, att litispens i tredje stat under några omständigheter får utgöra grund för vägran att erkänna och verkställa dom, som meddelats i annan fördragsslutande stat.

Med sitt nyss återgivna uttalande synes hovrätten väsentligen ha åsyftat, att man borde förebygga en konflikt mellan flera konventioner, för den händelse fördragsslutande stat genom avtal med tredje stat förbundit sig att inte på sitt territorium medge domsverkställighet i tvist, angående vilken tidigare inledd rättegång pågår inom sistnämnda stats territorium. Någon uttrycklig förpliktelse av detta slag – som f. ö. såvitt känt inte förekommer i bilaterala konventioner – innefattas emellertid i varje fall inte i någon av de konventioner i ämnet, som Sverige hittills anslutit sig till.

I och för sig är det onekligen en tilltalande tanke, att redan anhängigheten av en process skulle – i stat där dom i processen principiellt skall erkännas – utesluta erkännande av dom i samma sak, som i en senare anhängiggjord rättegång meddelats i vilket land som helst. Enligt utredningens mening bör emellertid vägen mot detta mål vara att söka få till stånd en direkt, obligatorisk litispensreglering mellan så många sta-

ter som möjligt. Så länge inte talans väckande i staten A obligatoriskt grundar litispens i staten B, kan det emellertid förväntas vara svårt för staten C att hos B få gehör för en befogenhet att vägra erkänna en där meddelad dom under hänvisning till att talan om samma sak tidigare väckts i A. Om man åter tänker sig, att anhängigheten av process i tredje stat skulle på verkställighetsstadiet beaktas endast om den domstol, som meddelat domen, därigenom åsidosatt en litispensregel, skulle regleringen bli ganska svårtillämpad, eftersom man i verkställighetsstaten finge bedöma innebörden av åtaganden mellan två utländska stater. Med hänsyn till det anförda har en regel, enligt vilken litispens i tredje stat kan utgöra grund för vägran att erkänna och verkställa utländsk dom, inte upptagits i något av utredningens alternativa förslag.

4.6.4 Konflikter mellan domar

Varken den svensk-schweiziska eller den nordiska konventionen innehåller någon bestämmelse om hur konflikter mellan domar skall bedömas. Inte heller förslaget till Haagkonvention upptog några sådana regler. Det förutsattes, att spörsmålet fick överlämnas åt rättstillämpningen i varje enskild stat. Enligt utredningens mening har en dylik ståndpunkt åtskilligt fog för sig. Konflikter mellan domar måste dess bättre under alla förhållanden förväntas bli sällsynta. Det förutsätts ju härför inte bara, att

⁵ Ang. identitetskriterierna se ovan s. 126. — Också i detta sammanhang torde tidpunkten för anhängiggörande av en process vara att bestämma enligt domstolsstatens lag. Jfr ovan s. 124.

⁶ En reglering av de problem som aktualiseras av Haagkonventionens art. 5 no 3 a) finns endast i ett fåtal av de bilaterala konventionerna, nämligen de österrikiska fördragen med Belgien, Nederländerna och Frankrike samt i den belgisk-italienska konventionen. I de österrikiska fördragen med Belgien och Nederländerna är regleringen obligatorisk men i övrigt densamma som i Haagkonventionen. Det fransk-österrikiska fördraget torde i sak vara helt identiskt med Haagkonventionen såvitt nu är ifråga. Det belgisk-italienska fördragets lösning avviker från Haagkonventionens bland annat därigenom att talan i det land i vilket erkännande begärs inte behöver ha väckts innan talan väcktes inför den domstol som redan dömt i saken.

litispensregler inte lägger hinder i vägen, utan också, att flera processer resulterar i domar, som är sinsemellan motstridiga. Härtill kommer, att det synes svårt att uppnå en reglering i konventions- eller lagtext, som på en gång är uttömmande och sakligt tillfredsställande.

Under den svenska remissbehandlingen av förslaget till Haagkonvention har emellertid en uttrycklig reglering efterlysts av flera remissinstanser.¹ Haagkonventionen upptar också i sin slutliga avfattning en dylik reglering. Enligt denna skall såsom grund för att vägra erkännande och verkställighet alltid kunna åberopas ett avgörande, som meddelats i den stat, där erkännande och verkställighet begärs (art. 5 no 3 b). Även ett avgörande i tredje stat skall kunna tilläggas samma effekt under förutsättning att det uppfyller villkoren för erkännande och verkställighet i förstnämnda stat (art. 5 no 3 c).

Om man frånser den begränsning som ligger i, att ett avgörande i tredje stat måste ha vunnit laga kraft för att kunna leda till vägran att erkänna och verkställa dom från annan utländsk stat – såvitt laga kraft i och för sig utgör villkor för erkännande av förstnämnda dom² – medger tydligen Haagkonventionens reglering hänsynstagande till andra domar i den mest vidsträckta omfattning, som gärna kan tänkas. Inga villkor har uppställts med avseende på tidpunkten då respektive process anhängiggjordes eller respektive dom meddelades eller vann laga kraft. Då härtill kommer, att bestämmelsen är fakultativ – erkännande och verkställighet *kan* men behöver inte nödvändigtvis vägras under angivna förhållanden – har man i själva verket knappast nått längre än om frågan lämnats helt oreglerad i konventionen. I och för sig kan det väl visserligen anses fördelaktigt, att man inte nöjer sig med att tyst förutsätta konflikter mellan domar såsom tänkbar grund för vägran. Å andra sidan synes emellertid föreligga risk för att en uttrycklig fakultativ regel kommer att utnyttjas, så långt dess ordalydelse medger. Och det är enligt utredningens mening otvivelaktigt, att ett utnyttjande av

Haagkonventionens ifrågavarande regler i vissa lägen kan leda till otillfredsställande resultat.

Det sist sagda gäller särskilt vid konflikt mellan en utländsk dom och en inhemsk dom i process, som anhängiggjorts efter det att talan väckts i den utländska rättegången. Haagkonventionens reglering möjliggör här prefererande av den inhemska domen även om den tillkommit med åsidosättande av en obligatorisk litispensregel. Representanterna för flertalet vid Haagkonferensen företrädde stater synes ha ansett det uteslutet att man skulle preferera en utländsk dom i konkurrens med en inhemsk sådan ens i fall, där den inhemska domen sålunda tillkommit genom överträdelse av en konventionsförpliktelse.³ Enligt utredningens mening är detta en alltför nationalistisk ståndpunkt. Det kan tilläggas, att regleringen härvidlag inte ens utifrån en dylik ståndpunkt erbjuder några nämnvärda fördelar för Sveriges vidkommande. Förutsättning för vägran att erkänna den utländska domen måste nämligen vara, att den inhemska domen alltjämt äger bestånd. Och laga-kraftvunnen svensk dom, som tillkommit med åsidosättande av en obligatorisk litispensregel, skall enligt 59:1 RB undanröjas på besvär över domvilla. Endast om den part som åberopar den utländska domen försuttit tiden för anförande av domvillobesvär torde sålunda en regel som prefererar den svenska domen bli till någon varaktig glädje för motparten. Såvitt utländska stater saknar motsvarighet till vår regel i 59:1 RB, kan däremot en svensk dom oftare komma att sättas ur spel genom överträdelse av litispensreglerna.

Eftersom Haagkonventionens förevarande regel är fakultativ, är det tydligen möjligt att vid konflikt mellan flera utländska domar, som var för sig uppfyller övriga villkor för erkännande, preferera den ena av dem. Några regler för ett sådant val mel-

¹ JK-ämbetet och Sveriges redareförening. — Jfr även Lando, a.a. s. 315.

² Detta förutsätts enligt Haagkonventionens primära regelsystem och enligt utredningens båda alternativa förslag.

³ Jfr Pålsson, a.a. s. 557 med hänvisningar.

lan dem ger inte konventionen. Enligt utredningens mening bör emellertid befogenheten att vägra erkännande åtminstone normalt appliceras på båda domarna. Att till äventyrs beteckna en dylik ståndpunkt såsom innebärande en déni de justice kan inte vara befogat annat än i det sällsynta fall, att det inte skulle vara möjligt att uppnå ett avgörande i det land, varom fråga är.⁴ För andra fall kan det vid konflikt mellan flera utländska domar te sig ganska naturligt att se bort från processuella faktorer och fästa avgörande vikt vid att det – utan en egen sakprövning av erkännandemyndigheten, som ju inte skall få förekomma – inte finns någon grund för antagande, att just den ena eller den andra av dem skulle vara den materiellt mera riktiga.⁵

Även om Haagkonventionens reglering av förevarande ämne enligt det anförda erbjuder vissa betänkligheter, synes dessa inte kunna nämnvärt påverka bedömandet av om Sverige överhuvud bör ratificera konventionen. Motsvarighet till reglerna i Haagkonventionens art. 5 no 3 b) och c) har upptagits i det förslag, som bygger på förutsättningen av svensk anslutning till konventionen.⁶ I utredningens alternativa förslag har däremot – i likhet med den svensk-schweiziska och den nordiska konventionen – någon bestämmelse i ämnet överhuvud inte upptagits. I sak torde detta innebära väsenligen samma frihet för svenska myndigheter som Haagkonventionens reglering.⁷ En mera restriktiv reglering har antagits sakna utsikter att vinna anslutning av något större antal utländska stater. Såvitt man sålunda tvingas medge utländska stater att bl. a. preferera sina egna domar också då dessa tillkommit med åsidosättande av en på konvention stödd litispensregel, synes det mindre otillfredsställande att detta sker genom att frågan om konflikt mellan domar lämnas formellt oreglerad än att det sker genom en uttrycklig regel av nämnd innebörd.⁸

4.7 Partiell giltighet

I 14 § 2 st. av Haagkonventionen ges följande föreskrift:

⁴ Jfr dock Rapport Fragistas § 8.

⁵ Det bör uppmärksammas, att särskilda synpunkter gör sig gällande beträffande familjerättsliga underhållsbidrag, som skall såvitt möjligt bestämmas efter parternas aktuella ekonomiska situation. Sådana domar omfattas dock inte av utredningens förslag.

⁶ Ang. identitetskriterierna se ovan s. 126.

⁷ Såsom ovan flerstädes framhållits innebär visserligen den föreslagna lagstiftningen generellt, att erkännande och verkställighet inte får vägras av annan anledning än sådan som angivits i lagen. Just konflikter mellan domar intar emellertid härvidlag en särställning. Det synes sålunda inte med fog kunna göras gällande, att avsaknaden av en uttrycklig konfliktreglering skulle kunna innebära, att en konflikt mellan domar aldrig finge föranleda vägran att erkänna och verkställa en utländsk dom. Om två avgöranden av samma sak mellan samma parter är inbördes motstridiga, är det ju både teoretiskt och praktiskt omöjligt att erkänna dem båda. Detta synes vara ett tillräckligt argument mot att lagen skulle kunna tolkas såsom innefattande direktiv i denna riktning, vare sig det gäller två utländska avgöranden, som var för sig uppfyller de i lagen uppställda villkoren för erkännande eller ett sådant avgörande och ett svenskt avgörande, som i och för sig skall erkännas och verkställas enligt regler i RB och UL. Det kan visserligen kanske förefalla som om en motsvarande argumentering inte skulle kunna föras beträffande verkställighet, eftersom vid motstridiga avgöranden endast det ena är till sitt innehåll verkställbart. Denna förutsättning föreligger emellertid inte alltid ens i sakfrågan, såsom t.ex. då domarna föreskriver olika villkor för en viss fullgörelse. Härtill kommer frågan om rättegångskostnader. Enligt utredningens mening vore det närmast häpnadsväckande, om avsaknaden av en uttrycklig konfliktreglering skulle tas till intäkt för att s.a.s. ömsevis verkställa kostnadsbeslut i två motstridiga domar, i vilka tappande part ålagts ersätta motpartens kostnader. Härtill kommer, att vad som skall verkställas enligt utredningens förslag endast är avgörande som "gäller" här i riket. Eftersom två oförenliga avgöranden inte båda kan gälla här i riket i den meningen att de tillerkänns rättskraft här, måste man alltså under alla förhållanden först avgöra, om något av dem skall gälla, för att kunna få stöd för en verkställighet.

⁸ Av de bilaterala konventionerna innehåller dels samtliga i vilka Storbritanien är part, dels de österrikiska med Belgien, Nederländerna och Frankrike, dels de italienska med Belgien, Tyskland och Schweiz och dels konventionen mellan Grekland och Jugoslavien regler om hänsynstagande till redan meddelade domar. I samtliga fall omfattar regleringen domar som meddelats i det land där erkännande begärs. Enligt den fransk-österrikiska konventionen, som är den enda vari bestämmelserna är fakultativa, kan erkännande vägras även med hänvisning till dom som meddelats i tredje stat och samma möjlighet synes föreligga enligt de brittiska fördragen. I intet fall föreligger någon uttrycklig reglering avseende tidpunkterna för de olika processernas anhängiggörande.

»Si la décision statue sur plusieurs chefs de demande qui sont dissociables la reconnaissance ou l'exécution peut être accordée partiellement.»

Denna föreskrift ger till en början uttryckligt stöd för en regel, som väl i och för sig får anses självklar, nämligen att partiell verkställighet i princip kan äga rum, om partens begäran begränsas till att avse någon eller några av flera från varandra fristående prestationer. Föreskriften ger emellertid också vid handen, att om det föreligger en grund för att vägra erkännande och verkställighet, som hänför sig till endast en del av avgörandet, detta kan erkännas och verkställas i övriga delar. Det måste dock förutsättas, att de olika delarna inte står i sådant förhållande till varandra, att partiellt erkännande eller verkställande skulle innebära ett åsidosättande av motpartens berättigade intressen. Haagkonventionens ifrågavarande bestämmelse – som i sak synes svara mot exempelvis vad som för svenska skiljedomar följer av 20 § sista stycket lagen om skiljemän – har syntts lämplig, och motsvarighet härtill har upptagits i utredningens båda alternativa förslag.

Vid den i det föregående genomförda utredningen om förutsättningarna för att utländsk dom skall erkännas och verkställas här i riket har det inte varit nödvändigt att närmare precisera innebörden av de rättsföljder av den utländska domen, som avses härmed. Det har varit tillfyllest att härvidlag utgå från den allmänna förutsättningen, att domen åtminstone i det väsentliga skall jämföras med en svensk dom. I detta kapitel skall emellertid undersökas, i vad mån det kan finnas anledning att i större eller mindre mån differentiera rättsföljderna av svenska domar och sådana utländska domar, som i princip skall erkännas och verkställas här. Spörsmålet härom behandlas i det följande i skilda underavdelningar särskilt med avseende på rättskraft och verkställighet. En tredje underavdelning ägnas åt ordningen för prövning av spörsmål om erkännande och verkställighet.

5.1 Rättskraft

Med att utländsk dom skall erkännas här i riket avses som nämnts företrädesvis att den skall tillerkännas rättskraft här. Även rättsföljder som i doktrinen stundom karakteriseras såsom konstitutiv effekt eller som civilrättsliga biverkningar eller reflexverknningar torde därvidlag vara att inbegripa. Var gränsen rätteligen bör dragas mellan rättsföljder av dessa slag är i och för sig

skäligen oklart. Spörsmålet synes emellertid inte behöva undersökas här, då anledning torde saknas att begränsa erkännande av utländsk dom till att avse rättskraft i en snävare teknisk betydelse av termen.

Det kan däremot vara anledning att diskutera, huruvida den rättskraft som skall tilläggas utländsk dom bör vara endast vad som brukar kallas den »positiva rättskraften» eller »domens prejudiciella betydelse», eller om erkännande av utländsk dom bör innefatta att den också tilläggs betydelse av rättegångshinder. Det förra av dessa alternativ har förordats av Olivecrona, som hävdar att det behov av erkännande av utländska domar, som föreligger, torde kunna tillgodoses i den formen att utländsk dom – vid prövning i sak av en talan inför svensk domstol – anses bestämmande för rättsläget.¹ I och för sig är denna ståndpunkt invändningsfri, förutsatt givetvis att man beträffande sådana utländska domar, som också är verkställbara, sörjer för att part inte kan uppnå flera exekutionstitlar med risk för att motparten kunde tvingas till dubbel fullgörelse. Läget synes emellertid härvidlag vara precis detsamma beträffande svenska domar.² Så länge beträffande dessa rättskraft innebär både prejudiciell betydelse och betydelse som rättegångshinder skulle det därför enligt utredning-

¹ Olivecrona, *Rätt och dom*, 2 uppl. 1966 s. 250.

² Jfr Welamson i SvJT 1962 s. 491 med hänvisningar.

ens mening innebära en onödig komplikation av regelsystemet att härvidlag skilja mellan svenska domar och sådana utländska domar som principiellt skall erkännas här. Varken i Haagkonventionens förarbeten eller i förarbetena till de nu gällande svenska lagbestämmelserna om erkännande av utländska domar finns någon antydning om att med erkännande inte skulle åsyftas även att domen tillägs betydelse såsom rättegångshinder. I utredningens förslag avses uttrycken att dom skall gälla eller erkännas inbegripa även denna betydelse utan att någon uttrycklig bestämning i lagtexten ansetts erforderlig.

Också i ett annat hänseende kan det ifrågasättas, huruvida erkännande av utländsk dom bör innebära, att den i rättskraftshänseende fullständigt jämföras med en svensk sådan, nämligen såvitt gäller rättskraftens omfång. Det är ju härvidlag fråga om regler, som väsentligen utbildats i praxis och som kan förutsättas inte fullständigt sammanfalla i skilda stater. Frågan blir då, huruvida man bör tillämpa reglerna i domstolsstaten eller om vid erkännande av utländsk dom här i riket rättskraftens omfång alltid bör bestämmas enligt de svenska reglerna. Spörsmålet har såvitt känt inte diskuterats vare sig inom Haagkonferensen eller vid tillkomsten av någon av de konventioner i ämnet, till vilka Sverige anslutit sig. Enligt utredningens mening kan det emellertid inte råda något större tvivel om att det senare av de nämnda alternativen är att föredra. Denna ståndpunkt kan för vissa situationer – men inte för alla – motiveras av rättsäkerhetshänsyn. Utslagsgivande synes emellertid framför allt vara synpunkten, att tillämpning av utländska rättskraftsregler här i riket skulle vara ägnat att medföra alltför stora praktiska tillämpningssvårigheter.

5.2 Verkställighet

Också i fråga om verkställighet måste givetvis den principiella utgångspunkten vara, att det är verkställighetsstatens regler som

skall iakttas. Såvitt gäller viss form av exekution, som förekommer i båda staterna men som i dessa inte står till buds för samma typer av anspråk, skulle man emellertid möjligen kunna tänka sig ett hänsynstagande till den utländska statens lagstiftning. Om exempelvis denna medger införsel i lön för det anspråk domen avser, skulle då införsel till fullgörande av domen kunna ske här, även om en svensk dom av motsvarande innehåll inte kan här verkställas genom införsel. Omvänt finge man måhända tänka sig, att exempelvis införsel, som i och för sig skulle ha kunnat användas till verkställighet av en svensk dom, vore utesluten beträffande en utländsk dom, om den utländska lagen inte medger denna form av verkställighet beträffande det anspråk, varom fråga är. Ett hänsynstagande till den utländska lagstiftningen i antydd utsträckning skulle väl knappast möta några större svårigheter på det praktiska planet. Det synes emellertid möta avgörande betänkligheter, som grundar sig därpå, att tillåtligheten av viss typ av exekution inte kan isoleras från vare sig den närmare utformningen av reglerna rörande denna exekutionsform eller från det exekutiva förfarandet i övrigt. Att – för att allttjämt använda införsel som exempel – domstolsstaten medger införsel för viss typ av fordran, som här inte kan verkställas på detta sätt, kan exempelvis sammanhånga med att den utländska statens införselregler har andra begränsningar eller särskilda regler till exekutens skydd utan motsvarighet hos oss. Och i den omvända situationen måste beaktas, att den utländska staten kanske i gengäld har andra exekutionsformer som möjliggör en effektivare indrivning än som här vore möjlig, om införsel inte finge begagnas. Med hänsyn till bl. a. nu anförda synpunkter synes det ofrånkomligt, att verkställigheten får ske helt med tillämpning av verkställighetsstatens lagstiftning. Detta innebär bl. a., att vad domen må innehålla om tvångsmedel inte skall äga tillämpning. Utredningens förslag innehåller – i överensstämmelse med lagstiftningen i anledning av den nordiska och den svensk-schweiziska konventionen –

uttrycklig bestämmelse i sistnämnda hänseende.

5.3 Ordningen för prövning av spörsmål om erkännande och verkställighet

Enligt art. 14 st. 1 i Haagkonventionen regleras, såvitt annat inte föreskrivits i konventionen, proceduren för uppnående av erkännande eller verkställighet av lagen i den stat, där erkännande eller verkställighet begärs. Konventionen innehåller i själva verket endast tre artiklar, som kan sägas hänförliga till detta ämne, nämligen art. 13, 17 och 18. Utredningen återkommer i det följande till dessa artiklar. Redan här må emellertid förutskickas, att bestämmelserna i art. 17 och 18 inte är obligatoriska utan kan bilateralt uteslutas, och att viss avvikelse är medgiven också från art. 13. I allt väsentligt är sålunda procedurfrågorna även för stat som ansluter sig till Haagkonventionen överlämnade åt dess egen lagstiftning.

I överensstämmelse med vad som gäller enligt samtliga hittills meddelade bestämmelser om giltighet här i riket av utländska domar har utredningen inte funnit någon särskild procedur erforderlig för prövning av spörsmål om utländsk doms rättskraft enligt den föreslagna lagstiftningen. Spörsmålet härom får prövas i anhängigt mål eller ärende, vare sig fråga är om domens betydelse såsom rättegångshinder eller om dess prejudiciella betydelse.

Likaledes i överensstämmelse med vad som nu gäller såväl beträffande domar från annat nordiskt land som beträffande schweiziska domar har utredningen däremot ansett, att beslut om verkställighet av utländsk dom enligt den föreslagna lagstiftningen inte bör omedelbart anförtros åt kronofogdemyndighet. Verkställighet bör förutsätta ett i särskild ordning av en mera kvalificerad instans fattat beslut, enligt vilket den utländska domen må verkställas (exekvatur). Enligt gällande bestämmelser meddelas beslut om verkställighet i fråga om domar från annat nordiskt land av överexekutor, medan ett exekvaturförfarande beträffande

schweiziska domar är förlagt till Svea hovrätt.¹ Även fränsett att överexekutorsinstitutionen kan förväntas bli avskaffad i samband med lagberedningens arbete på reformering av utsökningsrätten har utredningen ansett det senare alternativet vara att föredra i detta sammanhang. Antalet ansökningar om verkställighet av utländsk dom kan även framgent väntas förbli ringa, och endast genom att en enda myndighet blir behörig för hela riket torde den ifrågavarande myndigheten kunna vinna nämnvärd förtroget med ärenden av ifrågavarande slag.

Den första fråga som aktualiseras vid en närmare reglering av exekvaturförfarandet är *vilka handlingar som sökanden skall tillhandahålla*. Haagkonventionen innehåller härvidlag i art. 13 följande bestämmelser.

»La partie qui invoque la reconnaissance ou qui demande l'exécution doit produire:

1. une expédition complète et authentique de la décision;

2. s'il s'agit d'une décision par défaut, l'original ou une copie certifiée conforme des documents de nature à établir que l'acte introductif d'instance a été régulièrement notifié ou signifié à la partie défaillante;

3. tout document de nature à établir que la décision répond aux conditions prévues par l'article 4, alinéa premier No. 2 et, le cas échéant, par l'article 4 second alinéa;

4. sauf dispense de l'autorité requise, la traduction des documents mentionnés ci-dessus, certifiée conforme, soit par un agent diplomatique ou consulaire, soit par un traducteur assermenté ou juré, soit par toute autre personne autorisée à cet effet dans l'un des deux Etats.

Si le contenu de la décision ne permet pas à l'autorité requise de vérifier que les conditions de la Convention sont remplies, cette autorité peut exiger tous autres documents utiles.

Aucune légalisation ni formalité analogue ne peut être exigée.»

¹ I prop 1965:139 s. 23 anges den reglering som avser verkställighet i Sverige av nordiska domar och beslut ej ha särskilt exekvaturförfarande. Enligt utredningsmannens mening är det emellertid naturligt att såsom exekvaturförfarande beteckna varje förfarande i anledning av ansökan om verkställighet hos en myndighet som inte såsom första instans har annan befattning med verkställigheten än just att besluta, huruvida verkställighet överhuvud skall få ske. Fränsett sällsynta undantagsfall är ju detta förhållandet med överexekutor i fråga om domar från övriga nordiska länder. Hur förfarandet inför överexekutor betecknas har emellertid endast terminologiskt intresse.

Härjämte medger art. 23 p. 18 fördrags- slutande stater att bilateralt anpassa listan på de handlingar som skall krävas till sin egen lagstiftning, dock endast i syfte att möjliggöra prövning, huruvida konventionens förutsättningar för verkställighet är uppfyllda.

Bestämmelserna i konventionens art. 13 p. 1-3 har erhållit motsvarighet i utredningens båda alternativa förslag. De synes på det hela taget inte ge anledning till särskilda kommentarer.²

P. 4 i Haagkonventionens art. 13 innehåller ett principiellt krav på att de aktuella handlingarna skall åtföljas av översättning, som skall vara bestyrkt av endera diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller av någon därtill auktoriserad person i någon av staterna. Undantag härifrån skall emellertid kunna medges av den myndighet, hos vilken verkställighet söks.

Såvitt översättning överhuvud fordras, synes det onödigt formalistiskt att obetingat kräva, att den verkställts av diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller därtill särskilt auktoriserad person. Det bör, i överensstämmelse med vad som stadgas i lagen om erkännande och verkställighet av domar angående underhållsbidrag till barn, vara tillräckligt, att översättningen är styrkt. Den myndighet, hos vilken översättningen företes, får då pröva, huruvida den person som bestyrkt översättningens riktighet kan anses ha tillräckliga kvalifikationer härför. I betraktande av den dispensmöjlighet som enligt konventionen skall tillkomma myndigheten synes denna utformning av lagtexten förenlig med konventionens art. 13.

Hittills meddelade bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska domar ger ingen möjlighet för myndigheten att dispensera från översättning - fränsett att det anses förutsatt att handling som är skriven på danska eller norska språket också godtas.³ Även om Sverige ansluter sig till Haagkonventionen kan också art. 23 p. 18 möjligen anses erbjuda stöd för upprätthållande av ett generellt översättningskrav. Utredningen är emellertid av uppfattningen, att ett generellt sådant krav icke bör upp-

ställas. Även om handlingarna är avfattade på annat utländskt språk än danska eller norska bör såväl exekvaturprövningen som eventuellt följande verkställighet inte sällan kunna ske utan att samtliga handlingar i allt fall i sin helhet föreligger i svensk översättning. Utredningen föreslår sålunda, att Svea hovrätt skall vara befogad att helt eller delvis medge undantag från kravet på översättning.

I överensstämmelse med föreskrift i st. 2 av Haagkonventionens art. 13 föreslår utredningen vidare, att ytterligare handlingar skall kunna krävas, om det erfordras för att Svea hovrätt skall kunna bedöma, huruvida villkoren för avgörandets verkställbarhet här i riket är uppfyllda.

Enligt sista stycket av Haagkonventionens art. 13 får ingen legalisering eller motsvarande formalitet krävas beträffande handlingar som företes. Utredningen har inte funnit anledning uppställa krav på sådan formalitet enligt något av de alternativa lagförslagen, och för överensstämmelse med Haagkonventionen har det befunnits tillräckligt, att ingen föreskrift härvidlag meddelas.

I art. 17 och 18 av Haagkonventionen ges regler om fri rättshjälp och om befrielse från ställande av säkerhet för rättegångskostnad. Dessa regler kan emellertid enligt art. 23 p. 20 åsidosättas i staternas bilaterala avtal. De ämnen, om vilka här är fråga, regleras principiellt av 1954 års Haagkonvention angående vissa till civilprocessen hörande ämnen av internationell natur. Enligt utredningens mening saknas anledning att uppställa särskilda bestämmelser i dessa ämnen i den föreslagna lagen. Exekvaturförfarandet enligt utredningens förslag synes knappast kunna anses utgöra »rättegång», på vilken lagen den 19 nov. 1886 ang. skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada är tillämplig. För den händelse denna tolkning skulle anses oriktig, torde frågan om befrielse från sådan

² Angående bevis att avgörandet må verkställas i den stat, där det meddelats, se ovan s. 114 f.

³ Jfr prop 1965:139 s. 24,

skyldighet få – allt efter som den må aktualiseras genom avtal om ömsesidigt erkännande av domar med viss stat – i mån av behov regleras genom ändring av KK 19 maj 1961 ang. säkerhet för kostnad och skada i rättegång, i vilken talan föres av utländsk part. Beträffande fri rättegång gäller f. n., att sådan inte kan erhållas, när hovrätt är första domstol.⁴ Frågan om möjlighet för part att erhålla fri rättegång i exekvaturförfarande inför Svea hovrätt bör enligt utredningens mening tas upp i samband med en allmän revision av lagstiftningen om fri rättegång.

Enligt hittills meddelade bestämmelser om verkställighet av domar som förutsätts inte vara nordiska gäller allmänt, att ansökan om exekvatur inte får bifallas utan att motparten haft tillfälle att svara. Motsvarande bestämmelse har upptagits i utredningens förslag. Föreslagna bestämmelser om säkerhetsåtgärd, för vilka tidigare redogjorts, avser att eliminera risken för att sökanden lider rättsförlust genom den tidsutdräkt som kravet på motpartens hörande föranleder.⁵

Nu gällande bestämmelser om exekvaturförfarande innehåller inga andra särskilda föreskrifter om förfarandet än dem, som i det föregående berörts. Inte heller har någon föreskrift givits om de särskilda bestämmelsernas supplerande med regler av mera allmän räckvidd. Det finns därför ett visst utrymme för osäkerhet i fråga om vad som skall anses gälla beträffande enskildheter i förfarandet. Utredningen har övervägt, i vad mån en mera detaljerad specialreglering och/eller uttrycklig hänvisning till supplerande lagstiftning kan anses påkallad men har stannat för uppfattningen, att en sådan närmare reglering på det hela taget kan även i fortsättningen undvaras. Endast i ett hänseende har en uttrycklig bestämmelse syntts önskvärd, nämligen beträffande den ordning, i vilken motparten skall beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen. Utredningen föreslår en bestämmelse, enligt vilken ansökningen skall delges motparten enligt de för stämning i tvistemål gällande reglerna. Det synes ur rättssäkerhetssyn-

punkt väsentligt, att s. k. surrogatdelgivning enligt 33: 8 RB inte godtas och kungörelse-delgivning enligt 33: 12 st 2 RB inte får användas under andra förutsättningar än dem som anges i 33: 13 RB.

Att hovrätten äger förordna om ytterligare skriftväxling om det befinnes påkallat synes utan vidare givet. Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida hovrätten inte också borde ges befogenhet att vid behov förordna om muntlig förhandling. Särskilt från sökandens synpunkt skulle en dylik befogenhet kunna tänkas vara av viss betydelse, enkannerligen för utredning angående domstolens behörighet. Helst som behörighetsfrågan inte är omedelbart avhängig av vilken grund domstolen åberopat till stöd för sin behörighet utan beror på den anknytning tvisten faktiskt haft till domstolsstaten, är det inte uteslutet att part någon gång kunde ha intresse av att förebringa muntlig bevisning. Det har emellertid inte ansetts påkallat att komplicera förfarandet med tanke på sådana fall, som rimligtvis måste antas bli sällsynta. Om det skriftliga förfarandet inte ger otvetydigt vid handen, att villkoren för verkställighet här i riket är uppfyllda, bör ansökningen avslås. Beslut varigenom exekvatur vägras förutsätts emellertid inte ha rättskraft i rättegång. Sökanden kan alltså instämma sin talan till domstol och därvid åberopa den utländska domen.⁶ Härigenom vinnes möjlighet till allsidig prövning av förutsättningarna för domens erkännande. Mera tvivelaktigt är måhända, om ett positivt beslut om exekvatur också skall anses innefatta ett slutligt ställningstagande till frågan om erkännande av domen. Enligt utredningens mening bör emellertid beslutet inte tilläggas annan betydelse än som framgår av dess ordalydelse, nämligen att den utländska domen får verkställas. Principiellt torde därmed inte vara uteslutet, att exekuten kan i svensk process, där den utländska domen befinnes sakna

⁴ Se NJA 1960 s. 386.

⁵ Se ovan s. 113 f.

⁶ Med hänsyn till stadgandet i 10:3 RB torde svensk domstol praktiskt taget undantagslöst vara behörig i fall, där intresse av verkställighet här i riket finnes.

rättskraft, uppnå ett avgörande i strid mot denna, varigenom exekutionen kan neutraliseras.

I överensstämmelse med hittills meddelade föreskrifter har föreslagits, att det utländska avgörandet skall verkställas som svensk dom, vilken äger laga kraft, om hovrätten bifallit ansökningen och inte högsta domstolen efter besvär mot hovrättens beslut förordnar annat.

6 Spörsmål om ikraftträdande och följdändringar

Eftersom den föreslagna lagen – enligt vad som utvecklats ovan under 2.4 – inte kommer att innehålla direktiv som är bindande för någon förrän förordnande om dess tillämpning på domar från viss stat meddelats, synes några särskilda bestämmelser om lagens ikraftträdande inte erfordras. Lagen kommer därmed att, enligt lagen den 1 juni 1894 ang. tiden för allmänna författningars trädande ikraft, bli formellt gällande fyra veckor efter den dag då den enligt uppgift i SFS utkommit från trycket. Från vilken tidpunkt förordnande om lagens tillämpning på domar från viss stat skall lända till efterrättelse blir i sin tur normalt beroende på vad som härvidlag överenskommes med denna stat. Detsamma gäller frågan, i vad mån domar som meddelats redan före ikraftträdandet av sådant förordnande skall inbegripas. Såvitt gäller bilaterala konventioner inom ramen för Haagkonventionens regelsystem förtjänar emellertid nämnas, att enligt Haagkonventionens art. 22 st. 1 endast domar meddelade efter ikraftträdandet av den bilaterala överenskommelsen inbegripes, såvida inte sistnämnda överenskommelse innehåller bestämmelse av annan innebörd.

Intet av de alternativa förslag utredningen framlägger har synts påkalla några omedelbara följdändringar. För det fall, att Sverige skulle ansluta sig till Haagkonventionen, må framhållas, att detta inte kan komma i konflikt med hittills antagna be-

stämmelser om erkännande av utländska domar på området, eftersom dessa har för-
anletts av internationella överenskommelser och redan ingångna sådana enligt Haagkonventionens art. 24 st. 1 och art. 26 inte berörs av konventionen. Redan av hänsyn till det önskemål om enhetlighet och överskåd-
lighet beträffande lagstiftningen om erkän-
nande av utländska domar som särskilt om-
nämnts i utredningens direktiv kan det
emellertid bli aktuellt att omsider söka åt-
minstone i viss utsträckning samordna hit-
tills utfärdade bestämmelser med en sådan
baslag som här föreslås. Det förefaller dess-
utom sannolikt, att vissa sakliga ändringar
i dessa bestämmelser kan finnas i och för
sig motiverade, både utifrån synpunkter som
framförts i denna utredning och av andra
skäl. Helst som en revision av ifrågavarande
lagstiftning måste föregås av internatio-
nella förhandlingar har emellertid utred-
ningen inte ansett sig kunna i förevarande
sammanhang framlägga några förslag här-
vidlag. Överläggningar mellan de nordiska
länderna angående en revision av 1932 års
konvention – vilka för Sveriges del i första
hand anförtrotts åt utredningen – har emel-
lertid inletts.

Sommaire

La législation suédoise ne contient pas de règles générales sur la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires étrangères résultant d'une procédure civile. En revanche, il existe des dispositions légales spéciales qui régissent certaines catégories de jugements ou arrêts. Ces dispositions, introduites dans le droit national à la suite d'accords internationaux, portent d'une part sur l'ensemble des décisions rendues dans certains pays, et d'autre part sur celles qui, dans des matières particulières, ont été rendues dans tel ou tels pays. Ces groupes n'ont ni l'un ni l'autre grande envergure. Le premier ne comprend que les jugements prononcés dans les autres pays nordiques et en Suisse. Le second vise notamment certaines décisions statuant en matière d'état et de capacité des personnes, de droit de famille et en matière successorale.

Le très vaste domaine qui n'est pas réglé par la loi comprend, abstraction faite des cas mentionnés ci-dessus, tous les jugements prononcés en matière patrimoniale et en outre des groupes importants de décisions rendues dans le secteur du droit de famille. Dans tous les cas de décisions étrangères qui relèvent du domaine non réglé par la loi, il est certain qu'il ne peut être question d'une exécution directe en Suède, conforme aux dispositions applicables aux jugements suédois. Il existe cependant une certaine marge d'ap-

préciation lorsqu'il s'agit de savoir dans quelle mesure une juridiction suédoise doit tenir compte d'un jugement étranger qui a une incidence sur une action intentée en Suède. Sur le plan de la jurisprudence, l'examen des arrêts de la Cour suprême révèle que cette question n'a connu d'actualité que dans un petit nombre de cas. Deux arrêts prononcés par la Cour Suprême au XIXe siècle, qui se trouvent référés dans la revue *Naumanns Tidskrift* (NT 1864 p. 499, et 1871 p. 495), montrent que la Cour inclinait à l'époque à répondre en principe affirmativement à la question. Mais il est difficile de savoir avec certitude si ces arrêts impliquent autre chose et plus que la possibilité de reconnaître à un jugement étranger une certaine force probante dans des situations particulières. La Cour se prononça de façon nettement négative dans le cas rapporté dans *NJA* 1894 page 96. Dans cette affaire, où il s'agissait du recouvrement des frais et dépens auxquels avait été condamné le défendeur par un jugement anglais, le Tribunal de première instance, dont la décision fut confirmée par les instances supérieures, déclara « qu'en Suède le jugement anglais n'avait pas autorité de chose jugée et ne pouvait pas être pris en considération pour établir la preuve ». Quant aux cas mentionnés dans *NJA* 1910 page 594 et 1913 page 326, il ressort de l'exposé des motifs que la juridiction sué-

doise ne rejetait pas catégoriquement l'idée de reconnaître à une décision étrangère une certaine force probante. Dans un cas plus récent, mentionné dans NJA 1935 page 611, où il était question comme dans le cas de 1894 d'un jugement anglais sur les frais et dépens, la juridiction suédoise aurait, semble-t-il bien, reconnu au jugement anglais une force de l'espèce. On a interprété ce cas en considérant comme acquis que c'était le défendeur qui avait la charge de prouver que le jugement étranger n'était pas juste. Deux cas plus récents, rapportés par NJA 1949 page 724, et 1956 page 337, sont intéressants dans ce contexte, mais ne permettent pas de déterminer avec certitude dans quelle mesure il faut tenir compte des jugements étrangers. Dans aucun des cas mentionnés ici la Cour Suprême ne semble avoir reconnu au jugement étranger l'autorité de chose jugée.

Sur le plan de la doctrine on s'est autrefois montré en général défavorable à l'idée de reconnaître en Suède à un jugement étranger quelque autorité de chose jugée en l'absence d'une disposition légale à cet effet. Mais une évolution s'est faite à cet égard, changement d'attitude qu'illustrent par exemple Undén dans *Svensk Juristtidning* 1933, page 105 et suiv., Karlgren dans « *Kortfattad lärobok i internationell privat- och processrätt* » (Manuel de droit international privé et de procédure internationale), troisième édition 1966, page 198 et suiv., et Olivecrona dans « *Rätt och dom* » (Droit et jugement), deuxième édition 1966, page 249 et suiv.

Le 9 décembre 1960 le ministre de la justice décida de nommer un expert chargé d'étudier la question de l'exécution en Suède des décisions judiciaires étrangères résultant d'une procédure civile et les questions annexes. Dans ses directives, le ministre rappelait que l'on avait pris récemment l'initiative de conclure de nouveaux accords sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers et que la Conférence de la Haye de droit international privé avait, en 1960, entrepris des travaux préparatoires en vue d'élaborer une

convention multilatérale en la matière. En outre, il déclarait notamment ceci.

Sans aucun doute, une évolution dans ce sens est souhaitable. Il est bien entendu du plus haut intérêt que dans les litiges visés ici on évite autant que possible les double procès et les frais et pertes de temps qui en découlent. On devrait pouvoir reconnaître en Suède les jugements prononcés dans un pays étranger dont le système judiciaire offre selon nos conceptions les garanties propres à assurer une bonne administration de la justice, et, dans la mesure où il s'agit du versement d'une somme ou de quelque autre prestation, pouvoir procéder à leur exécution. L'intérêt que présente un tel ordre des choses pour la Suède s'est accru du fait que nous participons aux activités de l'Association Européenne de Libre-Echange et aussi en raison de l'intensification de nos échanges commerciaux et, plus généralement, de nos communications avec les pays étrangers. Vu ce qui précède, il y a lieu, semble-t-il, de reconsidérer l'attitude en principe négative prise par la Suède en matière de reconnaissance et d'exécution des jugements étrangers. La méthode appliquée jusqu'ici qui permet d'exécuter un jugement étranger après la conclusion d'un accord avec un pays déterminé et grâce à une législation nationale particulière, ne peut pas être satisfaisante à la longue. Dans un tel système la législation doit fatalement manquer de simplicité et d'uniformité. C'est pourquoi il faut étudier si l'on peut le remplacer en introduisant dans notre législation des dispositions générales sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers. Ces dispositions pourraient entrer en vigueur à l'égard d'un autre pays soit après la conclusion avec ce pays d'un accord sur la reconnaissance et l'exécution mutuelles des jugements, soit éventuellement, sous certaines conditions, même en l'absence d'un accord de l'espèce.

La Conférence de La Haye de droit international privé avait nommé, lors de sa neuvième session en 1960, une commission spéciale chargée d'étudier entre autre l'établissement d'une convention sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers. Un avant-projet de texte de convention élaboré par la commission fut traité à la dixième session de la Conférence de La Haye de 1964 et finalement adopté lors d'une session extraordinaire en 1966. Nous désignerons ce texte adopté par le terme de Convention de La Haye. L'enquêteur suédois, considérant l'importance que re-

vêtent les travaux consacrés à cette convention pour l'étude dont il est chargé, a jugé raisonnable de n'achever sa tâche que lorsque l'unité se serait faite sur un texte de convention définitif.

En 1964, le gouvernement suédois transmit l'avant-projet de la commission à diverses autorités publiques et organisations, pour avis. L'un des avis, auquel se sont ralliées un certain nombre d'organisations économiques et commerciales, a mis en doute qu'il y ait lieu de prévoir un besoin accru de reconnaissance et d'exécution des jugements étrangers. On y faisait en outre valoir, entre autre, que la réglementation pratiquée actuellement, qui incite dans une certaine mesure les parties à trancher leurs différends par arbitrage, ou tout au moins à élire un for d'un commun accord ou à réduire leurs dissensions par négociation, était préférable à un système qui offre à l'une des parties la possibilité d'entraîner la partie adverse, contre la volonté de celle-ci, dans un procès devant une juridiction étrangère qui tranche définitivement le litige.

Dans son rapport l'enquêteur gouvernemental rend compte des arguments avancés contre un accroissement de l'autorité reconnue aux jugements étrangers et y répond de façon assez détaillée. Quant à lui, c'est une attitude positive qu'il adopte en face de ce problème, et il déclare en substance ce qui suit.

Dans un litige international il est actuellement de règle qu'en l'absence de réglementation conventionnelle, ce soit le lieu où le défendeur a des biens qui soit déterminant pour le choix du for. Bien entendu, il serait préférable que l'équilibre à établir entre les intérêts contraires des parties, qui chacune désire que le procès ait lieu dans son propre pays, le fût en fonction de bases plus rationnelles. Cela étant, et compte tenu notamment du fait que notre pays a des relations de plus en plus étendues avec les pays étrangers, une évolution vers une plus vaste reconnaissance internationale des jugements semble souhaitable.

Selon l'enquêteur, si l'on veut satisfaire à l'intérêt que nous avons de voir les jugements suédois reconnus à l'étranger dans une mesure raisonnable il faut en principe poser en préalable à la reconnaissance en Suède des jugements étrangers, que les jugements suédois soient traités de façon correspondante à l'étranger. C'est au législateur qu'il doit appartenir de juger si cette condition est remplie à l'égard de tel ou tel État. En règle générale la réciprocité désirable ne pourrait guère être obtenue que par la conclusion d'accords avec les pays étrangers intéressés.

Selon le système actuellement appliqué jusqu'ici en Suède, tout accord sur la reconnaissance et l'exécution mutuelles des jugements fait naître une législation particulière qui transforme le contenu de l'accord en droit national. C'est cette législation que nos autorités sont tenues d'appliquer. Aux termes des directives données à l'enquêteur, celui-ci a été chargé, comme nous l'avons mentionné, d'étudier si on ne pourrait pas substituer à cet ordre des choses des dispositions générales en la matière, qui pourraient être mises en vigueur à l'égard d'un autre pays soit après la conclusion d'un accord de réciprocité, soit même, éventuellement, dans d'autres cas.

L'enquêteur estime que la question de la reconnaissance et de l'exécution des jugements étrangers doit pouvoir être réglée, dans une large mesure en tout cas, de façon uniforme par rapport à tous les États dont les jugements sont susceptibles d'être envisagés. Si les dispositions sont groupées dans une loi dont le champ d'application est général et la teneur celle qu'indiquent les directives, on pourrait semble-t-il, mieux que ce n'est le cas dans le système actuel, satisfaire au voeu d'obtenir une législation aussi uniforme que possible. C'est pourquoi l'enquêteur propose que la question de la reconnaissance et de l'exécution des jugements étrangers soit réglée par une loi de l'espèce. Il est bien entendu prévu qu'il pourra s'avérer nécessaire d'établir des dispositions spéciales par rapport à certains États.

La loi ne deviendrait applicable par rapport à différents États qu'après que le gouvernement et le parlement l'auraient ordonné. Ce nouveau système n'aurait donc pas d'incidence sur les lois qui sont d'ores et déjà en vigueur. Il est prévu qu'une ordonnance de l'espèce ne sera donnée, en règle générale tout au moins, que par rapport à un État avec lequel la Suède a conclu un accord de réciprocité. C'est pourquoi les dispositions de la loi ont été conçues de façon à pouvoir répondre autant que possible au contenu d'éventuels accords bilatéraux. La plupart des pays avec lesquels il pourrait être question dans un avenir relativement proche de conclure ce genre d'accords appartiennent au groupe des États membres de la Conférence de La Haye. On peut donc considérer que la Convention de La Haye de 1966 offre les meilleurs critères pour juger des conditions que les États avec lesquels nous négocierons sont susceptibles de poser.

L'enquêteur a considéré que répondre à la question de savoir si la Suède doit adhérer à cette convention sortait du cadre de l'enquête. C'est ce qui explique qu'il ait envisagé sur quelques points différentes dispositions correspondant aux deux termes de l'alternative: adhésion ou non adhésion de la Suède à la Convention de La Haye.

Dans l'hypothèse d'une ratification par la Suède de la Convention de La Haye, l'enquêteur a dû choisir dans son projet entre les règles primaires de la Convention et telles dérogations concédées aux termes de la Convention, qui pourraient figurer à de futurs accords bilatéraux complémentaires. Dans l'hypothèse contraire, celle où la Suède n'adhérerait pas à la Convention, il s'est efforcé de suivre pourtant, dans toute la mesure possible, le schéma de la Convention en raison de sa valeur de critère qui permet, comme nous venons de l'évoquer, d'imaginer les solutions qui pourraient être exigées ou acceptées par nos partenaires étrangers lors de négociations bilatérales. Nous allons présenter dans ce qui suit un sommaire de l'essentiel de la loi. Il exposera en premier lieu ce

qu'elle contiendrait dans l'hypothèse d'une ratification de la Convention par la Suède. Nous indiquerons dans une certaine mesure sur quels points le texte rédigé dans cette optique diverge du système de règles primaires de la Convention de La Haye. Et d'autre part, nous rendrons compte des solutions de remplacement envisagées en cas de non-ratification.

La loi est applicable aux décisions judiciaires rendues en matière civile et commerciale. Le champ d'application étant ainsi déterminé en fonction de la nature du litige quant au fond, il comprend, en plus des jugements résultant d'une procédure civile, les jugements en matière civile prononcés au cours d'une procédure pénale. On a prévu des exceptions pour les décisions rendues dans quelques domaines de droit qui dans une certaine mesure ont déjà été l'objet d'une législation particulière. Ainsi la loi ne sera pas applicable aux litiges dont l'objet touche à l'état et à la capacité des personnes physiques ou morales ou relève du droit de famille ou du droit successoral. Il importe de souligner que cette exception porte exclusivement sur des décisions judiciaires statuant à titre principal dans ces matières. Au cas où il s'agit d'une question préalable, c'est la règle principale qui joue. Il faut toutefois noter que dans un tel cas la loi prévoit une certaine marge permettant une révision au fond. Par ailleurs, sont exclus directement les jugements tranchant certains différends relatifs aux faillites. La loi ne comprend pas non plus les jugements prononcés dans certaines matières réglées par législation spéciale, telles que les dommages dans le domaine nucléaire. Enfin, sont exceptées les décisions qui ordonnent des mesures provisoires ou conservatoires.

Les dispositions de la loi qui régissent l'exécution sont également applicables, mutatis mutandis, aux transactions passées devant un tribunal en cour d'instance.

La loi est applicable à une condamnation aux frais et dépens à condition que cette décision découle d'une décision tranchant le litige quant au fond qui satis-

fasse aux conditions requises par la loi pour la reconnaissance et l'exécution. Il en va de même pour les décisions judiciaires relative aux frais et dépens rendues en raison d'une demande de reconnaissance ou d'exécution d'un jugement étranger, que l'on ait fait droit ou non à la demande, pourvu que le requérant se soit prévalu des dispositions de la Convention de La Haye. Est assimilée à une décision judiciaire la décision d'un fonctionnaire appartenant à un tribunal ou d'une autre personne ayant autorité pour la prendre, si cette décision peut faire l'objet d'un recours judiciaire. En ce qui concerne les frais et dépens, l'enquêteur présente un projet alternatif qui est incompatible avec le système de règles de la Convention de La Haye. Selon cette autre formule, les frais et dépens liés à une demande de reconnaissance ou d'exécution d'un jugement étranger échappent au champ d'application de la loi. Quant aux autres catégories de frais et dépens, il est prescrit que la décision obligeant une partie à supporter les frais et dépens de la partie adverse ou à rétribuer les témoins ou experts est assimilable aux jugements qui tranchent le litige quant au fond. Par cette prescription l'enquêteur a voulu inclure certaines décisions que l'on ne peut pas considérer comme rendues en raison du jugement quant au fond. En l'espèce: d'une part toute décision par laquelle une partie, quelle qu'ait été l'issue de l'affaire, s'est vu condamnée pour le motif de non observation des règles de procédure à supporter les frais et dépens de la partie adverse, d'autre part toute décision par laquelle le demandeur a dû supporter les frais et dépens du défendeur lorsque l'affaire a été déclarée irrecevable, et enfin les décisions sur la rétribution des témoins ou experts.

Un préalable requis pour qu'une décision à laquelle la loi est applicable soit reconnue ou exécutée est que cette décision ait acquis force de chose jugée et ait été rendue par une juridiction compétente aux termes de la loi.

L'enquêteur, se guidant sur la plupart

des conventions bilatérales modernes en la matière — en dehors de la Convention de La Haye — a choisi de régler la question de la compétence en dressant l'inventaire des règles de compétence à appliquer.

La décision sera considérée comme rendue par un tribunal compétent dans un État étranger si le défendeur avait lors de l'introduction de l'instance sa résidence habituelle dans cet État étranger. Au cas où le défendeur est une personne morale, le tribunal est considéré comme compétent si le défendeur avait au moment susmentionné son siège, son principal établissement ou son lieu de constitution dans le pays où le jugement a été prononcé. Le fait que le forum negotii se soit trouvé dans l'État étranger, c'est-à-dire que le défendeur, au moment de l'introduction de l'instance ait eu un établissement commercial, industriel ou autre, ou encore une succursale, peut être invoqué pour fonder la compétence, à condition toutefois qu'il s'agisse d'une contestation relative à ces activités. On considérera en outre que le tribunal était compétent si l'action judiciaire a eu pour objet une contestation relative à un immeuble situé dans l'État étranger. Il en va de même lorsque le fait dommageable sur lequel est fondée l'action et qui a provoqué un préjudice d'ordre corporel ou matériel est survenu dans l'État étranger et que l'auteur du fait y était présent à ce moment. En outre on admet la compétence du tribunal étranger lorsque, par une convention écrite ou par une convention verbale confirmée par écrit dans un délai raisonnable, les parties se sont soumises à la compétence du tribunal de l'État d'origine pour connaître des différends nés ou à naître à l'occasion d'un rapport de droit déterminé. Il en va de même lorsque le défendeur a procédé au fond sans décliner la compétence du tribunal d'origine ou faire de réserves sur ce point; toutefois, cette compétence ne sera pas reconnue si le défendeur a procédé au fond pour s'opposer à une saisie ou en obtenir la mainlevée. Enfin, le tribunal sera considéré compétent si le demandeur a été débouté

de sa demande et que ce jugement ait été invoqué contre lui. Ces trois dernières règles sur la reconnaissance de la compétence d'un tribunal étranger sont assorties d'une réserve visant les cas où la Suède s'oppose à la compétence à raison de la matière.

Au sujet des règles de compétence, c'est également une alternative que propose l'enquêteur. La solution qui part de l'hypothèse que la Suède ne ratifie pas la Convention de La Haye, diffère de celle que nous venons d'exposer sur les points suivants: le fait que le lieu de constitution d'une personne morale se trouve dans l'État étranger n'est pas pris en considération, la règle sur le *forum negotii* est rédigée de façon à exclure le point de rattachement « ou autre » (établissement), et enfin il n'est pas admis que l'on puisse fonder la compétence sur le fait que le demandeur a été débouté.

Les dispositions qui régissent la compétence se trouvent complétées de règles selon lesquelles une décision rendue en raison d'une demande reconventionnelle est considérée, dans certaines conditions, comme émanant d'un tribunal compétent. Ainsi on considérera que la décision consécutive à une demande reconventionnelle a été rendue par un tribunal compétent dans l'État étranger s'il s'avère que ce tribunal aurait été compétent, en vertu de l'un des éléments fondant la compétence énoncés ci-dessus, pour connaître de l'action à titre principal. Dans cette appréciation on élimine cependant la possibilité de fonder la compétence en invoquant que le tribunal n'a pas fait droit à la demande. Enfin, on considérera le tribunal étranger comme compétent à connaître d'une demande reconventionnelle s'il s'avère qu'il était compétent pour connaître de la demande principale en vertu de l'un des éléments fondant la compétence et que la demande reconventionnelle dérive du même fait que la principale.

S'agissant des règles de compétence applicables aux demandes reconventionnelles, la solution de remplacement ne diffère ma-

tériellement de celle que nous venons de présenter que sur les points où les divergences des autres règles de compétence ont une incidence.

Aux termes de l'article 9 de la Convention de La Haye l'autorité saisie d'une demande de reconnaissance et d'exécution sera, en appréciant si le tribunal doit être reconnu compétent conformément à la Convention, liée par les constatations de fait sur lesquelles ce tribunal a fondé sa compétence, à moins qu'il ne s'agisse d'une décision par défaut. L'enquêteur a considéré qu'à plusieurs points de vue cet article était discutable, et puisque y souscrire ne constitue pas une condition de ratification de la Convention, il n'a fait figurer de règles correspondantes ni dans l'un ni dans l'autre de ses projets de loi.

On prévoit des exceptions aux règles de compétence lorsque l'on doit considérer que la compétence exclusive à raison de la matière ou d'un accord entre les parties appartient aux tribunaux suédois, à une autre juridiction ou à des arbitres. Même au cas où le tribunal étranger aurait été compétent, la décision n'emportera pas la reconnaissance ou l'exécution au cas où une telle mesure serait manifestement incompatible avec l'ordre public de la Suède. Il en va de même si une instance fondée sur les mêmes faits et ayant le même objet a été introduite en Suède avant qu'elle ne le soit dans un pays étranger et que le litige est pendant devant le tribunal suédois. Il existe encore un cas où la décision ne sera pas reconnue bien qu'elle ait été rendue par un tribunal compétent, c'est celui où ce tribunal a dû, pour statuer, se prononcer sur une question relevant du droit de famille, en matière d'état ou de capacité des personnes physiques ou morales ou en matière successorale, et que la décision a été influencée par l'application d'une autre loi que celle qui aurait dû être appliquée conformément au droit international privé suédois.

Le projet conçu dans l'hypothèse d'une ratification par la Suède de la Convention de La Haye diffère de l'autre en ceci qu'il

spécifie expressément quelques autres situations où la décision étrangère ne sera pas admise. Tel est le cas où la décision résulte d'une fraude commise dans la procédure, celui où un jugement a été prononcé dans la même affaire soit en Suède soit par un tribunal d'un autre État étranger, et si le jugement réunit par ailleurs les conditions nécessaires pour la reconnaissance et l'exécution en Suède. La règle sur la fraude de procédure n'a sans doute guère d'importance pratique, étant donné la présence de la clause susmentionnée sur l'ordre public. Puisque les règles qui visent un conflit de jugements ne peuvent guère contenir quoi que ce soit qui ne fût applicable même en l'absence de ces règles, et vu qu'elles ont été considérées comme présentant certains inconvénients, elles ne figurent pas dans le projet conçu dans l'hypothèse où la Suède ne ratifierait pas la Convention.

L'article 6 de la Convention de La Haye prescrit que la décision signifiée à une partie défaillante n'est exécutoire en Suède que si l'acte introductif d'instance lui a été notifié selon les règles de l'État où la décision a été rendue et si, compte tenu des circonstances, elle a disposé d'un délai suffisant pour présenter sa défense.

Selon les travaux préparatoires de la Convention, au sens que leur donne le rapport officiel rédigé sur la Convention, cette disposition implique que le juge requis doit reconnaître et exécuter la décision étrangère si d'après les circonstances objectives de chaque cas concret la partie défaillante devrait normalement avoir pris connaissance de l'acte introductif d'instance. Sur ce point, l'enquêteur a estimé qu'il était souhaitable de faire bénéficier le défendeur d'une plus grande protection. C'est pourquoi, dans l'hypothèse où il ne peut être question pour la Suède de ratifier la Convention de La Haye, il pose comme condition de la reconnaissance et de l'exécution d'un jugement par défaut — en plus de la signification prévue par les règles de l'État d'origine — le fait que le défendeur, après avoir eu connaissance

de l'acte introductif d'instance, a disposé d'un délai suffisant pour présenter sa défense. On suppose dans ce contexte que c'est au défendeur qu'il incombe, le cas échéant, d'invoquer qu'il n'avait pas eu connaissance de l'introduction de l'instance, mais qu'au cas où cet argument est avancé c'est le demandeur qui a la charge de prouver que le défendeur en avait eu connaissance.

Si une décision statuant sur plusieurs chefs de demande ne peut être sur certains points, reconnue ou exécutée en Suède, elle ne sera pas considérée pour autant comme non valable dans sa totalité, pourvu que les chefs soient dissociables.

Toute décision étrangère qui est valable en Suède conformément aux règles exposées ci-dessus et qui est exécutoire dans l'État où elle a été rendue sera exécutée, sur demande, en Suède également.

La demande d'exécution est soumise à l'appréciation de la Cour d'appel de Svea. L'exécution ne peut pas être accordée sans qu'il ait été donné à la partie adverse l'occasion de se prononcer. S'il est fait droit à la demande, la décision est exécutée à titre de jugement suédois ayant acquis force de chose jugée sauf si la Cour Suprême en a décidé autrement en statuant sur un recours. Si la décision prescrit de mesures coercitives, cette prescription ne sera pas applicable.

Pour compléter les règles sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers, la loi contient une règle selon laquelle le tribunal suédois doit se dessaisir ou surseoir à statuer, si l'action porte sur un objet au sujet duquel une affaire est pendante devant un tribunal étranger et à la condition que cette action puisse donner lieu à une décision qui serait valable en Suède. Il est dit expressément que cette règle ne s'oppose pas à ce qu'un tribunal ordonne des mesures provisoires ou conservatoires. La règle correspondante de la Convention de La Haye a un caractère facultatif en ceci qu'elle prévoit que l'autorité judiciaire a la faculté de se dessaisir ou de surseoir à statuer. Cependant, la

Convention permet de donner à cette règle un caractère impératif. Si l'enquêteur a opté pour une règle obligatoire, c'est que sous cette forme la disposition prête moins à interprétations diverses au stade de l'application et qu'elle sert mieux son objectif, qui est de prévenir les jugements contradictoires.

Une des dispositions de la Loi suédoise sur l'exécution prescrit que celui qui a obtenu une mesure conservatoire doit saisir un tribunal dans un délai déterminé, en général d'un mois, à moins qu'il ne l'ait déjà fait. S'il ne se conforme pas à cette règle, ou en cas de non-lieu, d'abandon de poursuite ou de péremption d'instance, la mesure ne sera pas maintenue. Cette règle ne vise que les tribunaux suédois. C'est pourquoi l'enquêteur a jugé utile de proposer que la loi assimile à cet égard l'instance dont est saisi un tribunal étranger à celle qui est introduite auprès d'un tribunal suédois, pourvu que le procès étranger puisse résulter en un jugement valable en Suède.

S'agissant des mesures conservatoires, les dispositions suivantes sont également proposées.

La décision ordonnant une mesure conservatoire n'est plus applicable deux semaines après que la décision prononcée dans le procès étranger a acquis force de chose jugée, si la demande d'exécution n'a pas été faite dans ce délai. Si elle l'a été, la décision de l'autorité exécutive restera valable jusqu'à ce que la demande ait fait l'objet d'une décision, à moins que la Cour d'appel n'en décide autrement. En l'absence d'une décision ordonnant une mesure conservatoire, la Cour d'appel peut, sur demande de la partie requérante, ordonner une telle mesure en attendant que la demande d'exécution ait fait l'objet d'une décision.

Traduit du suédois par Malou Höjer.

Bilaga 1   Model Act Respecting the Recognition and Enforcement of Foreign Money-Judgments

Part I

Section 1.

(Short title)

This Act may be cited as The Foreign Money-Judgments Act.

Section 2.

(Applicability)

This Act applies to the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters.

Section 3.

(Definitions)

In this Act:

(a) "foreign judgment" means a final judgment, decree or order or part thereof, made by a court of a foreign State, whereby a definite sum of money is payable, but does not include a sum payable in respect of a tax or penalty;

(b) "final judgment" means one that is capable of being enforced in the State of the original court, although there may still be open an appeal or other method of attack in that State;

(c) "original court" means the court by which the foreign judgment was given;

(d) "judgment debtor" means the party against whom the foreign judgment was given.

Part II – Recognition

Section 4.

(When Recognized)

A foreign judgment is recognized in this State as conclusive between the parties and may be relied upon as a defence or counter-claim except where:

(a) the original court lacked jurisdiction under Section 5; or

(b) the foreign judgment was given by default and the court in which recognition is sought is satisfied that the judgment debtor, being the defendant, did not have notice of the proceeding in the original court in sufficient time to enable him to defend and did not appear; or

(c) the original court denied natural justice, that is the foreign judgment was not rendered by an impartial tribunal or under a procedural system compatible with the requirements of due process of law; or

(d) the foreign judgment is based upon a cause of action which is contrary to the strong public policy (*ordre public international*) of the State; or

(e) the foreign judgment is based upon a cause of action which has formed the subject of another judgment between the same parties recognized as *res judicata* under the law of this State; or

(f) the foreign judgement has been found to have been obtained by fraud.

Section 5.

(Bases of Personal Jurisdiction)

(1) For the purposes of this Act the original court has jurisdiction when:

(a) the judgment debtor has voluntarily appeared in the proceeding for the purpose of contesting the merits and not solely for the purpose of

(i) contesting the jurisdiction of the original court, or

(ii) protecting his property from seizure or obtaining the release of seized property, or

(iii) protecting his property on the ground that in the future it may be placed in jeopardy of seizure on the strength of the judgment; or

(b) the judgment debtor has submitted to the jurisdiction of the original court by an express agreement; or

(c) the judgment debtor at the time of the institution of the proceeding ordinarily resided in the State of the original court; or

(d) the judgment debtor instituted the proceeding as plaintiff or counterclaimed in the State of the original court; or

(e) the judgment debtor, being a corporate body, was at the time of the institution of the proceeding incorporated or had its (seat) (*siège*) in the State of the original court, or at that time had its place of central administration or principal place of business there; or

(f) the judgment debtor, at the time of the institution of the proceeding, had either a commercial establishment or a branch office in the State of the original court and the proceeding was based upon a cause of action arising out of the business carried on there; or

(g) in an action based on contract the parties to the contract ordinarily resided in different States and all, or substantially all, of the performance by the judgment debtor was to take place in the State of the original court; or

(h) in an action in (tort) (*délit ou quasi-délit*) either the place where the defendant did the act which caused the injury, or the place where the last event necessary to make the defendant liable for the alleged (tort) (*délit ou quasi-délit*) occurred, was in the State of the original court.

(When No Jurisdiction)

(2) Notwithstanding anything in sub-section (1), the original court has no jurisdiction:

(a) in the cases stated in clauses (c), (e), (f) and (g) if the bringing of the proceeding in the original court was contrary to an express agreement between the parties under which the dispute in question was to be settled otherwise than by a proceeding in that court;

(b) if by the law of this State exclusive jurisdiction over the subject matter of the action is assigned to another court.

Section 6.

(Bases Not Exclusive)

The bases for jurisdiction recognized in Section 5 are not exclusive and a court of this State may accept additional bases.

Part III – Enforcement

Section 7.

(When Foreign Judgment Enforceable)

(1) If a foreign judgment that is entitled to recognition under this Act is capable of being enforced in the State of the original court, the judgment creditor may proceed under this Act for an enforcement of the judgment.

(2) A foreign judgment which bears the executive formula of the original court shall be deemed to be capable of being enforced in the State of the original court in the absence of proof to the contrary.

Section 8.

(Registration) (Exequatur)

(1) To qualify a foreign judgment for enforcement the judgment creditor shall obtain (its registration) (the grant of an exequatur).

(2) (a) Application for (registration) (grant of an exequatur) shall be made to the court competent for this purpose under the law of this State.

(b) The application shall be accompanied by a certified copy of the judgment of the original court.

(c) Certification may be in conformity with the Hague Convention of 1960 abolishing the requirement of legalization for foreign public documents.

(Translation)

(3) If a foreign judgment is in a foreign language, a translation shall be attached, certified in accordance with the law of this State to be a true translation.

Section 9.

(Procedure)

The procedure governing (registration) (grant of an exequatur) shall be that prescribed by the law of this State.

Section 10.

[Refusal of (Registration) (Exequatur)]

(Registration) (Grant of an exequatur) shall be refused:

(i) if the foreign judgment is not entitled to recognition under this Act, or

(ii) if the foreign judgment is not capable of being enforced in the State of the original court, or

(iii) if the judgment debtor proves that the judgment debt is no longer due.

Section 11.

[(Effect of Registration) (Grant of an Exequatur)]

Where a foreign judgment is (registered) (granted an exequatur) under this Act.

(a) the judgment is for all questions of its enforcement of the same force and effect as a judgment rendered by the court that (ordered registration) (granted the exequatur);

(b)¹ reasonable costs of and incidental to the (registration) (grant of an exequatur), including costs for the certified copy and

translation are recoverable together with the amount of the judgment.

Section 12.

(Application for Immediate Enforcement)

(1) At the time of, or after, making an application for (registration) (grant of an exequatur), the judgment creditor may also apply for an order for immediate enforcement of the foreign judgment by way of attachment, garnishment, or otherwise.

(2) If it is shown that the judgment debtor defended the action in the original court or was served personally in the original proceeding, the competent court of this State may make an order for immediate enforcement *ex parte*, with or without security.

(3) No funds shall be remitted to the judgment creditor by order of a court of this State until the (registration) (exequatur) has become final.

Section 13.

(Adjournment Pending Appeal in Original Court)

A court of this State may, on terms that it thinks just, adjourn the recognition or enforcement of a foreign judgment when an appeal or other method of attack has been taken in the State of the original court, and may also adjourn to allow the judgment debtor a reasonable opportunity for taking such action.

Section 14.

(Lis pendens²)

A court of this State may dismiss an application for (registration) (the grant of an exequatur), or if considered appropriate may adjourn its decision, when litigation between the judgment creditor and the judgment debtor with the same purpose and based on the same cause was already pending in another State before the foreign judgment was given and a judgment may result

¹ Note: Clause (b) is applicable only if the law of the State adopting this Act allows recovery of costs.

² Section 14 is optional.

from the pending litigation capable of being recognized under this Act.

Section 15.

(Saving)³

Nothing in Part III of this Act prevents a judgment creditor from, at his election, either:

(a) bringing an action in this State based upon his foreign judgment, or based upon his original cause of action if it exists and if his foreign judgment is not recognized and enforceable by an action; or

(b) bringing a proceeding under Part III of this Act.

³ Section 15 is optional, in whole or in part.

Bilaga 2

Convention sur la Reconnaissance et l'Exécution des Jugements Etrangers en Matière Civile et Commerciale

Les Etats signataires de la présente Convention,

Désirant établir des dispositions communes concernant la reconnaissance et l'exécution mutuelles des décisions judiciaires rendues dans leurs Pays respectifs,

Ont résolu de conclure une Convention à cet effet et sont convenus des dispositions suivantes:

Chapitre I – champ d'application de la convention

Article premier

La présente Convention s'applique aux décisions rendues en matière civile ou commerciale par les tribunaux des Etats contractants.

Elle ne s'applique pas aux décisions statuant à titre principal:

1. en matière d'état ou de capacité des personnes ou en matière de droit de famille, y compris les droits et obligations personnels et pécuniaires entre parents et enfants et entre époux;
2. sur l'existence ou la constitution des personnes morales, ou sur les pouvoirs de leurs organes;
3. en matière d'obligations alimentaires dans la mesure où elles ne tombent pas sous l'application du No 1;
4. en matière successorale;

Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters

The States signatory to the present Convention,

Desiring to establish common provisions on mutual recognition and enforcement of judicial decisions rendered in their respective countries,

Have resolved to conclude a Convention to this effect and have agreed on the following provisions:

Chapter I – scope of the convention

Article 1

This Convention shall apply to decisions rendered in civil or commercial matters by the courts of Contracting States.

It shall not apply to decisions the main object of which is to determine—

- (1) the status or capacity of persons or questions of family law, including personal or financial rights and obligations between parents and children or between spouses;
- (2) the existence or constitution of legal persons or the powers of their officers;
- (3) maintenance obligations, so far as not included in sub-paragraph (1) of this article;
- (4) questions of succession;

5. en matière de faillite, concordat ou procédures analogues, y compris les décisions qui peuvent en résulter et qui sont relatives à la validité des actes du débiteur;

6. en matière de sécurité sociale;

7. en matière de dommages dans le domaine nucléaire.

Il est entendu que la Convention ne s'applique pas aux décisions ayant pour objet le paiement de tous impôts, taxes ou amendes.

Article 2

La Convention s'applique à toute décision, telle qu'arrêt, jugement, ordonnance ou mandat d'exécution, rendue par un tribunal d'un Etat contractant, quelle que soit la dénomination donnée dans l'Etat d'origine tant à la procédure qu'à la décision elle-même.

Toutefois, elle ne s'applique pas aux décisions qui ordonnent des mesures provisoires ou conservatoires ni à celles rendues par les tribunaux administratifs.

Article 3

La Convention s'applique sans égard à la nationalité des parties.

Chapter II – conditions de la reconnaissance et de l'exécution

Article 4

La décision rendue dans l'un des Etats contractants doit être reconnue et déclarée exécutoire dans un autre Etat contractant conformément aux dispositions de la présente Convention:

1. si la décision a été rendue par un tribunal considéré comme compétent au sens de la Convention, et

2. si elle ne peut plus faire l'objet d'un recours ordinaire dans l'Etat d'origine.

Pour être déclarée exécutoire dans l'Etat requis, la décision doit en outre être susceptible d'exécution dans l'Etat d'origine.

Article 5

La reconnaissance ou l'exécution de la décision peut néanmoins être refusée dans l'un des cas suivants:

(5) questions of bankruptcy, compositions or analogous proceedings, including decisions which may result therefrom and which relate to the validity of the acts of the debtor;

(6) questions of social security;

(7) questions relating to damage or injury in nuclear matters.

This Convention does not apply to decisions for the payment of any customs duty, tax or penalty.

Article 2

This Convention shall apply to all decisions given by the courts of a Contracting State, irrespective of the name given by that State to the proceedings which gave rise to the decision or of the name given to the decision itself such as judgment, order or writ of execution.

However, it shall apply neither to decisions which order provisional or protective measures nor to decisions rendered by administrative tribunals.

Article 3

This Convention shall apply irrespective of the nationality of the parties.

Chapter II—conditions of recognition and enforcement

Article 4

A decision rendered in one of the Contracting States shall be entitled to recognition and enforcement in another Contracting State under the terms of this Convention—

(1) if the decision was given by a court considered to have jurisdiction within the meaning of this Convention, and

(2) if it is no longer subject to ordinary forms of review in the State of origin.

In addition, to be enforceable in the State addressed, a decision must be enforceable in the State of origin.

Article 5

Recognition or enforcement of a decision may nevertheless be refused in any of the following cases—

1. la reconnaissance ou l'exécution de la décision est manifestement incompatible avec l'ordre public de l'Etat requis;

2. la décision résulte d'une fraude commise dans la procédure;

3. un litige entre les mêmes parties, fondé sur les mêmes faits et ayant le même objet:

a) est pendant devant un tribunal de l'Etat requis, premier saisi, ou

b) a donné lieu à une décision rendue dans l'Etat requis, ou

c) a donné lieu à une décision rendue dans un autre Etat et réunissant les conditions nécessaires à sa reconnaissance et à son exécution dans l'Etat requis.

Article 6

Sans préjudice des dispositions de l'article 5, une décision par défaut ne sera reconnue et déclarée exécutoire que si l'acte introductif d'instance a été notifié ou signifié à la partie défaillante selon le droit de l'Etat d'origine et si, compte tenu des circonstances, cette partie a disposé d'un délai suffisant pour présenter sa défense.

Article 7

La reconnaissance ou l'exécution ne peut être refusée pour la seule raison que le tribunal de l'Etat d'origine a appliqué une loi autre que celle qui aurait été applicable d'après les règles de droit international privé de l'Etat requis.

Toutefois, la reconnaissance ou l'exécution peut être refusée lorsque le tribunal de l'Etat d'origine, pour rendre sa décision, a dû trancher une question relative soit à l'état ou à la capacité d'une partie, soit à ses droits dans des autres matières exclues de la Convention par l'article 1, deuxième alinéa, Nos 1 à 4, et a abouti à un résultat différent de celui qui aurait été obtenu par

(1) if recognition or enforcement of the decision is manifestly incompatible with the public policy of the State addressed or if the decision resulted from proceedings incompatible with the requirements of due process of law or if, in the circumstances, either party had no adequate opportunity fairly to present his case;

(2) if the decision was obtained by fraud in the procedural sense;

(3) if proceedings between the same parties, based on the same facts and having the same purpose—

a) are pending before a court of the State addressed and those proceedings were the first to be instituted, or

b) have resulted in a decision by a court of the State addressed, or

c) have resulted in a decision by a court of another State which would be entitled to recognition and enforcement under the law of the State addressed.

Article 6

Without prejudice to the provisions of article 5, a decision rendered by default shall neither be recognized nor enforced unless the defaulting party received notice of the institution of the proceedings in accordance with the law of the State of origin in sufficient time to enable him to defend the proceedings.

Article 7

Recognition or enforcement may not be refused for the sole reason that the court of the State of origin has applied a law other than that which would have been applicable according to the rules of private international law of the State addressed.

Nevertheless, recognition or enforcement may be refused if, to reach its decision, the court of the State of origin had to decide a question relating either to the status or the capacity of a party or to his rights in other matters excluded from this Convention by subparagraphs (1)–(4) of the second paragraph of article 1, and has reached a result different from that which would have fol-

application à cette question des règles de droit international privé de l'Etat requis.

Article 8

Sous réserve de ce qui est nécessaire pour l'application des articles qui précèdent, l'autorité de l'Etat requis ne procédera à aucun examen du fond de la décision rendue dans l'Etat d'origine.

Article 9

Lors de l'appréciation de la compétence du tribunal de l'Etat d'origine, l'autorité requise est liée par les constatations de fait sur lesquelles ce tribunal a fondé sa compétence, à moins qu'il ne s'agisse d'une décision par défaut.

Article 10

Le tribunal de l'Etat d'origine est considéré comme compétent au sens de la Convention:

1. lorsque le défendeur avait dans l'Etat d'origine, lors de l'introduction de l'instance, sa résidence habituelle ou, s'il s'agit d'un défendeur qui n'est pas une personne physique, son siège, son lieu de constitution ou son principal établissement;

2. lorsque le défendeur avait dans l'Etat d'origine, lors de l'introduction de l'instance, un établissement commercial, industriel ou autre, ou une succursale, et qu'il y a été cité pour des contestations relatives à leur activité;

3. lorsque l'action a eu pour objet une contestation relative à un immeuble situé dans l'Etat d'origine;

4. lorsque le fait dommageable sur lequel est fondée l'action et qui a provoqué un préjudice d'ordre corporel ou matériel est survenu dans l'Etat d'origine et que l'auteur du fait dommageable y était présent à ce moment;

5. lorsque, par une convention écrite ou par une convention verbale confirmée par écrit dans un délai raisonnable, les parties se sont soumises à la compétence du tri-

lowed from the application to that question of the rules of private international law of the State addressed.

Article 8

Without prejudice to such review as is required by the terms of the preceding articles, there shall be no review of the merits of the decision rendered by the court of origin.

Article 9

In questions relating to the jurisdiction of the court of the State of origin, the authority addressed shall be bound by the findings of fact on which that court based its jurisdiction, unless the decision was rendered by default.

Article 10

The court of the State of origin shall be considered to have jurisdiction for the purposes of this Convention—

(1) if the defendant had, at the time when the proceedings were instituted, his habitual residence in the State of origin, or, if the defendant is not a natural person, its seat, its place of incorporation or its principal place of business in that State;

(2) if the defendant had, in the State of origin, at the time when the proceedings were instituted, a commercial, industrial or other business establishment, or a branch office, and was cited there in proceedings arising from business transacted by such establishment or branch office;

(3) if the action had as its object the determination of an issue relating to immovable property situated in the State of origin;

(4) in the case of injuries to the person or damage to tangible property, if the facts which occasioned the damage occurred in the territory of the State of origin, and if the author of the injury or damage was present in that territory at the time when those facts occurred;

(5) if, by a written agreement or by an oral agreement confirmed in writing within a reasonable time, the parties agreed to submit to the jurisdiction of the court of

bunal de l'Etat d'origine pour connaître des différends nés ou à naître à l'occasion d'un rapport de droit déterminé, à moins que le droit de l'Etat requis ne s'y oppose à raison de la matière;

6. lorsque le défendeur a procédé au fond sans décliner la compétence du tribunal d'origine ou faire de réserves sur ce point; toutefois, cette compétence ne sera pas reconnue si le défendeur a procédé au fond pour s'opposer à une saisie ou en obtenir la mainlevée, ou si le droit de l'Etat requis s'oppose à cette compétence à raison de la matière;

7. lorsque la personne contre laquelle la reconnaissance ou l'exécution est requise était demanderesse à l'instance devant le tribunal de l'Etat d'origine qui l'a déboutée, à moins que le droit de l'Etat requis ne s'oppose à cette compétence à raison de la matière.

Article 11

Le tribunal de l'Etat d'origine ayant statué sur une demande reconventionnelle est considéré comme compétent au sens de la Convention:

1. lorsqu'il aurait été compétent selon l'article 10, Nos 1 à 6 pour connaître de cette demande à titre principal, ou

2. lorsqu'il était compétent selon l'article 10 pour connaître de la demande principale et que la demande reconventionnelle dérive du même contrat ou du même fait.

Article 12

La compétence du tribunal de l'Etat d'origine peut ne pas être reconnue par l'autorité requise dans les cas suivants:

1. lorsque le droit de l'Etat requis attribue aux juridictions de cet Etat une compétence exclusive, à raison de la matière ou d'un accord entre les parties, pour connaître de l'action qui a donné lieu à la décision étrangère;

origin disputes which have arisen or which may arise respect of a specific legal relationship, unless the law of the State addressed would not permit such an agreement because of the subject-matter of the dispute;

(6) if the defendant has argued the merits without challenging the jurisdiction of the court or making reservations thereon; nevertheless such jurisdiction shall not be recognized if the defendant has argued the merits in order to resist the seizure of property or to obtain its release, or if the recognition of this jurisdiction would be contrary to the law of the State addressed because of the subject-matter of the dispute;

(7) if the person against whom recognition or enforcement is sought was the plaintiff in the proceedings in the court of origin and was unsuccessful in those proceedings, unless the recognition of this jurisdiction would be contrary to the law of the State addressed because of the subject-matter of the dispute.

Article 11

The court of the State of origin shall be considered to have jurisdiction for the purposes of this Convention to try a counterclaim—

(1) if that court would have had jurisdiction to try the action as a principal claim under sub-paragraphs (1)–(6) of article 10, or

(2) if that court had jurisdiction under article 10 to try the principal claim and if the counterclaim arose out of the contract or out of the facts on which the principal claim was based.

Article 12

The jurisdiction of the court of the State of origin need not be recognized by the authority addressed in the following cases—

(1) if the law of the State addressed confers upon its courts exclusive jurisdiction, either by reason of the subject-matter of the action or by virtue of an agreement between the parties as to the determination of the claim which gave rise to the foreign decision;

2. lorsque le droit de l'Etat requis admet, à raison de la matière, la compétence exclusive d'une autre juridiction ou que l'autorité requise s'estime obligée de reconnaître cette compétence exclusive à raison d'un accord entre les parties;

3. lorsque l'autorité requise s'estime obligée de reconnaître un accord par lequel une compétence exclusive a été attribuée à des arbitres.

Chapitre III – procédure de la reconnaissance et de l'exécution

Article 13

La partie qui invoque la reconnaissance ou qui demande l'exécution doit produire:

1. une expédition complète et authentique de la décision;

2. s'il s'agit d'une décision par défaut, l'original ou une copie certifiée conforme des documents de nature à établir que l'acte introductif d'instance a été régulièrement notifié ou signifié à la partie défaillante;

3. tout document de nature à établir que la décision répond aux conditions prévues par l'article 4, alinéa premier, No 2 et, le cas échéant, par l'article 4, second alinéa;

4. sauf dispense de l'autorité requise, la traduction des documents mentionnés ci-dessus, certifiée conforme, soit par un agent diplomatique ou consulaire, soit par un traducteur assermenté ou juré, soit par toute autre personne autorisée à cet effet dans l'un des deux Etats.

Si le contenu de la décision ne permet pas à l'autorité requise de vérifier que les conditions de la Convention sont remplies, cette autorité peut exiger tous autres documents utiles.

Aucune légalisation ni formalité analogue ne peut être exigée.

Article 14

La procédure tendant à obtenir la reconnaissance ou l'exécution de la décision est régie par le droit de l'Etat requis, dans la

(2) if the law of the State addressed recognizes a different exclusive jurisdiction by reason of the subject-matter of the action, or if the authority addressed considers itself bound to recognize such an exclusive jurisdiction by reason of an agreement between the parties;

(3) if the authority addressed considers itself bound to recognize an agreement by which exclusive jurisdiction is conferred upon arbitrators.

Chapter III – recognition and enforcement procedures

Article 13

The party seeking recognition or applying for enforcement shall furnish—

(1) a complete and authenticated copy of the decision;

(2) if the decision was rendered by default, the originals or certified true copies of the documents required to establish that the summons was duly served on the defaulting party;

(3) all documents required to establish that the decision fulfills the conditions of subparagraph (2) of the first paragraph of article 4, and, where appropriate, of the second paragraph of article 4;

(4) unless the authority addressed otherwise requires, translations of the documents referred to above, certified as correct either by a diplomatic or consular agent or by a sworn translator or by any other person so authorized in either State.

If the terms of the decision do not permit the authority addressed to verify whether the conditions of this Convention have been complied with, that authority may require the production of any other necessary documents.

No legalisation or other like formality may be required.

Article 14

The procedure for the recognition or enforcement of foreign judgments is governed by the law of the State addressed so

mesure où la présente Convention n'en dispose autrement.

Si la décision statue sur plusieurs chefs de demande qui sont dissociables la reconnaissance ou l'exécution peut être accordée partiellement.

Article 15

La reconnaissance ou l'exécution d'une condamnation aux frais et dépens ne peut être accordée en vertu de la présente Convention que si celle-ci est applicable au fond de la décision.

La Convention s'applique aux décisions relatives aux frais et dépens même si elles n'émanent pas d'un tribunal, à condition qu'elles découlent d'une décision susceptible d'être reconnue ou exécutée en vertu de la présente Convention, et qu'elles aient été sujettes à recours judiciaire.

Article 16

La condamnation aux frais et dépens prononcée à l'occasion de l'octroi ou du refus de la reconnaissance ou de l'exécution d'une décision ne peut donner lieu à l'application de la présente Convention que si le requérant s'est prévalu de ses dispositions.

Article 17

Aucune caution ni dépôt, sous quelque dénomination que ce soit, ne peut être imposé pour garantir le paiement des frais et dépens, à raison de la nationalité ou du domicile du requérant, si celui-ci a sa résidence habituelle ou, lorsqu'il ne s'agit pas d'une personne physique, s'il a un établissement dans un Etat qui a conclu avec l'Etat requis l'accord complémentaire prévu à l'article 21.

Article 18

La partie admise à l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine en bénéficiera dans toute procédure tendant à la reconnaissance

far as this Convention does not provide otherwise.

If the decision contains provisions which can be dissociated, any one or more of these may be separately recognized or enforced.

Article 15

Recognition or enforcement of an award of judicial costs or expenses may be accorded by virtue of this Convention only if this Convention is applicable to the decision on the merits.

This Convention shall apply to decisions relating to judicial costs or expenses even if such decisions do not proceed from a court, provided that they derive from a decision which may be recognized or enforced under this Convention and that the decision relating to costs or expenses could have been subject to judicial review.

Article 16

A judgment for costs or expenses given in connection with the granting or refusal of recognition or enforcement of a decision may be enforced under this Convention only if the applicant in the proceedings for recognition or enforcement relied on this Convention.

Article 17

No security, bond or deposit, however termed under the law of the State addressed, shall be required by reason of the nationality or domicile of the applicant to guarantee the payment of judicial costs or expenses if the applicant, being a natural person, has his habitual residence in or, not being a natural person, has a place of business in a State which has concluded with the State addressed a Supplementary Agreement in accordance with article 21.

Article 18

A party granted legal aid in the State of origin shall be extended such aid in accordance with the law of the State addressed in

ou à l'exécution de la décision dans l'Etat requis, dans les conditions prévues par le droit de cet Etat.

Article 19

Les transactions passées devant un tribunal au cours d'une instance et exécutoires dans l'Etat d'origine, seront déclarées exécutoires dans l'Etat requis aux mêmes conditions que les décisions visées par la présente Convention en tant que ces conditions leur seront applicables.

Chapter IV – litispendance

Article 20

Lorsque deux Etats sont liés par l'accord complémentaire prévu à l'article 21, l'autorité judiciaire de l'un des ces Etats a la faculté, quand une action est ouverte devant elle, de se dessaisir ou de surseoir à statuer si une autre action entre les mêmes parties, fondée sur les mêmes faits et ayant le même objet, est déjà pendante devant un tribunal d'un autre Etat, et à la condition que cette action puisse donner lieu à une décision que les autorités du premier Etat seraient obligées de reconnaître en vertu de la Convention.

Toutefois, des mesures provisoires ou conservatoires peuvent être accordées par les autorités de chacun de ces Etats, quelle que soit la juridiction saisie du fond du litige.

Chapter V – accord complémentaire

Article 21

Les décisions rendues dans un Etat contractant ne seront reconnues ou déclarées exécutoires dans un autre Etat contractant conformément aux dispositions des articles précédents, que si ces deux Etats après être devenus Parties à la Convention en sont ainsi convenus par accord complémentaire.

Article 22

La présente Convention ne s'applique pas aux décisions rendues avant l'entrée en vigueur de l'accord complémentaire prévu

any proceedings for the recognition or for the enforcement of a foreign decision.

Article 19

Settlements made in court in the course of a pending proceeding which may be enforced in the State of origin shall be enforceable in the State addressed under the same conditions as decisions falling within this Convention, so far as those conditions apply to settlements.

Chapter IV – concurrent actions

Article 20

If two States have concluded a Supplementary Agreement pursuant to article 21, the judicial authorities of either State may dismiss an action brought before them or may stay such an action when other proceedings between the same parties, based on the same facts and having the same purpose, are pending in a court of another State and these proceedings may result in a decision which the authorities of the State in which the first mentioned action was brought would be bound to recognize under the terms of this Convention.

The authorities of these States may nevertheless order provisional or protective measures regardless of proceedings elsewhere.

Chapter V – supplementary agreements

Article 21

Decisions rendered in a Contracting State shall not be recognized or enforced in another Contracting State in accordance with the provisions of the preceding articles unless the two States, being Parties to this Convention, have concluded a Supplementary Agreement to this effect.

Article 22

This Convention shall not apply to decisions rendered before the entry into force of the Supplementary Agreement provided

à l'article 21, sauf si cet accord en dispose autrement.

L'accord complémentaire demeurera applicable aux décisions au sujet desquelles une procédure de reconnaissance ou d'exécution aura été entamée avant la prise d'effet de toute dénonciation dudit accord.

Article 23

Les Etats contractants ont la faculté dans les accords qu'ils concluront en application de l'article 21 de s'entendre pour:

1. préciser le sens des termes « en matière civile ou commerciale », déterminer les tribunaux aux décisions desquels la Convention s'applique, déterminer le sens des termes « sécurité sociale » et définir les mots « résidence habituelle » ;

2. préciser le sens du mot « droit » dans les Etats qui ont plusieurs systèmes juridiques;

3. inclure dans le champ d'application de la Convention la matière des dommages dans le domaine nucléaire;

4. appliquer la Convention aux décisions qui ordonnent des mesures provisoires ou conservatoires;

5. ne pas appliquer la Convention aux décisions qui ont été rendues au cours d'une procédure pénale;

6. préciser les cas dans lesquels une décision ne peut plus faire l'objet d'un recours ordinaire;

7. reconnaître et exécuter les décisions exécutoires dans l'autre Etat même si elles peuvent encore faire l'objet d'un recours ordinaire et, en ce cas, préciser les conditions d'un éventuel sursis à la reconnaissance ou à l'exécution;

8. ne pas appliquer l'article 6 si la décision par défaut a été notifiée à la partie défaillante et si celle-ci a eu la possibilité en temps utile d'exercer un recours contre cette décision;

8 bis. considérer que l'autorité requise n'est pas liée par les constatations de fait sur

for in article 21 unless that Agreement otherwise provides.

The Supplementary Agreement shall continue to be applicable to decisions in respect of which recognition or enforcement proceedings have been instituted before any denunciation of that Agreement takes effect.

Article 23

In the Supplementary Agreements referred to in article 21 the Contracting States may agree—

(1) to clarify the meaning of the expression "civil and commercial matters", to determine the courts whose decisions shall be recognized and enforced under this Convention, to define the expression "social security" and to define the expression "habitual residence";

(2) to clarify the meaning of the term "law" in States with more than one legal system;

(3) to include within the scope of this Convention questions relating to damage or injury in nuclear matters;

(4) to apply this Convention to decisions ordering provisional or protective measures;

(5) not to apply this Convention to decisions rendered in the course of criminal proceedings;

(6) to specify the cases under which a decision is no longer subject to ordinary forms of review;

(7) to recognize and enforce decisions upon which enforcement could be obtained in the State of origin even if such decisions are still subject to ordinary forms of review and in such a case to define the conditions under which a stay of proceedings for recognition or enforcement is possible;

(8) not to apply article 6 if the decision rendered by default was notified to the defaulting party and the latter had the opportunity to lodge a timely appeal against such a decision;

(8 bis) that the Authority addressed shall not be bound by the findings of fact on

lesquelles le tribunal de l'Etat d'origine a fondé sa compétence;

9. considérer comme compétents au sens de l'article 10 les tribunaux de l'Etat dans lequel le défendeur a son domicile;

10. considérer que le tribunal de l'Etat d'origine est compétent au sens de la Convention dans les cas où sa compétence est prévue par une autre convention en vigueur entre l'Etat d'origine et l'Etat requis lorsqu'elle ne contient pas de règles particulières sur la reconnaissance ou l'exécution des décisions;

11. considérer que le tribunal de l'Etat d'origine est compétent, au sens de la Convention, soit lorsque sa compétence est admise par le droit de l'Etat requis concernant la reconnaissance ou l'exécution des décisions étrangères, soit lorsqu'elle est fondée sur des chefs autres que ceux énumérés à l'article 10;

12. préciser, pour l'application de l'article 12, les chefs de compétence qui sont exclusifs à raison de la matière;

13. exclure l'application de l'article 12, No 1 dans le cas où la compétence exclusive résulte d'un accord entre les parties, ainsi que celle de l'article 12, No 3;

14. régler la procédure tendant à obtenir la reconnaissance ou l'exécution;

15. régler l'exécution des décisions autres que celles condamnant au paiement d'une somme d'argent;

16. fixer un délai, à dater du jugement, à l'expiration duquel l'exécution ne peut plus être demandée;

17. régler les modalités du paiement des intérêts à partir du jugement;

18. adapter aux exigences de leur droit la liste des documents à produire en vertu de l'article 13, mais à la seule fin de permettre à l'autorité requise de vérifier que les conditions de la Convention sont remplies;

19. soumettre les documents prévus à

which the court of the State of origin based its jurisdiction;

(9) to consider the courts of the State in which the defendant has his "domicile" as having jurisdiction under article 10;

(10) that the court of origin shall be considered as having jurisdiction under the terms of this Convention in cases where its jurisdiction is admitted by another Convention in force between the State of origin and the State addressed if that other Convention contains no special rules relating to the recognition or enforcement of foreign judgments;

(11) that the court of origin shall be considered as having jurisdiction under the terms of this Convention either when its jurisdiction is admitted by the law of the State addressed relating to the recognition or enforcement of foreign judgments, or on grounds additional to those in article 10;

(12) to define, for the purposes of the application of article 12, the bases of jurisdiction which are exclusive by reason of the subject-matter of the action;

(13) to exclude, in cases where jurisdiction is based on an agreement between the parties, the application of sub-paragraph (1) of article 12 as well as to exclude that of sub-paragraph (3) of article 12;

(14) to regulate the procedure for obtaining recognition or enforcement;

(15) to regulate the enforcement of judgments other than those which order the payment of a sum of money;

(16) that the enforcement of a foreign judgment may be refused when a specified period has elapsed from its date;

(17) to fix the rate of interest payable from the date of the judgment in the State of origin;

(18) to adapt to the requirements of their legal systems the list of documents required by article 13, but with the sole object of enabling the authority addressed to verify whether the conditions of this Convention have been fulfilled;

(19) to subject the documents referred to

l'article 13 à une légalisation ou à une formalité analogue;

20. déroger tant aux dispositions de l'article 17 qu'à celles de l'article 18;

21. rendre obligatoire les dispositions de l'article 20, alinéa premier;

22. étendre aux actes authentiques les dispositions de la Convention et déterminer le sens des mots « actes authentiques » .

Chapter VI – disposition finales

Article 24

La présente Convention ne déroge pas aux autres Conventions concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions auxquelles les Etats contractants sont déjà Parties, tant que ceux-ci n'ont pas conclu l'accord complémentaire prévu à l'article 21.

A moins qu'il n'en soit autrement convenu, les dispositions d'un accord complémentaire conclu en application de l'article 21 prévalent sur celles de toute autre convention en vigueur entre les Parties concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions.

Article 25

Qu'ils soient liés ou non par un accord complémentaire prévu à l'article 21, les Etats contractants ne concluront pas entre eux d'autres conventions sur la reconnaissance et l'exécution des décisions auxquelles la présente Convention est applicable, sauf s'ils le jugent nécessaire, notamment à raison de leurs liens économiques ou des particularités de leurs droits.

Article 26

Nonobstant les dispositions des articles 24 et 25, la présente Convention et les accords complémentaires prévus par l'article 21 ne dérogent pas aux conventions auxquelles les Etats contractants sont ou seront

in article 13 to legalisation or to a similar formality;

(20) to depart from the provisions of article 17 and to depart from the provisions of article 18;

(21) to make the provisions of the first paragraph of article 20 obligatory;

(22) to include within the scope of this Convention "actes authentiques", including documents upon which immediate enforcement can be obtained, and to specify those documents.

Chapter VI – final clauses

Article 24

This Convention shall not affect other Conventions relating to the recognition and enforcement of judgments to which the Contracting States are already Parties so long as those States have not concluded a Supplementary Agreement under the terms of article 21.

Unless it is otherwise agreed, the provisions of a Supplementary Agreement concluded under article 21 shall prevail over the terms of any prior Conventions in force between the Parties relating to the recognition and enforcement of judgments to the extent that their terms are mutually inconsistent.

Article 25

Whether or not they have concluded a Supplementary Agreement under article 21, the Contracting States shall not conclude between themselves other Conventions relating to the recognition and enforcement of judgments within the scope of this Convention unless they consider it necessary, in particular, because of economic ties or of particular aspects of their legal systems.

Article 26

Notwithstanding the provisions of articles 24 and 25, this Convention and the Supplementary Agreements made under article 21 shall not prevail over Conventions to which the Contracting States are or may become

Parties et qui, dans des matières particulières, règlent la reconnaissance et l'exécution des décisions.

Article 27

La présente Convention est ouverte à la signature des Etats représentés à la Dixième session de la Conférence de La Haye de droit international privé, ainsi qu'à celle de Chypre, de l'Islande et de Malte.

Elle sera ratifiée et les instruments de ratification seront déposés auprès du Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas.

Article 28

La présente Convention entrera en vigueur le soixantième jour après le dépôt du deuxième instrument de ratification.

La Convention entrera en vigueur, pour chaque Etat signataire ratifiant postérieurement, le soixantième jour après le dépôt de son instrument de ratification.

Article 29

Tout Etat non visé à l'alinéa premier de l'article 27 pourra adhérer à la présente Convention après son entrée en vigueur en vertu de l'article 28, alinéa premier. L'instrument d'adhésion sera déposé auprès du Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas.

La Convention n'entrera en vigueur pour un tel Etat qu'à défaut d'opposition de la part d'un Etat ayant ratifié la Convention avant ce dépôt, notifié au Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas dans un délai de six mois à partir de la date à laquelle ce Ministère lui aura notifié cette adhésion.

A défaut d'opposition, la Convention entrera en vigueur pour l'Etat adhérent le premier jour du mois qui suit l'expiration du dernier des délais mentionnés à l'alinéa précédent.

Article 30

Tout Etat, au moment de la signature, de la ratification ou de l'adhésion, pourra dé-

Parties in special fields and which contain provisions for the recognition and enforcement of judgments.

Article 27

This Convention shall be open for signature by the States represented at the Tenth Session of the Hague Conference on Private International Law and Cyprus, Iceland and Malta.

It shall be ratified and the instruments of ratification shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

Article 28

This Convention shall enter into force on the sixtieth day after the deposit of the second instrument of ratification.

This Convention shall enter into force for each State which ratifies it subsequently on the sixtieth day after the deposit of its instrument of ratification.

Article 29

Any State not falling within the provisions of the first paragraph of article 27 may accede to this Convention after it has entered into force in accordance with the first paragraph of article 28. The instrument of accession shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

This Convention shall enter into force for such a State in the absence of any objection from a State which has ratified this Convention before such deposit, notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands within a period of six months after the date on which the said Ministry has notified it of such accession.

In the absence of any such objection, this Convention shall enter into force for the acceding State on the first day of the month following the expiration of the last of the periods referred to in the preceding paragraph.

Article 30

Any State may, at the time of signature, ratification or accession, declare that this

clarer que la présente Convention s'étendra à l'ensemble des territoires qu'il représente sur le plan international, ou à l'un ou plusieurs d'entre eux. Cette déclaration aura effet au moment de l'entrée en vigueur de la Convention pour ledit Etat.

Par la suite, toute extension de cette nature sera notifiée au Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas.

La Convention entrera en vigueur, pour les territoires visés par l'extension, le soixantième jour après la notification mentionnée à l'alinéa précédent.

Les Parties à un accord complémentaire conclu en application de l'article 21 déterminent son champ d'application territorial.

Article 31

La présente Convention aura une durée de cinq ans à partir de la date de son entrée en vigueur conformément à l'article 28, alinéa premier, même pour les Etats qui l'auront ratifiée, ou y auront adhéré, postérieurement.

La Convention sera renouvelée tacitement de cinq en cinq ans, sauf dénonciation.

La dénonciation sera, au moins six mois avant l'expiration du délai de cinq ans, notifiée au Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas.

Elle pourra se limiter à certains des territoires auxquels s'applique la Convention.

La dénonciation n'aura d'effet qu'à l'égard de l'Etat qui l'aura notifiée. La Convention restera en vigueur pour les autres Etats contractants.

Article 32

Tout accord complémentaire conclu en application de l'article 21 prendra effet à la date qu'il fixera; une copie certifiée conforme, le cas échéant accompagnée d'une traduction en français ou en anglais, sera remise au Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas.

Tout Etat contractant peut, sans dénoncer la Convention, dénoncer un accord complé-

Convention shall extend to all the territories for the international relations of which it is responsible, or to one or more of them. Such a declaration shall take effect on the date of entry into force of this Convention for the State concerned.

At any time thereafter, such extensions shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

This Convention shall enter into force for the territories mentioned in such an extension on the sixtieth day after the notification referred to in the preceding paragraph.

The Parties to a Supplementary Agreement concluded under article 21 shall determine its territorial application.

Article 31

This Convention shall have a duration of five years from the date on which it enters into force under the first paragraph of article 28, even in its application to States which have subsequently ratified or acceded to it.

In the absence of any denunciation, this Convention shall be renewed tacitly every five years.

Any denunciation shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands at least six months before the end of the five year period.

Such denunciation may be limited to any one of the territories to which this Convention applies.

Such denunciation shall affect only the notifying State. This Convention shall remain in force for the other Contracting States.

Article 32

Each Supplementary Agreement concluded under article 21 shall take effect from the date specified in such Agreement; a certified copy and, if necessary, a translation into French or English shall be communicated to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

Any Contracting State may, without denouncing this Convention, denounce a Sup-

mentaire soit selon les modalités prévues par cet accord, soit si l'accord ne contient aucune disposition à ce sujet, moyennant un préavis de six mois notifié à l'autre Etat. Tout Etat ayant dénoncé un accord complémentaire en informera le Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas.

Nonobstant la dénonciation de la Convention, celle-ci continuera à produire ses effets entre l'Etat qui l'aura dénoncée et tout Etat avec lequel il aura conclu un accord complémentaire en application de l'article 21, sauf disposition contraire dans l'accord.

Article 33

Le Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas notifiera aux Etats visés à l'article 27, ainsi qu'aux Etats qui auront adhéré conformément aux dispositions de l'article 29:

a) les signatures et ratifications visées à l'article 27;

b) la date à laquelle la présente Convention entrera en vigueur conformément aux dispositions de l'article 28, alinéa premier;

c) les adhésions prévues à l'article 29 et la date à laquelle elles auront effet;

d) les extensions prévues à l'article 30 et la date à laquelle elles auront effet;

e) la traduction ou le texte en français ou en anglais des accords complémentaires conclus en vertu de l'article 21;

f) les dénonciations prévues aux articles 31, alinéa 3, et 32, alinéa 2.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés, ont signé la présente Convention.

Fait à La Haye, le ..... 19. , en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire, qui sera déposé dans les archives du Gouvernement des Pays-Bas et dont une copie certifiée conforme sera remise, par la voie diplomatique, à chacun des Etats représentés à la Dixième session de la Conférence

plementary Agreement either under any provision for denunciation in such Agreement or, if such Agreement contains no such provision, by giving six months' notice to the other State. Any State denouncing a Supplementary Agreement shall so inform the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

Notwithstanding the denunciation of this Convention, it shall nevertheless continue to have effect between the denouncing State and any other State with which the former has concluded a Supplementary Agreement under article 21, unless such Agreement provides otherwise.

Article 33

The Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands shall give notice to the States referred to in article 27, and to the States which have acceded in accordance with article 29, of the following -

a) the signatures and ratifications referred to in article 27;

b) the date on which the present Convention enters into force in accordance with the first paragraph of article 28;

c) the accessions referred to in article 29 and the dates on which they take effect;

d) the extensions referred to in article 30 and the dates on which they take effect;

e) a translation or a copy of the text in English or French of Supplementary Agreements concluded under article 21;

f) the denunciations referred to in the third paragraph of article 31 and the second paragraph of article 32.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at The Hague, on the ..... day of ...., 19.., in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through the diplo-

de La Haye de droit international privé, ainsi qu'à Chypre, l'Islande et Malte.

matic channel, to each of the States represented at the Tenth Session of the Hague Conference on Private International Law, and to Cyprus, Iceland and Malta.

Översättning av artiklarna 1–26 i Haagkonventionen rörande erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

Kapitel I – Konventionens tillämpningsområde

Artikel 1

Denna konvention är tillämplig på avgöranden som meddelats i ämne av privaträttslig beskaffenhet av domstol i någon av de fördragsslutande staterna.

Den är dock ej tillämplig på avgöranden angående

1. personrättsliga frågor eller familjerättsliga frågor innefattande de personliga och ekonomiska relationerna mellan föräldrar och barn eller mellan makar,

2. bildande eller upplösning av juridisk person, dess stadgar eller behörigheten för dess organ,

3. underhållsskyldighet i annat fall än som avses under 1.,

4. successionsrättsliga frågor,

5. konkurs, ackord eller därmed jämställda förfaranden, varvid inbegripes avgöranden som i anslutning till sådant förfarande kan meddelas angående giltigheten av någon gäldenärens rättshandling,

6. fråga om social trygghet samt

7. skada i följd av atomolycka.

Konventionen är ej tillämplig på avgöranden angående betalning av tullavgifter, skatter eller böter.

Artikel 2

Konventionen är tillämplig på varje avgörande, såsom dom, utslag eller beslut, som meddelats av domstol i fördragsslutande stat oavsett hur förfarandet inför domstolen eller själva avgörandet må ha betecknats i det land där avgörandet meddelats.

Konventionen är dock ej tillämplig på

interimistiskt avgörande eller avgörande angående kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd eller på avgörande som meddelats av administrativ domstol.

Artikel 3

Konventionen är tillämplig oavsett parternas nationalitet.

Kapitel II – Villkor för erkännande och verkställighet

Artikel 4

Avgörande, som meddelats i fördragsslutande stat skall erkännas och verkställas i annan fördragsslutande stat i enlighet med bestämmelserna i denna konvention,

1. om det meddelats av en domstol som anses behörig enligt konventionen och

2. om det icke längre kan överklagas genom ordinärt rättsmedel i den stat där det meddelats.

För att avgörande skall kunna verkställas fordras dessutom att det får verkställas i den stat där det meddelats.

Artikel 5

Erkännande eller verkställighet kan likväl vägras,

1. om erkännande eller verkställighet skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i den stat där avgörandet åberopas,

2. om avgörandet tillkommit genom svikligt förfarande i rättegången,

3. om mål mellan parterna rörande samma sak

a) är anhängigt vid domstol i den stat där avgörandet åberopas och talan i detta mål väckts först,

b) lett till ett avgörande i denna stat eller

c) redan avgjorts i en tredje stat och detta avgörande uppfyller villkoren för erkännande och verkställighet.

Artikel 6

Utöver vad som föreskrives i artikel 5 gäller att avgörande mot utebliven part, skall erkännas och verkställas endast om stämning delgivits honom enligt lagen i den stat, där avgörandet meddelats och han med hänsyn till omständigheterna haft tillräcklig tid att svara i saken.

Artikel 7

Erkännande eller verkställighet får ej vägras enbart därför att målet avgjorts med tillämpning av annan lag än den som skulle ha varit tillämplig enligt de internationellt privaträttsliga reglerna i den stat där avgörandet åberopas.

Erkännande eller verkställighet får likväl vägras om den domstol som meddelat avgörandet haft att taga ställning till en fråga om parts status eller rättshandlingsförmåga eller till parts rättigheter i övriga ämnen, som undantagits från konventionens tillämpningsområde enligt artikel 1 andra stycket punkterna 1-4, och har kommit till ett resultat, som avviker från det som skulle ha erhållits med tillämpning i denna fråga av de internationellt privaträttsliga reglerna i den stat där avgörandet åberopas.

Artikel 8

Utöver vad som kräves för tillämpning av de föregående artiklarna får det utländska avgörandet icke underkastas saklig prövning.

Artikel 9

Om fråga ej är om avgörande mot utebliven part, är myndighet, hos vilken avgörandet åberopas, vid bedömningen av utländsk domstols behörighet bunden av domstolens konstateranden av de faktiska för-

hållanden på vilka den grundat sin behörighet.

Artikel 10

Den domstol som meddelat avgörandet skall anses behörig enligt konventionen,

1. om svaranden vid tiden för talans väckande hade sitt hemvist i den stat där avgörandet meddelats eller, om svaranden icke är en fysisk person, hade sitt säte eller sin huvudanläggning där eller bildats i den staten genom registrering eller därmed jämförlig åtgärd,

2. om svaranden vid tiden för talans väckande hade ett handels- eller industri-företag eller en annan affärsinrättning eller en filial i den stat där avgörandet meddelats, och tvisten hänförde sig till företagets, inrättningens eller filialens verksamhet,

3. om talan avsett en tvist angående fast egendom belägen i den stat där avgörandet meddelats,

4. om, vid talan i anledning av skada på person eller egendom, den skadegörande handlingen ägt rum i den stat där avgörandet meddelats och den som orsakade skadan befann sig i denna stat när handlingen företogs,

5. om parterna överenskommit om behörighet för den domstol, som meddelat avgörandet, genom skriftligt avtal eller genom muntligt avtal, som utan oskäligt uppehåll bekräftats i skrift, och avtalet avser uppkommen tvist eller tvist som kan uppkomma i anledning av angivet rättsförhållande under förutsättning dessutom att avtalet icke med hänsyn till sakens beskaffenhet är utan verkan enligt lagen i den stat där avgörandet åberopas,

6. om svaranden utan att bestrida domstolens behörighet eller göra förbehåll i sådant hänseende ingått i svaromål i saken; behörighet på denna grund skall dock icke anses föreligga om svaranden ingått i svaromål för att motsätta sig eller utverka återgång av beslut om kvarstad eller annan handräckning eller om sådan behörighet med hänsyn till sakens beskaffenhet är oförenlig med lagen i den stat där avgörandet

åberopas, samt

7. om käromålet ogillats och erkännande eller verkställighet begäres mot kändan under förutsättning dessutom att icke behörighet i detta fall med hänsyn till sakens beskaffenhet är oförenlig med lagen i den stat där avgörandet åberopas.

Artikel 11

Den domstol som meddelat avgörandet skall beträffande genkärsmål anses behörig enligt konventionen,

1. om behörighet skulle ha förelegat enligt någon av punkterna 1–6 i artikel 10 såvida genkärsmålet utgjort huvudkärsmål eller

2. om domstolen enligt artikel 10 skall anses behörig att pröva huvudkärsmålet och genkärsmålet haft väsentligen samma grund.

Artikel 12

Den myndighet inför vilken avgörandet åberopas kan vägra att godtaga den främmande domstolens behörighet,

1. om lagen i den stat där avgörandet åberopas med hänsyn till sakens beskaffenhet eller på grund av avtal mellan parterna tillägger denna stats domstolar exklusiv behörighet att pröva det anspråk som föranlett avgörandet.

2. om lagen i den stat där avgörandet åberopas med hänsyn till sakens beskaffenhet godtager exklusiv behörighet för en tredje stats domstolar eller om den myndighet, inför vilken avgörandet åberopas, anser sådan behörighet för en tredje stats domstolar böra erkännas på grund av avtal mellan parterna eller

3. om myndigheten anser sig böra taga hänsyn till ett avtal enligt vilket exklusiv behörighet att pröva saken tillkommer skiljemän.

Kapitel III – Förfarandet i fråga om erkännande och verkställighet

Artikel 13

Part som gör anspråk på erkännande eller begär verkställighet skall förete

1. en fullständig och av myndighet bestyrkt avskrift av avgörandet,

2. om fråga är om avgörande mot utebliven part, original eller bestyrkt avskrift av handlingar som utvisar att stämning rätteligen delgivits den uteblivna parten,

3. de handlingar som erfordras för att visa att avgörandet uppfyller villkoren enligt artikel 4 första stycket andra punkten och, i förekommande fall, artikel 4 andra stycket, samt

4. om ej den myndighet hos vilken avgörandet åberopas medger undantag, översättning av de ovan nämnda handlingarna bestyrkt antingen av diplomatisk eller konsular myndighet eller av en översättare som avlagt ed eller av annan person som är bemyndigad därtill i någondera staten.

Framgår ej av avgörandet om de i konventionen uppställda villkoren är uppfyllda, kan den myndighet hos vilken avgörandet åberopas infordra även andra handlingar som kan tjäna till upplysning härom.

Legalisering eller likartat förfarande får ej krävas.

Artikel 14

Förfarandet i fråga om erkännande eller verkställighet av utländskt avgörande regleras, såvitt icke annat följer av denna konvention, av lagen i den stat där avgörandet åberopas.

Om ett avgörande innehåller föreskrifter som kan särskiljas, kan det erkännas eller verkställas beträffande en eller flera av dessa.

Artikel 15

Erkännande eller verkställighet av beslut angående rättegångskostnader kan beviljas enligt konventionen endast om denna är tillämplig på avgörandet av huvudsaken.

Konventionen är tillämplig även på beslut om rättegångskostnader som icke meddelats av domstol, om beslutet meddelats i följd av ett avgörande av beskaffenhet att kunna erkännas eller verkställas enligt denna konvention och om det kunnat överklagas hos domstol.

Artikel 16

Beslut om rättegångskostnader som meddelats i samband med att erkännande eller verkställighet medgivits eller vägrats kan föranleda tillämpning av konventionen endast när parts begäran om erkännande eller verkställighet grundats på konventionens bestämmelser.

Artikel 17

Om part, som begär erkännande eller verkställighet av utländskt avgörande har sitt hemvist eller, om fråga icke är om fysisk person, en anläggning i stat med vilken den stat där avgörandet åberopas slutit kompletterande avtal enligt artikel 21, får krav på borgen, deposition eller annan säkerhet för rättegångskostnader, oavsett dess benämning, icke riktas mot parten på grund av dennes nationalitet eller domicil.

Artikel 18

Part, som beviljats rättshjälp i den stat där avgörandet meddelats, skall i enlighet med reglerna i den stat där avgörandet åberopas åtnjuta sådan förmån i varje förfarande som syftar till erkännande eller verkställighet av avgörandet.

Artikel 19

De villkor som enligt denna konvention gäller för verkställighet av utländskt domstolsavgörande skall i tillämpliga delar gälla även förlikning som i anhängigt förfarande ingåtts inför utländsk domstol och som är verkställbar i den främmande staten.

Kapitel IV – Litispens

Artikel 20

Väckes talan vid domstol i stat som slutit avtal med annan stat i enlighet med artikel 21, äger domstolen avvisa eller vilandeförklara målet om rättegång mellan samma parter angående samma sak redan är anhängig vid domstol i annan stat, och denna rättegång kan leda till ett avgörande som i förstnämnda stat skall erkännas enligt konventionen.

Säkerhetsåtgärd kan likväl beviljas i envar av de fördragsslutande staterna oavsett var rättegång i saken pågår.

Kapitel V – Kompletterande avtal

Artikel 21

Avgörande som meddelats i fördragsslutande stat skall erkännas eller verkställas i annan sådan stat i enlighet med de föregående artiklarna endast om de två staterna efter att ha anslutit sig till konventionen träffat överenskommelse härom i ett kompletterande avtal.

Artikel 22

Konventionen är ej tillämplig på avgörande som meddelats innan sådant kompletterande avtal som avses i artikel 21 trätt i kraft, om icke detta avtal föreskriver annat.

Kompletterande avtal skall fortsätta att vara tillämpligt på avgöranden beträffande vilka ett till erkännande eller verkställighet syftande förfarande inletts innan uppsägning av avtalet trätt i kraft.

Artikel 23

I kompletterande avtal som avses i artikel 21 äger de fördragsslutande staterna träffa överenskommelse om

1. att precisera innebörden av uttrycket »ämne av privaträttslig beskaffenhet», att ange de domstolar vilkas avgöranden skall erkännas och verkställas enligt denna konvention, och att definiera uttrycken »social trygghet» och »hemvist»,
2. att precisera innebörden av termen »lag» i stater med mer än ett rättssystem,
3. att vidga konventionens tillämpningsområde till skada i följd av atomolycka,
4. att tillämpa konventionen på interimistiska avgöranden och avgöranden om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd,
5. att ej tillämpa konventionen på avgöranden som meddelats i brottmål,
6. att ange de fall i vilka ett avgörande icke längre kan överklagas genom ordinärt rättsmedel,
7. att erkänna och verkställa avgörande

som är exigibelt i den andra staten även om det ännu kan överklagas genom ordnärt rättsmedel och för sådant fall ange de förutsättningar under vilka beslut i fråga om erkännande och verkställighet kan uppskjutas,

8. att icke tillämpa artikel 6 om avgörande mot utebliven part har delgivits parten och denne haft möjlighet att i tid överklaga avgörandet,

8 bis. att myndighet hos vilken avgörandet åberopas icke skall vara bunden av de konstateranden av faktiska förhållanden på vilka den domstol som meddelat avgörandet grundat sin behörighet,

9. att anse domstolarna i den stat där svaranden har sitt »domicil» behöriga enligt artikel 10,

10. att anse den domstol som meddelat avgörandet behörig enligt konventionen om behörighet för domstolen är föreskriven i annan konvention som gäller mellan staterna och sistnämnda konvention saknar särskilda regler om erkännande och verkställighet,

11. att anse den domstol som meddelat avgörandet behörig enligt konventionen om behörighet föreligger antingen enligt gällande regler om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i den stat där avgörandet åberopas eller på andra grunder än dem som anges i artikel 10,

12. att för tillämpningen av artikel 12 ange på vilka grunder exklusiv behörighet föreligger med hänsyn till sakens beskaffenhet,

13. att icke tillämpa artikel 12 punkt 1 i fall då exklusiv behörighet föreligger enligt avtal mellan parterna samt att icke tillämpa artikel 12, punkt 3,

14. att reglera det förfarande som försätts för erkännande eller verkställighet,

15. att reglera verkställigheten av andra avgöranden än sådana varigenom någon ålagts betalningsskyldighet i penningar,

16. att bestämma att verkställighet kan vägras när en i avtalet angiven tid förflutit från det avgörandet meddelades,

17. att ge regler om betalningen av ränta för tiden efter domen,

18. att anpassa kraven på dokumentation enligt artikel 13 till rättsordningen i envar av staterna men blott i syfte att möjliggöra för den myndighet hos vilken avgörandet åberopas att konstatera huruvida konventionens villkor är uppfyllda,

19. att kräva legalisering eller likartat förfarande för de handlingar som anges i artikel 13,

20. att icke tillämpa artikel 17 och att icke tillämpa artikel 18,

21. att göra bestämmelsen i artikel 20 första stycket obligatorisk samt,

22. att tillämpa konventionens bestämmelser på »actes authentiques» samt därvid bestämma vilka handlingar som skall avses med uttrycket »actes authentiques».

Kapitel VI—Avslutande bestämmelser

Artikel 24

Så länge de fördragsslutande staterna icke har träffat något kompletterande avtal enligt artikel 21 skall denna konvention ej påverka andra konventioner angående erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden till vilka de fördragsslutande staterna redan anslutit sig.

Om annat icke avtalas, skall reglerna i ett kompletterande avtal enligt artikel 21 tillämpas i stället för de bestämmelser som kan förekomma i ett tidigare slutet och mellan parterna allttjämt gällande fördrag om erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden.

Artikel 25

Vare sig de fördragsslutande staterna slutit något kompletterande avtal enligt artikel 21, eller icke skall de icke inbördes sluta andra fördrag om erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden inom denna konventions tillämpningsområde med mindre de bedömer detta nödvändigt särskilt på grund av sina ekonomiska förbindelser eller speciella förhållanden i deras rättssystem.

Artikel 26

Utan hinder av vad som föreskrives i artiklarna 24 och 25 skall denna konvention och kompletterande avtal enligt artikel 21 icke gälla framför konventioner som de fördragsslutande staterna slutit eller kan komma att sluta och som i speciella ämnen ger regler om erkännande och verkställighet.

Bilaga 3

Protocole Additionnel

A la Convention de la Haye sur la Reconnaissance et l'Exécution des Jugements Etrangers en Matière Civile Commerciale

Les Etats signataires du présent Protocole,

Conscients du fait que certains chefs de compétence, ne figurant pas aux articles 10 et 11 de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale, ne sauraient permettre qu'exceptionnellement la reconnaissance et l'exécution des jugements sur le plan international,

Convaincus que les principes sur lesquels le présent Protocole est fondé s'imposeront tant dans les accords complémentaires qui seront conclus en application de l'article 21 de ladite Convention que dans les autres Conventions à conclure,

Ont résolu de conclure un Protocole à cet effet et sont convenus des dispositions suivantes:

1. Le présent Protocole est applicable aux décisions étrangères, quel qu'en soit l'Etat d'origine, rendues dans les matières auxquelles s'étend la Convention sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale, contre une personne ayant son domicile ou sa résidence habituelle dans un Etat contractant.

2. La reconnaissance et l'exécution, dans un Etat contractant, d'une décision visée

Supplementary Protocol

To the Hague Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters

The States signatory to the present Protocol,

In the knowledge that certain grounds of jurisdiction, which are not included in articles 10 and 11 of the Hague Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters, can only exceptionally justify the international recognition and enforcement of judgments,

Convinced that the principles upon which this Protocol is founded shall prevail both in Supplementary Agreements which will be concluded under article 21 of the said Convention and in other Conventions to be concluded in the future,

Have resolved to conclude a Protocol to this end, and agreed on the following provisions:

(1) This Protocol shall apply to all foreign decisions, regardless of their State of origin, rendered in matters to which the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters extends, and directed against a person having his domicile or habitual residence in a Contracting State.

(2) Recognition and enforcement of a decision to which article 1 applies shall in

au numéro 1 doivent être refusées, à la demande de la personne contre laquelle la reconnaissance ou l'exécution est requise, lorsque la décision n'a pu être fondée que sur l'un ou plusieurs des chefs de compétence mentionnés au numéro 4.

Toutefois, la reconnaissance et l'exécution peuvent ne pas être refusées lorsque la compétence du tribunal de l'Etat d'origine aurait pu, en l'espèce, être également fondée sur un autre chef de compétence qui, entre l'Etat d'origine et l'Etat requis, autorise la reconnaissance et l'exécution.

3. Par Etats contractants au sens des numéros 1 et 2, on entend les Etats qui sont parties à la Convention et qui sont liés entre eux par un accord complémentaire prévu à l'article 21 de ladite Convention.

4. Les chefs de compétence visés au numéro 2, alinéa premier, sont les suivants:

a) la présence de biens du défendeur ou la saisie de biens par le demandeur, sur le territoire de l'Etat d'origine, sauf:

– si la demande porte sur la propriété ou la possession desdits biens ou est relative à un autre litige les concernant,

– ou si le litige concerne une créance garantie sur ledit territoire par une sûreté réelle;

b) la nationalité du demandeur;

c) le domicile ou la résidence, habituelle ou temporaire, du demandeur dans l'Etat d'origine, sauf si cette compétence est admise dans certaines relations contractuelles à raison du caractère particulier de la matière;

d) le fait que le défendeur a traité des affaires dans l'Etat d'origine, sans que le litige soit relatif auxdites affaires;

e) l'assignation faite dans l'Etat d'origine au cours d'un séjour temporaire du défendeur;

f) la désignation unilatérale du tribunal

a Contracting State be refused at the request of the person against whom recognition or enforcement is sought, where the decision was based, and in the circumstances could have been based, only on one more of the grounds of jurisdiction specified in article 4. Recognition and enforcement need not, however, be refused where the jurisdiction of the court of the State of origin could in the circumstances also have been based upon another ground of jurisdiction which, as between the State of origin and the State of recognition, is sufficient to justify recognition and enforcement.

(3) Contracting States for the purposes of articles 1 and 2 are States which are parties to the Convention, and are linked by a Supplementary Agreement in accordance with article 21 thereof.

(4) The grounds of jurisdiction referred to in the first paragraph of article 2 are the following –

a) the presence in the territory of the State of origin of property belonging to the defendant, or the seizure by the plaintiff of property situated there, unless –

– the action is brought to assert proprietary or possessory rights in that property, or arises from another issue relating to such property,

– the property constitutes the security for a debt which is the subject-matter of the action;

b) the nationality of the plaintiff;

c) the domicile, habitual residence or ordinary residence of the plaintiff within the territory of the State of origin unless the assumption of jurisdiction on such a ground is permitted by way of an exception made on account of the particular subject-matter of a class of contracts;

d) the fact that the defendant carried on business within the territory of the State of origin, unless the action arises from that business;

e) service of a writ upon the defendant within the territory of the State of origin during his temporary presence there;

f) a unilateral specification of the forum

par le demandeur, notamment dans une facture.

5. Sont assimilés au domicile et à la résidence habituelle, le siège, le lieu de constitution et le principal établissement des personnes morales.

6. Le présent Protocole ne porte pas atteinte aux Conventions qui, dans des matières particulières, prévoient ou prévoiront des chefs de compétence mentionnés au numéro 4.

7. Le présent Protocole s'applique sous réserve des dispositions des Conventions en vigueur en matière de reconnaissance et d'exécution des jugements étrangers.

8. Dans les accords complémentaires qu'ils concluront en application de l'article 21 de la Convention sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale, les Etats parties auxdits accords ne considéreront pas comme compétents les tribunaux dont la compétence est fondée sur un ou plusieurs des chefs énumérés au numéro 4, sauf s'il y a lieu d'éviter un déni de justice.

9. Le présent Protocole est ouvert à la signature de tout Etat signataire de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale.

Il peut être signé et ratifié par tout Etat partie à la Convention, et les instruments de ratification seront déposés auprès du Ministère des Affaires Etrangères des Pays-Bas, qui effectuera toutes les notifications nécessaires.

Il entrera en vigueur le sixantième jour après le dépôt du deuxième instrument de ratification.

Pour tout Etat ratifiant postérieurement il entrera en vigueur le sixantième jour après le dépôt de son instrument de ratification.

La dénonciation de la Convention entraîne la dénonciation du Protocole.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés, ont signé le présent Protocole.

Fait à La Haye, le . . . . . 19. . . ,
en français et en anglais, les deux textes

by the plaintiff, particularly in an invoice.

(5) A legal person shall be considered to have its domicile or habitual residence where it has its seat, its place of incorporation, or its principal place of business.

(6) This Protocol shall not prevail over present or future Conventions which, in relation to special fields, provide for any of the grounds of jurisdiction specified in article 4.

(7) This Protocol applies subject to the provisions of existing Conventions relating to the recognition and enforcement of foreign judgments.

(8) In Supplementary Agreements concluded in accordance with article 21 of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters, States parties to those Agreements will not regard a court as possessing jurisdiction when it has proceeded on one or more of the grounds of jurisdiction specified in article 4, unless it is necessary to do so to prevent a denial of justice to a litigant.

(9) The present Protocol shall be open for signature by every State which has signed the Hague Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters.

It may be signed and ratified by every State which is a party to the Convention, and the instrument of ratification shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands which shall give all necessary notifications.

It shall enter into force on the sixtieth day after the deposit of the second instrument of ratification.

For every State which ratifies it subsequently it shall enter into force on the sixtieth day after the deposit of the instrument of ratification.

A denunciation of the Convention entails the denunciation of the Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

Done at The Hague, on the . . . . .

faisant également foi, en un seul exemplaire, qui sera déposé dans les archives du Gouvernement des Pays-Bas et dont une copie certifiée conforme sera remise, par la voie diplomatique, à chacun des Etats représentés à la Dixième session de la Conférence de La Haye de droit international privé, ainsi qu'à Chypre, l'Islande et Malte.

day of..... 19.., in the English and French language, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Netherlands and of which a certified copy shall be sent, through the diplomatic channel, to each of the States represented at the Tenth Session of the Hague Conference on Private International Law, and to Cyprus, Iceland and Malta.

Bilaga 4   Projet de convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale

Texte élaboré par les experts gouvernementaux, en application de l'article 220 du traité de Rome instituant la Communauté économique européenne

Les Hautes Parties Contractantes au Traité instituant la Communauté Economique Européenne,

Désirant mettre en oeuvre l'article 220 du dit Traité en vertu duquel Elles se sont engagées à assurer la simplification des formalités auxquelles sont subordonnées la reconnaissance et l'exécution réciproques des décisions judiciaires,

Soucieuses de renforcer dans la Communauté la protection juridique des personnes qui y sont établies,

Considérant qu'il importe à cette fin de déterminer la compétence de leurs juridictions dans l'ordre international, de faciliter la reconnaissance et d'instaurer une procédure rapide afin d'assurer l'exécution des décisions ainsi que des actes authentiques et des transactions judiciaires,

Ont décidé de conclure une Convention à cet effet et ont désigné comme plénipotentiaires:

- Sa Majesté le Roi des Belges:
M. ....
- Le Président de la République Fédérale d'Allemagne:
M. ....
- Le Président de la République Française:
M. ....

Le Président de la République Italienne:
M. ....
Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg:

- M. ....
- Sa Majesté la Reine des Pays-Bas:
M. ....

Lesquels (réunis au sein du Conseil) après avoir échangé leurs pleins pouvoirs reconnus en bonne et due forme,

Sont convenus des dispositions qui suivent:

Titre I Champ d'application

ARTICLE 1er

La présente Convention est applicable d'office en matière civile et commerciale et quelle que soit la nature de la juridiction.

Sont exclus de son application:

- 1° l'état et la capacité des personnes physiques, les régimes matrimoniaux, les testaments et les successions;
- 2° les faillites, concordats et autres procédures analogues;
- 3° la sécurité sociale;
- 4° l'arbitrage.

Titre II Compétence

Section 1 – Dispositions générales

ARTICLE 2

Sous réserve des dispositions de la présente Convention, les personnes domiciliées sur

le territoire d'un Etat contractant sont attraites, quelle que soit leur nationalité, devant les juridictions de cet Etat.

Les personnes qui ne possèdent pas la nationalité de l'Etat dans lequel elles sont domiciliées, y sont régies par les règles de compétence applicables aux nationaux.

ARTICLE 3

Les personnes domiciliées sur le territoire d'un Etat contractant ne peuvent être attirées devant les tribunaux d'un autre Etat contractant qu'en vertu des règles énoncées aux sections 2 à 6.

Ne peuvent être invoqués contre elles notamment:

– en Belgique:

l'article 15 du Code civil, et les dispositions des articles 52, 52bis et 53 de la loi du 25 mars 1876 sur la compétence;

– en République Fédérale d'Allemagne:

l'article 23 du Code de procédure civile;

– en France:

les articles 14 et 15 du Code civil;

– en Italie:

les articles 2 et 4, n° 1 et 2 du Code de procédure civile;

– au Luxembourg:

les articles 14 et 15 du Code civil;

– aux Pays-Bas:

les articles 126 alinéa 3 et 127 du Code de procédure civile.

ARTICLE 4

Si le défendeur n'est pas domicilié sur le territoire d'un Etat contractant, la compétence est, dans chaque Etat contractant, réglée par la loi de cet Etat, sous réserve de l'application des dispositions de l'article 16.

Toute personne, quelle que soit sa nationalité, domiciliée sur le territoire d'un Etat contractant, peut, comme les nationaux, y invoquer contre ce défendeur les règles de compétence qui y sont en vigueur et notamment celles prévues à l'article 3, alinéa 2.

Section 2 – Compétences spéciales

ARTICLE 5

Le défendeur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant peut être attrait, dans un autre Etat contractant:

1° – en matière contractuelle, devant le tribunal du lieu où l'obligation a été ou doit être exécutée;

2° – en matière d'obligation alimentaire, devant le tribunal du lieu où le créancier d'aliments a son domicile ou sa résidence habituelle;

3° – en matière délictuelle ou quasi-délictuelle, devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit;

4° – s'il s'agit d'une action en réparation de dommage ou d'une action en restitution fondées sur une infraction, devant le tribunal saisi de l'action publique, dans la mesure où, selon sa loi, ce tribunal peut connaître de l'action civile;

5° – s'il s'agit d'une contestation relative à l'exploitation d'une succursale, d'une agence ou de tout autre établissement, devant le tribunal du lieu de leur situation.

ARTICLE 6

Ce même défendeur peut aussi être attrait:

1° – s'il y a plusieurs défendeurs, devant le tribunal du domicile de l'un d'eux;

2° – s'il s'agit d'une demande en garantie ou d'une demande en intervention, devant le tribunal saisi de la demande originaire, à moins qu'elle n'ait été formée que pour traduire hors de son tribunal celui qui a été appelé;

3° – s'il s'agit d'une demande reconventionnelle qui dérive du contrat ou du fait sur lequel est fondée la demande originaire, devant le tribunal saisi de celle-ci.

Section 3 – Compétence en matière d'assurances

ARTICLE 7

En matière d'assurances, la compétence est déterminée par la présente section, sans préjudice des dispositions des articles 4 et 5, 5°.

ARTICLE 8

L'assureur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant peut être attrait, soit devant les tribunaux de cet Etat, soit, dans un autre Etat contractant, devant le tribunal du lieu où est domicilié le preneur d'assurance, soit, si plusieurs assureurs sont défendeurs, devant les tribunaux de l'Etat contractant où l'un d'eux a son domicile.

Si la loi du juge saisi prévoit cette compétence, l'assureur peut également être attrait, dans un Etat contractant autre que celui de son domicile, devant le tribunal dans le ressort duquel l'intermédiaire, qui est intervenu pour la conclusion du contrat d'assurance, a son domicile, à la condition que ce domicile soit mentionné dans la police ou dans la proposition d'assurance.

L'assureur, qui sans avoir son domicile sur le territoire d'un Etat contractant possède une succursale ou une agence dans un de ces Etats, est considéré pour les contestations relatives à l'exploitation de cette succursale ou agence comme ayant son domicile sur le territoire de cet Etat.

ARTICLE 9

L'assureur peut, en outre, être attrait devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit s'il s'agit d'assurance de responsabilité ou d'assurance portant sur des immeubles. Il en est de même si l'assurance porte à la fois sur des immeubles et des meubles couverts par une même police et atteints par le même sinistre.

ARTICLE 10

En matière d'assurance de responsabilité, l'assureur peut également être appelé devant le tribunal saisi de l'action de la personne lésée contre l'assuré si la loi de ce tribunal le permet.

Les dispositions des articles 7 à 9 sont applicables en cas d'action directe intentée par la victime contre l'assureur lorsque l'action directe est possible.

Si la loi relative à cette action directe prévoit la mise en cause du preneur d'assurance ou de l'assuré, le même tribunal sera aussi compétent à leur égard.

ARTICLE 11

Sous réserve des dispositions de l'article 10, alinéa 3, l'action de l'assureur ne peut être portée que devant les tribunaux de l'Etat contractant sur le territoire duquel est domicilié le défendeur, qu'il soit preneur d'assurance, assuré ou bénéficiaire.

Les dispositions de la présente section ne portent pas atteinte au droit d'introduire une demande reconventionnelle devant le tribunal saisi d'une demande originaire conformément à la présente section.

ARTICLE 12

Il ne peut être dérogé aux dispositions de la présente section que par des conventions:

1° – postérieures à la naissance du différend ou

2° – qui permettent au preneur d'assurance, à l'assuré ou au bénéficiaire de saisir d'autres tribunaux que ceux indiqués à la présente section ou

3° – qui, conclues entre un preneur d'assurance et un assureur ayant leur domicile dans un même Etat contractant, ont pour effet, alors même que le fait dommageable se produirait à l'étranger, d'attribuer compétence aux tribunaux de cet Etat sauf si la loi de celui-ci interdit de telles conventions.

Section 4 – Compétence en matière de vente et prêt à tempérament

ARTICLE 13

En matière de vente à tempérament d'objets mobiliers corporels ou de prêt à tempérament directement lié au financement d'une vente de tels objets, la compétence est déterminée par la présente section sans préjudice des dispositions des articles 4 et 5, 5°.

ARTICLE 14

Le vendeur et le prêteur domiciliés sur le territoire d'un Etat contractant peuvent être attirés, soit devant les tribunaux de cet Etat, soit devant les tribunaux de l'Etat contractant sur le territoire duquel est domicilié l'acheteur ou l'emprunteur.

L'action du vendeur contre l'acheteur et celle du prêteur contre l'emprunteur ne peuvent être portées que devant les tribunaux de l'Etat sur le territoire duquel le défendeur a son domicile.

Ces dispositions ne portent pas atteinte au droit d'introduire une demande reconventionnelle devant le tribunal saisi d'une demande originaire conformément à la présente section.

ARTICLE 15

Il ne peut être dérogé aux dispositions de la présente section que par des conventions:

1° – postérieures à la naissance du différend ou

2° – qui permettent à l'acheteur ou à l'emprunteur de saisir d'autres tribunaux que ceux indiqués à la présente section ou

3° – qui, conclues entre l'acheteur et le vendeur ou entre l'emprunteur et le prêteur ayant leur domicile ou leur résidence habituelle dans un même Etat contractant, attribuent compétence aux tribunaux de cet Etat sauf si la loi de celui-ci interdit de telles conventions.

Section 5 – Compétences exclusives

ARTICLE 16

Sont seuls compétents, sans considération de domicile:

1° – en matière de droits réels immobiliers et de baux d'immeubles, les tribunaux de l'Etat contractant où l'immeuble est situé;

2° – en matière de validité, de nullité ou de dissolution des sociétés ou personnes morales ayant leur siège sur le territoire d'un Etat contractant, ou des décisions de leurs organes, les tribunaux de cet Etat;

3° – en matière de validité des inscriptions sur les registres publics, les tribunaux de l'Etat contractant sur le territoire duquel ces registres sont tenus;

4° – en matière d'inscription ou de validité des brevets, marques, dessins et modèles, et autres droits analogues donnant lieu à un dépôt ou à un enregistrement, les juridictions de l'Etat contractant sur le territoire

duquel le dépôt ou l'enregistrement a été demandé, a été effectué ou est réputé avoir été effectué aux termes d'une convention internationale;

5° – en matière d'exécution des décisions, les tribunaux de l'Etat contractant du lieu de l'exécution.

Section 6 – Prorogation de compétence

ARTICLE 17

Si, par une convention écrite ou par une convention verbale confirmée par écrit, les parties, dont l'une au moins a son domicile sur le territoire d'un Etat contractant, ont désigné un tribunal ou les tribunaux d'un Etat contractant pour connaître des différends nés ou à naître à l'occasion d'un rapport de droit déterminé, ce tribunal ou les tribunaux de cet Etat sont seuls compétents.

Les conventions attributives de juridiction sont sans effet si elles sont contraires aux dispositions des articles 12 et 15 ou si les tribunaux à la compétence desquels elles dérogent sont exclusivement compétents en vertu de l'article 16.

Si la convention attributive de juridiction n'a été stipulée qu'en faveur de l'une des parties, celle-ci conserve le droit de saisir tout autre tribunal compétent en vertu de la présente Convention.

ARTICLE 18

Outre les cas où sa compétence résulte d'autres dispositions de la présente Convention, le juge d'un Etat contractant devant lequel le défendeur comparaît est compétent. Cette règle n'est pas applicable si la comparution a pour objet de contester la compétence ou s'il existe une autre juridiction exclusivement compétente en vertu de l'article 16.

Section 7 – Vérification de la compétence et de la recevabilité

ARTICLE 19

Le juge d'un Etat contractant, saisi à titre principal d'un litige pour lequel une

juridiction d'un autre Etat contractant est exclusivement compétente en vertu de l'article 16, se déclare d'office incompétent.

ARTICLE 20

Lorsque le défendeur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant est attrait devant une juridiction d'un autre Etat contractant et ne comparait pas, le juge se déclare d'office incompétent si sa compétence n'est pas fondée aux termes de la présente Convention.

Le juge est tenu de surseoir à statuer aussi longtemps qu'il n'est pas établi que ce défendeur a été mis à même de recevoir l'acte introductif d'instance en temps utile pour se défendre ou que toute diligence a été faite à cette fin.

Les dispositions de l'alinéa précédent seront remplacées par celles de l'article 15 de la Convention de La Haye du 15 novembre 1965 relative à la signification et la notification à l'étranger des actes judiciaires et extra-judiciaires en matière civile ou commerciale, si l'acte introductif d'instance a dû être transmis en exécution de cette Convention.

Section 8 – *Litispendance et connexité*

ARTICLE 21

Lorsque des demandes ayant le même objet et la même cause sont formées entre les mêmes parties devant des juridictions d'Etats contractants différents, la juridiction saisie en second lieu doit, même d'office, se dessaisir en faveur du tribunal premier saisi.

La juridiction qui devrait se dessaisir peut surseoir à statuer si la compétence de l'autre juridiction est contestée.

ARTICLE 22

Lorsque des demandes connexes sont formées devant des juridictions d'Etats contractants différents et sont pendantes au premier degré, la juridiction saisie en second lieu peut surseoir à statuer.

Cette juridiction peut également se dessaisir, à la demande de l'une des parties, à

condition que sa loi permette la jonction d'affaires connexes et que le tribunal premier saisi soit compétent pour connaître des deux demandes.

Sont connexes, au sens du présent article, les demandes liées entre elles par un rapport si étroit qu'il y a intérêt à les instruire et juger en même temps afin d'éviter des solutions qui pourraient être inconciliables si les causes étaient jugées séparément.

ARTICLE 23

Lorsque les demandes relèvent de la compétence exclusive de plusieurs juridictions, le dessaisissement a lieu en faveur de la juridiction première saisie.

Section 9 – *Mesures provisoires et conservatoires*

ARTICLE 24

Les mesures provisoires ou conservatoires prévues par la loi d'un Etat contractant peuvent être demandées aux autorités judiciaires de cet Etat, même si, en vertu de la présente Convention, une juridiction d'un autre Etat contractant est compétente pour connaître du fond.

Titre III **Reconnaissance et exécution**

ARTICLE 25

On entend par décision, au sens de la présente Convention, toute décision rendue par une juridiction d'un Etat contractant quelle que soit la dénomination qui lui est donnée, telle qu'arrêt, jugement, ordonnance ou mandat d'exécution, ainsi que la fixation par le greffier du montant des frais du procès.

Section 1 – *Reconnaissance*

ARTICLE 26

Les décisions rendues dans un Etat contractant sont reconnues dans les autres Etats contractants, sans qu'il soit nécessaire de recourir à aucune procédure.

En cas de contestation, toute partie in-

téressée qui invoque la reconnaissance à titre principal peut faire constater, selon la procédure prévue aux sections 2 et 3 du présent titre, que la décision doit être reconnue.

Si la reconnaissance est invoquée de façon incidente devant une juridiction d'un Etat contractant, celle-ci est compétente pour en connaître.

ARTICLE 27

Les décisions ne sont pas reconnues:

1° – si la reconnaissance est contraire à l'ordre public de l'Etat requis;

2° – si l'acte introductif d'instance n'a pas été signifié ou notifié au défendeur défaillant, régulièrement et en temps utile pour qu'il puisse se défendre;

3° – si la décision est inconciliable avec une décision rendue entre les mêmes parties dans l'Etat requis;

4° – si le tribunal de l'Etat d'origine, pour rendre sa décision, a, en tranchant une question relative à l'état ou à la capacité des personnes physiques, aux régimes matrimoniaux, aux testaments et aux successions, méconnu une règle de droit international privé, de l'Etat requis, à moins que sa décision n'aboutisse au même résultat que s'il avait fait application des règles du droit international privé de l'Etat requis.

ARTICLE 28

De même, les décisions ne sont pas reconnues si les dispositions des sections 3, 4 et 5 du titre II ont été méconnues ainsi que dans le cas prévu à l'article 59.

Lors de l'appréciation des compétences mentionnées à l'alinéa précédent, l'autorité requise est liée par les constatations de fait sur lesquelles la juridiction de l'Etat d'origine a fondé sa compétence.

Sans préjudice des dispositions de l'alinéa premier, il ne peut être procédé au contrôle de la compétence des juridictions de l'Etat d'origine; les règles relatives à la compétence ne concernent pas l'ordre public visé à l'article 27, 1°.

ARTICLE 29

En aucun cas, la décision étrangère ne peut faire l'objet d'une révision au fond.

ARTICLE 30

L'autorité judiciaire d'un Etat contractant, devant laquelle est invoquée la reconnaissance d'une décision rendue dans un autre Etat contractant, peut surseoir à statuer si cette décision fait l'objet d'un recours ordinaire.

Section 2 – Exécution

ARTICLE 31

Les décisions rendues dans un Etat contractant et qui y sont exécutoires sont mises à exécution dans un autre Etat contractant après y avoir été revêtues de la formule exécutoire sur requête de toute partie intéressée.

ARTICLE 32

La requête est présentée:

- en Belgique, au tribunal de première instance;
- dans la République Fédérale d'Allemagne, au président d'une chambre du Landgericht;
- en France, au président du tribunal de grande instance;
- en Italie, à la cour d'appel;
- au Luxembourg, au président du tribunal d'arrondissement;
- aux Pays-Bas, au président du tribunal d'arrondissement.

La juridiction territorialement compétente est déterminée par le domicile de la partie contre laquelle l'exécution est demandée. Si cette partie n'est pas domiciliée sur le territoire de l'Etat requis, la compétence est déterminée par le lieu de l'exécution.

ARTICLE 33

Les modalités du dépôt de la requête sont déterminées par la loi de l'Etat requis.

Le requérant doit faire élection de domicile dans le ressort de la juridiction saisie. Toutefois, si la loi de l'Etat requis ne con-

naît pas l'élection de domicile, le requérant désigne un mandataire ad litem.

Les documents mentionnés aux articles 46 et 47 sont joints à la requête.

ARTICLE 34

La juridiction saisie de la requête statue à bref délai, sans que la partie contre laquelle l'exécution est demandée puisse, en cet état de la procédure, présenter d'observation.

La requête ne peut être rejetée que pour l'un des motifs prévus aux articles 27 et 28.

En aucun cas, la décision étrangère ne peut faire l'objet d'une révision au fond.

ARTICLE 35

La décision rendue sur requête est aussitôt portée à la connaissance du requérant, à la diligence du greffier, suivant les modalités déterminées par la loi de l'Etat requis.

ARTICLE 36

Si l'exécution est autorisée, la partie contre laquelle l'exécution est demandée peut former un recours contre la décision dans le mois de sa signification.

Si cette partie est domiciliée dans un Etat contractant autre que celui où la décision qui autorise l'exécution a été rendue, le délai est de deux mois et court du jour où la signification a été faite à personne ou à domicile. Ce délai ne comporte pas de prorogation à raison de la distance.

ARTICLE 37

Le recours est porté, selon les règles de la procédure contradictoire:

- en Belgique, devant le tribunal de première instance;
- en République Fédérale d'Allemagne, devant la cour d'appel;
- en France, devant la cour d'appel;
- en Italie, devant la cour d'appel;
- au Luxembourg, devant la cour supérieure de Justice siégeant en matière d'appel civil;
- aux Pays-Bas, devant le tribunal d'arrondissement.

La décision rendue sur le recours ne peut

faire l'objet que d'un pourvoi en cassation et, en République Fédérale d'Allemagne, du Rechtsbeschwerde.

ARTICLE 38

La juridiction saisie du recours peut, à la requête de la partie qui l'a formé, surseoir à statuer si la décision étrangère fait, dans l'Etat d'origine, l'objet d'un recours ordinaire ou si le délai pour le former n'est pas expiré; dans ce dernier cas, la juridiction peut impartir un délai pour former ce recours.

Cette juridiction peut également subordonner l'exécution à la constitution d'une garantie qu'elle détermine.

ARTICLE 39

Pendant le délai du recours prévu à l'article 36 et jusqu'à ce qu'il ait été statué sur celui-ci, il ne peut être procédé qu'à des mesures conservatoires sur les biens de la partie contre laquelle l'exécution est demandée.

La décision qui accorde l'exécution emporte autorisation de procéder à ces mesures.

ARTICLE 40

Si sa requête est rejetée, le requérant peut former un recours:

- en Belgique, devant la cour d'appel;
- en République Fédérale d'Allemagne, devant la cour d'appel;
- en France, devant la cour d'appel;
- en Italie, devant la cour d'appel;
- au Luxembourg, devant la cour supérieure de Justice siégeant en matière d'appel civil;
- aux Pays-Bas, devant la cour d'appel.

La partie contre laquelle l'exécution est demandée est appelée à comparaître devant la juridiction saisie du recours. En cas de défaut, les dispositions de l'article 20, alinéas 2 et 3, sont applicables alors même que cette partie n'est pas domiciliée sur le territoire d'un des Etats contractants.

ARTICLE 41

La décision rendue sur le recours prévu à l'article 40 ne peut faire l'objet que d'un pourvoi en cassation et, en République Fédérale d'Allemagne, du «Rechtsbeschwerde».

ARTICLE 42

Lorsque la décision étrangère a statué sur plusieurs chefs de la demande et que l'exécution ne peut être autorisée le tout, l'autorité judiciaire accorde l'exécution pour un ou plusieurs d'entre eux.

Le requérant peut demander une exécution partielle.

ARTICLE 43

Les décisions étrangères condamnant à une astreinte ne sont exécutoires dans l'Etat requis que si le montant en a été définitivement fixé par les tribunaux de l'Etat d'origine.

ARTICLE 44

Le requérant admis à l'assistance judiciaire dans l'Etat où la décision a été rendue en bénéficie, sans nouvel examen, dans la procédure prévue aux articles 32 à 35.

ARTICLE 45

Aucune caution ni aucun dépôt, sous quelque dénomination que ce soit, ne peut être imposé à raison, soit de la qualité d'étranger, soit du défaut de domicile ou de résidence dans le pays, à la partie qui demande l'exécution dans un Etat contractant d'une décision rendue dans un autre Etat contractant.

Section 3 - Dispositions communes

ARTICLE 46

La partie qui invoque la reconnaissance ou demande l'exécution d'une décision doit produire:

1° - une expédition de celle-ci réunissant les conditions nécessaires à son authenticité;

2° - s'il s'agit d'une décision par défaut, l'original ou une copie certifiée conforme du document établissant que l'acte introduc-

tif d'instance a été signifié ou notifié à la partie défaillante.

ARTICLE 47

La partie qui demande l'exécution doit, en outre produire:

1° - tout document de nature à établir que, selon la loi de l'Etat d'origine, la décision est exécutoire et a été signifiée;

2° - s'il y a lieu, un document justifiant que le requérant bénéficie de l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine.

ARTICLE 48

A défaut de production des documents mentionnés aux articles 46, 2° et 47, 2°, l'autorité judiciaire peut impartir un délai pour les produire ou accepter des documents équivalents ou, si elle s'estime suffisamment éclairée, en dispenser.

Il est produit une traduction des documents si l'autorité judiciaire l'exige; la traduction est certifiée par une personne habilitée à cet effet dans l'un des Etats contractants.

ARTICLE 49

Aucune légalisation ni formalité analogue n'est exigée en ce qui concerne les documents mentionnés aux articles 46, 47 et 48, alinéa 2, ainsi que, le cas échéant, la procuration ad litem.

Titre IV Actes authentiques et transactions judiciaires

ARTICLE 50

Les actes authentiques reçus et exécutoires dans un Etat contractant sont, sur requête, revêtus de la formule exécutoire dans un autre Etat contractant, conformément à la procédure prévue aux articles 31 et suivants. La requête ne peut être rejetée que si l'exécution de l'acte authentique est contraire à l'ordre public de l'Etat requis.

L'acte produit doit réunir les conditions nécessaires à son authenticité dans l'Etat d'origine.

Les dispositions de la section 3 du titre III sont, en tant que de besoin, applicables.

ARTICLE 51

Les transactions conclues devant le juge au cours d'un procès et exécutoires dans l'Etat d'origine sont exécutoires dans l'Etat requis aux mêmes conditions que les actes authentiques.

Titre V Dispositions generales

ARTICLE 52

Pour déterminer si une partie a un domicile sur le territoire de l'Etat contractant dont les tribunaux sont saisis, le juge applique sa loi interne.

Lorsqu'une partie n'a pas de domicile dans l'Etat dont les tribunaux sont saisis, le juge, pour déterminer si elle a un domicile dans un autre Etat contractant, applique la loi de cet Etat.

Toutefois, pour déterminer le domicile d'une partie, il est fait application de sa loi nationale si, selon celle-ci, son domicile dépend de celui d'une autre personne ou du siège d'une autorité.

ARTICLE 53

Le siège des sociétés et des personnes morales est assimilé au domicile pour l'application de la présente Convention. Toutefois, pour déterminer ce siège, le juge saisi applique les règles de son droit international privé.

Titre VI Dispositions transitoires

ARTICLE 54

Les dispositions de la présente Convention ne sont applicables qu'aux actions judiciaires intentées et aux actes authentiques reçus postérieurement à son entrée en vigueur.

Toutefois, les décisions rendues après la date d'entrée en vigueur de la présente Convention à la suite d'actions intentées avant cette date sont reconnues et exécutées, conformément aux dispositions du titre III si les règles de compétence appliquées sont conformes à celles prévues soit par le titre II soit par une convention qui était en vigueur entre l'Etat d'origine et l'Etat requis lorsque l'action a été intentée.

Titre VII Relations avec les autres conventions

ARTICLE 55

Sans préjudice des dispositions des articles 54, alinéa 2, et 56, la présente Convention remplace entre les Etats qui y sont parties les conventions conclues entre deux ou plusieurs de ces Etats, à savoir:

- la convention entre la Belgique et la France sur la compétence judiciaire, sur l'autorité et l'exécution des décisions judiciaires, des sentences arbitrales et des actes authentiques, signée à Paris le 8 juillet 1899;
- la convention entre la Belgique et les Pays-Bas sur la compétence judiciaire territoriale, sur la faillite, ainsi que sur l'autorité et l'exécution des décisions judiciaires, des sentences arbitrales et des actes authentiques, signée à Bruxelles, le 28 mars 1925;
- la convention entre la France et l'Italie, sur l'exécution des jugements en matière civile et commerciale, signée à Rome, le 3 juin 1930;
- la convention entre l'Allemagne et l'Italie sur la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires en matière civile et commerciale, signée à Rome, le 9 mars 1936;
- la convention entre la République Fédérale d'Allemagne et le Royaume de Belgique concernant la reconnaissance et l'exécution réciproques en matière civile et commerciale, des décisions judiciaires, sentences arbitrales et actes authentiques, signée à Bonn, le 30 juin 1958;
- la convention entre le Royaume des Pays-Bas et la République Italienne sur la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires en matière civile et commerciale, signée à Rome, le 17 avril 1959;
- le Traité entre la Belgique, les Pays-Bas et le Luxembourg sur la compétence judiciaire, sur la faillite, sur l'autorité et l'exécution des décisions judiciaires, des sentences arbitrales et des actes authentiques, signé à Bruxelles, le 24 novembre 1961;
- la convention entre le Royaume de Belgique et la République Italienne concernant

la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires et d'autres titres exécutoires en matière civile et commerciale, signée à Rome, le 6 avril 1962;

- la convention entre le Royaume des Pays-Bas et la République Fédérale d'Allemagne sur la reconnaissance et l'exécution mutuelle des décisions judiciaires et autres titres exécutoires en matière civile et commerciale, signée à La Haye, le 30 août 1962.

ARTICLE 56

Le Traité et les conventions mentionnées à l'article 55 continuent à produire leurs effets dans les matières auxquelles la présente Convention n'est pas applicable.

Ils continuent à produire leurs effets en ce qui concerne les décisions rendues et les actes reçus avant l'entrée en vigueur de la présente Convention.

ARTICLE 57

La présente Convention ne déroge pas aux conventions auxquelles les Etats contractants sont ou seront Parties et qui, dans des matières particulières, règlent la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions.

ARTICLE 58

Les dispositions de la présente Convention ne portent pas préjudice aux droits reconnus aux Suisses par la convention conclue, le 15 juin 1869, entre la France et la Confédération suisse sur la compétence judiciaire et l'exécution des jugements en matière civile.

ARTICLE 59

La présente Convention ne fait pas obstacle à ce qu'un Etat contractant s'engage envers un Etat tiers, aux termes d'une convention sur la reconnaissance et l'exécution des jugements, à ne pas reconnaître une décision rendue, notamment dans un autre Etat contractant, contre un défendeur qui avait son domicile ou sa résidence habituelle sur le territoire de l'Etat tiers lorsque, dans un cas prévu par l'article 4, la décision n'a pu

être fondée que sur une compétence visée à l'article 3, alinéa 2.

Titre VII Dispositions finales

ARTICLE 60

La présente Convention s'applique aux territoires européens des Etats contractants ainsi qu'aux départements et territoires français d'Outre-Mer.

Tout Etat contractant peut, au moment de la signature ou de la ratification de la présente Convention ou à tout autre moment, déclarer, par notification au Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes, que la présente Convention s'appliquera à celui ou à ceux des pays ou territoires désignés dans ladite déclaration, dont il assure les relations internationales. Si une telle déclaration n'a pas été faite, les procédures se déroulant dans les territoires européens à la suite de recours contre les décisions de tribunaux de ces pays ou territoires sont considérées comme des procédures se déroulant devant les juridictions de ces pays ou territoires.

ARTICLE 61

La présente Convention sera ratifiée par les Etats contractants. Les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes.

ARTICLE 62

La présente Convention entrera en vigueur le premier jour du troisième mois suivant le dépôt de l'instrument de ratification de l'Etat signataire qui procédera le dernier à cette formalité.

ARTICLE 63

Les Etats contractants reconnaissent que tout Etat qui devient membre de la Communauté Economique Européenne aura l'obligation d'accepter que la présente Convention soit prise comme base pour les négociations nécessaires à assurer la mise en oeuvre de l'article 220, dernier alinéa, du Traité instituant la Communauté Economi-

que Européenne, dans les rapports entre les Etats contractants et cet Etat.

Les adaptations nécessaires pourront faire l'objet d'une convention spéciale entre les Etats contractants d'une part et cet Etat d'autre part.

ARTICLE 64

Le Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes notifiera aux Etats signataires:

- a) le dépôt de tout instrument de ratification;
- b) la date d'entrée en vigueur de la présente Convention;
- c) les déclarations reçues en application de l'article 60, alinéa 2;
- d) les déclarations reçues en application de l'article IV du Protocole;
- e) les communications faites en application de l'article VI du Protocole.

ARTICLE 65

Le Protocole qui, du commun accord des Etats contractants, est annexé à la présente Convention, en fait partie intégrante.

ARTICLE 66

La présente Convention est conclue pour une durée illimitée.

ARTICLE 67

Chaque Etat contractant peut demander la révision de la présente Convention.

ARTICLE 68

La présente Convention, rédigée en un exemplaire unique en langue allemande, en langue française, en langue italienne et en langue néerlandaise, les quatre textes faisant également foi, sera déposée auprès du Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes, qui remettra une copie certifiée conforme à chacun des Gouvernements des Etats signataires.

En foi de quoi, les plénipotentiaires des Hautes Parties Contractantes ont signé la présente Convention.

Fait à Bruxelles, le . . .

Protocole

Les Hautes Parties Contractantes sont convenues des dispositions ci-après, qui sont annexées à la Convention:

ARTICLE I

Toute personne domiciliée au Luxembourg, atraite devant un tribunal d'un autre Etat contractant en application de l'article 5, 1°, peut décliner la compétence de ce tribunal.

Ce tribunal se déclare d'office incompétent si le défendeur ne comparait pas.

ARTICLE II

Sans préjudice de dispositions nationales plus favorables, les personnes domiciliées dans un Etat contractant et poursuivies pour une infraction involontaire devant les juridictions répressives d'un autre Etat contractant dont elles ne sont pas les nationaux, peuvent se faire défendre par les personnes habilitées à cette fin, même si elles ne comparaisaient pas personnellement.

Toutefois, la juridiction saisie peut ordonner la comparution personnelle; si celle-ci n'a pas eu lieu, la décision rendue sur l'action civile sans que la personne en cause ait eu la possibilité de se faire défendre pourra ne pas être reconnue ni exécutée dans les autres Etats contractants.

ARTICLE III

Aucun impôt, droit ou taxe, proportionnel à la valeur du litige, n'est perçu dans l'Etat requis à l'occasion de la procédure tendant à l'octroi de la formule exécutoire.

ARTICLE IV

Les actes judiciaires et extra-judiciaires dressés sur le territoire d'un Etat contractant et qui doivent être notifiés ou signifiés à des personnes se trouvant sur le territoire d'un autre Etat contractant, sont transmis selon les modes prévus par les conventions ou accords conclus entre les Etats contractants.

Sauf si l'Etat de destination s'y oppose par déclaration faite au Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes, ces

actes peuvent aussi être envoyés directement par les officiers ministériels de l'Etat où les actes sont dressés aux officiers ministériels de l'Etat sur le territoire duquel se trouve le destinataire de l'acte. Dans ce cas, l'officier ministériel de l'Etat d'origine transmet une copie de l'acte à l'officier ministériel de l'Etat requis, qui est compétent pour la remettre au destinataire. Cette remise est faite dans les formes prévues par la loi de l'Etat requis. Elle est constatée par une attestation envoyée directement à l'officier ministériel de l'Etat d'origine.

ARTICLE V

La compétence judiciaire prévue aux articles 6, 2° et 10, pour la demande en garantie ou la demande en intervention, ne peut être invoquée dans la République Fédérale d'Allemagne. Dans cet Etat, toute personne domiciliée sur le territoire d'un autre Etat contractant peut être appelée devant les tribunaux en application des articles 68 et 72 à 74 du Code de procédure civile concernant la *litis denunciatio*.

Les décisions rendues dans les autres Etats contractants en vertu des articles 6, 2° et 10 sont reconnues et exécutées dans la République Fédérale d'Allemagne, conformément au titre III. Les effets produits à l'égard des tiers par les jugements rendus dans cet Etat, en application des articles 68 et 72 à 74 du Code de procédure civile, sont également reconnus dans les autres Etats contractants.

ARTICLE VI

Les Etats contractants communiqueront au Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes les textes de leurs dispositions législatives qui modifieraient soit les articles de leurs lois qui sont mentionnés dans la Convention, soit les juridictions qui sont désignées au titre III, section 2 de la Convention.

Fait à Bruxelles, le ...

DECLARATION COMMUNE

Les Gouvernements du Royaume de Belgique, de la République Fédérale d'Alle-

magne, de la République Française, de la République Italienne, du Grand-Duché de Luxembourg et du Royaume des Pays-Bas,

Au moment de la signature de la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des jugements en matière civile et commerciale,

Conscients du fait qu'il conviendrait de régler les conflits positifs ou négatifs de compétence qui pourraient éventuellement se présenter dans l'application de la Convention,

Soucieux d'éviter que des divergences d'interprétation de la Convention ne nuisent à son caractère unitaire,

Se déclarent prêts:

1. à étudier les moyens de parvenir à ces fins, notamment par l'examen de la possibilité d'attribuer certaines compétences à la Cour de Justice des Communautés Européennes, et à négocier, le cas échéant, un accord à cet effet;
2. à instituer des contacts périodiques entre leurs représentants.

Fait à Bruxelles, le ...

1871

1871

1871

KUNGL. BIBL.

21 OKT 1968

STOC. H. LM

Nordisk udredningsserie (Nu) 1968

Kronologisk förteckning

---

1. Nordisk patentråd. Tredje instans i patentsaker.
4. Københavns lufthavns fremtid.
5. Handelsdokumentguide.
6. Konsumentlovgivning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.
8. Nordisk gränsregion. Näringspolitik och samhällsservice.
9. Nordic Economic and Social Cooperation.
10. Harmonisering av socialhjälpstiftningen i de nordiska länderna.
11. Langtidsplan for Nordforsk.

Statens offentliga utredningar 1968

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Handläggningen av säkerhetsfrågor. [4]
Trafikmålsutredningar. [19]
Förvaltningslag. [27]
Intersexuellas könstillhörighet. [28]
Verkställighet av utländska domar. [40]

Försvarsdepartementet

Ekonomisystem för försvaret. [1]
Ekonomisystem för försvaret. Bihang. [2]
Säkerhetspolitik och försvarsutgifter. [10]

Socialdepartementet

Pensionstillskott m.m. [21]

Kommunikationsdepartementet

Allmänna vägar. [17]
Parkering. [18]
Bilregistrering. [23]
Lokal trafikservice. [33]
Transportforskningens organisation. [34]
Storlandstingets författning. [35]

Finansdepartementet

Koncentrationsutredningen. II. Kreditmarknadens struktur och funktionssätt. [3] III. Industrins strukturoch konkurrensförhållanden. [5] IV. Strukturutveckling och konkurrens inom handeln. [6] V. Ägande och inflytande inom det privata näringslivet. [7]
Upphandling av byggnader. Del. I. Formerna. [20]
Avstämning av 1965 års långtidsutredning. [24]
Ändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter. [28]
1966 års fastighetstaxeringskommittéer. 1. 1965 års allmänna fastighetstaxering. [31]. 2. Fastighetstaxeringens regler och organisation. [32]
Elddistributionens rationalisering. [39]

Utbildningsdepartementet

1958 års utredning kyrka-stat: XI. Svenska kyrkan och staten. [11]
Förvaltningen av kyrklig jord m.m. [12]
Läromedelsutredningen. 1. Skolboksleveranser. [14]
2. Läromedel för specialundervisning. [36]
Musikutbildning i Sverige. [15]
Studieprognos och studieframgång. [25]

Jordbruksdepartementet

Skogsbrukets planläggningsfrågor. [8]
Virkesbalanser 1967. [9]
Fritidsfisket. [13]
Rennärningen i Sverige. [16]
Jordhävdslag. [22]

Inrikesdepartementet

Statistikbehov och statistikproduktion för regionala utredningar. [29]
Bostadsbyggandets planering och kreditförsörjning. [30]
Konfliktdirektiv. [37]
Boendeservice 1. [38]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

K. L. Beckmans Tryckerier AB 1968

KUNGL. BIBL.
21 OKT 1968

STOCKHOLM